

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Analiza profilurilor universităților din România pe mai multe dimensiuni: Internaționalizarea și echitatea Învățământului Superior în România

Partea I - Internaționalizarea Învățământului Superior în România

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Internaționalizarea Învățământului Superior în România

Cuprins

Introducere.....	6
1. Înțelegerea conceptuală a internaționalizării învățământului superior.....	7
1.1 Definiții	8
1.2 Regândirea internaționalizării învățământului superior	9
2. Internaționalizarea învățământului superior într-un context mai amplu.....	13
2.1 Internaționalizarea învățământului superior la nivel global	13
2.2 Internaționalizarea învățământului superior la nivel european.....	14
a. Procesul Bologna	14
b. Mobilitatea programelor de studiu	16
c. Mobilitatea pe termen scurt a creditelor: ERASMUS	18
d. Alte politici UE	19
3. Internaționalizarea învățământului superior în România.....	22
3.1 Scurt istoric.....	22
3.2 Internaționalizarea învățământului superior din România ca rezultat al numeroaselor politici publice realizate	27
3.3 Legislația Națională	34
a. Legea Educației Naționale (LEN; Legea nr. 1/2011).....	35
b. Alte prevederi legale	38
c. Reglementări și proceduri cu impact asupra internaționalizării.....	41
3.4 Instituții relevante în contextul internaționalizării învățământului superior.....	42
a. Ministerul Educației Naționale – MEN (www.edu.ro)	42
b. Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (www.aracis.ro)	43
c. Agenția de Credite și Burse de Studii - ACBS (www.robursa.ro)	43
d. Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (www.anpcdefp.ro)	44
e. Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (http://www.cnred.edu.ro)	45
3.5 Alte politici și instituții naționale.....	45

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

a. Instituții naționale cu impact asupra internaționalizării învățământului superior.....	45
b. Politici cu privire la etnicii din afara României	49
c. Politicile cu privire la Republica Moldova	52
3.6 Alți actori relevanți	53
4. Internaționalizarea în străinătate.....	54
4.1 Mobilitatea creditelor.....	54
a. Programele incoming de mobilitate a creditelor pentru studenți	55
b. Programele outgoing de mobilitate a creditelor pentru studenți.....	56
4.2 Mobilitatea programelor de studiu	57
a. Mobilități incoming pentru studenți	57
b. Mobilități outgoing pentru studenți.....	61
4.3 Programe de mobilitate Incoming și Outgoing pentru cadrele didactice	61
a. Programe de mobilitate incoming pentru cadre didactice.....	61
b. Programe de mobilitate outgoing pentru cadre didactice	62
4.4 Alte tipuri de mobilități de scurtă durată.....	64
4.5 Învățământul superior transnațional.....	65
5. Internaționalizarea acasă (internationalization at home)	66
5.1 Curricula (include programele în cotutelă/ comune/ joint study programmes).....	67
5.2 Limbile de predare.....	69
5.3 Pedagogie, mediul academic și resursele de învățare.....	71
5.4 Viața de student și facilitățile studentești	72
5.5 Angajabilitatea și internaționalizarea acasă	74
5.6 Impactul internaționalizării asupra infrastructurii instituționale	75
6. Internaționalizarea cercetării.....	77
6.1 Publicațiile în cotutelă (Joint)	82
6.2 Publicații în jurnalele internaționale	84
6.3 Brevete	86
6.4 Accesul la programele-cadru ale UE	86
6.5 Finanțare pentru cercetare (non-UE)	87

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6.6 Arii strategice de cercetare	89
6.7 Participarea în rețelele internaționale de cercetare	91
7. Parteneriate și cooperări naționale și internaționale.....	93
7.1 Educație	93
7.2 Cercetare (Japonia, Elveția, Franța, Australia etc.)	95
7.3 Implicarea României în structurile internaționale – guvernamentale și nonguvernamentale - pe problema internaționalizării (IAU, ACA, OECD, EAIE, EUA, universități sau alte tipuri de rețele);	97
7.4 Consorțiile universitare din România	98
8. Finanțarea pentru internaționalizare.....	99
8.1 Prevederi generale cu privire la finanțarea pentru învățământul superior	99
8.2 Fonduri specifice pentru internaționalizarea activităților din învățământul superior	100
8.3 Politicile instituțiilor de învățământ superior cu privire la taxa de școlarizare pentru studenții români și internaționali și impactul asupra sistemelor instituțiilor de învățământ superior	102
9. Obstacole.....	105
Partea B – Studii de caz instituționale.....	107
Introducere.....	107
a. Obiectivul central al proiectului, considerațiile metodologice, și selecția studiilor de caz	107
b. Membrii comisiei de experți.....	108
c. Vizitele de studiu ale membrilor comisiei de experți	108
1. Misiune instituțională, obiective, viziunea asupra internaționalizării.....	109
2. Politici, structuri administrative, implementare și monitorizare a internaționalizării.....	110
3. Mobilitatea studenților.....	112
a. Mobilitate incoming/ studenți internaționali	112
b. Mobilitatea outgoing	113
4. Internaționalizarea programelor academice, a cercetării și a campusului universitar	114
5. Parteneriate și cooperare	115
6. Provocări și obstacole.....	116
a. Nivel instituțional.....	116
b. Nivel național.....	117
7. Puncte tari și elemente de originalitate	118

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea C – Concluzii și

recomandări.....	120
1. Nivel național și recomandări.....	120
2. Nivel instituțional și recomandări.....	122
Listă figuri.....	124
Listă tabele.....	124
Anexa.....	126
Anexa 2 – Grupul de experți.....	127

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Introducere

Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) a implementat o serie de proiecte cu scopul creșterii capacității instituționale pentru a pune bazele politicilor publice în învățământul superior. În acest context, una din activitățile planificate are scopul de a dezvolta o analiză a două dimensiuni esențiale ale universităților din România: coeziune socială/echitate și internaționalizare. Echipa proiectului include membrii ai UEFISCDI, ai Asociației Internaționale a Universităților (IAU) și o echipă de experți naționali și internaționali. Acest raport are scopul de a analiza statutul curent al internaționalizării educației în România, atât la nivel național, cât și instituțional. De asemenea, scopul proiectului este de a revizui conceptul de internaționalizare, pornind de la prezentarea cadrului conceptual folosit pentru "internaționalizarea educației" la nivel global și în Europa. În acest context, raportul oferă rezultatele statisticilor, datelor și strategiilor internaționale, în contextul Procesului Bologna și al Strategiei 2020 pentru Mobilitate adoptată în cadrul Conferinței Ministeriale de la București în 2012. De asemenea, raportul oferă o imagine detaliată asupra politicilor existente la nivel național în contextul internaționalizării învățământului superior din România.

Întregul document este un instrument de politică care sprijină experții români în procesul dezvoltării politicilor naționale de internaționalizare a învățământului superior din România. Acest document include analiza mediului național al politicilor și implementarea politicilor trecute și actuale și este disponibil online pe www.politici-edu.ro. Raportul este structurat în trei părți:

Partea A (Situația la nivel național): Această secțiune prezintă situația învățământului superior din România, cu accent pe noua Lege a Educației (Legea nr.1/2011) și schimbările aduse de aceasta, instituțiile responsabile de internaționalizarea învățământului superior din România și politicile naționale care încurajează dezvoltarea acesteia. Raportul oferă date statistice cu privire la mobilitatea studenților, a profesorilor și a cercetătorilor, pentru a evalua statutul actual al programelor de mobilitate, cooperarea instituțională și cercetarea în România. Partea A include o discuție pe tema obstacolelor identificate în literatura de specialitate, care stau în calea dezvoltării internaționalizării educației în România.

Partea B (Studii de caz instituționale): este o analiză a internaționalizării instituțiilor de învățământ superior. Instituțiile participante au fost cele care au răspuns apelului lansat de proiect și au fost selectate pentru studiul de caz. Aceste instituții sunt Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea "1 Decembrie" din Alba-Iulia, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea „Titu Maiorescu” din București și Universitatea Maritimă Constanța. Echipa de proiect le mulțumește tuturor universităților pentru faptul că au participat voluntar la studiile de caz și pentru faptul că sprijină experiența mutuală de învățare. Dedicția lor, munca depusă și deshiderea față de echipa de experți a făcut ca această analiză să aibă o bază empirică solidă și a evidențiat o varietate de exemple de bună practică la nivel instituțional.

Metodologia pentru analiza instituțională s-a bazat pe abordarea IAU, care include analiza strategiilor de internaționalizare printr-un proces de învățare mutuală/peer-learning. Universităților participante li s-a cerut mai întâi să completeze un chestionar (Ghid de Internaționalizare), conceput de echipa de proiect și bazat pe cadrul conceptual al IAU. După analizarea rapoartelor de autoevaluare, a fost organizată câte o vizită de studiu la fiecare instituție participantă pentru a ajuta instituțiile să își evalueze politicile și practicile cu privire la internaționalizarea educației și să primească recomandări specifice din partea experților pentru

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

a îmbunătăți strategiile, politicile și practicile curente. Partea B a documentului este un rezumat al rezultatelor tuturor studiilor de caz, care pot constitui o bază pentru dezvoltarea viitoarelor recomandări cu privire la internaționalizarea învățământului superior la nivel instituțional.

Partea C (Concluzii și recomandări) prezintă recomandările echipei de experți pentru dezvoltarea internaționalizării educației din România la nivel național și instituțional.

Pentru acest document de politică au fost folosite următoarele surse și date:

- Date furnizate de Institutul Național de Statistică (INS);
- Date publicate pe Eurostat;
- Date declarate de universități în procesul de clasificare al universităților și de ierarhizare a programelor de studiu¹;
- Date oferite de instituțiile și consiliile naționale responsabile de învățământul superior: Ministerul Educației (MEN), Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP);
- Date publicate de Institutul de Statistică al UNESCO;
- Date oferite de Oficiul Român pentru Imigrări;
- Date incluse în baza de date SciVerse Scopus;
- Date publicate în rapoartele oficiale ale României (rapoarte, strategii, politici);
- Date din studii realizate de instituții și/sau organizații nonguvernamentale.

Trebuie menționat faptul că Institutul Național de Statistică nu colectează date cu privire la mobilitatea la nivel național. Dată fiind lipsa unei colectări sistematice de date, studiul de față a necesitat un efort foarte mare pentru identificarea și utilizarea critică a resurselor existente la nivel național și internațional. În acest caz, studiile existente și alte surse statistice naționale și internaționale au fost utilizate pentru a schița o imagine aproximativă a fluxurilor mobilității în/din sistemul de învățământ superior din România.

1. Înțelegerea conceptuală a internaționalizării învățământului superior

Această secțiune introduce mai multe definiții, strategii și abordări ale "internaționalizării învățământului superior", atât în publicațiile de specialitate, cât și în cele academice. Internaționalizarea învățământului superior a fost definită de o serie de organizații internaționale și naționale, inclusiv Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Asociația Cooperării Academice (ACA), Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), și Banca Mondială. În plus, sunt incluse perspectivele Strategiei EHEA 2020 adoptată la București "Mobilitate pentru o mai bună învățare" și date statistice cu privire la evoluția globală a internaționalizării învățământului superior.

¹ Referință: <http://chestionar.uefiscdi.ro/>; Rezultate sunt relevante pentru anul universitar 2011-2012.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

1.1 Definiții

Internaționalizarea învățământului superior – conceptualizare și probleme la nivel global

Conceptul de internaționalizare a fost definit de o varietate de experți și actori instituționali. Din varietatea de definiții disponibile, au fost luate în considerare câteva din literatura de specialitate și din cea academică.

Una din cele mai frecvente accepțiuni îi aparține lui Jane Knight, care a afirmat că "Internaționalizarea este procesul de integrare al unei dimensiuni internaționale, interculturale și globale în scopul, funcțiile și livrarea educației postsecundare"². Internaționalizarea educației, conform lui Knight, este un proces cu două componente principale – "internaționalizarea acasă" și "internaționalizarea în străinătate". Internaționalizarea (campusului) de acasă presupune strategii și abordări pentru dezvoltarea activităților care îi ajută pe studenți să dobândească înțelegere internațională și abilități interculturale. Internaționalizarea în străinătate presupune mobilitatea transnațională a studenților, a profesorilor, a programelor, a cursurilor, a curriculumului și a proiectelor.

OCDE definește internaționalizarea în termeni generali, conform lui Pricopie et al., ca fiind "totalitatea proceselor a căror efect combinat, planificat sau nu, este de a asigura dimensiunea internațională a experienței învățământului superior în universități și instituții similare de educație".³

Pe lângă definițiile prezentate mai sus, care sunt cel mai frecvent citate în problema internaționalizării, Zha Qiang a menționat într-un articol publicat în 2003, denumit "Internaționalizarea învățământului superior – construirea cadrului conceptual"⁴, faptul că "Internaționalizarea nu este un scop în sine, ci o resursă importantă pentru dezvoltarea unui sistem de învățământ superior, în primul rând, conform standardelor internaționale; în al doilea rând, unul deschis și responsiv la contextul global în care se află". În același registru, De Wit menționează că internaționalizarea nu este un scop în sine, acest lucru fiind cea mai mare greșală de interpretare a internaționalizării, conform lui De Wit. Scopul principal al internaționalizării, conform lui De Wit, este de a crește calitatea educației și cercetării.⁵

De Wit identifică patru categorii de raționamente pentru internaționalizarea învățământului superior: politic, economic, social/cultural și academic. Diferiți stakeholderi ar putea avea diferite raționamente pentru internaționalizare. Aceste raționamente se pot schimba de-a lungul timpului și nu se exclud reciproc. Raționamentele descriu motivațiile și factorii care influențează internaționalizarea la nivel (inter)național, instituțional, de program și individual, și sunt relevante pentru a înțelege direcția politicilor internaționalizării.⁶ O înțelegere a raționamentelor poate constitui baza structurării diferitelor abordări ale politicilor și instituțiilor. Internaționalizarea, conform lui Knight, are patru abordări distincte, fiecare din ele

² Jane Knight. *Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalization*, Rotterdam, Sense Publishers, 2008, p. 21. Vezi și. Pricopie Remus, Reinhardt Zeno, Nicolescu Luminița, Almășan Oana, Bogdan Anamaria, Grecea Daniel *Internationalization in higher Education*, p 9

³ Idem 2

⁴ Zha Qiang, "Internationalization of Higher Education: towards a conceptual framework", *Policy Futures in Education*, Volume 1, Number 2, 2013

⁵ De Wit, Hans. *Trends, issues and challenges in internationalisation of higher education*. Amsterdam, CAREM, 2011, p. 17.

⁶ De Wit, Hans, *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe. A Historical, Comparative, and conceptual analysis*. Greenwood, USA, 2002, pp. 83-102.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

punând accentul pe diferite elemente și componente. **Abordarea activității** se concentrează pe promovarea activităților de schimburi academice pentru studenți și profesori, asistență tehnică și studenți internaționali, abordare care, conform lui Knight, a fost cel mai frecvent folosită când a apărut conceptul de internaționalizare pentru prima dată. **Abordarea competenței** se concentrează în primul rând pe dezvoltarea abilităților, competențelor, cunoștințelor, atitudinilor și valorilor, atât în rândul studenților, cât și al membrilor academici și administrativi. Accentul pus pe crearea unei culturi care sprijină perspectivele și inițiativele internaționale/interculturale este legat de **abordarea ethosului**. Ultima este **abordarea procesului**, care se concentrează pe integrarea unei dimensiuni internaționale/interculturale, cercetare și servicii în folosul societății printr-o combinație de diverse activități, politici și proceduri.⁷ Așa cum observă De Wit, abordarea procesului este cea mai conformă cu definiția internaționalizării oferită de Jane Knight, dar în realitate celelalte trei abordări, mai ales abordarea activității, sunt cele mai des întâlnite. El susține că de aici reiese discrepanța între teorie și practică.⁸

1.2 Regândirea internaționalizării învățământului superior

În ultimii ani, în cadrul comunității academice s-a pus din nou problema înaintării procedurilor de internaționalizare, în contextul în care stakeholderii implicați și-au manifestat îngrijorarea față de felul în care aceste proceduri au evoluat și au exprimat potențiale viziuni viitoare pentru internaționalizare. În plus, o serie de factori, atât interni, cât și externi instituțiilor de învățământ superior, au reformulat conceptualizarea internaționalizării. De exemplu, raționamentele internaționalizării s-au diversificat, ceea ce a adus noi provocări. Mai mult, globalizarea tot mai accentuată atrage după sine anumite consecințe pentru învățământul superior. Drept răspuns la variile efecte ale globalizării, importanța internaționalizării a fost recunoscută atât la nivel instituțional – cu angajamentele responsabililor de la nivelul facultăților și departamentelor – dar și la nivel național, la care diverse guverne stabilesc strategii pe termen lung și planuri pentru internaționalizarea învățământului superior. În același timp, s-au dezvoltat mituri și percepții greșite ale acestui concept, acesta devenind mai amplu și mai divers drept răspuns la procesele globale cu impact atât asupra societăților, cât și asupra economiilor.

Când a apărut pentru prima dată noțiunea de internaționalizare, raționamentul său de bază a fost acela de creștere a "dimensiunii internaționale a predării și învățării sau încurajarea unui climat de apreciere și înțelegere a altor culturi, limbi și diferite modalități de abordare și analizare a problemelor"⁹. În prezent, conform 3rd Global Survey report al IAU, cele mai importante trei raționamente ale internaționalizării sunt îmbunătățirea pregătirii studenților pentru o lume globalizată/internaționalizată; internaționalizarea curriculumului și îmbunătățirea calității academice; și creșterea profilului internațional și reputației unei instituții. În ceea ce privește perspectiva regională asupra internaționalizării, îmbunătățirea pregătirii studenților pentru o lume globalizată/internaționalizată a obținut primul loc în topul motivelor pentru

⁷ Jane Knight, *Internationalisation of Higher Education*. In Jane Knight and Hans de Wit (Eds.), *Quality and Internationalisation in Higher Education*, Paris, OECD/IMHE, 1999, p. 15. Ee also Qiang.

⁸ De Wit, *Internationalisation of higher education: an introduction on the why, how and what*. Vita e Pensiero, CHEI, Milan, 2013, p. 37.

⁹ *Internationalization of Higher Education: Internationalization of Higher Education: Global Trends Regional Perspectives – the IAU 3rd Global Survey Report*, Egron-Polak, E., Hudson, R., September 2012

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

internaționalizare în toate zonele, cu excepția Africii și Orientului Mijlociu, unde îmbunătățirea cercetării și producției științifice au fost considerate cele mai puternice raționamente din spatele internaționalizării.¹⁰

Provocările asociate internaționalizării s-au dezvoltat în consecință. Scăderea finanțării în sectorul educației, care afectează țările în mod diferențiat; competiția tot mai mare între instituții, determinată și de creșterea importanței topurilor naționale și internaționale pentru clasificarea instituțiilor, topuri/clasificări folosite într-o anumită măsură de studenți pentru selectarea instituțiilor; cererea în creștere pentru folosirea limbii engleze în cercetare și predare și implicațiile acesteia pentru patrimoniul cultural și lingvistic, dar și cerințele implicite pentru instituțiile de învățământ superior și pregătirea facultăților și a personalului academic pentru cercetarea și predarea în limba engleză; și creșterea competiției între companiile internaționale care doresc să atragă absolvenții foarte bine pregătiți. Aceștia sunt câțiva din factorii externi principali care au avut impact asupra strategiilor de internaționalizare desfășurate în momentul actual.

Accentul pe aspectele financiare ale internaționalizării determină anumite instituții să își orienteze atenția de la beneficiari (studenți, profesori, societatea în general), către o zonă mai comercială, nu foarte benefică, cunoscută și ca orientare de la cooperare la competiție. În afară de numărul total de studenți și profesori incoming și outgoing, de venitul total din taxele de școlarizare, sau o poziție înaltă în topuri/clasificări, este important de reținut faptul că internaționalizarea ar trebui să ajute studenții și profesorii să devină cetățeni mai buni, implicați într-un mediu național, regional și internațional complex.

Pentru a înțelege mai bine politica națională viitoare și direcțiile instituționale ale internaționalizării, redefinirea înțelesului și rolului său, pentru a măsura impactul actual atât acasă, cât și peste hotare, în ultimii ani a început o dezbatere pe următoarea etapă a internaționalizării, o nevoie de a depăși câteva din consecințele negative și neintenționate ale internaționalizării.¹¹

Tendințe în internaționalizarea învățământului superior la nivel macro

Conform IAU, conceptul de **internaționalizare** trece printr-o serie de schimbări. Eva Egron-Polak, Secretar General al IAU, menționează în articolul "Internaționalizarea Învățământului Superior: În căutarea unui nou echilibru al valorilor"¹² că în ultimul deceniu percepțiile cu privire la internaționalizare s-au schimbat într-un ritm accelerat. Cele mai remarcabile schimbări în percepția internaționalizării sunt:

- O schimbare de la cooperarea pentru "dezvoltarea abilităților" la cooperarea pentru a crea alianțe pentru avasarea în competiția globală;
- O schimbare de la oferirea studenților internaționali accesul la noi programe peste tot în lume, către concentrarea atenției pe migrarea inteligenței în lume;
- O schimbare de la solidaritatea bazată pe parteneriate academice la "parteneriate strategice bazate pe scopuri economice și geopolitice;

¹⁰ Internationalization of Higher Education: Internationalization of Higher Education: Global Trends Regional Perspectives – the IAU 3rd Global Survey Report, Egron-Polak, E., Hudson, R., September 2012, p21

¹¹ De exemplu Hans de Wit, Rethinking the concept of internationalisation. In Mary Stiasny and Time Gore (Eds.), Going Global, Identifying trends and drivers of international education. Emerald/British council, 2013, pp. 213-218.

¹² Eva Egron Polak, Higher Education Internationalization: Seeking a New Balance of Values, September 2012

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- O tendință a instituțiilor de învățământ superior de a pune un mai mare accent pe prestigiu și poziționarea în topuri – o abordare formală – decât pe a le oferi studenților o experiență de internaționalizare cu valoare adăugată.

Conceptul de internaționalizare a fost de asemenea perceput diferit în contextul **implicării noilor furnizori educaționali privați**. În ciuda intensității acestor orientări/modificări, acestea rămân cele mai noi și de actualitate tendințe în contextul internaționalizării educației la nivel global.

Datorită diversității valorilor și misiunilor instituțiilor de învățământ superior din lume, există o varietate considerabilă în scopurile și practicile internaționalizării. Conform unui studiu al IAU (Afirmarea Valorilor Academice în Internaționalizarea Învățământului Superior: Un apel la acțiune, Aprilie 2012), acesta include "Exemple cum ar fi Africa sub conducere colonială, unde accesul la învățământ superior a însemnat deplasarea peste hotare pentru înscrierea la o universitate a puterii coloniale, sau, de curând, Procesul Bologna, care schimbă în mod radical peisajul învățământului superior în Europa prin reforme coordonate internațional, ilustrează modul în care internaționalizarea atinge diferite scopuri și aduce diferite recompense și provocări".¹³

Studiul IAU subliniază faptul că înțelesul conceptului de internaționalizare s-a schimbat comparativ cu anii 1960 sau 1980: "O creștere a factorilor care au dus spre internaționalizare a avut efectul de a face din internaționalizare mai degrabă un imperativ instituțional. Balansarea multiplelor rezultate întrevăzute în același timp cu păstrarea valorilor și misiunilor instituționale esențiale este atât o provocare, cât și o oportunitate. Internaționalizarea are loc într-un context nou, complex, diferențiat și globalizat. Schimbările survenite în scopuri, activități, și implicarea stakeholderilor au dus la o reexaminare a terminologiei, cadrului conceptual și percepțiilor anterioare, dar, cel mai important, au dus la o chestionare tot mai mare, dar benefică asupra valorilor, scopurilor, obiectivelor și înțelesurilor internaționalizării".¹⁴

Conform Global Survey Report realizat de IAU în 2012, "Internaționalizarea devine un proces tot mai complex și IAU a recunoscut de mult faptul că nu este proces de 'talie unică'". Atât impacturile în ceea ce privește beneficiarii și riscurile, dar și scopurile și obiectivele urmărite sunt diferite în fiecare regiune a lumii și în fiecare instituție". Câteva din concluziile Global Survey report subliniază faptul că „activitățile de internaționalizare de maximă prioritate sunt similare în toate instituțiile indiferent de talia acestora”. Cu toate acestea, importanța acordată fiecărei activități diferă destul de dramatic. Colaborările în cercetare sunt în mod cert focusul prioritar pentru instituțiile de talie mare, în timp de mobilitatea outgoing pentru studenți este pe primul loc pentru instituțiile mici.”¹⁵ De asemenea, internaționalizarea pare să fie legată de mărimea instituției, deoarece cu cât este mai mare instituția, cu atât este aceasta mai importantă pentru conducerea ei. Una din mențiunile raportului subliniază faptul că prioritățile instituțiilor de învățământ superior în Europa par să fie în conformitate cu liniile de acțiune ale Procesului Bologna și aspectelor Strategiei de la Lisabona care se concentrează doar pe anumite elemente ale „internaționalizării acasă” și „internaționalizării în străinătate”. În Europa, focusul pe colaborările în cercetare pare să fie mai puțin important, comparativ cu alte regiuni și este clasat pe locul trei ca acțiune prioritară pentru internaționalizare. Se consideră că „pe toate colaborările regionale și programele și parteneriatele de

¹³ IAU, Affirming Academic Values in Internationalization of Higher Education: A Call for Action, April 2012

¹⁴ IAU, Affirming Academic Values in Internationalization of Higher Education: A Call for Action, April 2012

¹⁵ IAU, Internationalization of Higher Education: Global Trends, Regional Perspectives, September 2010, p 28

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

mobilitate intraregionale se va pune accent în viitor". De asemenea, managerii instituționali par să fie pecepuți ca cei mai importanți actori în procesul de internaționalizare la nivel instituțional.

În concluzie, importanța internaționalizării a crescut pentru toate tipurile de instituții de învățământ superior și pentru guverne și este într-o continuă expansiune la nivel global. În evoluția sa, "internaționalizarea" are înțelesuri multiple și există diverse moduri în care aceasta este interpretată și urmărită în diferite contexte în lume. Mai mult decât atât, există efecte pozitive sau mai puțin pozitive în procesul internaționalizării, care trebuie luate în considerare atât de instituțiile de învățământ superior, dar și de guverne.

Din literatura specializată pe internaționalizarea învățământului superior, există câteva preocupări notabile pe măsură ce instituțiile și guvernele iau în considerare abordarea internaționalizării. Printre cei care și-au exprimat îngrijorarea cu privire la statutul curent al internaționalizării, Jane Knight a subliniat posibilitatea unei "crize existențiale"¹⁶ în conceptualizarea internaționalizării. Autoarea notează faptul că, datorită expansiunii fără precedent a internaționalizării la nivel instituțional și național, a existat o schimbare de la internaționalizarea ca scop academic către o definiție mai comercială, ridicând astfel întrebări cu privire la valoarea adăugată adusă educației.

Alții accentuează ideea că încercarea de a redefini conceptul este mai puțin productivă decât tentativa de a identifica soluții viabile pentru noi provocări. Pentru măsurarea rezultatelor internaționalizării, indicatorilor calitativi ar trebui să li se acorde o atenție mai mare decât indicatorilor cantitativi. În locul măsurării numărului de studenți incoming și outgoing, taxele de școlarizare sau poziționarea în topurile naționale și internaționale ale universităților, scopul ar trebui să fie mai degrabă accentuarea rezultatelor învățării, experiențele stundenților, calitatea cercetării, predarea și învățarea, competențele interculturale, și pregătirea studenților pentru noi schimbări economice, sociale și de mediu asociate globalizării. Dobândirea abilităților și competențelor interculturale și internaționale poate ajuta studenții să devină mai activ implicați social și să profite de abordările emergente ale internaționalizării.¹⁷

În ciuda părerilor diferențiate cu privire la viitorul internaționalizării, există un acord general legat de importanța tot mai mare atât în prezent, cât și pe viitor pentru peisajul învățământului superior, dar și în dezvoltarea indivizilor și în contribuția activă la dezvoltarea lor profesională și personală. Fiind un proces dinamic, evoluează continuu, fiind influențat de factori externi și interni, din care globalizarea are o importanță foarte mare. Scopurile tind să se modifice în funcție de context, raționament și abordare, de la îmbunătățirea calității predării, învățării și cercetării, formarea personalității studenților și dezvoltarea lor în cetățeni globali, capabili să impacteze pozitiv mediul înconjurător, până la creșterea prestigiului internațional și a viabilității fiscale. Pe lângă elementele tradiționale ale internaționalizării (schimburi de scurtă durată pentru personalul academic și studenți, mobilitatea programelor pentru studenți, cooperare în cercetare), câteva elemente noi au apărut recent, cum ar fi programele în cotutelă/joint, filiale ale universităților în străinătate, și programe de învățământ la distanță. Majoritatea universităților din întreaga lume includ internaționalizarea în formularea misiunii și tot mai mulți membrii instituționali sunt implicați

¹⁶ Knight, J. (2011), *Is Internationalization having an identity crisis?*, IMHE Info, August 2011, OECD, www.oecd.org/dataoecd/57/59/48506334.pdf

¹⁷ Vezi de exemplu De Wit, idem nota 7, *Issues of Quality assurance and internationalisation*, pp.127-143.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

în coordonarea activităților de acasă sau din străinătate. Academicieni, practicieni și alți stakeholderi trebuie să lucreze împreună pentru a identifica noi modalități de abordare a internaționalizării.

2. Internaționalizarea învățământului superior într-un context mai amplu

2.1 Internaționalizarea învățământului superior la nivel global

Câteva tendințe globale sunt notabile pentru internaționalizarea învățământului superior în ciuda diverselor abordări și practici. Aceste tendințe includ mobilitatea tot mai mare a indivizilor, programelor și instituțiilor; creșterea colaborărilor în cercetare; evoluția unei curricule internaționalizate și a diverselor abordări pentru predare și învățare; o creștere a interconectivității învățământului superior în întreaga lume; și expansiunea internaționalizării între instituțiile de talie mare și sistemele de învățământ superior.¹⁸

Conform unui studiu denumit "Tendințe ale Mobilității Studenților Internaționali 2013"¹⁹ și conform datelor UNESCO din 2013, populația studenților internaționali a ajuns la aproape 3.6 milioane în întreaga lume în 2010. Populația studenților internaționali a crescut cu aproape 50% din 2004 până în 2010 (2.5 milioane în 2004). Competiția pentru studenți internaționali devine mai intensă și mai complexă, așa cum reiese din împărțirea globală între cei patru jucători principali – SUA, Marea Britanie (UK), Australia și Canada. Deși se preconizează o continuă creștere per total la nivel global a studenților mobili, caracteristicile în ceea ce privește țara de proveniență, destinația de studiu și nivelul de studiu sunt în schimbare.

În primul deceniu al secolului 21, numărul studenților mobili la nivel global aproape s-a dublat de la 2.1 milioane în 2000 la 4.1 milioane în 2010, creșterea fiind anual în medie de 7,2% (OECD, 2012). Conform OECD (2012), Europa este destinația preferată de cei care studiază în afara țării lor, având 41% studenți internaționali. America de Nord are 21% din totalul studenților internaționali. Cu toate acestea, regiunile cu cea mai puternică dezvoltare, atractive ca destinații de studiu sunt America Latină și Caraibe, Oceania și Asia, reflectând internaționalizarea universităților într-un număr tot mai mare de țări.²⁰

Conform Institutul Tendințelor Educaționale în Mobilitatea Internațională a Studenților, în prezent unu din cinci studenți este originar din China sau India - țări cu peste 700.000 de studenți înscriși într-un sistem de învățământ superior de peste hotare. Doar în SUA cele două țări reprezintă 84% din numărul total de studenți din creșterile globale în 2000-2001 și 2010-2011 (IIE Open Doors 2011).

¹⁸ Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution , UNESCO 2009, p24

¹⁹ International Student Mobility Trends 2013: Towards responsive recruitment strategies, WES, 2013, p 6

²⁰ Pentru o imagine critică a tendințelor mobilității globale a studenților vezi Rahul Choudaha și Hans de Wit, Challenges and Opportunities for Global Student Mobility in the Future: A Comparative and Critical Analysis. (Forthcoming).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2.2 Internaționalizarea învățământului superior la nivel european

a. Procesul Bologna

România a semnat Declarația de la Bologna în 1999 și astfel și-a luat angajamentul față de domeniile de acțiune legate de internaționalizarea în învățământul superior. Studiul de față tratează politicile publice actuale cu privire la internaționalizarea educației, dar și angajamentele Procesului Bologna și felul în care acestea au fost implementate până în acest moment în România.

Declarația de la Bologna din 1999 este o manifestare a nevoii, dar și a efortului comun realizat de guverne, sectorul privat și învățământul superior de reformare a învățământului superior din Europa, pentru a-l face mai competitiv la nivel global. Van der Wende precizează o schimbare a paradigmei de la cooperare la competiție, deși conform celor scrise de ea: "Deloc surprinzător faptul că majoritate țărilor Europei continentale urează o abordare cooperativă a internaționalizării, care din punctul de vedere al învățării și experienței internaționale este mai compatibilă valorii tradiționaliste a mediului academic".²¹

La începuturile sale în 1999, Procesul Bologna, ca inițiativă voluntară interguvernamentală, a avut ca scop consolidarea competitivității și atractivității învățământului superior din Europa și încurajarea mobilității și angajabilității studenților prin introducerea unui sistem bazat pe studii universitare (undergraduate) și postuniversitare (postgraduate) având programe și diplome ușor de înțeles. Asigurarea calității a jucat de asemenea un rol important de la început. Astfel, numeroasele întrevederi ministeriale începând cu anul 1999 au diversificat această agendă și au oferit o mai mare precizie instrumentelor dezvoltate. Structura diplomelor universitare/postuniversitare a fost modificată devenind un sistem pe trei cicluri, care acum include conceptul de cadru al calificărilor, cu un accent pe rezultatele învățării. Conceptul de dimensiune socială a învățământului superior a fost introdus, iar recunoașterea calificărilor este acum percepută drept centrul politicilor învățământului superior european. Dimensiunea unui proiect care, pe baza cooperării voluntare, agreează și implementează obiective comune pentru sistemele de învățământ superior din 47 de țări este fără precedent. Cu toate acestea, conștienți de faptul că al doilea deceniu al mileniului actual a adus noi provocări, miniștrii care s-au întrunit la Leuven/Louvain-la-Neuve în 2009, au menționat în linii mari problemele care trebuie adresate într-un mediu în continuă schimbare. Au făcut referire la învățământul superior de calitate și au stabilit următoarele obiective principale pentru deceniul în curs: finalizarea reformei structurale și aprofundarea implementării ei printr-o înțelegere și utilizare consistentă a instrumentelor dezvoltate; implementarea învățământului superior de calitate, în corelație cu cercetarea și învățarea pe tot parcursul vieții și promovarea angajabilității; transpunerea dimensiunii sociale în realitate prin asigurarea că corpului studentesc care intră în învățământul superior reflectă diversitatea corpului studentesc al populației din Europa; asigurarea că cel puțin 20% din absolvenții în cadrul EHEA vor fi avut parte de o perioadă de studiu sau de training în străinătate. În cadrul ultimei întâlniri (București 2012), cele 47 de țări din cadrul EHEA au stabilit următoarele trei priorități pentru perioada 2012-2015: oferirea învățământului superior de calitate tuturor, creșterea angajabilității absolvenților și consolidarea mobilității ca modalitate pentru o învățare mai bună.

²¹ Van der Wende, Marijk C. 2001. "Internationalization Policies: About New Trends and Contrasting Paradigms." *Higher Education Policy* 14 (3): 249-259.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

La Conferința Ministerială de la București din 2012, a fost adoptată Strategia 2020 pentru Mobilitate din cadrul Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA)²². Măsurile pentru implementarea obiectivelor și țelurilor mobilității sunt:

- i. Toate statele membre sunt de acord să dezvolte și să implementeze propriile lor strategii sau politici de internaționalizare cu scopuri concrete și obiective măsurabile de mobilitate;
- ii. Reafirmă obiectivul mobilității formulat la Leuven/Louvain-la-Neuve – „în 2020, cel puțin 20% din absolvenții din cadrul EHEA trebuie să fi beneficiat de o perioadă de studiu sau de training în străinătate” și stabilește obiective adiționale.
- iii. Statele trebuie să țină seama de sisteme educaționale deschise și o mobilitate mai bine echilibrată în cadrul EHEA. Pentru o mobilitate mai echilibrată, strategia stabilește mai multe soluții, cum ar fi crearea unor condiții mai bune de muncă și oferirea stimulentei specifice în momentul revenirii absolvenților în țară.
- iv. Statele membre sunt încurajate să țină seama de o mai mare și mai echilibrată mobilitate cu țările din afara EHEA. Statele vor implementa măsuri de înlăturare a obstacolelor din calea mobilității, cum ar fi: creșterea finanțării pentru mobilitate și oferirea unei mai bune portabilități a granturilor, împrumuturilor și burselor oferite de statele membre, dar îmbunătățirea schimbului de informație cu privire la portabilitatea granturilor și împrumuturilor naționale din cadrul EHEA.
- v. Statele se vor asigura de faptul că principiile Convenției de la Lisabona sunt traduse în legislația națională și de faptul că recunoașterea calificărilor sau creditelor obținute pe perioada unui schimb academic internațional va fi coordonată printr-o abordare cât mai deschisă și pozitivă.
- vi. Statele se vor angaja să folosească instrumente pentru asigurarea calității și a transparenței pentru promovarea mobilității de calitate în interiorul și în afara EHEA.
- vii. Pentru a încuraja mobilitatea, țările EHEA consideră că legislația națională nu ar trebui să fie un obstacol în calea cooperării, ci o pledoarie pentru o mai mare flexibilitate a cadrului de lucru al Procesului Bologna în instituțiile educaționale.
- viii. Punctul opt al strategiei de asemenea, menționează dorința de a crește mobilitatea printr-o mai bună informare cu privire la programele de studiu. Astfel, a fost sugerată crearea și implementarea unei platforme online la nivel național care să cuprindă toate programele de studiu și structurile suport pentru studenți.
- ix. Punctul nouă menționează faptul că statele vor îmbunătăți promovarea beneficiilor individuale, instituționale și sociale ale perioadelor petrecute în străinătate. Această comunicare ar trebui să aibă în vedere părinți, consilieri și studenți.
- x. Strategia de asemenea specifică măsurile care ar trebui adoptate de către instituțiile de învățământ superior. Strategia face apel la **universități pentru a construi propria strategie de internaționalizare și pentru a promova mobilitatea luând în considerare profilul lor și implicând stakeholderii, în mod special studenții, profesorii, cercetătorii și alți membrii**. De asemenea, subliniază faptul că instituțiile de învățământ superior ar trebui să ia în considerare mobilitatea și competențele membrilor lor, oferindu-le recunoașterea oficială a competențelor dobândite în străinătate, oferindu-le stimulente pentru participarea la programele de mobilitate și asigurând condiții de calitate pentru profesorii mobili.
- xi. Strategia menționează că universitățile ar trebui să creeze structuri și cadre favorabile pentru mobilitatea internațională. Instituțiile de învățământ superior sunt încurajate să dezvolte opțiuni

²² [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

adiționale de mobilitate, cum ar fi mobilitatea virtuală, sau prin facilitarea experienței internaționale acasă pentru studenții non-mobili²³.

b. Mobilitatea programelor de studiu

În ceea ce privește evoluția mobilității celor interesați de un program de studiu în cadrul EHEA, există dificultăți legate de capacitatea de a măsura comparativ progresul în cele 47 de state membre. Conform studiului Eurodata privind mobilitatea studenților în învățământul superior european, "În ceea ce privește internaționalizarea și mobilitate studenților în Europa, una din cele mai importante descoperiri al unui studiu realizat de ACA atrage atenția și confirmă munca lui Lanzendorf și Teichler, care afirmă că în majoritatea cazurilor, statisticile cu privire la mobilitatea studenților nu reflectă procesul în mod obiectiv și detaliat. Aceste date caracterizează studenții străini pentru care se consideră naționalitatea străină ca dovadă a participării la mobilitate. Doar 10 din cele 32 de țări incluse în studiul ACA colectează (dar nu întotdeauna publică) date valide pentru mobilitate. Folosind "naționalitatea" pentru a măsura mobilitatea nu ar fi o problemă majoră dacă fiecare student străin (sau majoritatea cel puțin) ar fi fost mobil înaintea începerii studiilor în țara gazdă. Dar așa cum confirmă și studiul ACA, acest lucru este departe de a fi adevărat (Eurostat Study – mobilitatea studenților în Spațiul European al Învățământului Superior).²⁴

În plus, studiul ACA din 2006²⁵, a arătat că în 2006/2007, aproximativ 1.5 milioane de studenți cu o naționalitate străină au fost înscriși în regiunea Europe-32²⁶. Numărul a reprezentat mai mult de jumătate din numărul total de studenți la nivel global, care au studiat în străinătate (50,9%, Fig 1). Acest număr a rămas constant, deoarece în 1998-1999 participarea europeană a fost relativ similară (50,3%).

²³ Se aplică tuturor studenților cu dizabilități sau cu nevoi speciale, de asemenea și pentru studenții la fără frecvență

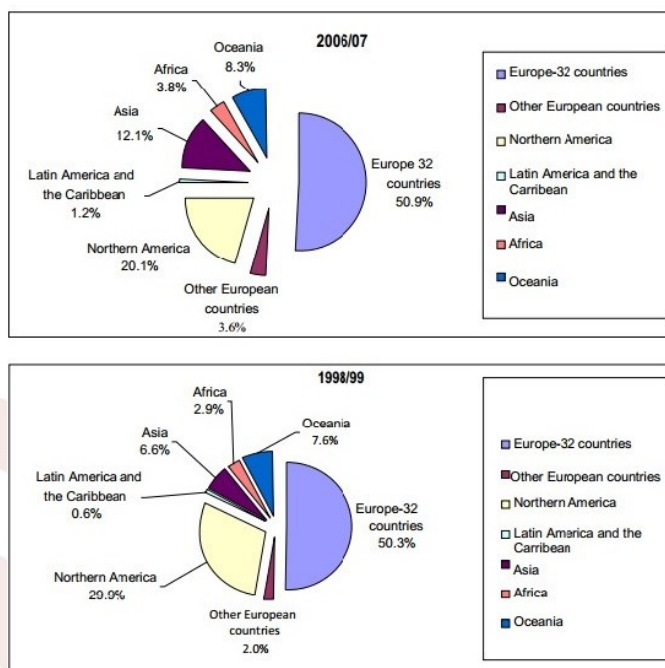
²⁴ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/publ/eurodata_en.pdf, p 3

²⁴ Eds. Ulrich Teichler, Irina Ferencz and Bernd Wächter, *Mapping mobility in European higher education, Volume I: Overview and trends*, p 34

²⁶ www.ec.europa.eu/education/study-in-europe

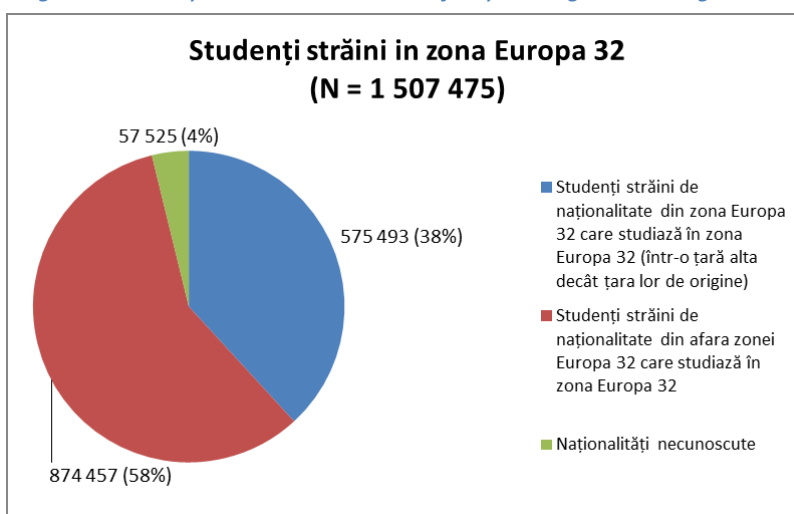
Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 1 – Distribuția studenților din afara țării lor de origine (studenți străini) de-a lungul regiunilor în întreaga lume în 1998/1999 și 2006/2007. Sursa: UOE data collections; ISCED 5/6

Mai mult, același studiu realizat de ACA din 2006 arată faptul că din numărul total de 1.5 milioane de studenți străini din regiunea EU-32, 58% provin din 32 de țări non-UE. Doar 38% din studenții străini care provin din regiunea EU-32 studiază în regiunea EU-32 într-o țară diferită de țara lor de origine. Așa cum arată și Figura 2, 3% din studenții străini de naționalitate necunoscută studiază în regiunea EU-32. Este remarcabil faptul că procentajul studenților străini din întreaga lumea care studiază în zona EU-32 a rămas stabil de-a lungul ultimului deceniu (aproximativ 50% din 3.6 milioane de studenți străini din întreaga lume în 2010), deși a crescut interesul pentru studiul în țările emergente.

Figura 2 – Studenți străini în zona EU-32 în funcție de regiunea de origine

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

c. Mobilitatea pe termen scurt a creditelor: ERASMUS

Studiul în străinătate ca parte din diploma obținută acasă este, în termeni absoluți și prin prisma impactului social, politic și economic, un factor cu o pondere mai mică a mobilității de studiu, deși importanța sa în Europa și America de Nord nu ar trebui neglijată. De exemplu, în Statele Unite doar 1.4% din numărul total de studenți petrece o anumită perioadă în străinătate. În cadrul acestui procentaj, cei care studiază în străinătate sunt predominant albi (80,5%), nivel licență (aproape 89%), care aleg să studieze în Europa (54,5%) și optează pentru experiențele pe termen scurt (doar 4% din cei care studiază în străinătate pleacă pentru un ciclu academic complet)²⁷. Tendințele în învățământul superior din SUA arată o creștere a programelor de studiu în străinătate pe termen scurt, organizate de universitate. În plus, deși conform statisticilor, participarea și locația studiului în străinătate de-a lungul ultimului deceniu a crescut și atât în politicile naționale, cât și instituționale relevanța acestora a crescut, procentajele rămân mici, iar durata experiențelor este tot mai scurtă.

În Europa, Programul Erasmus a fost inițiat de Comisia Europeană în urmă cu 25 de ani, într-o perioadă în care Comisia nu avea un mandat pentru educație, comunitatea avea doar 11 membri și Cortina de Fier încă exista. Programul continuă să aibă un impact mare asupra Europei și învățământului superior din Europa. În 1987, 3224 de studenți au petrecut o perioadă a programului lor de studiu într-un alt stat membru. Trei milioane de studenți le-au urmat exemplul în ultimii 25 de ani și numărul țărilor implicate în proiect a crescut de la 11 la 33, inclusiv țări non-UE cum este Islanda, Lichtenstein, Norvegia și Elveția. Bugetul programului pentru perioada 2007-2013 este 3.1 miliarde de euro.

Dincolo de numerele studenților mobili, impactul programului a fost asupra internaționalizării și reformei învățământului superior. Erasmus a deschis drumul către reforma învățământului superior din Europa prin Procesul Bologna, a fost un episod pilot pentru schema de studiu pe baza creditelor transferabile (ECTS) și a fost un inițiator pentru deschiderea către țările Europei Centrale și de Est în contextul aderării la UE, la fel cum este în continuare pentru statele membre care aspiră la aderare. Programul a stimulat atât guvernele naționale, dar și instituțiile de învățământ superior să dezvolte strategii la nivel european și internațional.

Conform unui studiu publicat de Comisia Europeană în Septembrie 2013, "Programul Erasmus 2010-2011. O perspectivă statistică",²⁸ numărul studenților mobili (pentru o perioadă de studiu sau training în străinătate) în cadrul UE în anul universitar 2010-2011 a fost de 231.408, cu 8,5% mai mulți studenți decât în anul precedent. Țările cu cea mai mare rată de studenți outgoing sunt: Spania, Franța, Germania, Italia și Polonia. Pe de altă parte, topul țărilor gazdă pentru studenții mobili incoming (pentru studii) sunt: Spania, Franța, Germania, UK și Italia. Anexa 1 arată numărul studenților incoming și outgoing (mobilități pentru studii) în funcție de țara de origine pentru anul universitar 2010-2011.

De Wit observă că deși miniștrii educației din Procesul Bologna, în recenta întâlnire bianuală de la București, au susținut în mod ferm aspirația de a avea 20% mobilitate – cifrele arată o imagine diferită. În majoritatea țărilor numărul studenților mobili este încă sub 5%. Există o îngrijorare tot mai mare pentru atenția mare oferită cifrelor și procentajelor, mai degrabă decât conținutului și calității experienței internaționale. De Wit susține: "În primii ani ai Programului Erasmus, entuziasmul cadrelor didactice–

²⁷ De Wit, H, Ferencz, I and Rumbley, L. E. (2012). International Student Mobility: European and US Perspectives. In Perspectives – Policy and Practice in Higher Education, the Journal of the Association of University Administrators, London: Routledge.

²⁸ <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/1011/report.pdf>, p 3, 5

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Întâlnirea cu colegii, aflarea curriculei și metodelor de predare, erau factorii care confereau succesul și impactul programului Erasmus. (...) Dacă Programul Erasmus ar regăsi concentrarea atenției asupra curriculei și rezultatelor învățării din trecut, nu ar crește doar calitatea experienței, și interesul cadrelor didactice și al studenților și, drept rezultat, ar crește și cifrele.”²⁹

d. Alte politici UE

Conform **concluziilor Consiliului UE în domeniul internaționalizării învățământului superior**³⁰ publicate în Mai 2010, „Cooperarea internațională în învățământul superior este o arie importantă și valoroasă care merită suportul atât la nivel național, cât și la nivelul UE”. Alături de acest raport, Consiliul UE a invitat statele membre să „susțină o cultură realmente internațională”, „prin creșterea atractivității internaționale a instituțiilor de învățământ superior și prin promovarea dimensiunii globale și conștientizării responsabilității sociale a instituțiilor de învățământ superior”. Pentru fiecare obiectiv, Consiliul a sugerat și instrumente specifice pentru atingerea acestor scopuri.

Consiliul face apel la Comisia Europeană pentru:

- A dezvolta o strategie internațională UE pentru învățământul superior cu scopul de a îmbunătăți „coerența și complementaritatea între inițiativele de cooperare existente deja la nivelul UE și la nivel național și pentru a continua promovarea atractivității învățământului superior, cercetării și inovației din Europa în cadrul activităților externe ale UE, în egală măsură cu programele și politicile de cooperare UE în acest domeniu.
- A asigura că mobilitățile de învățare și cercetare între UE și restul lumii fac parte din acea strategie.
- A sprijini în continuare parteneriatele internaționale pentru învățământul superior, cooperarea academică internațională și acțiunile de creștere a capacității instituționale, și a facilita dialogul pe politici publice între învățământul superior și alte părți interesate.
- A promova schimbul de experiențe și exemplele de bună practică în acest domeniu.”

Comunicatul „Învățământul superior european în lume” din partea Comisiei Europene către Parlament, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor a fost lansat pe 11 iulie 2013, drept răspuns la concluziile Consiliului din 11 Mai 2010 pe tema internaționalizării învățământului superior.

Comunicatul din 2013 „își propune să contribuie la obiectivele strategiei Europa 2020, ajutând Statele Membre și instituțiile de învățământ superior să dezvolte parteneriate strategice care vor permite Europei să abordeze provocările globale mult mai eficient.”³¹

Prima parte a Comunicatului sublinează prioritățile pe care instituțiile de învățământ superior (HEI) și statele membre ar trebui să le aibă în vedere³² pentru a diversifica activitățile de internaționalizare. Ultimele două părți ale documentului prezintă/sublinează acțiunile specifice pe care Uniunea Europeană le va implementa pentru a sprijini internaționalizarea.

²⁹ Hans de Wit. (2012). *Erasmus at 25: what is the future for international student mobility?* The Guardian, Monday 21 May 2012, www.guardian.co.uk/higher-education-network/blog/2012/may/21

³⁰ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114378.pdf

³¹ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/com499_en.pdf

³² Higher Education Institutions - Instituțiile de învățământ superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cu privire la principalele acțiuni de realizat de către instituțiile de învățământ superior și statele membre pentru creșterea internaționalizării învățământului superior, Comunicatul sublinează faptul că o strategie comprehensivă pentru internaționalizare ar trebui să cuprindă arii cheie grupate pe categorii, astfel: mobilitatea internațională a studenților și a personalului academic și administrativ, internaționalizarea și îmbunătățirea curriculumului și a învățământului digital, cooperarea strategică, parteneriatele și creșterea capacității instituționale.

În ceea ce privește "Mobilitatea internațională și mobilitatea personalului academic și administrativ", UE recomandă și încurajează:

- Transparența și recunoașterea învățământului dobândit în alt context, care ar trebui să fie o prioritate cheie alături de recunoașterea internațională a creditelor obținute pentru a crește transparența și portabilitatea rezultatelor învățării în context transfrontalier;
- Folosirea recompenselor financiare pentru personalului academic și administrativ al instituțiilor de învățământ superior pentru a încuraja și a crește mobilitatea/experiența internațională și pentru a motiva dezvoltarea profesională/proactivitatea;
- Mobilitatea, în special mobilitatea creditelor, care ar trebui utilizată ca o recompensă pentru a îmbunătăți calitatea instituțiilor de învățământ superior;
- Instituțiile de învățământ superior în dezvoltarea sau îmbunătățirea serviciilor de mobilitate (pentru studenții și cercetătorii internaționali incoming și outgoing), alături de cursuri de limbă și consiliere în carieră pentru a facilita integrarea în universitate/oraș/regiune/țară;
- Dezvoltarea curriculumului și adaptarea acestuia la tendințele internaționale, dar și întărirea leadership-ului și managementului instituțional;
- Statele membre UE să îmbunătățească reglementările de imigrare, pentru a sprijini eforturile instituțiilor de învățământ superior de creștere a internaționalizării.

A doua prioritate pentru a îmbunătăți internaționalizarea – "internaționalizarea și îmbunătățirea curriculumului și învățării digitale" – relevă următoarele recomandări:

- Instituțiile de învățământ superior ar trebui să se concentreze mai mult pe integrarea dimensiunii globale în crearea curriculumului și procesului învățării, în egală măsură cu internaționalizarea campusurilor;
- Studenții mobili, cercetătorii, membrii corpului profesoral ar trebui să primească mai mult sprijin pentru învățarea limbii, inclusiv oportunitatea de a învăța limba locală, indiferent dacă aceasta este limba de predare sau folosită în cercetare; de asemenea, fluenta în limba engleză este o cerință pentru orice strategie cu privire la internaționalizarea educației;
- Instituțiile de învățământ superior ar trebui să profite mai mult de noile tendințe în educația digitală pentru a dezvolta parteneriate strategice, care în schimb vor crește calitatea conținutului și experiența de învățare per total, pentru a mări accesul și a internaționaliza curriculumul.

În ceea ce privește "cooperarea strategică, parteneriatele și creșterea capacității" Comisia UE sublinează următoarele:

- Instituțiile de învățământ superior din Europa ar trebui să fie conștiente de punctele lor tari în educație, cercetare și inovație și ar trebui să dezvolte parteneriate strategice în afara Europei. Acest lucru le-ar putea diversifica profilul prin programe în cotutelă sau cu dublă certificare, activități de cercetare în cotutelă, devenind astfel mai deschise către noi oportunități, cum sunt campusurile în cotutelă sau filiale în țări non-UE.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Instituțiile de învățământ superior și statele membre ar trebui să asigure consecvența între strategia lor de internaționalizare și politicile de cooperare și dezvoltare UE, luând în considerare principiile de echitate și autonomie a statului partener; studenții, cercetătorii, sau membrii ai țărilor non-UE ar trebui percepuți ca vectori ai cooperării cu instituțiile de învățământ superior în aceste țări.

A treia parte a Comunicatului sublinează contribuția UE la internaționalizarea învățământului superior. UE și-a asumat responsabilitatea de a oferi un suport al politicii mai puternic și pe termen lung/coerent și recompense financiare pentru strategiile de internaționalizare. De asemenea, conform Comunicatului, le va oferi sprijin financiar prin noul program Erasmus+ pentru mobilitate și în țările non-UE, ajungând la 135.000 de participanți și personal academic și administrativ, și va susține până la 15.000 de cercetători non-UE să își înceapă și să își dezvolte cariera prin programul/strategia Horizon 2020.

În același timp, UE va sprijini consorțiul instituțiilor de învățământ superior pentru dezvoltarea programelor în cotutelă (master și doctorat) și va oferi burse pentru aproximativ 60.000 de absolvenți. De asemenea, UE va sprijini parteneriatele pentru cooperare și inovație și până la 1000 de parteneriate între instituțiile de învățământ superior din UE și non-UE pentru creșterea capacității instituționale.

În ceea ce privește Comisia, aceasta se va concentra pe două obiective de politică: "creșterea atractivității învățământului superior din Europa prin îmbunătățirea calității și transparenței și creșterea cooperării globale pentru inovație și dezvoltare prin parteneriate, politici de dialog și creșterea capacității instituționale."³³ Cu alte cuvinte, Comisia va dezvolta calitatea mobilității printr-un nou program Erasmus, va promova implementarea U-Multirank (instrument multidimensional de clasificare a instituțiilor de învățământ superior) și va încuraja cooperarea cu agențiile naționale de promovare, alumni ai ONG-urilor, prin oferirea de informații și coordonarea acțiunilor în cotutelă. De asemenea, cu privire la cooperarea internațională pentru inovație și dezvoltare, Comisia va iniția dialoguri bilaterale și multilaterale cu parteneri internaționali, va promova EIT³⁴ și KIC³⁵ pentru a sprijini cooperarea internațională și inovația în învățământul superior, va pune un accent mai mare pe politicile publice fundamentate pentru internaționalizarea educației și va construi o strategie pentru a promova învățământul digital și folosirea mai eficientă a TIC sau RED până la finalul anului 2013.

Partea finală a documentului reiterează faptul că acest Comunicat are ca "scop contribuția la obiectivele strategiei Europe 2012, ajutând Statele Membre și instituțiile de învățământ superior să dezvolte strategii și parteneriate care permit Europei să abordeze provocările globale într-un mod mai eficient".³⁶

³³ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/com499_en.pdf

³⁴ The European Institute of Innovation and Technology (EIT) este o componentă a Uniunii Europene înființată în Martie 2008 cu scopul de a crește dezvoltarea sustenabilă și competitivitatea europeană, prin consolidarea capacității inovative a UE

³⁵ Knowledge and Innovation Communities (KICs)

³⁶ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/com499_en.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

3. Internaționalizarea învățământului superior în România

3.1 Scurt istoric

Evoluția numărului de studenți străini

De la începutul secolului 20, universitățile din România au înscris studenți străini, dar procentajul total nu a depășit 1% din corpul studențesc. Pe perioada regimului comunist, numărul studenților străini a început să crească, atingând un număr maxim în 1980. În acea perioadă, România se clasa între primele 15 țări din lume care ofereau servicii studenților străini, având 16.962 de studenți străini înscriși în 1981. În perioada respectivă, au fost stabilite o serie de politici pentru atragerea studenților străini. Taxele de școlarizare au fost mai scăzute comparativ cu alte țări, și au fost create servicii specifice, de exemplu cursuri de limbă română, acces la biblioteci, reglementări universitare specifice, condiții de cazare și masă, dar și burse oferite de statul român (cu toate acestea, majoritatea plăteau școlarizarea). "În mai puțin de 10 ani numărul studenților străini din România a ajuns la 10% din totalul studenților înscriși"³⁷. În perioada 1981-1989, numărul studenților străini a scăzut drastic, situația care s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură după căderea comunismului în 1989, însă ulterior România nu a mai revenit niciodată la același statut pe piața educațională internațională. Conform informațiilor din Pricopie (2004), "După evenimentele din 1989 și căderea regimului comunist, interesul pieței internaționale pentru România a început din nou să crească, dar apatia autorităților publice și a universităților a dus la o descreștere a importanței României pe piața internațională a învățământului superior."

După 1989, originea studenților străini în România s-a diversificat, deoarece România a semnat noi acoduri bilaterale cu alte țări din Europa, Canada și SUA, cu prevederi pentru schimburile academice. În plus, începând din anul 1996, România s-a alăturat programului SOCRATES, care include o componentă importantă pentru schimburile academice – Erasmus. Din 1991, guvernul României a oferit o serie de burse studenților din Republica Moldova (Basarabia)³⁸. Cu toate acestea, situația lor trebuie abordată diferit, dat fiind interesul României pentru implementarea politicilor specifice în vederea atragerii acestei categorii de studenți. Având în vedere că sunt studenți vorbitori de limba română, profesorii români nu îi consideră studenți străini. Nu plătesc taxe de școlarizare, beneficiază de condiții speciale de cazare și în cele mai multe din cazuri primesc o bursă specială din partea statului român.

Conform unui studiu denumit "Analiza Diagnostic – Universitățile în contextul europenizării și globalizării"³⁹, începând cu anii '90, pentru a încuraja internaționalizarea învățământului superior, Ministerul Educației a lansat programe de studiu (în arii cum sunt medicina, științele politice, ingineria, administrația publică) cu predare în diferite limbi de circulație internațională (Engleză, Germană, Franceză, Maghiară). Astfel, în anul universitar 2002 – 2003, numărul studenților interesați de o diplomă internațională/străină a ajuns la 9830 (1,69% din numărul total de studenți). Numărul total al studenților străini, inclusiv cei interesați de anumite credite (studenți înscriși în România, Erasmus, parteneriate bilaterale) în 2009 a fost de 15.391 originari din Europa (69%), Asia (16,1%), Africa (13,2%), America de Nord și Sudul Australiei (1,7%), conform Institutului Național de Statistică (INS) - 2008.

Evoluția studenților străini înscriși în România pe perioada 1960 – 2009 poate fi observată în fig. 3 de mai jos.

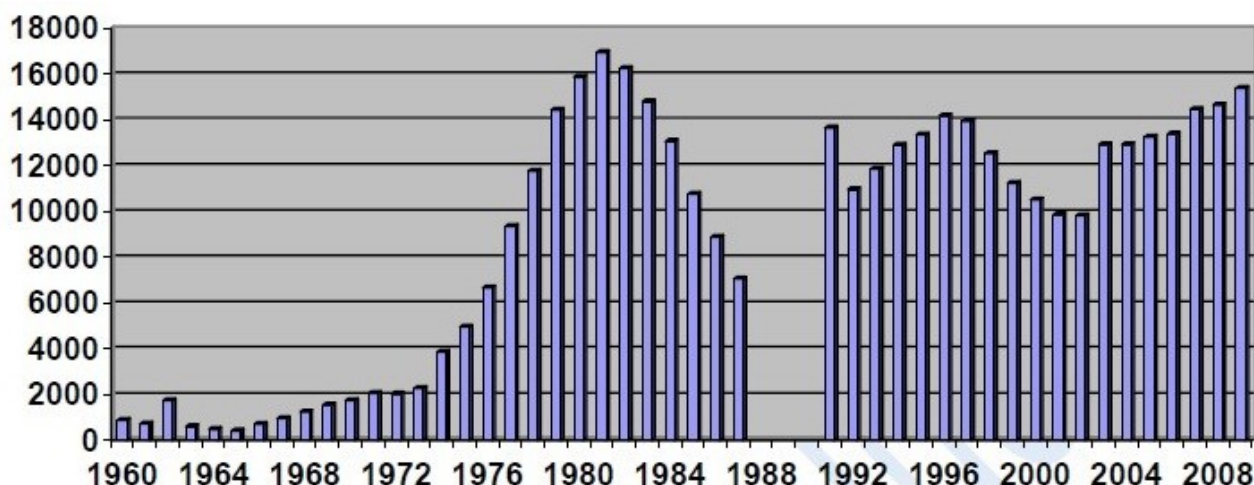
³⁷ Remus Pricopie, "Analiză Diagnostic – Universitățile în Contextul Europenizării și Globalizării, 2004 – p. 26

³⁸ <http://en.wikipedia.org/wiki/Bessarabia>

³⁹ Remus Pricopie, Analiză Diagnostic – Universitățile în Contextul Europenizării și Globalizării

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 3 Studenți străini înscriși în perioada 1960-2009

Numărul studenților străini care actualmente studiază în România conform acordurilor bilaterale cu alte țări nu a fost identificat din datele oficiale. Numărul studenților mobili incoming prin programul Erasmus este de patru ori mai mic decât numărul studenților outgoing prin acest program. Dat fiind acest fapt, România este văzută ca o țară exportatoare de studenți, ceea ce ridică întrebări cu privire la fenomenul denumit migrarea inteligenței (*brain drain*). În anul academic 2009-2010, numărul studenților din instituții străine de învățământ superior a fost 1359 pe toate nivelurile de studiu, în timp ce numărul studenților români cu cel puțin trei luni de bursă în universitățile de peste hotare a fost de 4768 pe toate nivelurile de studiu. Aceste date arată că numărul **studenților străini** care aleg să studieze în România (*incoming credit mobility*) este mult mai mic decât numărul **studenților români** care aleg un program de mobilitate în străinătate. Raportul indică faptul că **pentru fiecare 35 de studenți care pleacă printr-un program de mobilitate în străinătate (*outgoing credit mobility*), doar 10 studenți străini** aleg să studieze într-o universitate din România. În ceea ce privește mobilitatea programelor de studiu, există aproximativ 26.000 de studenți care aleg să studieze în alte țări și 10.903 de studenți străini care vin în România pentru un ciclu academic complet. Aceste cifre arată că rata studenților incoming este de 2.4 mai mică decât rata studenților outgoing pentru un ciclu academic complet.

Evoluția participării în învățământul superior în funcție de sex

În ceea ce privește participarea în învățământul superior în funcție de sex, Raportul pe Starea Învățământului Superior în România din 2011 sublinează următoarea distribuție pe sexe:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 1 Distribuția pe sexe, populația cu vârsta cuprinsă între 19-23 de ani, sursa: INS 2003-2011

	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Femei (%)	42,6	45,1	50,8	54,1	61,7	58,4	50,7	45,7
Bărbați(%)	33,5	35,4	39	40,6	45,9	45,3	39,5	36,2

Conform Institutului de Statistică UNESCO, în 2008, aproximativ 3 milioane de studenți au fost înscriși în instituții de educație terțiară în afara țării lor de origine, și 49% din acești studenți erau de sex feminin.

Figura 4 Procentaj al studenților mobili de sex feminin din totalul studenților mobili - Sursa: Institutului de Statistică UNESCO

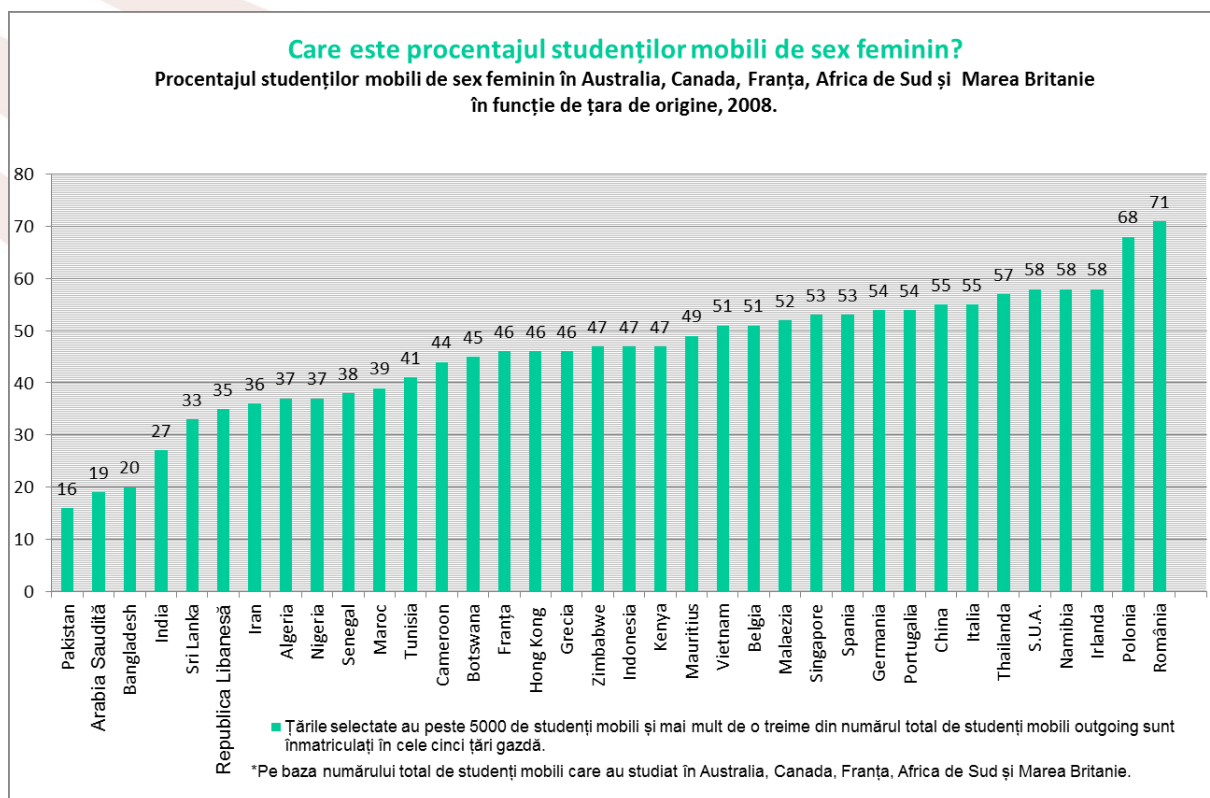

Figura 4⁴⁰ prezintă procentajele studenților mobili de sex feminin în Australia, Canada, Africa de Sud și UK în funcție de țara de origine în 2008. Per total, femeile sunt mai predispuse să studieze în țările cu procentaje ridicate ale participării feminine în educația terțiară. Procentajul studenților mobili de sex feminin din România este de 71% din numărul total de studenți mobili din România.

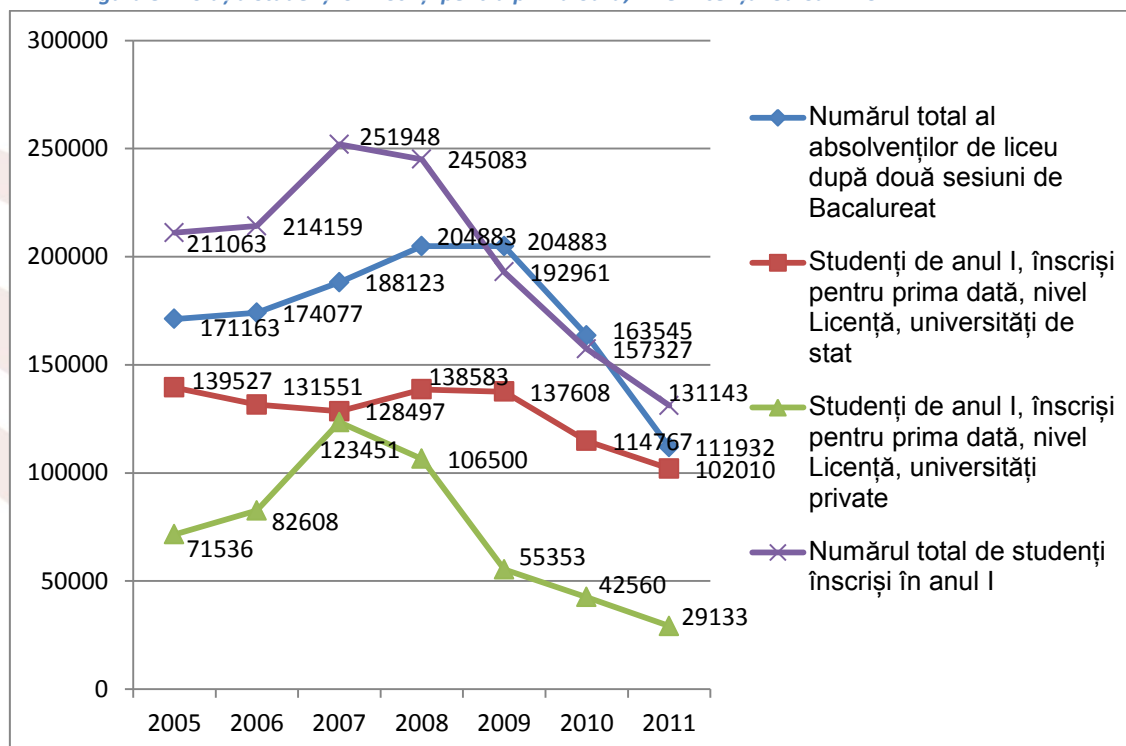
⁴⁰ Institutul de Statistică UNESCO - GLOBAL EDUCATION DIGEST 2010, Comparing Education Statistics Across the World, 2010, p 72

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Evoluția absolvenților de liceu și a absolvenților după primul an universitar

Analizând datele furnizate de către INS cu privire la evoluția numărului de studenți înscriși pentru prima dată în primul an de studiu, după absolvirea examenului de Bacalureat, următoarele tendințe pot fi observate:

Figura 5 Evoluția studenților înscriși pentru prima oară, nivel Licență. Sursa: INS

Conform datelor de mai sus, pot fi trase următoarele concluzii:

- Scăderea numărului de absolvenți ai examenului de Bacalaureat a determinat scăderea numărului de studenți;
- Scăderea numărului de studenți înscriși în învățământul superior, în anul I, pare să fie mult mai accentuată în ceea ce privește învățământul privat decât învățământul de stat. La începutul anului universitar 2012, studenții înscriși în anul I în universitățile private reprezentând doar 22% din totalul studenților înscriși în anul;
- Numărul de studenți înscriși în anul I, în fiecare an, depășește numărul de absolvenți de liceu cu diplomă de bacalaureat din același an cu cel al înscrierii. Această concluzie este valabilă pentru toți anii analizați;
- Numărul de studenți din România este în scădere, având în vedere trendul descendent al studenților înscriși în primul an de studiu în ultimii 3 ani (numărul de studenți înscriși în primul an de studiu în 2011/2012 este cu 48% mai mic decât a celui aferent anului universitar 2007/2008). Cauzele posibile sunt: scăderea populației totale a elevilor accentuată și de scăderea ratei de succes (în 2009/2010) la examenul de bacalaureat (63,4%).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

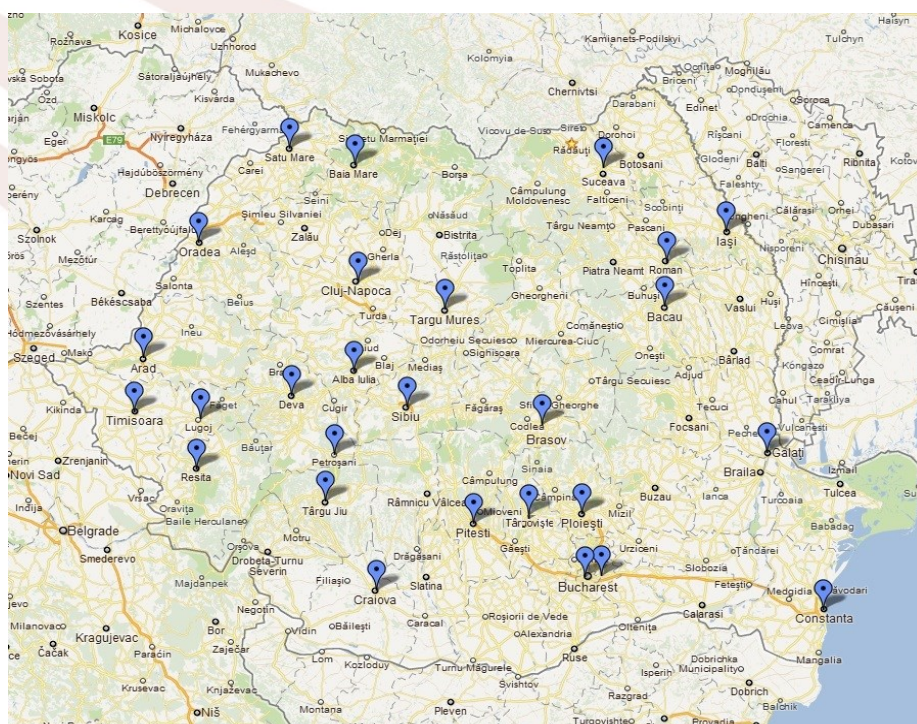
Conform datelor colectate în procesul de clasificare al universităților⁴¹, cifrele au evoluat după cum urmează:

Tabel 2 Evoluția numărului de studenți, sursa procesul de clasificare a universităților; Datele nu includ studenții străini

	2005 /2006	2006 /2007	2007 /2008	2008 /2009	2009 /2010
Total	859.030	961.114	1.076.050	1.072.721	971.537

Conform acestor date, există o creștere a numărului de studenți până în anul academic 2007/2008, ulterior urmând o perioadă de descreștere. Conform datelor INS numărul total al studenților înscriși la nivel licență în 2011/2012 este cu aproximativ 40% mai scăzut decât numărul studenților înscriși în 2007/2008.

Figura 6 Centrele universitare în România

Evoluția numărului de studenți per centre universitare

Conform Figurii 6, în România există 27 de centre universitare.

În ceea ce privește repartitia studenților în funcție de centrele universitare, conform INS, la începutul anului academic 2012-2013, distribuția studenților în **universități publice și private** în funcție de locații este după cum urmează:

⁴¹Procesul de colectare a datelor și informațiilor pentru evaluarea universităților și a programelor de studiu cu scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studiu <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 3 Distribuția studenților în funcție de locul în care studiază Sursa: NIS

Distribuția studenților din univ publice pe localități		Distribuția studenților din univ private pe localități	
București	23,20%	București	52,6%
Cluj-Napoca	12,80%	Arad	7,8%
Iași	11,70%	Brașov	6,4%
Timișoara	7,80%	Constanța	5,3%
Constanța	5,20%	Timișoara	3,2%
Craiova	4,80%	Iași	3,2%
Brașov	4,30%	Craiova	3,0%
Sibiu	3,80%	Galați	2,6%
Oradea	3,50%	Cluj-Napoca	2,1%
Galați	3%	Sibiu	2,0%
Pitești	2,20%		
Targu-Mures	2,10%		
Suceava	2,10%		

Din tabelul de mai sus se poate observa că jumătate din studenții universităților de stat sunt distribuiți în patru centre universitare – București, Cluj, Iași și Timișoara, care sunt și cele mai mari orașe din România. Pe de altă parte, mai mult de jumătate din studenții universităților private studiază în București.

3.2 Internaționalizarea învățământului superior din România ca rezultat al numeroaselor politici publice realizate

România și Procesul Bologna

Instituțiile de învățământ superior care implementează Procesul Bologna și-au luat angajamentul internaționalizării activității lor. Din acest punct de vedere, primul Comunicat Ministerial (Bologna, 1999) a pus accentul pe promovarea dimensiunii europene, în mod special în ceea ce privește dezvoltarea curriculei academice, parteneriatele interinstituționale și de mobilitate și programele în cotutelă. La Londra în anul 2007, strategia "EHEA într-un context global" a fost adoptată de toate țările participante în Procesul Bologna. În acest document, membrii EHEA și-au luat angajamentul de a crește atractivitatea și competitivitatea EHEA, pentru a încuraja cooperarea bazată pe parteneriate, pentru a intensifica politicile de dialog și pentru recunoașterea calificărilor.

Cu privire la angajamentele asumate de România pe tema internaționalizării, mobilității studenților, profesorilor și cercetătorilor, o componentă esențială a Procesului Bologna a fost reiterată în toate Comunicatele Ministeriale EHEA. Principalele provocări cu privire la implementarea angajamentelor pe mobilitate sunt următoarele:

- Portabilitatea granturilor și împrumuturilor;
- Recunoașterea studiilor;
- Înlăturarea obstacolelor și barierelor financiare în privința mobilității studenților și profesorilor;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Facilitarea eliberării vizelor și a permiselor de muncă;
- Flexibilitatea traseelor de învățare;
- Parcurgerea etapelor necesar pentru a îmbunătăți calitatea și acoperirea datelor statistice cu privire la mobilitatea studenților;
- Acțiunile necesare la nivelul instituțiilor de învățământ superior.

Astfel, **se dorește ca universitățile să își construiască propriile strategii pe internaționalizare** și să promoveze mobilitatea luând în calcul profilul lor și contribuția studenților, cercetătorilor, profesorilor și a altor membri. În plus, strategia "EHEA în context global" și strategia din anul 2012 „Mobilitate pentru o mai bună învățare” subliniază nevoia unei strategii naționale pe internaționalizarea educației în cadrul căreia guvernul stabilește priorități și direcții naționale, astfel încât universitățile să poată dezvolta politici instituționale solide.

Comunicatul de la Leuven (2009) stabilește o strategie clară pentru mobilitate în Procesul Bologna: cel puțin 20% din absolvenții în țările EHEA trebuie să beneficieze de o perioadă de studiu sau de training în străinătate până în 2020. Strategia „Mobilitate pentru o mai bună învățare” adoptată în cadrul Conferinței Ministeriale de la București (2012) reiterează obiectivul stabilit prin Comunicatul de la Leuven.

Astfel, obiectivele concrete legate de mobilitate, setate prin Procesul Bologna, sunt următoarele:

- Portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor de studiu;
- Ținta de mobilitate de 20% absolvenți mobili;
- Flexibilitatea sistemului de pensii pentru cadrele didactice;
- Acordarea de vize și permise de muncă;
- Crearea unei rețele de experți.

Cu privire la implicarea României în grupurile de lucru și rețelele BFUG, trebuie menționat faptul că

- În 2004 – 2005, România a fost reprezentată de către Ion Ciuca și Radu Damian în grupul de lucru BFUG pe portabilitatea granturilor și împrumuturilor;
- Luminița Nicolescu a fost Președintele grupului de lucru BFUG pe Deschidere Internațională în 2010 – 2012;
- În prezent, România este unul dintre statele coordonatoare ale Rețelei de Experți în materie de Suport pentru Studenți (NESSIE), rețeaua stabilită în conformitatea cu angajamentul stipulat la Londra și UEFISCDI, care a organizat ultima întrunire anuală de la București. Reprezentanta României este Marilena Din;
- România este reprezentată de către Adrian Curaj în grupul de lucru BFUG din perioada 2012-2015 pe "Mobilitate și Internaționalizare", dezvoltat pentru a contribui la implementarea strategiei "Mobilitate pentru o mai bună învățare" adoptată în Conferința Ministerială de la București din 2012;
- Horia Iovu este unul dintre coordonatorii grupului de lucru EHEA 2012 - 2015 EHEA pe cel de-al treilea ciclu.

Principalele angajamente ale României în Procesul Bologna cu privire la instrumente de internaționalizare, dar și modalitatea prin care au fost implementate aceste angajamente sunt descrise mai jos:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- *Cele trei cicluri Bologna ale învățământului superior* au fost pentru prima dată menționate prin prevederile Legii nr. 288/2004. Ele au fost implementate în anul academic 2005/2006 și reprezintă un pas important în direcția armonizării structurilor și programelor învățământului superior la nivel european ceea ce facilitează recunoașterea studiilor și mobilitatea transfrontalieră a studenților și absolvenților;
- *Recunoașterea Calificărilor* – România a fost printre primele cinci țări care au ratificat și implementat Convenția de la Lisabona din 1997 pe tema Recunoașterii atestatelor obținute în învățământul superior, care este principalul instrument legal al recunoașterii academice și al recunoașterii profesionale a calificărilor în zona nereglementată a pieței muncii din Europa. Rețeaua de birouri ENIC/NARIC și centrele naționale de recunoaștere asigură o evaluare și echivalare echitabilă a calificărilor în învățământul superior bazată pe informații relevante cu privire la instituția care atribuie diploma și performanțele academice personale ale deținătorului diplomei;
- *Implementarea Sistemului European de Credite Transferabile – ECTS în România*: prima recomandare metodologică pentru implementarea sistemului de credite transferabile ECTS în universitățile din România a fost elaborată de Ministerul Educației chiar înaintea semnării Declarației de la Bologna. Ordinul Ministerial inițial nr. 4822/1998 cu privire la implementarea ECTS a fost revizuit prin Ordinul Ministerial nr. 3617/2005, având în vedere că învățământul superior din România a fost reorganizat pe trei cicluri. Sistemul de credite transferabile este actualmente recunoscut de toate universitățile din România ca un sistem centrat pe student pentru acumularea și transferul rezultatelor personale în educației și training, un instrument solid care susține Procesul Bologna, făcând rezultatele învățării studenților mult mai transparente și crescând mobilitatea transfrontalieră și interinstituțională;
- *Implementarea Suplimentului de Diplomă*: Întrunirea de la Lisabona a Consiliului European în anul 2000 a evidențiat nevoia unei informări mai bune cu privire la rezultatele învățării. Ca o măsură proactivă, universitățile din Europa au fost invitate să implementeze Suplimentul de Diplomă al Consiliului European/UNESCO și să îl ofere gratuit tuturor absolvenților și, dacă este posibil, în format bilingv pentru a susține mobilitatea internațională a deținătorului diplomei. Universitățile din România au implementat această recomandare din 2005⁴² eliberând un Supliment de Diplomă bilingv (în limbile română și engleză). Modelul folosit la nivel național este bazat pe modelul promovat de Consiliul European, Consiliul Europei și UNESCO. Primul este bilingv, eliberat automat și gratuit pentru absolvenții tuturor universităților din România și pentru toate nivelurile de studiu. Cu toate acestea, modelul național al suplimentului de diplomă nu este în totalitate conform cu modelul promovat internațional⁴³, ceea ce duce la imposibilitatea universităților de a aplica pentru DS Label promovat de Comisia Europeană.
- Declarația de la Bologna și Comunicatul Ministerial al Conferinței de Follow-up deschid noi orizonturi în internaționalizarea învățământului superior. Datorită nevoii de a obține o compatibilitate mai mare a sistemelor intra-Europene de învățământ superior, statele semnatare exprimă în mod clar scopul *de a asigura creșterea atractivității învățământului superior european în context global*. Printre măsurile recomandate de conferințele de follow-up, de menționat sunt următoarele:
 - *Pregătirea pentru dezvoltarea programelor de burse pentru studenții internaționali* (Praga, 2001): România semnează anual acorduri de parteneriate pe educație cu diferite țări și distribuie un anumit număr de burse pentru studenți. Agenția de implementare este Agenția de Credite și Burse (ACBS). În contextul finanțării publice limitate în sectorul învățământului superior, România oferă

⁴² http://www.rncis.ro/portal/page?_pageid=117,70221&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁴³ http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/ds_en.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

un număr modest de burse studenților internaționali, în mod special pe baza acordurilor bilaterale, și nu are o strategie de atragerea sistematică a studenților străini;

- *Încurajarea cooperării cu regiuni din alte părți ale lumii prin organizarea seminarelor și conferințelor Bologna* cu scopul de a împărtăși experiențele de la nivelul universităților pe tema îmbunătățirii managementului instituțional, încurajarea mobilității între universități și recunoașterea transfrontalieră a rezultatelor învățării;
- *Dezvoltarea unei strategii pentru dimeniunea externă a Procesului Bologna* (Bergen, 2005): având în vedere că modelul european de reformă a generat un interes considerabil în diferite părți ale lumii, Bologna Follow-Up Group a fost desemnată să creeze o astfel de strategie prin consultarea tuturor țărilor participante în Procesul Bologna. Strategia a fost adoptată în timpul Conferinței Ministeriale din Londra în anul 2007, dar în România nu a fost adoptată nici o măsură pentru implementare sa;
- *Îmbunătățirea informației disponibile despre EHEA și întărirea recunoașterii rezultatelor învățării și a calificărilor* (Londra, 2007); România a implementat măsuri corespunzătoare cu privire la transparența ofertei educaționale a universităților și recunoașterea internațională a calificărilor oferite. România a participat de asemenea, atât la nivel ministerial cât și al experților în dialogul cu țările asiatice în contextul ASEM (Asia-Europe Meeting), dar și cu America Latină și Țările caribiene în cadrul EU-LAC (Summit-ul Uniunii Europene, Comunității Americii Latine și Caraibe pe tema recunoașterii academice reciproce);
- *Organizarea Bologna Policy Forum* cu participarea numeroșilor stakeholderi (Leuven și Louvain-La-Neuve, 2009) ca o măsură a creșterii dialogului de politică al Europei cu restul lumii: România a participat la toate întrunirile și a organizat Bologna Policy Forum în timpul Conferinței Ministeriale a Procesului Bologna din București în anul 2012.
- *Educația transnațională ar trebui guvernată de Standarde Europene de referință și indicatori de performanță pentru asigurarea calității aplicabile în EHEA* (Leuven și Louvain-La-Neuve, 2009): România prin intermediul Agenției Române de Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS) și-a extins indicatorii și procedurile metodologice pentru a cuprinde această recomandare și le aplică în mod activ în evaluările externe ale prevederii transfrontaliere a învățământului superior;
- *Consolidarea mobilității pentru o mai bună învățare* (București, 2012) a fost adoptată ca o adăugire a Conferinței Ministeriale de la București și solicită eforturi sporite pentru promovarea în toate instituțiile de învățământ superior a unui element de internaționalizare via mobilitatea transfrontalieră, portabilitatea granturilor naționale de studii și împrumuturilor în țările EHEA, și o recunoaștere echitabilă a rezultatelor academice și profesionale, inclusiv recunoașterea educației non-formale și formale. Majoritatea acestor recomandări ale Conferințelor Ministeriale sunt integrate în prevederile Legii Naționale a Educației, nr. 1/2011, dar nu au fost încă implementate în sectorul învățământului superior din România.

Grupul de lucru BFUG pe mobilitate și internaționalizare a ridicat recent o problemă importantă cu privire la definiția "mobilității personalului". La nivel global, acest termen are o varietate de înțelesuri și pentru a avea un înțeles comun în rândul tuturor țărilor membre participante în Procesul Bologna, este nevoie de clarificarea acestui concept, având în vedere că alte concepte similare (cum este mobilitatea studenților) au fost recent clarificate în scopul colectării datelor.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

România și Francofonia

Limba română este descendentă a familiei limbilor latine, ceea ce permite implicarea activă în rețeaua țărilor francofone. Componenta francofonă a istoriei României, construită pe parcursul ultimilor 200 de ani a rezistat chiar și în cele mai precare condiții impuse după cel De-al Doilea Război Mondial în perioada regimului comunist.⁴⁴ În anul 1993 România a devenit membru al Francofoniei Instituționale. În 1994 Biroul Regional pentru Europa Centrală și de Est (BECO) din cadrul Agenției Universităților Francofone (AUF) - <http://www.auf.org> – a fost inaugurat la București și este format în momentul actual de 86 de instituții de învățământ superior și cercetare din 17 țări diferite ale acestei regiuni. Începând cu anul 2003, Atena regională a Organisation Internationale de la Francophonie pentru Europa Centrală și de Est funcționează în sediul central al BECO.

Instituțiile și serviciile principale care coordonează legăturile cu spațiul francofon sunt Ministerul Afacerilor Externe (Direcția ONU, agenții specializate și corespondentul național atașat la OIF⁴⁵), Administrația Prezidențială (delegat personal al Președintelui României în tot ce privește Francofonia), Ministerul Culturii și Patrimoniului Național și Ministerul Educației Naționale. În 2006 România a găzduit al XI-lea Summit al Francofoniei dedicat "tehnologiei informației în educație". Aceasta a fost prima ocazie când România a găzduit un eveniment de o asemenea amploare reunind 36 șefi de stat și guverne, 25 de ministere externe și 11 ministere ale culturii și Francofoniei. În contextul angajamentelor legate de educație și Francofonie, România a început în 2007 programul de burse "Eugen Ionesco" în colaborare cu Agenția Universitară a Francofoniei. Acest program este destinat studenților doctoranzi și cercetătorilor din țările francofone care care doresc să studieze și să dezvolte proiecte de cercetare în universitățile din România.

În învățământul superior, există câteva aspecte importante:

- CONFRESCO este un acronim al conferințelor rectorilor din universitățile membre Agenției Universitare a Francofoniei. Actualmente se concentrează pe dezvoltarea unei noi culturi a calității în universitățile acestei regiuni.
- O rețea formată din cinci campusuri francofone digitale este activă în această regiune cu posibilitatea de acces din fiecare țară a regiunii. 11 din cele 21 de puncte de acces la rețeaua de campusuri digitale sunt localizate în universitățile din România.

România și alte inițiative regionale

Sectorul învățământului superior din România are o serie de angajamente asumate la nivel regional. În absența unei strategii a internaționalizării, participarea instituțiilor de învățământ superior din România la inițiativele regionale de cooperare are de cele mai multe ori un impact foarte mic la nivelul universităților. O scurtă prezentare a inițiativelor regionale de cooperare este listată mai jos:

- **Consiliul Regional de Cooperare pentru țările din Europa de Sud și de Est**⁴⁶ a fost înființat încă din Februarie 2008. În domeniul creării capitalului uman, România a cooperat cu Austria în calitate de țară coordonatoare a grupului de lucru de *Susținere și Creare de Capital Uman* (până în Iunie 2012). Acesta operațiune a oferit cadrul organizațional pentru dialogul și cooperarea în învățământul

⁴⁴ <http://www.mae.ro/node/1885?page=2>

⁴⁵ Organisation Internationale de la Francophonie

⁴⁶ <http://www.rcc.int/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

superior și în cercetare. O agenție a Consiliului Regional de Cooperare a fost creată pentru a susține *Inițiativa Reformei Educației în Sud-Estul Europei* (ERI-SEE)⁴⁷. Aceasta facilitează un dialog coerent și cooperarea între diferiți actori implicați în managementul sectorului educațional. România s-a înscris în calitate de partener observator în platforma regională de cooperare ERI-SEE, dar participă și în unele din clusterelor/grupurile de țări.

- România este participant activ în **Rețeaua Regională a Calificărilor din Sud-Estul Europei**⁴⁸, care a fost creată în iulie 2008 la inițiativa Consiliului Europei și a Comisiei Europene – DG IV, Directoratul pentru Educație și Limbi. Scopul acestei rețele este de a centraliza exemple de bună practică pentru crearea și implementarea cadrului național al calificărilor în învățământul superior din Sud-Estul Europei.
- **Programul de schimburi pentru studii universitare în Europa Centrală - CEEPUS**⁴⁹ promovează prin a treia generație de cadre CEEPUS III rețele universitare care operează programe în cotutelă, în mod special Programe Doctorale în Cotutelă: România a adoptat în anul 2011 măsuri legale (HG nr. 681/Iunie 2011) și financiare pentru a se implica activ în acest program⁵⁰.
- **Rețeaua Universităților din zona Mării Negre (BSUN)**⁵¹ a fost înființată în anul 1997. Universitatea Ovidius din Constanța a găzduit prima președenție a rețelei între 1998 și 2000. România participă în mod activ în activitățile specifice ale rețelei care sprijină cooperarea academică și științifică a universităților din cele 12 state membre.
- **Consortiul Universităților din Republica Moldova - România - Ucraina**⁵² a fost stabilit în anul 2011. Consortiul include șase universități din cele trei țări și are diferite obiective direct legate de internaționalizarea învățământului superior: mobilitatea personalului și studenților, dezvoltarea programelor în cotutelă, creșterea cooperării în metodele de predare și în cercetare, dezvoltarea proiectelor în cotutelă, etc.
- **Cooperarea Regională a Dunării (EUSDR)**⁵³ este o strategie macro-regională adoptată de Comisia Europeană în Decembrie 2010 și susținută de Consiliul European în 2011. Strategia a fost dezvoltată de către Comisie, în colaborare cu țările din regiunea Dunării și stakeholderi, pentru a aborda provocările împreună.

Conform EUSDR planul de acțiune susține întru totul Strategia Europe 2020 și se concentrează pe "inovație, societatea informației, competitivitatea întreprinderilor, educație, piața muncii și comunitățile marginalizate"⁵⁴. Planul de acțiune descrie proiectele principale care au ca scop dezvoltarea și susținerea principalelor obiective listate mai sus.

Cooperarea internațională a universităților din România

În ceea ce privește modalitatea de cooperare între universitățile din România și universitățile internaționale, unele universități din România sunt membre ale următoarelor grupări și asociații de cooperare internațională:

⁴⁷ <http://www.erisee.org/>

⁴⁸ http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/ehea2010/QF/CetinjeEN_08.asp

⁴⁹ <http://www.ceepus.info/>

⁵⁰ <http://administraresite.edu.ro/index.php/articles/15866>

⁵¹ <http://www.bsun.org/>

⁵² <http://www.uaic.ro/uaic/bin/download/Cooperation/ReteleUniversitare/ConsortiutransfrontalierRO.pdf>

⁵³ <http://www.danube-region.eu/pages/what-is-the-eusdr>

⁵⁴ <http://www.danube-region.eu/pages/what-is-the-eusdr>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- **Grupul Coimbra**⁵⁵ – asociație a universităților din Europa dedicată creării unor legături academice și culturale speciale pentru a promova internaționalizarea, colaborarea academică, excelența în învățare și în cercetare și activitățile în slujba societății.
- **Grupul Santander**⁵⁶ - rețeaua universitară (fondată în 1992 în Spania) are ca scop stabilirea anumitor legături academice, culturale și socio-economice speciale, dezvoltarea facilităților specifice și moderne, și lansarea unor canale speciale de informare și schimburi academice. Grupul a fost de asemenea creat pentru a încuraja contactul între universități și comunitățile sau regiunile din vecinătatea acestora pe probleme legate de dezvoltarea socială și tehnologică.
- **Magna Charta Observatory**⁵⁷ are ca scop colectarea informației cu privire la respectul pentru și protejarea valorilor și drepturilor universitare fundamentale stabilite prin Magna Charta Universitatum, document semnat la Bologna în anul 1988 de către 388 de rectori ai celor mai mari universități din întreaga lume.
- **Asociația Universităților din Capitalele Europene (UNICA)**⁵⁸ este o rețea formată din 42 de universități situate în capitale europene, care acumulează un total de peste 120.000 de persoane și 1.500.000 de studenți. Rolul său este de a promova excelența academică, integrarea și cooperarea între membrii săi din Europa. UNICA este un motor al dezvoltării Procesului Bologna și vizează facilitarea integrării universităților din Europa Centrală și de Est în Spațiul European de Învățământ Superior.
- **Centrul European Inter-Universitar pentru Drepturile Omului și Democratizare (EIUC)**⁵⁹ este un centru interdisciplinar format din 41 de universități din toate statele membre ale UE. A fost fondată pe baza unui angajament pentru realizarea valorilor înrădăcinate în Carta Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale, promovarea unei înalte educații a drepturilor omului, formare și cultură, și o înțelegere comună globală a drepturilor omului și a democrației. EIUC are sediul în Veneția, Italia.
- **Uniunea Universităților Euroasiatice (EURAS)**⁶⁰ este o asociație internațională non-profit, care promovează cooperarea a peste 40 de universități din întreaga Europă, din Asia și Orientul Mijlociu și sprijină implementarea standardelor educaționale globale în regiunea euroasiatică.
- **Rețeaua Universităților Inițiativei Central Europene (CEI)**⁶¹ este o rețea formată din 18 universități și se bazează pe principiul mobilității studenților și a cadrelor didactice la nivel academic.
- **Conferința Rectorilor Universităților Dunărene (DRC)**⁶² – este o rețea formată din 56 de universități din regiunea Dunării care au ca scop îmbunătățirea predării și învățării în învățământul superior din regiune, prin stabilirea și facilitarea contactelor bilaterale și multilaterale între diferiți membri ai universităților.

Universitățile din România nu sunt implicate în rețelele globale cum sunt Universitas21, Worldwide Universities Network (WUN), sau Rețeaua Internațională a Universităților.

⁵⁵ <http://www.coimbra-group.eu/>

⁵⁶ <http://www.sgroup.be/glowna.html>

⁵⁷ <http://www.magna-charta.org/Default.aspx>

⁵⁸ <http://www.unica-network.eu/>

⁵⁹ <http://www.eiuc.org/>

⁶⁰ <http://www.euras-edu.org/>

⁶¹ <http://www.cei.int/content/post-graduate-studies-university-network>

⁶² <http://www.drc-danube.org/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

3.3 Legislația Națională

Elementele cu privire la internaționalizarea învățământului superior pot fi regăsite în legislația națională, diferite politici publice și o serie de studii ce vor fi prezentate în acest capitol. România nu are un număr semnificativ de politici și strategii naționale pentru încurajarea internaționalizării, dar a existat o inițiativă de listare a elementelor existente pentru aceste documente, care ar putea constitui baza pentru o viitoare strategie națională a internaționalizării. Obstacolele identificate în ceea ce privește dezvoltarea internaționalizării în România vor fi incluse în ultimul capitol al Părții A din acest document.

Context legislativ al învățământului superior din România

Prin Legea Educației (Legea 84/1995, republicată și revizuită) a fost garantată autonomia universitară, instituțiilor de învățământ superior le-a fost dat dreptul de a stabili și implementa propriile lor politici pentru dezvoltare, în limitele prevederilor generale ale legii și sub coordonarea Ministerului Educației. Cu toate acestea, autonomia obținută era limitativă pe anumite aspecte, din care două sunt în mod special importante: personal și politici financiare. Personalul academic și administrativ al universităților are statutul legal de funcționar public; astfel, salariile și procedurile de angajare și avansare profesională au fost (și sunt în continuare) guvernate de prevederi stricte ale legii personalului din instituțiile publice și de deciziile factorilor din afara universității. Rectorul trebuie ales de către structura de conducere, care este la rândul său aleasă în sistem democratic în cadrul comunității academice, de cele mai multe ori de către Senatul Universității (corpul universitar decizional atât pe probleme academice, dar și administrative). Alegerea rectorului trebuie confirmată de către Ministerul Educației.

Legea actuală, care a fost înlocuită de Legea 1/2011, nu menționa nimic în materie de politici de internaționalizare în învățământul superior, sau în ceea ce privește mobilitatea. Ministerul Educației era structura care stabilea procedurile de recunoaștere și echivalare a diplomelor, certificatelor, sau titlurilor academice eliberate în străinătate, pe baza regulilor interne și luând în considerare acordurile și convențiile internaționale. De asemenea, pentru confirmarea titlurilor, diplomelor și certificatelor, Ministerul Educației a înființat Consiliul National de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare. Membrii consiliului sunt profesori și "personalități științifice, culturale și morale de prestigiu, recunoscuți la nivel național și internațional"⁶³.

Conform Legii din 1995, personalul didactic era încurajat să participe la programele de training și la schimburile naționale și internaționale, la programele de specializare oferite prin cooperare universitară în țară sau în străinătate, dar și la programe de cercetare științifică, organizate în țară sau prin intermediul colaborărilor internaționale.

Deși Legea 84/1995 a suferit o serie de amendamente de-a lungul timpului, nici unul din acestea nu a avut ca scop internaționalizarea învățământului superior. Se poate vorbi despre referințe tangențiale la internaționalizare după 2004, atunci când România a elaborat o nouă lege (nr. 288/2004)⁶⁴, care impunea o trecere la sistemul pe trei cicluri conform principiilor Procesului Bologna. Începând cu anul universitar 2005/2006, sistemul universitar din România a fost organizat pe trei cicluri: nivel Licență, Master și

⁶³ Legea 84/1995

⁶⁴ <http://www.cdep.ro/interpel/2008/i4065B.pdf>; <http://lege5.ro/Gratuit/gu3dqnu/legea-288-2004-lege-privind-organizarea-studiilor-universitare>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

programe de Doctorat compatibile cu Cadrul European al Calificărilor, așa cum menționa Legea 288/2004. De asemenea, sistemul creditelor transferabile (ECTS) și suplimentul de diplomă au fost introduse ca elemente obligatorii la nivel național. Începând din anul 2005, instituțiile de învățământ superior din România eliberează gratuit suplimentul de diplomă atât în limba română, cât și în engleză. Suplimentul de diplomă folosit la nivel național nu este în totalitate conform cu formatul promovat la nivel internațional, ceea ce nu permite universităților să aplice pentru DS Label promovat de Comisia Europeană, dar include toate informațiile prevăzute în modelul european.

În februarie 2011, a fost adoptată o nouă Lege a Educației (LEN - Legea 1/2011), cu un număr de schimbări radicale față de vechea lege a educației nr. 84/1995.

a. Legea Educației Naționale (LEN; Legea nr. 1/2011)

A fost adoptată în ianuarie 2011. **Principale schimbări aduse de noua lege a educației sunt:**

- Mai multă autonomie și responsabilitate publică. Noua lege permite universităților să își stabilească propria misiune, propriul sistem organizațional, strategia instituțională, structura, activitățile, managementul financiar și al resurselor umane;
- Clasificare instituțiilor de învățământ superior pe trei clase:
 - Universități care se axează pe educație: până la nivel Licență (primul ciclu Bologna);
 - Universități axate pe educație și cercetare sau universități de artă și creație: până la nivel Master (al doilea ciclu Bologna);
 - Universități de cercetare avansată și educație: până la nivel doctoral (al treilea ciclu Bologna).
- Concentrarea resurselor. Noua lege încurajează concentrarea resurselor prin intermediul instituțiilor avantajoase financiar care își propun stabilirea unui consorțiu universitar sau care fuzionează în mod voluntar.
- Universități orientate spre antreprenoriat. Una din cele două opțiuni întrevăzute de LEN pentru alegerea rectorilor universităților este prin împuternicirea pentru acest proces a unui comitet de cercetare stabilit de Senat și compus din 50% personal universitar și 50% personalități externe de profil.

Legea 1/2011 a introdus două modalități alternative pentru selectarea conducerii universitare: sistemul managerial (competiție publică pe baza unei metodologii aprobate de Senatul Universității) și sistemul "democratic" (prin votul universal, direct și secret al personalului didactic și de cercetare, reprezentanți ai facultății și ai studenților din cadrul consiliilor sau din senatul universității). **Conform acestor prevederi, majoritatea universităților din România au trecut printr-un proces nou de alegeri în anul 2012. Trebuie menționat faptul că universitățile din România optează pentru sistemul "democratic" de alegeri. În plus, universitățile au fost nevoite să își rescrie carta (conform noii Legi) și să își modifice strategiile/planurile de management în consecință.**

Urmând categoriile universitare impuse prin lege, finanțarea publică pentru instituțiile de învățământ superior este acum diferențiată în funcție de categoriile de universități și depinde de poziția ocupată de programele universitare (pe diferite domenii de studiu) într-o ierarhie creată ca urmare a colectării de date

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

în perioada 2011-2012⁶⁵. Procesul de clasificare a fost controversat și există cazuri în care clasificarea anumitor universități a fost declarată invalidă prin decizie judecătorească. Conform evaluării făcute de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Guvernul adoptă anual o decizie⁶⁶ care reglementează capacitatea maximă a înscrierilor la nivel național pentru fiecare domeniu de studiu în învățământul superior.

În ceea ce privește internaționalizarea educației, noua lege a educației menționează faptul că universitățile pot organiza programe de studiu în cotelă cu instituțiile recunoscute/acreditate de către statul din care provin în România sau în alte țări.

Principalele amendamente cu privire la instituțiile de învățământ superior: În cartele lor, universitățile sunt nevoite să menționeze condițiile care trebuie îndeplinite pentru a putea semna sau implementa parteneriatele internaționale, participarea în organizațiile internaționale sau europene, condițiile pentru acordurile cu alți actori economici pentru programele de cercetare și condițiile care stabilesc destinația fondurilor private.

Instituțiile de învățământ superior pot stabili programele de predare în limbile minoritare și în ceea ce privește admiterea la universități, acest lucru se bazează pe aceleași condiții pentru toți cetățenii UE. Universitățile sunt încurajate să colaboreze cu experții străini în mod special pentru supervizarea programelor doctorale. De asemenea, universitățile sunt încurajate să utilizeze atât fonduri publice, cât și private pentru a-și atinge obiectivele propuse. Instituțiile de învățământ superior care organizează programe în cotelă cu universități de prestigiu din străinătate și programe cu predare în limbi internaționale sunt încurajate și sprijinite financiar.

Principalele reglementări pentru a încuraja internaționalizarea profesorilor, studenților și cercetătorilor: Conform noii legi a educației, profesorii, studenții și cercetătorii cu performanțe excepționale sunt susținuți prin granturi de studiu și cercetare în cadrul universităților din țară sau din străinătate. În plus, studenții care au optat pentru o carieră în învățământ sunt încurajați să participe într-un program de practică în străinătate. În mod similar, profesorii sunt încurajați să aplice pentru program de mobilitate în cercetare și/sau predare, având posibilitatea să revină în țară pe același post după terminarea programului. Profesorii și cercetătorii sunt încurajați să publice studii, articole, și/sau proiecte artistice și să aplice pentru granturi internaționale sau naționale pentru a sprijini proiectele internaționale de cercetare și predare.

O altă prevedere esențială introdusă în noua Lege a Educației este principiul "libertății mobilității naționale și internaționale a studenților, a cadrelor didactice și cercetătorilor"⁶⁷. Mai mult, în ceea ce privește pregătirea profesorilor, Legea menționează faptul că "pregătirea practică prin programele de masterat în pedagogie poate fi realizată printr-un program al Uniunii Europene ca o perioadă de training (componentă inițială dedicată pregătirii profesorilor) – certificată de Europass Mobility". Legea Educației de asemenea încurajează universitățile să dezvolte programe în limbi internaționale și programe de studiu în cotelă, oferind finanțare preferențială în acest sens (LEN, art. 225, paragraful 1).

⁶⁵ <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

⁶⁶ Hotărâre Guvernamentală (H.O.) nr. 966/2011, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_romania_en.pdf

⁶⁷ LEN, art.118, al.1, litera j.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În urma unei analize calitative a strategiilor și planurilor operaționale din 92 de universități publice și private, realizate în cadrul proiectului "Politici publice fundamentate în învățământul superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României", se poate concluziona că cel puțin 15 universități nu au prevăzute în organigramă departamente de relații internaționale sau nu au fost identificate astfel de departamente pe site-urile oficiale ale universităților. În cazul a 43 de instituții de învățământ superior, mențiunile din strategiile instituționale referitoare la internaționalizare sau mobilitate sunt evazive sau lipsesc. Alte 30 de universități menționează în linii generale despre internaționalizarea educației, mobilitate și parteneriate, însă nu se poate vorbi despre existența unor strategii cuprinzătoare, cu obiective concrete pe această dimensiune. Astfel, din studierea documentelor (strategii instituționale și planuri operaționale) a 92 de universități publice și private, 19 universități au menționat referințe și obiective detaliate și concrete privind internaționalizarea educației.

Etnicii români din țările învecinate sau cei cu reședință permanentă în străinătate sunt încurajați să studieze în România prin măsuri specifice (De văzut capitolul 3.5 Internaționalizarea învățământului superior în România – Alte politici și instituții naționale).

Statutul personalului didactic

Statutul personalului didactic a fost adoptat o dată cu Legea Educației Naționale și face parte din aceasta. Statutul încurajează:

- Predare completă în limbile internaționale. Activitățile de predare într-o limbă internațională (seminare, predare, etc.) pot fi incluse în norma de predare cu o creștere salarială de 25%.
- Este încurajată angajarea specialiștilor străini cum ar fi profesori, lectori sau asociați invitați; decizia de angajare este simplificată pentru că de această dată este susținută de consiliul de departament și aprobată de consiliul facultății (mai multă autonomie universitară). Conform Legii educației din 1995, decizia de angajare a specialiștilor străini trebuia aprobată de Senatul universității.
- Recrutarea personalului internațional prin reglementări care să prevadă faptul că metodologia de recrutare nu ar trebui să facă discriminare împotriva aplicanților străini. Acest lucru înseamnă că aceleași condiții de angajare se aplică tuturor, indiferent de țara de origine.
- Activitate lucrativă în afara țării pentru predare, cercetare și implicare în organisme internaționale etc. pentru cei care ocupă anumite poziții și însoțitorii lor, și mecanisme prin care ei să poată reveni în țară la vechiul loc de muncă după terminarea perioadei de training, etc., fie că sunt sau nu mandatate de stat.
- Personalul didactic să caute programe de specializare sau participare în activități de cercetare științifică în țară sau în străinătate prin inițiative proprii, cu dreptul de a-și lua concediu fără plată (până la 3 ani într-un interval de 7 ani).

Codul drepturilor și obligațiilor pentru studenți

Codul drepturilor și obligațiilor pentru studenți a fost propus de organizațiile studențești naționale și adoptat prin Ordin Ministerial (nr. 3666/2012). Documentul conține drepturile și obligațiile studenților. Codul include de asemenea prevederi cu privire la internaționalizarea educației. Următoarele aspecte sunt încurajate.

- Accesul la programe de mobilitate cu recunoașterea creditelor obținute, conform legii;
- Accesul la informare cu privire la sursele de finanțare pentru mobilitate din primul an de studiu;
- Studiul în limba maternă sau o limbă de circulație internațională;
- Acces egal și într-o perioadă suficientă pentru înscrierea la programele de bursă și mobilitate;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Acces la împrumuturi prin intermediul Agenției de Credite și Burse de Studii (ACBS). Totuși, trebuie menționat faptul că sistemul de împrumuturi din România nu este stabilit deocamdată.

Federațiile studențești ar trebui să prezinte public un raport anual cu privire la măsura în care universitățile au aplicat codul.

b. Alte prevederi legale

Elemente din metodologia de distribuire a fondurilor publice pentru finanțarea de bază și suplimentară a universităților din România pentru sprijinirea internaționalizării educației⁶⁸

Metodologia de finanțare a universităților le încurajează să dezvolte programe în limbi străine și programe doctorale în cotutelă oferind finanțare suplimentară în aceste contexte ("cel puțin 30% din suma alocată universităților de stat din țară ca finanțare de bază")⁶⁹. În plus, "la nivel de licență, universitățile sunt încurajate să dezvolte programe complete de studiu în limbi străine, programe predate parțial în limbi internaționale, programe în limbi rare, programe predate atât în limbi rare dar și în limba română, programe organizate în filiale externe ale universităților – în afara țării. Toate aceste studii primesc puncte în plus în metodologia de calcul pentru alocare fondurilor. Conform acestei metodologii, programele de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, programele în cotutelă (joint) în limbi internaționale și programele doctorale sunt încurajate prin finanțare preferențială.

Legea privind asigurarea calității în educație

Una din cele mai importante realizări pentru învățământul superior din România pentru a deveni mai activă și atractivă în cadrul EHEA a fost adoptarea Legii 87/2006 pe **asigurarea calității în educație**. Această lege are o abordare a asigurării calității care acoperă toți furnizorii serviciilor educaționale din România.

Legea asigurării calității în educație include:

- Metodologii de asigurare a calității/acreditare în învățământul superior;
- Proceduri și criterii externe de evaluare a calității;
- Asigurarea calității la nivel instituțional;
- Aranjamente instituționale necesare pentru asigurarea calității.

Legea prevede și stabilirea instituției publice independente **ARACIS** cu competențe în acreditare, evaluare academică și asigurare a calității.

Misiunea Agenției este de a asigura și de a îmbunătăți calitatea învățământului superior din România, conform următoarelor obiective: aplicarea standardelor de calitate și testarea capacității furnizorilor educaționali de a îndeplini așteptările beneficiarilor; dezvoltarea unei culturi instituționale a calității, aplicarea strategiilor și politicilor MEN pentru creșterea calității, îmbunătățirea metodologiei de evaluare externă, conform Standardelor și recomandărilor europene de asigurare a calității în învățământul superior; stabilirea unui parteneriat permanent cu toți actorii sistemului national de învățământ superior (MEN⁷⁰,

⁶⁸ [http://legestart.ro/Metodologia-2012-de-alocare-fondurilor-bugetare-finantarea-baza-finantarea-suplimentara-institutiilor-Invatamant-superior-stat-Romania-anul-2012-\(NjA2MDQ1\).htm](http://legestart.ro/Metodologia-2012-de-alocare-fondurilor-bugetare-finantarea-baza-finantarea-suplimentara-institutiilor-Invatamant-superior-stat-Romania-anul-2012-(NjA2MDQ1).htm)

⁶⁹ Idem 67

⁷⁰ Ministerul Educației Naționale (MEN)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

CNCSIS⁷¹, CNFIS⁷², ANC⁷³) dar și cu reprezentanții mediului socio-economic, pentru a corela învățământul superior cu cererile pieței muncii.

Internaționalizarea este luată în considerare de către ARACIS în evaluarea universităților, această problemă fiind examinată în cadrul vizitelor de studiu și tratată în recomandările echipelor de evaluare.

În ceea ce privește rolul standardelor internaționale, este necesar de menționat faptul că potrivit Legii Asigurării Calității 87/2006, - dacă ARACIS este scoasă din cadrul Registrului european de asigurare a calității în învățământul superior, activitatea acestei instituții se va încheia în mod oficial.

Mai multe informații sunt oferite în secțiunea 4 "Instituții relevante în contextul internaționalizării învățământului superior".

Condiții de admitere și scrisoarea de acceptare

Conform Legii 1/2011 "Pentru admiterea la instituțiile publice și private de învățământ superior, pentru fiecare ciclu și program de studiu, cetățenii statelor membre din cadrul Zonei Economice Europene și din cadrul Confederației Elvețiene pot aplica prin procedura prevăzută de lege, procedură aplicabilă și cetățenilor români, inclusiv în ceea ce privește taxa de școlarizare. Această prevedere facilitează internaționalizarea educației, garantând aceleași condiții de acces atât pentru studenții români, cât și pentru toți studenții din zona EEA și din Confederația Elvețiană.

Conform O.M. nr.3359 din 11 Martie 2013 care amendează Metodologia pentru primirea la studii și școlarizarea cetățenilor străini din state terțe UE în învățământul de stat și particular acreditat din România, aprobată prin Ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 6.000/2012, candidații trimit actele direct către instituțiile de învățământ în cadrul cărora vor să studieze. Universitățile evaluează dosarul și comunică Ministerului Educației – Departamentul de Relații Internaționale lista studenților propuși pentru eliberarea scrisorii de acceptare. Departamentul de Relații Internaționale va elibera scrisoarea de acceptare, ce va fi transmisă către universități. Înainte de Martie 2013, recunoașterea studiilor efectuate în străinătate era realizată de către un department specific din cadrul Ministerului Educației Naționale. Înainte de înregistrarea candidaților pentru admitere, fiecărui candidat i se solicită prezentarea unui certificat de recunoaștere a studiilor.⁷⁴ Teoretic, conform O.M nr. 3359MD/2013, procedurile de admitere pentru studenții străini din state terțe ar trebui să fie mult mai puțin birocratice.

Nu există măsuri naționale identificate care sprijină acest angajament sau care să facă tranziția de la un sistem național centralizat de recunoaștere a studiilor, la unul bazat pe autonomia universităților.

De asemenea, conform O.M. nr. 3359 din 11 Martie 2013, lista universităților care organizează anul pregătitor pentru învățarea limbii române a fost modificată, ajungând la 19 universități care organizează un an pregătitor de cursuri de limba română pentru studenții străini care își doresc să studieze în România.

⁷¹ Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

⁷² Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS)

⁷³ Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC)

⁷⁴ Referință: O.M. 3313/2012 cu privire la procedurile de organizare și admitere la cursurile universitare de licență, master și doctorat pentru anul universitar 2012-2013 [http://legestart.ro/Ordinul-3313-2012-cadrul-general-organizare-desfasurare-admiterii-ciclurile-studii-universitare-licenta-master-doctorat-anul-universitar-2012-2013-\(NjAyNzUw\).htm](http://legestart.ro/Ordinul-3313-2012-cadrul-general-organizare-desfasurare-admiterii-ciclurile-studii-universitare-licenta-master-doctorat-anul-universitar-2012-2013-(NjAyNzUw).htm)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Procedurile de recunoaștere

Conform informațiile de pe site-ul Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (CNRED), pentru anul universitar 2012/2013, aplicațiile pentru echivalări/ recunoașterea cetățenilor proveniți din Statele Membre UE, EEA și Confederația Elvețiană ar trebui trimise Centrului Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor până în 1 Octombrie 2012 (Data limită de înregistrare a Ministerului Educației Naționale).

Aplicațiile pot fi trimise prin poștă către MEN-CNRED, incluzând adresa poștală a universității, sau aplicația poate fi făcută personal la Biroul de Înscrieri al MEN înainte de termenul final al perioadei de aplicare. Documentele trebuie predate personal la universitățile unde se dorește înscrierea, sau direct la Biroul de Înscrieri al Ministerului Educației Naționale.

În data de 18 Mai 2011, Guvernul României a adoptat o Hotărâre prin care acesta susține Strategia Națională cu privire la imigrare pentru perioada 2011-2014, unul din obiectivele strategiei fiind "Promovarea învățământului superior din România și păstrarea studenților străini care au studiat în România". În liniile de acțiune menționate în strategia națională, este inclusă promovarea învățământului superior din România pentru atragerea studenților străini. Nici un plan de acțiune al Ministerului Educației Naționale nu a fost indentificat pentru implementarea acestei strategii.

Viza și permisul de muncă

Statele membre EHEA au stabilit că până în anul 2010 vor face progrese simțitoare în ceea ce privește aprobarea vizei și a permisului de muncă pentru membrii comunității academice.

"Viza științifică" a fost adoptată pentru cetățenii din țările terțe, care desfășoară activități de cercetare în România, pentru o perioadă mai lungă de trei luni. "Viza științifică" le permite cetățenilor statelor terțe să intre, să rămână și să lucreze în Uniunea Europeană pentru o perioadă mai lungă de trei luni, în scopul derulării unui proiect de cercetare, cu acordul de primire în prealabil al unei organizații de cercetare din România.

Potrivit Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică, România a aplicat, din 2007, Directiva 2005/71/EC sau Directiva „Viza științifică”, care reprezintă unul dintre instrumentele comunitare menite să ducă la accelerarea admisiei și mobilității cercetătorilor din state terțe în spațiul Uniunii Europene. Prin această decizie s-a dorit și creșterea atractivității UE pentru cercetătorii din întreaga lume.

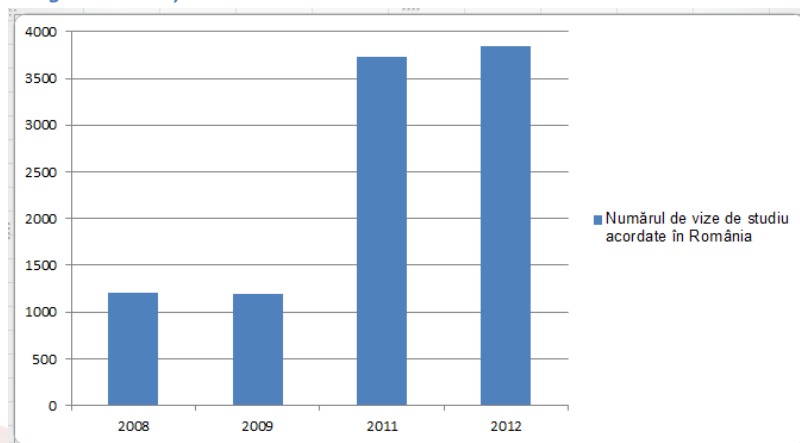
Astfel, viza de lungă ședere pentru activități de cercetare științifică se acordă străinilor în baza avizului Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică și al Oficiului Român pentru Imigrări. Nu în ultimul rând, în baza acordului de primire din partea organizației de cercetare, autoritățile de imigrare eliberează permisul de ședere prin procedură accelerată care implică dreptul titularului de a lucra în proiectul de cercetare respectiv. Cercetătorul este liber să se deplaseze în scopul derulării proiectului de cercetare.

Conform raportului de activitate din 2009 al Oficiului Român pentru Imigrări (ORI)⁷⁵, în Decembrie 2008, 1201 vize de studiu au fost eliberate de către statul român. În 2012, ORI a eliberat 3.844 de vize de studiu. Figura 7 arată evoluția numărului de vize de studiu eliberate anual în România.

⁷⁵ <http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/FINAL%202009%20.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 7 Evoluția anuală a numărului de vize de studiu eliberate în România

În ceea ce privește situația permiselor de muncă, ORI nu a eliberat un raport separat pentru vizele care oferă și drept de muncă oricărui cetățean, respectiv vizele care oferă drept de muncă membrilor comunității academice.

c. Reglementări și proceduri cu impact asupra internaționalizării

În 2012, Ministerul Educației Naționale a aprobat, la propunerea CNRED, Metodologia de recunoaștere a perioadelor de studii efectuate în străinătate, prin OMECTS 3223/ 08.02.2012. Conform metodologiei, "perioadele de studii efectuate în baza unor acorduri încheiate între instituții de învățământ superior acreditate din România și instituții de învățământ superior acreditate din străinătate sau a unor programe internaționale, cu excepția perioadelor de studii ori de plasament efectuate în cadrul mobilităților Erasmus se recunosc de către universități în conformitate cu prevederile respectivelor acorduri sau programe de mobilități". La nivelul fiecărei instituții de învățământ superior acreditate se înființează centre de resurse de informare și documentare (CRID), care au atribuții specificate în metodologie, în procedura de recunoaștere a perioadelor de studii.

Potrivit datelor furnizate de Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor, în anul 2010 au fost procesate favorabil 880 de cereri de recunoaștere a actelor de studiu a cetățenilor UE, cu intenția de a studia în România. În anul 2012 situația CNRED înregistra 2135 de astfel de solicitări avizate favorabil.

Cu privire la recunoașterea pe piața muncii, situația este după cum urmează:

Tabel 4 Recunoașterea documentelor de studiu pentru cetățenii UE și Non-UE

An	Cetățeni UE	Cetățeni NON-UE
2010	114	490
2011	122	718
2012	271	772

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Nu au fost măsuri identificate la nivel național care sprijină acest angajament sau care pregătesc tranziția de la un sistem național centralizat de recunoaștere a studiilor, la unul bazat pe principiul autonomiei universității.

3.4 Instituții relevante în contextul internaționalizării învățământului superior

Acest capitol va pune accentul pe instituțiile responsabile de internaționalizare în învățământul superior, strategii și planuri care au ca scop internaționalizarea, direcțiile și departamentele responsabile de această arie, dar și responsabilitățile specifice acestora.

a. Ministerul Educației Naționale – MEN (www.edu.ro)⁷⁶

Ministerul Educației Naționale este autoritatea cea mai importantă în ceea ce privește învățământul superior din România. Este organizat pe diferite departamente care la rândul lor sunt responsabile de diferite probleme și niveluri ale educației. MEN are responsabilitatea de a implementa legea educației naționale, are drept de inițiativă și executare în problemele financiare și de resurse umane din educație.⁷⁷

În plus, conform art.121, al Legii Educației Naționale nr.1/2011, MEN este autoritatea publică cu dreptul de impunere a regulilor și reglementărilor în aria învățământului superior și dreptul de supraveghere a manierei în care universitățile își exercită autonomia. Ministerul dezvoltă prevederi legale în educație, aprobate ulterior de Parlamentul României și apoi publicate în Monitorul Oficial al României, astfel intrând în vigoare.

În exercitarea funcțiilor și responsabilităților specifice, MEN colaborează cu alte Ministere și structuri instituționale subordonate Guvernului.

În ceea ce privește internaționalizarea învățământului superior, conform organigramei Ministerului Educației Naționale, Departamentul General pentru Învățământul Superior este cel care, în colaborare cu Departamentul de Relații Internaționale, Departamentul de Afaceri Europene și Departamentul Relațiilor Bilaterale și a Organizațiilor Internaționale, este responsabil de promovarea învățământului superior din România.

Departamentul MEN pentru Relații Internaționale și Organizații Internaționale monitorizează implementarea a aproximativ 200 de acorduri bilaterale cu 100 de state partenere. În structura acestui departament sunt concepute o serie de proiecte și strategii cu privire la colaboarea bilaterală din educație între România și alte state. **Departamentul de Relații Internaționale** se concentrează pe implementarea relațiilor cu instituțiile internaționale. **Departamentul pentru Românii de pretutindeni** are scopul de a păstra identitatea culturală și lingvistică a comunităților românești din țările învecinate sau din alte părți ale lumii.⁷⁸

⁷⁶ În urma ultimei schimbări guvernamentale din România, Ministerul se numește Ministerul Educației Naționale.

⁷⁷ Referință: National System overview on education systems in Europe - p.2

⁷⁸ Referință <http://www.edu.ro/index.php/articles/c27>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

MEN include și **Directia studenți internaționali**, care a fost stabilită în 15 Septembrie 2009. În cadrul obiectivelor sale, unul este de a promova imaginea României în străinătate și de a atrage un număr mare de studenți străini; de a sprijini universitățile publice și private în promovarea internațională a ofertei lor educaționale; de a dezvolta cu sprijinul universităților, materiale promoționale și participarea la târgurile educaționale; de a primi și de a evalua dosarele de înscriere ale studenților străini, care au aplicat la studii în România, pentru a le elibera scrisoarea de acceptare; de a procesa documentele tinerilor savanți, nominalizați de Ministerul Educației Naționale, Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Economiei, dar și pentru a procesa dosarele studenților străini care aplică pentru un an pregătitor de învățare a limbii române; de a procesa documente trimise de membrii corpului diplomatic acreditați în România și de alți membri ai familiilor lor, care aplică pentru învățământul din țara noastră; de a pregăti Registrului Unic al Studenților⁷⁹.

Pe site-ul oficial al MEN nu a fost identificată nici o strategie națională pentru internaționalizarea învățământului superior.

b. Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (www.aracis.ro)

ARACIS este instituția care realizează evaluări externe pe asigurarea calității educației oferite de instituțiile de învățământ superior și de alte organizații care furnizează programe de învățământ superior din România. ARACIS oferă evaluare și acreditare a programelor publice atât în universitățile publice, cât și în cele private.

Începând cu anul 2009, *Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) a devenit membră a Asociației Europene pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior* și a fost inclusă în *Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior*. De la înființarea ARACIS în 2006, *74 de universități au primit evaluarea instituțională și peste 4200 de programe de studiu au fost evaluate, conform metodologiei ARACIS, analizând compenenta de internaționalizarea a educației pentru fiecare program de studiu sau instituție de învățământ superior*.

Rapoartele de evaluare ARACIS pot fi consultate online la următoarele link-uri:

- Evaluări instituționale: <http://www.aracis.ro/en/evaluation-status/institutional-assessments/>
- Evaluări ale programelor de studiu: <http://www.aracis.ro/en/evaluation-status/archive/>

c. Agenția de Credite și Burse de Studii - ACBS (www.roburse.ro)

Agenția de Credite și Burse de Studii (ACBS) oferă informații cu privire la bursele oferite de Ministerul Educației Naționale pe diferite categorii de utilizatori, și coordonează sistemul de împrumuturi pentru studenți. În rândul politicilor care încurajează în general internaționalizarea și în mod special mobilitatea, sunt incluse următoarele:

- Burse pentru stagii de practică și studii postuniversitare între 2 și 10 luni.
- Burse oferite prin acorduri de cooperare bilaterală și unilaterală – pentru cursuri de vară, studii complete sau parțiale (licență, master, doctorat), cercetare sau specializare.

⁷⁹ <http://www.edu.ro/index.php/articles/c912>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Bursele "Vasile Pârvan" și "Nicolae Iorga" stabilite prin Ordonanța Guvernamentală nr. 101/2002 – pentru stagii de practică și pregătire profesională post-doctorală cu o durată de doi ani, la Roma sau Veneția.
- Bursa "Theodor Aman" stabilită prin Ordonanța Guvernamentală nr. 861/2003 – pentru studii sau stagii de cercetare cu o durată de 2 ani în domeniul artistic.

Ordonanța Guvernamentală 697/1996, Articolul 3 menționează că numărul total de burse pentru studiile masterale sau postuniversitare în străinătate este de 60 pentru fiecare an academic, ajungând la aproximativ 600 de luni de bursă. Bursele lunare sunt de cel mult \$1,000/lună (765 euro/lună) și ar trebui să acopere cazarea, masa, cărțile, o parte din cheltuieli și posibile taxe de școlarizare.

Scopul ACBS este de a asigura sprijin pentru cetățenii români care pleacă în străinătate la studii sau pentru o perioadă de training. De asemenea, le asigură studenților și absolvenților instituțiilor de învățământ superior, personalului didactic și altor categorii de beneficiari accesul la bursele oferite de Ministerul Educației, alte autorități, fundații, sponsori din diferite state prin acorduri bilaterale sau unilaterale, dar și bursele oferite prin programe guvernamentale și internaționale.

Cu toate acestea, sistemul de împrumuturi pentru studii nu este actualmente funcțional la nivelul Agenției (nu există prevederi legale secundare). Prevederile Legii Educației din 2011 stipulează faptul că studenții proveniți din familii cu venit scăzut, ar putea primi un împrumut pentru acoperirea taxei de școlarizare, de maxim 5000 lei (aprox. 1200 de euro), în timp ce studenții care vor profesa în mediul rural timp de cinci ani după terminarea studiilor vor fi scutiți de 75% din rambursarea împrumutului (acest procentaj fiind acoperit de stat). Mai mult, legea stipulează că Agenția de Credite și Burse de Studii este structura care propune reglementările necesare pentru împrumuturile de studii.

În anul 2012, Agenția a scos la concurs 36 de burse și acorduri bilaterale între diferite state. Nu există o situație publică a studenților care au beneficiat de burse în 2011-2012. Nu există o strategie publicată online pe www.roburse.ro cu privire la revizuirea priorităților Agenției.

d. Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (www.anpcdefp.ro)

Agenția națională pentru programe comunitare în domeniul educației și formării profesionale (ANPCDEFP) este o instituție publică, subordonată Ministerului Educației. ANPCDEFP a fost înființată prin fuziunea Agenției Naționale Socrates și a Centrului Național pentru Programul de Formare Profesională Leonardo da Vinci, ambele funcționând din anul 1996.

ANPCDEFP facilitează accesul la căile de învățare continuă și activă la nivel european. Responsabilitățile sale sunt: managementul și alocarea fondurilor europene în domeniul educației, pregătirii profesionale și a tineretului; sprijinirea instituțiilor, organizațiilor și indivizilor pentru dezvoltarea abilităților și competențelor; încurajarea și sprijinirea schimburilor de experiență, exemplelor de bună practică și a know-how-ului; promovarea valorilor europene și integrarea valorilor din România în context european; promovarea unei culturi a excelenței în numele Comisiei Europene.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

e. Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (<http://www.cnred.edu.ro>)

Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (CNRED) este principala autoritate de recunoaștere și echivalare a diplomelor obținute în străinătate. Această instituție echivalează diplomele universitare și postuniversitare, recunoaște anumite documente aferente studiului, recunoaște calificările profesionale și certifică documentele de studiu. Conform ordinului de înființare a CNRED (Ordin Ministerial – 3677 din 4 Aprilie 2012), rolul central este acela de a încuraja și reglementa recunoașterea diplomelor obținute în străinătate, care corespund Procesului Bologna pe trei cicluri, și echivalarea acestora în universitățile acreditate din România (art. 2).

În plus, documentele obținute după terminarea studiilor în străinătate, care au o structură ce corespunde celor trei cicluri de studiu din Procesul Bologna, sunt recunoscute de Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (art. 3). În ceea ce privește echivalarea, universitățile sunt încurajate să dezvolte propria metodologie de echivalare și recunoaștere a diplomelor.

3.5 Alte politici și instituții naționale

a. Instituții naționale cu impact asupra internaționalizării învățământului superior

În această secțiune vor fi descrise politici, activități și acțiuni relevante realizate de alte ministere (în afara Ministerului Educației Naționale) și alte instituții relevante în contextul internaționalizării învățământului superior.

În Aprilie 2011, Guvernul României a dezvoltat Programul Național de Reformă 2011-2013. Educația are un rol esențial în procesul reformei conform prevederilor Strategiei Europei 2020 și a obiectivelor acesteia pentru educație: reducerea abandonului școlar timpuriu la maxim 10% și creșterea coortei studenților maturi cu vârsta cuprinsă între 30-34 de ani participanți la un procent de cel puțin 40%. În raport cu acestea, România și-a stabilit propriile obiective și își dorește reducerea abandonului timpuriu de la 18,4% în 2010 la 11,3% în 2020 și să crească participarea coortei studenților maturi cu vârsta cuprinsă între 30-34 de ani de la 18,1% în 2010 la 26,7% în 2020⁸⁰.

În anul 2012 au avut loc alegeri în România și s-a produs o schimbare de guvern la începutul anului 2013. Până în acest moment, nu a existat o nouă strategie de reformă. Având în vedere că noul Ministru al Educației a declarat că este nevoie de stabilitate în sistemul educațional din România și că nu vor avea loc schimbări majore mai ales pe termen scurt, se poate presupune faptul că obiectivele din sectorul educației stabilite anterior vor fi urmate în continuare. Cu toate acestea, nici o direcție a programului nu face referire la internaționalizarea educației și a învățământului superior din România, deși unele direcții pot contribui la acest aspect.

⁸⁰ Sursa: Programul Național de Reformă, 2011-2013, pp. 109-110

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Ministerul Afacerilor Externe (MAE, www.mae.ro)

Ministerul Afacerilor Externe (MAE) are un rol important în internaționalizarea învățământului superior din România. Ca parte din activitățile diplomatice culturale, MAE este implicat în schimburi culturale și educaționale și promovează oferta educațională din România în universitățile de peste hotare. MAE consideră faptul că educația și cercetarea sunt aspecte importante ale cooperării internaționale atât în diplomația culturală, cât și în cea economică și politică. Astfel, principalele obiective ale MAE în domeniul educației și cercetării sunt: de a forma elite prin facilitarea accesului studenților străini la învățământul din România și vice versa; de a promova contactul cu absolvenții străini ai universităților din România și de a-i atrage în diferite programe de cooperare din arii economice, politice, culturale și științifice; de a sprijini crearea de parteneriate interuniversitare, programe de cercetare și recunoaștere a diplomelor; de a promova limba română în străinătate.

Astfel, MAE promovează oferta de studiu a universităților din România și intermediază recrutarea studenților străini prin programul "Studii în România". Acest program include modalitățile prin care studenții străini pot studia în România, respectiv: a) prin fonduri proprii în universitățile de stat și cele private, acreditate și cu autorizație de funcționare; b) primind burse din partea statului român pe baza acordurilor bilaterale semnate de România cu diferite state; c) pe baza programelor europene de cooperare și mobilitate academică.

De la aderarea României la Uniunea Europeană în 2007, studenții străini originari din alte țări ale UE pot aplica la studii în România în aceleași condiții aplicabile și studenților români.

Această secțiune va oferi informații cu privire la bursele pe care România le oferă studenților străini, pentru a-i încuraja și pentru a le oferi sprijin financiar în scopul internaționalizării învățământului superior din România. În anul universitar 2013-2014, statul român oferă prin MAE un număr de 85 de burse pentru studiile masterale și postuniversitare pentru cetățenii din țările non-UE sau cei care nu sunt de etnie română. Bursele sunt oferite în domenii precum politică și științe administrative, științe ale educației, cultură și civilizație română, jurnalism, studii tehnice, studii agricole, medicină veterinară, arhitectură și arte, bursele fiind pentru programele predare în limba română. Pentru etnicii români care locuiesc în străinătate, există programe de studiu diferite, promovate mai ales prin Ministerul Educației Naționale din România (vezi secțiunea următoare).

MAE influențează procesul de internaționalizare a învățământului superior din România oferind vize de studiu cetățenilor non-UE, în cadrul birourilor diplomatice din țară. Pentru informații suplimentare, puteți consulta secțiunea aferentă Ministerului Afacerilor Interne. MAE are o serie de parteneri instituționali cu care colaborează în procesul dezvoltării diplomației culturale, o parte din parteneri fiind subordonați ministerului: Institutul Cultural Român, Ministerul Educației Naționale, Institutul Limbii Române, Academia Română, Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, Autoritatea Națională pentru Sport și Tineret, Agenția de Credite și Burse de Studii și altele.

În rândul structurilor care contribuie la sprijinirea culturii și limbii române în străinătate, se numără și Institutul Cultural Român și Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, ambele din cadrul MAE.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Institutul Cultural Român (ICR - www.icr.ro) are ca scop inițierea și încurajarea interacțiunii culturii române (atât în interiorul țării, dar și în străinătate) cu alte culturi. Institutul are filiale în peste 18 țări din Europa, Orientul Mijlociu și America de Nord și oferă burse pentru sprijinirea cercetătorilor, traducătorilor, artiștilor și jurnaliștilor.

Departamentul MAE pentru Românii de Pretutindeni (<http://www.dprp.gov.ro>) dezvoltă politici și reglementează relațiile cu românii de peste hotare. Secțiunea următoare oferă detalii cu privire la obiectivele și acțiunile sale, în contextul procesului de internaționalizare a educației.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI – www.mai.gov.ro)

Ministerul Afacerilor Interne (MAI) are un rol important în atragerea studenților străini în universitățile din România. În colaborare cu Inspectoratul General pentru Imigrări, MAI eliberează vize de studiu și prelungește permisele de ședere. Durata și ușurința obținerii acestor documente au un impact major asupra experienței studenților străini din România. Acest lucru nu se reflectă doar în imaginea pozitivă sau negativă asupra sistemului de învățământ superior, dar și asupra tuturor activităților suport care facilitează sau împiedică venirea studenților străini în România.

Procesul obținerii vizei de studiu este una din cele mai anevoioase etape din întreaga aplicație a studenților străini. Cu toate acestea, Inspectoratul General pentru Imigrări oferă și facilități pentru cei care obțin o bursă din partea Statului Român, prin faptul că aceștia nu plătesc taxele aferente obținerii vizei sau permisului de ședere și oferindu-le acestora o viză de studiu pentru întreaga perioadă a studiilor (spre deosebire de alți studenți străini care trebuie să își reînnoiască anual viza de studiu).

Tabelul 5 de mai jos ilustrează principalele etape ale procesului de aplicație pentru studenții străini care provin din țările din afara Uniunii Europene, și care trebuie să plătească taxa de școlarizare.

Tabel 5 Etapele procesului de aplicație pentru studenții străini non-UE

1. Studentul trimite aplicația la universitate și primește scrisoarea de acceptare	2. Studentul primește scrisoarea de acceptare din partea Ministerului Educației pe baza acceptului universității	3. Obținerea vizei de studiu			4. Studentul străin se înscrie la o universitate din România
		3a. Studentul străin aplică pentru viza de studiu la Ambasadele și Consulatele României din diferite țări (MAE)	3b. Comunicare interinstituțională MAE - MAI: obținerea aprobării Inspectoratului General pentru Imigrări (Ministerul Afacerilor Interne) (30-45 de zile)	3c. Centrul Național de Vize (MAE) oferă viza de studiu studentului străin	

Procesul este cu atât mai complex cu cât studenții străini aplică pentru burse, caz în care MAE colaborează cu Ministerul Educației Naționale pentru a decide cine va primi bursele și la ce universitate va studia aplicantul străin, luând în considerare opțiunile acestuia/acesteia și locurile disponibile. Tabelul 6 ilustrează principalele etape în procesul aplicației studenților străini (non UE) care aplică pentru burse oferite de Statul Român.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 6 Etapele procesului de aplicație pentru studenții străini non-UE care aplică pentru burse

1. Studentul străin aplică pentru o bursă la Consulatele și Ambasadele României din străinătate (MAE) (termenul limită fiind 15 februarie)	2. MAE (1 aprilie) și MEN (30 aprilie) prin comisiile de specialitate verifică eligibilitatea studentului și îi oferă un loc într-o universitate din România (30 mai termenul răspunsurilor finale)	3. Candidații străini acceptă /refuză bursa și locul oferit din cadrul universității din România (30 iunie)	4. Obținerea vizei de studiu			5. Studentul străin obține un ordin de înscriere din partea Ministerului Educației	6. Studentul străin se înscrie la universitatea din România pe baza ordinului de înscriere din partea Ministerului Educației
			4a. Studentul aplică pentru o viză de studiu la Consulatele și Ambasadele României din țara sa de proveniență (MAE)	4b. Comunicare interinstituțională MAE - MAI: obținerea aprobării Inspectoratului General pentru Imigrări (Ministerul Afacerilor Interne) (30-45 zile)	4c. Centrul Național de Vize (MAE) oferă viza de studiu studentului străin		

Pentru a sprijini internaționalizarea învățământului superior din România, Ministerul Educației Naționale a înființat Institutul Limbii Române, o instituție specializată care are scopul de a promova limba română, de a a-i sprijini pe cei care învață limba română și de a certifica cunoștințele de limbă română. Câteva detalii despre activitățile și rezultatele acestei instituții sunt cuprinse în secțiunea următoare (ii.).

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României – Horizons 2013-2020-2030

Conform angajamentelor asumate de România în calitate de Stat Membru UE, României i s-a cerut să dezvolte Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României. Această strategie este un proiect de colaborare al guvernului României, prin Ministerul Mediului și al Dezvoltării Durabile, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă. Comitetul Interagențiilor este obligat prin lege să prezinte Parlamentului României un raport anual de implementare a Strategiei. În conformitate cu Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă, Comitetul Interagențiilor va prezenta Comisiei Europene un raport comprehensiv pentru implementarea Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă la fiecare doi ani, începând din iunie 2011. Acesta va fi însoțit de propuneri și recomandări pentru posibile schimbări ale directivelor, politicilor și priorităților Strategie UE.

Statul Român a stabilit o serie de obiective ale acestei strategii pentru a promova și a încuraja internaționalizarea învățământului superior. Mai precis, România are scopul de dezvolta și de a diversifica educația postuniversitară în țară și în străinătate, stabilind parteneriate cu universitățile cu tradiție recunoscute în alte țări ale UE. De asemenea, are scopul de a "modifica distribuția fondurilor disponibile, având în vedere că în 2006, studiile doctorale și post-doctorale primeau doar 0,16% finanțare din bugetul

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

total pentru educație. Ponderele celor care vor absolvi un program doctoral se preconizează că va fi în anul 2015 de 90% din totalul celor susținuți financiar”⁸¹.

b. Politici cu privire la etnicii din afara României

Dat fiind că există un număr mare de comunități de români care trăiesc peste hotare, în ultimii ani Guvernul României s-a concentrat tot mai mult pe modalități de a sprijini și consolida diaspora română. Etnicii români care trăiesc în afara țării fac parte din două categorii principale:

- Comunități istorice formate din populație minoritară de naționalitate română, minorități lingvistice și grupuri etnice care trăiesc în țările din vecinătatea României: Moldova, Ucraina, Ungaria, Bulgaria, Serbia. Aceste comunități trăiesc în țările respective din trecut și și-au păstrat identitatea lingvistică și culturală în ciuda riscului permanent de a fi asimilate de cultura țării în care trăiesc.
- Comunități de români care au emigrat în alte țări de-a lungul timpului. Au existat diferite valuri de emigranți de diferite dimensiuni. Prima categorie de emigranți este formată din români care au emigrat în ultima perioadă a secolului XIX și în perioada interbelică și majoritatea s-au stabilit în Statele Unite. A doua categorie de emigranți români este formată din cei care au plecat în perioada regimului comunist, între 1940-1989, datorită persecuțiilor din acea perioadă și s-au stabilit în Franța, SUA, Germania de Est, urmând apoi Spania, Italia, Canada, America Latină, Australia și Israel. Categoriea aceasta include cetățeni români de origine maghiară, germană sau evreiască, care au părăsit țara în urma unor acorduri bilaterale cu țările lor de proveniență. A treia categorie este cea a românilor care au emigrat după 1990 și care contribuie la migrația forței de muncă din cadrul UE. În acest moment, există peste 1 milion de români care trăiesc în Spania și Italia (Strategia Națională pentru Românii de Pretutindeni, 2011).

După 1989, România a sprijinit constant comunitățile românești de peste hotare, cu scopul de a păstra și consolida identitatea lor culturală. În acest context, Consiliul pentru Problemele Românilor de Pretutindeni a fost înființat în anul 1995 și a luat diferite forme, ajungând în 2001 **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRI)**, care în 2004 a trecut sub supravegherea directă a Prim-Ministrului României. Structura are ca obiectiv principal elaborarea și aplicarea politicii cu privire la relațiile cu românii de pretutindeni, în conformitate cu politica externă a României și programul guvernamental al României (<http://www.dprp.gov.ro>). Departamentul are un program dedicat educației, denumit Nicolae Iorga. Programul pornește de la ideea că educația în limba română este principalul factor necesar conservării identității și tradiției românești, prin urmare acest program se concentrează pe organizarea activităților culturale și educaționale pentru diaspora română.

Activitatea acestui departament, și mai ales activitățile orientate către românii care trăiesc peste hotare și relațiile pe care România le are cu co-naționalii săi din străinătate sunt reglementate legal prin articolul 7 al Constituției României, care are în vedere relația între Statul Român și etnicii români de peste hotare, dar și prin Legea nr. 299/2007 cu privire la sprijinirea românilor de pretutindeni. Alături de legislația națională, activitățile sunt reglementate prin documente specifice, unul din ele fiind Convenția-Cadru a Consiliului Europei pentru Protecția Minorităților Naționale. Mai mult decât atât, Ministerul Educației Naționale pregătește anual Decizia Guvernamentală cu privire la numărul studenților pentru următorul an academic,

⁸¹ Strategia Națională pentru Dezvoltarea Sustenabilă a României - Horizons 2013-2020-2030, p 72

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

menționând într-un document separat numărul locurilor fără taxă de școlarizare destinate studenților de etnie română. Conform datelor Ministerului Educației Naționale, în anul universitar 2012-2013, au fost înscrși 8405 studenți de etnie română (din Moldova, Ucraina, Bulgaria, etc).

Pentru a intensifica sprijinul oferit românilor de pretutindeni, DRI a conceput în anul 2011 Strategia Națională pentru Românii de Pretutindeni. Strategia are scopul de a sprijini românii de pretutindeni la nivel politic și diplomatic, dar și prin sprijin financiar direct pentru asociațiile reprezentative pentru românii de pretutindeni. Scopul este a consolida relația cu românii de peste hotare și de a păstra identitatea națională a acestora. Pe lângă acțiuni politice și diplomatice, strategia include și acțiuni în domenii cum sunt educația, media, cultural și confesional, dar și din sfera socio-economică. Acest raport se concentrează doar pe acțiuni din domeniul educațional.

În domeniul educațional, Strategia Națională pentru Românii de Pretutindeni are scopul de a urmări următoarele activități: crearea unei baze de date cu privire la situația studiului în limba maternă (Română) în cazul etnicilor români din afara țării, alocarea resurselor pentru a construi școli, librării, centre culturale cu profesori români și pentru a moderniza facilitățile existente, oferind burse celor mai buni studenți de origine română din afara țării, sincronizarea programele educaționale din România cu cele din afara țării și introducerea învățământul la distanță prin programe online, dezvoltarea centrelor de studiu și bibliotecilor românești din țările în care se află comunități românești, extinderea programului *Limbă, Cultură și Civilizație Românească* organizat de Institutul Limbii Române, finanțarea inițiativelor românilor de peste hotare pentru organizarea cursurilor de limbă, literatură, cultură, istorie, geografie în școlile publice, private și duminicale, facilitarea organizării cursurilor de specializare pentru profesorii de limba română din țările învecinate, organizarea unui simpozion anual pentru toții profesorii de limbă română din străinătate pe tema folosirii limbii române în străinătate, crearea unui sistem de recompensare pentru dezvoltarea unei cariere în învățământul destinat etnicilor români de peste hotare și dezvoltarea asociațiilor studenților români de peste hotare.

O altă instituție publică subordonată MAE și coordonată de către Ministrul Delegat pentru românii de pretutindeni este Institutul "Eudoxiu Hurmuzachi" pentru românii de peste hotare. Activitățile principale ale acestui institut includ consilierea și informarea (cu scopul de a ajuta etnicii românii în anumite probleme cu care se confruntă în calitate de studenți străini beneficiari ai unei burse în România), Forumul pentru românii de peste hotare (care are scopul de a consolida relațiile între români și etnici români de peste hotare, dar și adresarea anumitor probleme ale comunităților românești de peste hotare, astfel încât programele statului român să vină în întâmpinarea acestora), Programe de Mentorat pentru studenții de etnie română, promovarea culturii naționale în rândul comunităților etnice din România, dezvoltarea studiilor și analizelor cu privire la comunitățile românești de peste hotare, în colaborare cu organizațiile publice și nonguvernamentale, îmbunătățirea performanțelor profesorilor care predau în limba română/ limba română în comunitățile minoritare din România.⁸²

Programul de studiu destinat etnicilor români de peste hotare și promovat prin MAE ilustrează felul în care o parte din direcțiile strategiei au fost deja implementate. Conform Legii Educației, Statul Român poate oferi burse etnicilor români din Republica Moldova, Albania, Bulgaria, fosta Republică Macedonia, Serbia,

⁸² Legea 299/2007, republicată în 2009 – cu privire la sprijinul pentru etnicii români de peste hotare

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Ucraina și Ungaria și etnicilor români care trăiesc peste hotare. Informații adiționale cu privire la numărul burselor pentru etnici români, se regăsesc în capitolul 4 – Internaționalizarea în străinătate.

Tabelul 7⁸³ prezintă numărul locurilor bugetate și numărul burselor alocate etnicilor români de peste hotare în funcție de țară și nivelul de studiu pentru anul școlar 2012-2013:

Tabel 7 Numărul locurilor bugetate și al burselor alocate în funcție de țară și nivel de studiu în anul școlar 2012-2013. Sursa: H.G. nr 549/2012 cu privire la înscrierea în învățământul secundar și terțiar în anul academic 2012-2013

	Țara	Numărul locurilor subvenționate și cu bursă	Numărul locurilor cu taxă de școlarizare
Învățământul secundar	Republica Moldova	750	550
	Tările învecinate și diaspora		
	Albania	20	
	Bulgaria	25	
	Macedonia	20	
	Serbia	25	
	Ungaria	20	
	Ucraina	20	
	Diaspora	20	150
	TOTAL	900	700
Educație terțiară – Licență	Republica Moldova – cu diploma de Bacalaureat din România	300	200
	Republica Moldova – cu Diploma de Bacalaureat din RM	700	1600
	Republica Moldova – absolvenți ai liceelor cu predare în limba română	70	
	Tările învecinate și diaspora		
	Albania	100	5
	Bulgaria	65	40
	Macedonia	29	1
	Serbia	200	100
	Ungaria	100	100
	Ucraine	6	9
	Diaspora		100
	Israel		50
	TOTAL	1500	2205
Master	Republica Moldova	250	300
	Tările învecinate și diaspora	113	270

⁸³ H.G. nr 549/2012 cu privire la aprobarea înscrierii în educația secundară și terțiară în anul școlar 2012-2013

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

	Țara	Numărul locurilor subvenționate și cu bursă	Numărul locurilor cu taxă de școlarizare
	TOTAL	363	570
Rezidențiat	Republica Moldova	25	0
	Tările învecinate și diaspora	112	0
	TOTAL	137	0
Doctorat	Republica Moldova	25	100
	Tările învecinate și diaspora	25	20
	TOTAL	50	120

c. Politicile cu privire la Republica Moldova

Republica Moldova are cea mai mare comunitate de etnici români care trăiesc în afara granițelor României. Populația Republicii Moldova a fost de 3.5 milioane de locuitori în 2010, din care 78% sunt cetățeni de etnie română (<http://www.mae.ro>). România are două direcții principale pe care se bazează relația sa cu Republica Moldova: a) caracterul special al acestei relații datorat asemănărilor lingvistice, istorice, culturale și tradiționale și b) dimensiunea europeană a cooperării bilaterale, bazată pe obiectivul strategic al Moldovei de a se integra în UE. Astfel, Republica Moldova ocupă un loc important în relațiile externe ale României. Cele două țări au încheiat un acord bilateral recent care are ca direcție principală "Declarația privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova", declarație semnată în aprilie 2010.

În ceea ce privește educația, începând cu anul 2002-2003, România a adoptat Sistemul European de distribuire a bursei de studiu pentru tinerii din Republica Moldova. De asemenea, a dezvoltat un proces descentralizat de aplicații, prin care candidații aplică direct la universitate. Cooperarea cu Republica Moldova în aria educației este bazată pe "Acordul privind colaborarea în domeniile științei, învățământului și culturii" semnat între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova din 1992.

În prezent, tot sprijinul oferit de autoritățile române pentru cetățenii de etnie română de peste hotare, detaliat în secțiunea anterioară, este oferit și cetățenilor Republicii Moldova, dar la o scară mai mare, datorită populației etnicilor români. De exemplu, prin programul „Studiază în România”, au fost alocate 1500 de burse pentru educația preuniversitară și 3500 de burse pentru învățământul superior (Licență, Master, Doctorat) în anul universitar 2012-2013 pentru etnicii români din Moldova care au venit la studii în România (<http://www.mae.ro/bilateral-relations>). Protocolul dintre România și Moldova semnat în 1992 la Chișinău, menționează oferirea bursei pentru studii atât în România, cât și în Moldova. Pentru fiecare an academic, 2012-2013, 2013-2014 și 2014-2015, următorul număr de locuri și diferite burse vor fi alocate pentru etnicii români din Moldova: 950 de locuri la nivel preuniversitar, 1100 de locuri la nivel universitar și postuniversitar, 300 de luni de burse pentru mobilitatea cadrelor didactice și 200 de luni pentru mobilitatea studenților.⁸⁴ În același timp, Guvernul stabilește anual un anumit număr de burse.

⁸⁴ <http://www.edu.ro/index.php/articles/17375>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În plus, studenții români pot studia la rândul lor în Republica Moldova. De exemplu, în anul universitar 2012-2013, 2013-2014 și 2014-2015, acordul bilateral între România și Republica Moldova include 200 de burse pentru studii universitare la nivel de licență (100), master (50) și doctorat (50) și 100 de luni de burse pentru mobilitatea academică (<http://www.roburse.ro>) pentru cetățenii români care doresc să studieze și să participe într-un program de mobilitate în Republica Moldova.

3.6 Alți actori relevanți

Stakeholderi – organizații nonguvernamentale cu un interes în domeniul internaționalizării

a. Consiliul Național al Rectorilor (CNR) este o organizație nonguvernamentală care reunește rectorii din universitățile acreditate publice și private din România. Activitatea CNR este bazată pe statutul aprobat de consiliul său și are scopul de a menține un dialog continuu cu factorii decizionali în ceea ce privește fundamentarea politicilor în învățământul superior.

În ultimii ani nu au fost identificate activități sau documente oficiale cu privire la internaționalizarea învățământului superior pe site-ul oficial CNR sau în presa scrisă.

b. Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) este una din cele trei federații studentești la nivel național care reunește structurile studentești locale. Conform Statutului ANOSR, "principalul scop este de a reprezenta interesele comune ale studenților în România, de a apăra și a promova drepturile și obligațiile lor și de a stimula participarea studenților în actul educațional și în contextul social, economic și cultural"⁸⁵.

Începând cu anul 2002, ANOSR este membră cu drepturi depline în cadrul European Students Union (Federației Organizațiilor Studentești Naționale din Europa)⁸⁶, astfel fiind singura federație reprezentativă oficială a studenților din România la nivel european. Reprezentanții ANOSR au ocupat în ultimii ani mai multe poziții de conducere în cadrul ESU (două mandate prezidențiale, membri ai comitetelor executive și alte câteva comitete). În acest fel, ANOSR și-a îmbunătățit capacitatea diplomatică și de lobby în mai multe arii ale politicilor din domeniul învățământului superior, cu un focus pe internaționalizarea educației datorită exemplelor de bună practică oferite de ESU și prin interacțiunea cu diferite federații studentești din alte țări din Europa.

c. Federația Națională Sindicală "Alma Mater" este o organizație care reunește sindicatele la nivel universitar. Rprezintă interesele angajaților din învățământul superior și realizează studii în cadrul sistemul național. Conform statutului Alma Mater, scopul său este de a elabora studii și analize cu privire la condițiile de muncă din educație și cercetare, în colaborare cu instituțiile naționale și internaționale specializate⁸⁷.

Președintele onorific al organizației Alma Mater este Membru în Consiliul Executiv în Structura Pan-Europeana a Educației/ETUCE din anul 2003.

⁸⁵ <http://www.anosr.ro/despre-noi/statut-anosr/>

⁸⁶ <http://www.esu-online.org/>

⁸⁷ <http://www.almamater.ro/statut/statut2009.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

d. Liga Studenților Români din Străinătate (LSRS)⁸⁸ este o organizație non-profit care are scopul de a asigura legătura în cadrul comunității de studenți români plecați la studii în străinătate. Obiectivul LSRS este de a promova solidaritatea membrilor săi, aceștia fiind reprezentanți de valoare ai țării lor, dar și o atitudine pozitivă în contextul întoarcerii în România după terminarea studiilor în străinătate.

LSRS are scopul de a asigura o legătură activă între studenți, oferindu-le inclusiv sprijin legislativ celor plecați la studii în străinătate. În Iunie 2012, LSRS a organizat a doua ediție a Student Policy Forum, în cadrul căruia studenții au discutat despre oportunitățile și provocările internaționalizării, din perspectiva studenților, a universităților și a instituțiilor publice.

e. Educativa este o organizație non-guvernamentală care se concentrează pe promovarea învățământului superior din România și care organizează târguri educaționale. Începând cu anul 2004, Educativa organizează târguri universitare internaționale în România, inclusiv "Romanian International University Fair (RIUF)". Evenimentul le oferă studenților din România ocazia de a intra în contact direct cu mediul academic internațional, în București, Timișoara, Cluj și Iași. RIUF este sprijinit de instituții precum Campus France, DAAD, EducationUSA/Fulbright Commission, British Council, dar și de Ministerul Educației Naționale din România.

f. Erasmus Student Network⁸⁹ (ESN) este o asociație studentescă din Europa a cărei activitate este concentrată pe mobilitate, cu filiale și în universitățile din România (Brașov, Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, București). ESN oferă suport în procesul de integrare academică, socială și practică pentru studenții mobili, dar și experiențe interculturale pentru cei care nu au oportunitatea de a accesa un program de mobilitate – "internaționalizarea (campusului) acasă".

4. Internaționalizarea în străinătate

4.1 Mobilitatea creditelor

Acest capitol oferă date actualizate cu privire la mobilitatea incoming și outgoing atât pentru studenți, cât și pentru profesori. De asemenea oferă date cu privire la programele de mobilitate incoming și outgoing care există deja.

În România nu există o bază de date la nivel național a studenților care au beneficiat de o perioadă de mobilitate. Există numeroase rapoarte, studii și serii statistice bazate pe diferite definiții ale mobilității în funcție de diverse categorii de studenți.

Datele declarate de universitățile participante la procesul de colectare a datelor și a informațiilor, în vederea clasificării universităților și a ierarhizării programelor de studiu au fost publicate în mai 2011. Pe baza datelor declarate de universități în perioada 2009-2010, numărul total de studenți în universitățile private și de stat este de 980.234.

⁸⁸ www.lsr.ro

⁸⁹ <http://esn.org/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Conform Institutului Național de Statistică (INS), în anul universitar 2011-2012, România avea 108 universități, 614 facultăți și o capacitate de 692.061 de studenți înscriși (cu 19.8% mai puțini studenți comparativ cu anul precedent).

Programe de mobilitate pentru studenți

Cel mai cunoscut program de mobilitate este ERASMUS și Erasmus Mundus. Pe lângă acestea, există și alte programe europene de mobilitate, dar nu a fost identificată o situație centralizată a acestor programe. Cele mai frecvente scheme de mobilitate sunt: CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies), Tempus, Fulbright, ERI SEE (Education Reform Initiative of South Eastern Europe), BSUN (Black Sea University Network), TF BHC (Task Force for Building Human Capital), RCC (Regional Cooperation Council).

Un program bine cunoscut în România este CEEPUS, un program regional de mobilitate academică în Europa Centrală și de Est inițiat în 1993, la care România a aderat în 1998. Programele CEEPUS se derulează prin rețele interuniversitare active în anul universitar în curs. Astfel, toate bursele sunt oferite studenților și profesorilor din universitățile participante în rețeaua CEEPUS și care operează în domeniul de studiu ales de rețeaua proiectului. Pentru studenții și profesorii care provin din universități/colegii care nu sunt implicate în program, singura modalitate de a intra într-un program de bursă CEEPUS este înscrierea în regim FREEMOVER. Astfel, lunile finanțate prin bursă care nu sunt distribuite în rețeaua CEEPUS, pot fi distribuite studenților și profesorilor din afara rețelei.

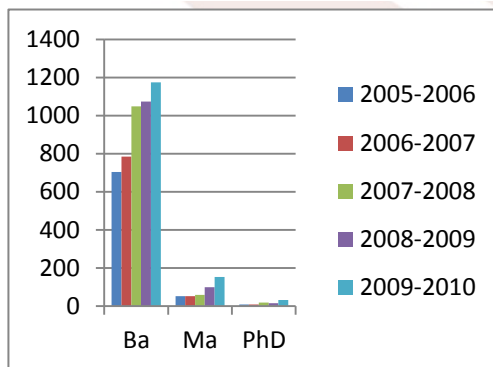
Categoriile CEEPUS de mobilități pentru studenți în anul universitar 2005-2006 sunt:

- Programele de practică cu o durată de 3-10 luni. Activitățile realizate în universitatea gazdă trebuie susținute prin credite, care vor fi recunoscute de universitatea de origine a beneficiarului.
- Mobilitatea pe termen scurt – Programe de cercetare cu o durată de 1-2 luni sunt pentru studenții de nivel masteral și doctoral care lucrează la disertație, respectiv la teza de doctorat.

a. Programele incoming de mobilitate a creditelor pentru studenți

Conform datelor colectate în procesul de clasificare a universităților⁹⁰, în 2009-2010 existau 1359 de studenți participanți într-un program de mobilitate pe termen scurt în România, din care 1174 erau studenți de nivel licență, 153 la nivel master și 32 la nivel doctoral.

Figura 7 Studenți Incoming (temporar)

⁹⁰ Procesul de colectare a datelor și informațiilor pentru evaluarea universităților și a programelor de studiu cu scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studiu <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În tabelul de mai jos este structurată evoluția numărului total de studenți care au beneficiat de un program de mobilitate:

Tabel 8 Mobilitatea studenților incoming: numărul studenților din instituțiile de învățământ superior din străinătate, înscriși temporar pentru o perioadă de cel puțin 3 luni în universitățile din România

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Total mobilități incoming	765	845	1128	1189	1359
Procent din total studenți mobili (incoming+outgoing)	17,96%	18,45%	23,79%	22,79%	22,18%

b. Programele outgoing de mobilitate a creditelor pentru studenți

Conform datelor din procesul clasificării universităților, numărul de studenți înscriși în programele de studiu din instituțiile de învățământ superior din străinătate, pe o perioadă de cel puțin 3 luni (la toate nivelurile educaționale) între 2009-2010 a fost de 4768, cu 36,4% mai mulți (1274 de studenți) comparativ cu perioada 2005-2006. Acest lucru înseamnă că din aproape un milion de studenți români, 0,49% au primit credite transferabile de la o universitate din străinătate.

Tabel 9 Numărul studenților înscriși la o instituție de învățământ superior din străinătate, pentru o perioadă de minim 3 luni

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Licență	2.799	3.041	2.995	3.152	3.202
Master	548	521	466	655	972
Doctorat	147	172	152	222	594
Total	3.494	3.734	3.613	4.029	4.768

Pe de altă parte, conform raportului ANPCDEF, numărul studenților care au beneficiat de un program de mobilitate Erasmus în 2011 este 17.245.⁹¹ Conform aceluiași raport (ANPCDEF), 3503 de studenți au beneficiat de burse Erasmus pentru programe de mobilitate outward/outgoing în 2011.⁹²

În anul 2011, un număr total de 68 de universități au candidat pentru programul de mobilități finanțate prin Erasmus, din care 66 au fost declarate eligibile. Din cele 66 de universități, doar 43 din ele au aplicat pentru finanțare pentru toate tipurile de mobilitate Erasmus:

- Mobilități studențești pentru studii (SMS);
- Mobilități studențești pentru plasament (SMP);
- Mobilități de personal- Misiuni de predare (STA);

⁹¹ Raportul ANPCDEF pe 2011 p 10

⁹² Referință: Report cu privire la implementarea programului de învățare pe tot parcursul vieții, 2011

http://www.anpcdefp.ro/userfiles/Raport_2011.pdf

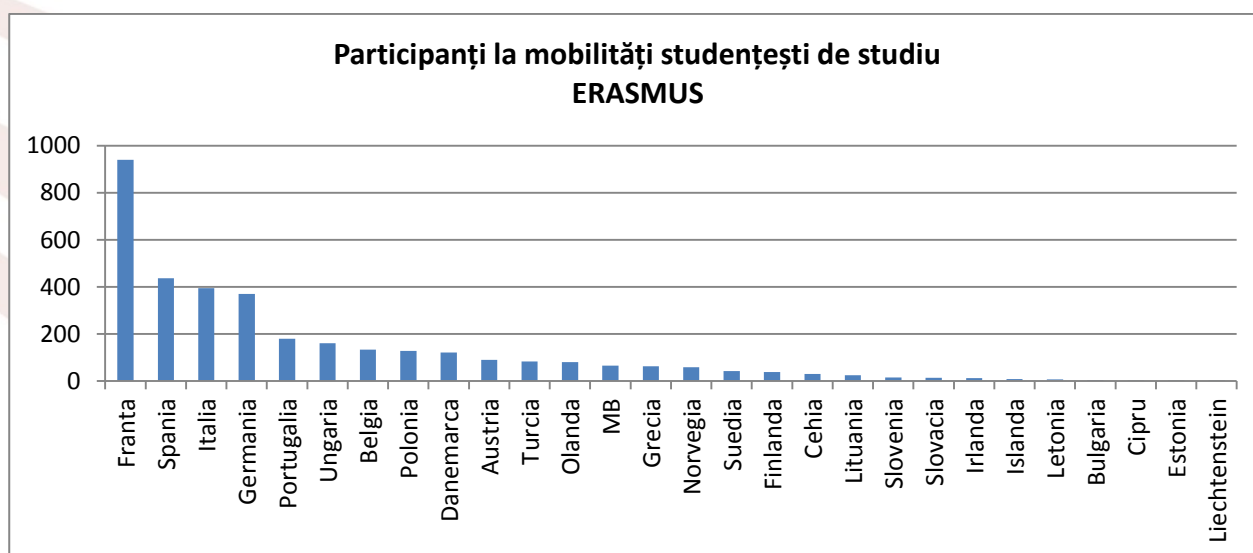
Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Mobilități de personal – Formarea personalului (STT).

Bugetul total alocat României pentru programul Erasmus a crescut în anul 2011 cu 12,43% față de anul 2010 (aproximativ 12.5 milioane de euro în 2010 și 14 milioane euro în 2011). Suma minimă de care a putut beneficia un student participant la o mobilitate de studiu a fost de 275 Euro/lună⁹³.

Mobilitățile studențești pentru plasament au fost solicitate de către 47 de instituții (cu 3 instituții mai mult decât în anul 2010). Au fost aprobate 1524 mobilități prin acest tip de grant ERASMUS. În cazul mobilităților studențești de studiu, numărul studenților în diferite țări gazdă este prezentat în Figura 9:⁹⁴

Figura 8 Participanți la mobilități studențești în funcție de țara de gazdă

În concluzie, conform Raportului ANPCDEFP din anul 2011, luând în considerare numărul total al studenților din România, aproximativ 1% dintre studenți sunt implicați în mobilități outgoing/internaționale iar dacă se ține cont de numărul total al studenților din universitățile care primesc finanțare Erasmus atunci mobilitățile estimate implică 1,6% din numărul total de studenți.

4.2 Mobilitatea programelor de studiu

a. Mobilități incoming pentru studenți

Numărul studenților beneficiari ai programelor guvernamentale pentru etnici români (de ex. Republica Moldova, Ucraina, Bulgaria) în toate domeniile de studiu în 2009-2010 a fost 6841. România a înregistrat o creștere de 13,22% (799 de studenți), comparativ cu perioada 2005-2006.

⁹³ Raportul ANPCDEFP pe 2011 p 55

⁹⁴ Raportul ANPCDEFP pe 2011 p 67

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 9 Numărul studenților sprijiniți prin programe guvernamentale pentru etnici români (ex. Republica Moldova, Ucraina, Bulgaria etc.) - Incoming

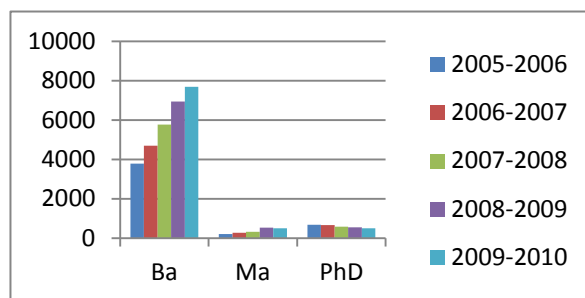
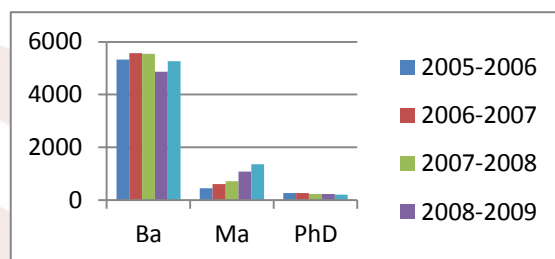

Figura 10 Numărul studenților străini – incoming

Numărul studenților care studiază în România, în toate ciclurile de studiu a fost de 4680 în anul universitar 2006-2006, dar a înregistrat creșteri semnificative de 85,83%, ajungând în anul universitar 2009-2010 la 8697.

Așadar, în comparație cu anul 2005-2006, pentru numărul de etnici români înmatriculați prin programele guvernamentale în anul universitar 2009-2010 s-a înregistrat o creștere de 11,68% (799 studenți). În ceea ce privește numărul de studenți străini înmatriculați în România în perioada 2005 – 2006, numărul acestora a fost de 4680 pe toate ciclurile de studiu.

Tabel 10 Mobilități studențești (incoming): numărul studenților străini înmatriculați la universități din România

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2012-2013
Total studenți străini	4.680	5.632	6.672	8.021	8.697	10.903
Total studenți înmatriculați prin programele guvernamentale destinate etnicilor români (e.g. Moldova, Ucraina, Bulgaria etc.)	6.042	6.442	6.485	6.175	6.841	8.405
Total	10.722	12.074	13.157	14.196	15.538	19.308

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul de mai sus include o categorie diferită pentru studenții de etnie română, având în vedere că în cazul lor se aplică politici guvernamentale speciale. În anul universitar 2012-2013 s-a înregistrat o creștere a numărului studenților străini cu 25,36% față de anul universitar 2009-2010. La această valoare se adaugă numărul de etnici români înmatriculați prin programele guvernamentale destinate acestora care a crescut cu 22.86% față de anul universitar 2009-2010.

Conform datelor furnizate de către Ministerul Educației Naționale, pentru anul universitar 2012- 2013 situația mobilităților studențești (incoming) se prezintă conform tabelului de mai jos:

Tabel 11 Mobilități studențești (incoming) an universitar 2012-2013

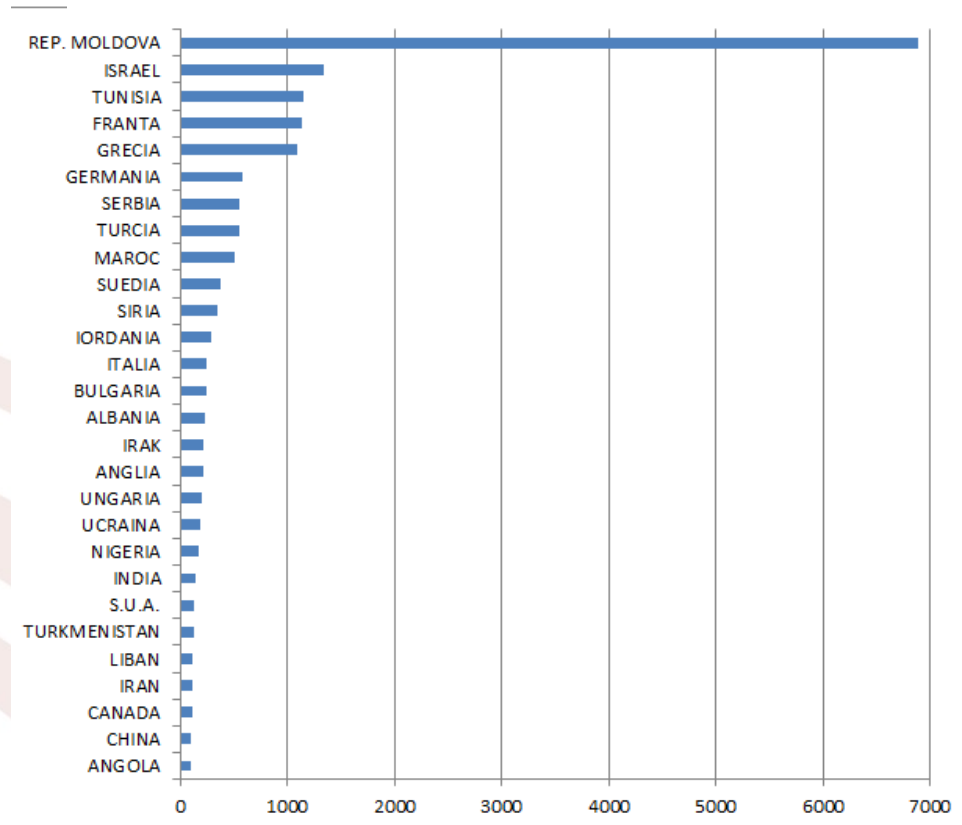
An 2012 - 2013	Licență	Master	Doctorat	Cursuri specializate + rezidențiat
Studenți străini	10.168	434	301	488
Etnici români	7.277	1.029	99	257
Total	17.445	1.463	400	745

Numărul total al studenților străini împreună cu etnicii români pentru anul universitar 2012-2013, pe toate ciclurile, fără cursuri de specializare și rezidențiat, este de 19.308. În comparație cu anul 2009-2010, numărul studenților străini mobili împreună cu etnicii români a crescut cu 24,26%.

În ceea ce privește originea studenților străini înmatriculați în România pentru anul universitar 2012-2013, figura 12 prezintă o statistică care cuprinde țările de proveniență (de la 100 de studenți în sus) pentru toate ciclurile de studii:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 11 Țările de proveniență ale studenților străini în anul universitar 2012-2013

Așa cum se observă și mai sus, deși România are o serie de politici pentru a încuraja etnicii români să studieze în România, numărul studenților străini înscriși la doctorat în 2010, sprijiniți prin programele guvernamentale pentru etnicii români (Ex. Republica Moldova, Ucraina, Bulgaria) a scăzut cu 24% față de anul 2005-2006.

Totodată, numărul studenților străini înscriși la un program doctoral în România a fost de 499 în 2009-2010, cu aproximativ 27% mai puțini studenți decât în anul universitar 2005-2006.

Tablel 12 Studenți străini înscriși la programe doctorale finanțate prin programe guvernamentale

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Numărul studenților doctoranzi sprijiniți prin programe guvernamentale pentru etnici români (Republica Moldova, Ucraina, Bulgaria etc.)	271	264	227	227	205
Numărul studenților doctoranzi străini	684	658	589	549	499

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

b. Mobilități outgoing pentru studenți

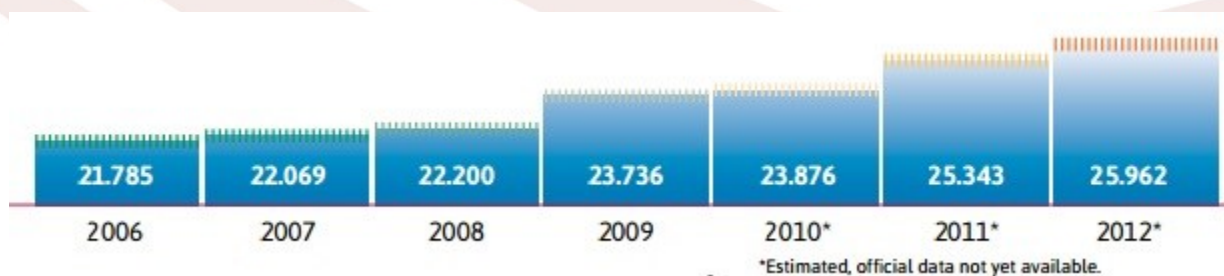
În anul universitar 2011-2012, numărul studenților care au plecat la studii printr-un program de mobilitate, este de 25.962⁹⁵ de studenți.

Înainte de aderarea României la UE, existau 21.785 de studenți plecați la studii în străinătate pentru un întreg ciclu academic. Începând cu anul 2009, numărul celor care studiază pentru un întreg ciclu academic în străinătate a crescut cu aproximativ 9% și este prognozată o creștere de până la 19% până în 2013, ajungând la aproape 26.000 de studenți.

Cu toate că numărul de studenți români care pleacă în fiecare an pentru studii (ciclu întreg) în străinătate crește, putem observa o schimbare semnificativă în dinamica pieței. Politicile de schimbare prin care se oferă ajutor financiar crescut au dus la o creștere masivă a numărului de studenți care aleg Marea Britanie, Danemarca, Țările de Jos sau Suedia, atât la nivel de licență cât și la studii postuniversitare.

De asemenea, numărul studenților români care studiază în Spania și Italia a crescut semnificativ, întrucât aceștia își urmează familiile care s-au stabilit acolo pentru a lucra.⁹⁶

Figura 12 Numărul total al studenților care studiază un întreg ciclu academic în străinătate

4.3 Programe de mobilitate Incoming și Outgoing pentru cadrele didactice

Pe lângă programul de mobilitate ERSMUS, un alt program pentru profesori este CEEPUS, care a fost descris mai sus. Cel din urmă impune cadrelor didactice care beneficiază de burse în cadrul programului o normă de predare, de minimum 6 ore pe săptămână.

a. Programe de mobilitate incoming pentru cadre didactice

În ceea ce privește **cadrele didactice din străinătate care au venit în România în anul 2010** pentru activități de predare, numărul lor a ajuns la 554 înregistrând o creștere de 33,17 % față de anul 2006 când au venit 416 cadre didactice. Aceste date există numai pentru ciclul de studii licență.

⁹⁵ Sursa: Institutul de Statistică UNESCO

⁹⁶ http://www.riuf.ro/20112012raportriuf_2811.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 13 Mobilitatea cadrelor didactice (incoming): numărul membrilor personalului de predare și de cercetare științifică provenind din universități din străinătate, pentru activități de predare (pentru o perioadă echivalentă cu cel puțin un semestru)

An	2006	2007	2008	2009	2010
Licență	416	440	527	540	554

Numărul profesorilor și cercetătorilor **angajați**, provenind din alte state membre UE sau OECD a fost de 405 în anul 2010.

Table 14 Personal angajat din străinătate: numărul cadrelor didactice și de cercetare care provin de la instituții din alte state membre ale Uniunii Europene sau din cadrul OECD

An	2006	2007	2008	2009	2010
Număr	405	394	430	446	405

Alte date referitoare la cadrele didactice venite în programe de mobilitate în România nu au fost identificate. La nivel național nu a fost identificată o centralizare a țărilor din care provin aceste cadre didactice.

b. Programe de mobilitate outgoing pentru cadre didactice

În ceea ce privește numărul membrilor personalului de predare și de cercetare științifică, care au beneficiat de programe de mobilitate internațională (pentru cel puțin două săptămâni), acesta a fost de 1595 în anul 2010 (s-a înregistrat o creștere de 16,5% comparative cu anul 2006).

Table 15 Numărul membrilor personalului de predare și de cercetare științifică, care au beneficiat de programe de mobilitate internațională

	2006	2007	2008	2009	2010
Personal de predare și de cercetare cu normă de bază	1.115	1.111	1.069	997	1.074
Personal aflat în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu universitatea (Studenti doctoranzi, post-doctoranzi, profesori universitari)	253	293	267	253	521

Numărul personalului de predare și cercetare științifică care au beneficiat de un program de mobilitate outgoing (pentru o perioadă de cel puțin un semestru) a crescut cu 55% din 2006 până în 2010. Tabelul 16 de mai jos oferă date statistice pe o perioadă de 5 ani:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 16 Personal de predare și cercetare științifică, care a beneficiat de un program de mobilitate internațională de cercetare

	2006	2007	2008	2009	2010
Licență	45	58	78	115	100

Conform datelor colectate în procesul de clasificare al universităților, personalul de predare și cercetare în domeniile de studiu evaluate, care a beneficiat de un program de mobilitate outward/internațională este de 6.149 în anul 2009-2010 (cu 25.6% mai mulți membrii decât în anul 2005-2006).

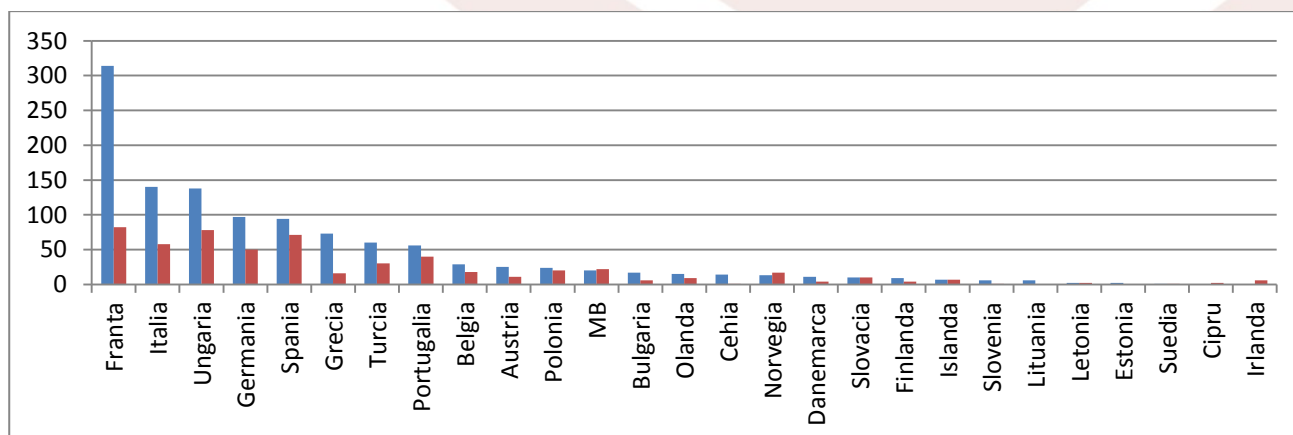
Tabel 17 Mobilitatea personalului didactic și de cercetare științifică

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009- 2010
Personal de predare și de cercetare cu normă de bază	4.535	5.306	6.113	5.283	5.481
Personal aflat în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu universitatea	358	359	458	444	668
Total	4.893	5.665	6.571	5.727	6.149

În cazul mobilității outgoing a personalului universităților, conform raportului ANPCDEFP, în anul 2011 existau 2.573 de membrii ai personalului academic cu misiuni de predare și 1.198 de membrii mobili cu activități de formare profesională⁹⁷.

În concluzie, conform Raportului ANPCDEFP din anul 2011, în cazul cadrelor didactice procentul participării la mobilități Erasmus estimate este de 12,21%.⁹⁸

Figura 13 Țările în care s-au derulat misiunile de predare și activitățile de formare a personalului

⁹⁷ Raport ANPCDEFP pe 2011 p 56

⁹⁸ Raport ANPCDEFP pe 2011 p 59

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

4.4 Alte tipuri de mobilități de scurtă durată

Conform datelor colectate în procesul de clasificare al universităților, numărul membrilor personalului de predare și de cercetare științifică, cu normă de bază în universitate, precum și al persoanelor aflate în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu instituția de învățământ superior (doctoranzi, post-doctoranzi, personal academic asociat) care au participat la școli de vară / iarnă internaționale sau echivalentul acestora este de 1.711 în anul 2010, cu peste 64% mai mult decât în anul 2006.

Numărul studenților care au participat la școli de vară/ iarnă internaționale sau echivalentul acestora este de 4.272 de studenți în 2010 față de 2.430 de studenți în anul 2006 (numărul studenților a crescut cu 75,8% față de anul 2006). Numărul cadrelor didactice și cercetătorilor invitați ca vorbitori cheie/principali în cadrul conferințelor internaționale a fost de 442 în anul 2010, mai mult decât dublu în comparație cu anul 2006.

Tabel 18 Personal de predare și cercetare invitat în calitate de vorbitor în cadrul conferințelor internaționale conferences

	2006	2007	2008	2009	2010
Personal de predare și de cercetare cu normă de bază	1.452	1.628	1.978	2.103	2.290
Personal aflat în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu universitatea (studenți doctoranzi, post-doctoranzi, profesori universitari)	210	266	359	366	442

Programe de studiu în cotutelă (Joint degree)

Conform datelor colectate în procesul de clasificare al universităților, numărul programelor de studiu în cotutelă în anul 2009-2010 este de 320, aproximativ de trei ori mai mare decât în perioada 2005-2006.

Tabel 19 Numărul programelor de studiu în cotutelă

2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
149	169	179	274	320

Conform site-ului oficial al Ministerului Educației Naționale există în jur de 200 de acorduri bilaterale cu aproximativ 100 de state partenere în domeniul educațional.⁹⁹

Nu există o situație centralizată cu privire la domeniile de studiu ale programelor în cotutelă, țările cu care aceste programe se derulează, țările implicate în aceste programe, numărul de studenți și de profesori implicați în aceste programe.

⁹⁹ <http://www.edu.ro/index.php/articles/c27>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

4.5 Învățământul superior transnațional

"Educația transnațională se referă la fluidizarea indivizilor, programelor, furnizorilor, curriculei, proiectelor, cercetării și serviciilor care depășește granițele naționale și regionale. Educația transnațională este o dimensiune a activităților de internaționalizare care face parte proiectele de cooperare și dezvoltare, programele de mobilitate academică și inițiativele comerciale. Acest raport se concentrează pe mobilitatea studenților, programelor și a furnizorilor/instituțiilor. Educația transnațională este un termen adesea folosit în locul termenilor similari, și anume educație transfrontalieră, extrateritorială, sau fără granițe. Există anumite diferențe conceptuale în rândul acestor termeni, dar de cele mai multe ori aceștia reflectă același tip de activități. Termenul preferat, educație transnațională, are în vedere și perspectiva în care apar o serie de prevederi legale prin reglementările guvernamentale existente la nivel național și local."¹⁰⁰

Conform lui Jane Knight (2005b)¹⁰¹, cele mai populare metode de mobilitate a programelor de studiu sunt franciza, twinning, programele cu dublă specializare sau programele în cotutelă (Joint Degree), articularea, validarea, E-learning sau învățământul la distanță.

În România nu există o situație centralizată cu privire la diversitatea și volumul inițiativelor transnaționale dezvoltate de furnizori străini.

În ceea ce privește franciza dezvoltată în cadrul universităților din România, există doar două universități care au luat această inițiativă. Universitatea Maritimă din Constanța a inițiat de curând o filială cu specializare pe studii maritime - Maritime Navigation and Transport and Marine Engineering - la sediul Caspian State University of Technologies and Engineering denumită Sh. Esenov, în Aktau, Kazakhstan. Prima perioadă de admiteri a fost în Septembrie 2012, iar universitatea a avut atunci 50 de studenți înscriși la studii nautice cu predare în limba engleză.¹⁰²

A doua instituție este Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, care a deschis o filială în Republica Moldova, orașu Cahul, pentru "Facultatea Transfrontalieră de Științe Umaniste, Economice și Inginerie".

Conform Conferinței Rectorilor Germani¹⁰³, universitățile din România au dezvoltat 357 de parteneriate transnaționale cu instituțiile de învățământ superior din Germania. Un raport al situației actuale în ceea ce privește cooperarea va fi publicat în curând de către Asociația Regiunilor de Graniță Europene (AGEG)¹⁰⁴, acesta fiind denumit denumit "Raportul Synthesis pe cooperare transnațională între universități și centre de cercetare."

În ceea ce privesc bursele transnaționale, România pune la dispoziția cercetătorilor internaționali bursele de cercetare (pentru cei din UE și non-UE). România a dezvoltat de asemenea o serie de proiecte și parteneriate transnaționale prin Programele Phare, care au și o dimensiune educațională. Principalele țări partenere în proiect sunt Ungaria, Serbia, Bulgaria, Republica Moldova și Ucraina.

¹⁰⁰ OECD, World Bank, Cross-border Tertiary Education A way towards capacity development p. 24

¹⁰¹ "Cross-border Education: An Analytical Framework for Programme and Provider Mobility", in J. Smart and W. Tierney (eds.), Higher Education: Handbook of Theory and Practice, Springer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands.

¹⁰² <http://www.cmu-edu.eu/>

¹⁰³ <http://www.hochschulkompass.de/en/partnerships/partnerships-by-countries.html>

¹⁰⁴ <http://www.hrk.de/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

5. Internaționalizarea acasă (internationalization at home)

Pentru majoritatea membrilor comunității academice (studenți, profesori, cercetători și personal administrativ), deschiderea internațională a universităților înseamnă, pe de o parte, o fluidizare a studenților, profesorilor și cercetătorilor care beneficiază de oportunitățile de predare, învățare și/sau cercetare de peste hotare, dar și participarea într-o rețea internațională și activități transnaționale. Pe de altă parte, internaționalizarea universităților presupune facilitatea și acomodarea fluxurilor din exterior, prin înscrierea studenților internaționali, prin identificarea personalului academic internațional care poate îndeplini cerințele universității gazdă, prin organizarea diferitelor evenimente și prin sprijinirea inițiativelor de relaționare internațională, etc. Toate aceste elemente sunt specifice mobilității transnaționale și relaționării internaționale.

Elemente acestea au o deosebită importanță pentru dezvoltarea unei comunități academice moderne și deschise din punctul de vedere al internaționalizării, dar, în contextul mai larg al interconexiunii globale a indivizilor și organizațiilor, această abordare nu este suficientă, iar universitățile nu pot promova internaționalizarea dacă nu apelează și la strategiile comprehensive de *internaționalizare acasă*¹⁰⁵.

Conform lui Hudzik (2011), internaționalizarea comprehensivă acasă înseamnă "un angajament, confirmat prin acțiune, de a implementa perspective internaționale și comparative prin misiunile de predare, cercetare și suport ale învățământului superior. Internaționalizarea formează etosul și valorile instituționale și are impact asupra întregului sistem de învățământ superior. Este un element esențial care trebuie asumat de leadership, conducere, facultate, studenți și toate facilitățile academice și unitățile de suport. Este un imperativ instituțional, nu doar o posibilitate dezirabilă"¹⁰⁶.

Beelen și Leask (2011) enumeră următoarele aspecte care ar trebui luate în considerare în discuția despre internaționalizarea acasă și mobilitatea transnațională:

- Internaționalizarea acasă este accesibilă tuturor studenților și astfel face parte din programa obligatorie.
- Internaționalizarea acasă este un set de instrumente și activități "domestice" care se concentrează pe dezvoltarea competențelor internaționale și interculturale ale studenților.
- Internaționalizarea acasă se bazează pe faptul că, în timp ce studenții călătoresc din motive personale, majoritatea nu vor călători din motive de studiu, deși a doua opțiune nu este cu totul exclusă.
- Ar putea include programe de mobilitate outgoing de scurtă durată sub forma vizitelor de studiu sau proiectelor de cercetare care fac parte din curricula obligatorie.
- Include experiențe individuale ale studenților din perioada de studiu sau de practică în străinătate doar dacă aceste experiențe fac parte din instrumentele de evaluare ale instituției/universității de origine a studentului (de exemplu portofoliul/profilul studenților)."¹⁰⁷

¹⁰⁵ Unele din ideile inserate mai jos au fost discutate de către Profesor Dr. Mihai Korka în cadrul Conferinței ASIGMA pe tema *Internationalizing Higher Education: Strategies, Methods and Practices for Quality Assurance*, Brașov, 1-3 September 2011

¹⁰⁶ John K. Hudzik, *Comprehensive Internationalization: From Concept to Action*. NAFSA: Washington, DC, 2011
[http://www.nafsa.org/_File/_cizn2011_execsummary.pdf](http://www.nafsa.org/File/_cizn2011_execsummary.pdf)

¹⁰⁷ <http://www.uio.no/for-ansatte/organisasjon/strategi/internasionaliseringsaret-2012/foiler-inspirasjonsseminaret-040612/educating-the-global-citizen-presentation-by-jos-beelen.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Internaționalizarea acasă nu reprezintă un scop în sine. Din punct de vedere organizațional, aceasta ajută universitățile să atingă standarde mai înalte, cum ar fi modernizarea curriculei, creșterea calității, creșterea competitivității pe piața educațională locală și internațională, restructurarea programei, îmbunătățirea facilităților pentru studenți, etc.

Universitățile devin vizibile internațional în primul rând, iar apoi devin instituții de referință în percepția publică, printr-un proces continuu și coerent de revizuire și modernizarea a fiecărui element strategic și operațional care le definește identitatea instituțională, dar și comportamentul pe piața globală a învățământului superior. Fiecare element are potențialul de a deveni un avantaj competitiv în comparația cu alți competitori de pe piața internațională, atunci când conducerea universității este inovativă și flexibilă. Uneori acest lucru presupune o investiție majoră în facilitățile academice, în resursele de învățare și/sau în îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice. Pe de altă parte, acest lucru presupune și revizuirea conținutului curriculei, modernizarea metodologiei și tehnologiei de predare și învățare, sau chiar modificare viziunii instituției asupra modalităților de livrare a unui program de studiu și asupra implicării în cercetare. Parteneriatele internaționale și/sau locale cu alți furnizori ai educației și cu instituții publice și/sau companii ar putea de asemenea face diferența între universități. Prezența în presă cu mesaje persuasive legate de atractivitatea și performanța mediului de predare și cercetare, calitatea serviciilor pentru studenți și/sau diversitatea activităților extracurriculare și diversitatea evenimentelor din campus ar putea de asemenea stimula interesul potențialilor studenți din comunitățile locale, naționale și internaționale.

Câteva din elementele menționate mai sunt pe tema internaționalizării sunt discutate în paragrafele care urmează în contextul învățământului superior din România. Din păcate însă, există foarte puține dovezi sau discuții în sectorul învățământului superior legate de cum, când și de ce universitățile din România au implementat conceptul de internaționalizare (a campusului) de acasă. Factorii instituționali cum este sistemul de credite transferabile (ECTS) și Suplimentul de Diplomă, sau prevederile legale legate de restructurarea învățământului superior pe cele trei cicluri ale Procesului Bologna, legea privind implementarea unui nou concept al continuării dezvoltării calității pe baza ESG și implementarea cadrului național al calificărilor în conformitate cu EQF, au dus la revizuirea curriculei și a programei urmând cele mai bune practici din Europa și de la nivel internațional, dar și la o creștere a dimensiunii internaționale în aproape toate departamentele academice și administrative ale universităților. Cu toate acestea, în momentul de față, nu se poate spune că universitățile din România implementează o viziune sau un plan de dezvoltare strategică cu o dimensiune exclusiv dedicată internaționalizării acasă.

5.1 Curricula (include programele în cotutelă/ comune/ joint study programmes)

Pentru multe universități internaționalizarea (campusului) acasă prin „factori de intrare”, cum ar fi numărul programelor și/sau al cursurilor predate în limbi străine, numărul studenților locali sau internaționali înscriși, numărul cadrelor didactice cu abilitățile necesare de predare și comunicare pe domeniul lor în una sau mai multe limbi străine, numărul personalului angajat temporat pentru activități de predare și/sau cercetare etc.

Cu toate acestea, obiectivul de bază al internaționalizării acasă este de a oferi studenților acea experiență academică care îi determină să dobândească cunoștințele și abilitățile necesare într-o lume globalizată și să îi educe în spiritul civic al unei societăți democratice la nivel global. Acest obiectiv nu poate fi realizat doar

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

prin intermediul "factorilor de intrare", cum sunt cei menționați mai sus. Acest lucru necesită o viziune și o strategie comprehensivă asupra internaționalizării care pornește de la regândirea curriculei și revizuirea conținutului cursurilor, continuă cu predarea în limbi străine, personal academic competent și facilități academice, servicii de suport pentru studenți (inclusiv studenții internaționali) și activități extracurriculare pentru creșterea expunerii internaționale a studenților în cadrul campusului.

Pentru a reforma curricula în conformitate cu rezultatele educaționale globale, este necesară încorporarea dimensiunii internaționale/globale/interculturale și a proceselor internaționale/globale, dar și încercarea de a-i convinge pe studenți că procesul de învățare nu se termină niciodată într-un mediu global foarte dinamic și complex. Absolvenții ar trebui să înțeleagă atât propria lor cultură, dar să demonstreze și o viziune comparativă a culturii lor într-un context al problemelor, proceselor și sistemelor la nivel global, să înțeleagă, să accepte și să utilizeze diverse contexte culturale în viața de zi cu zi, să comunice și să interacționeze în limba maternă, dar și în limbi străine, să demonstreze un interes pentru implicarea personală în contexte globale și interculturale.

Universitățile din România sunt în proces de revizuire ciclică a curriculei lor pentru a crește creativitatea și inovația, mai ales la nivel masteral și doctoral. În această încercare, problema centrală este de a schimba paradigma tradițională a procesului de învățare într-un model mai eficient al învățământului superior, centrat pe nevoile studenților și pe dezvoltarea abilităților profesionale și generice necesare pentru inserția rapidă pe piața muncii după absolvirea studiilor. Oportunitățile profesionale ar putea fi atât acasă, cât și în străinătate. În reforma curriculei, universitățile din România integrează dimensiunea internațională în diverse forme:

- Includerea unor studii regionale specializate de politică internațională, afaceri internaționale sau studii culturale comparative;
- Includerea programelor de studiu (cu predare în limba română și/sau alte limbi străine) acreditate de către ARACIS conform reglementărilor legale naționale și – în același timp – acreditate de instituții internaționale, conform standardelor acestora. Acreditarea dublă sau multiplă a programelor de studiu pare să fie un instrument eficient de atragere a unui număr mai mare de studenți locali și internaționali. Este și un instrument eficient de aliniere a conținutului curriculei la cerințele globale cu care se confruntă absolvenții imediat după ce își încheie studiile;
- Predarea în limbile de circulație internațională a programelor integrale de studiu;
- O reformare mai detaliată a conținutului academic al cursurilor cu scopul de a dezvolta abilități specifice care îi determină pe absolvenți să se încadreze mai ușor într-o societate, piață a muncii și economie mult mai deschise. Din păcate, ultimul aspect este perceput ca un beneficiu colateral, mai degrabă decât un motiv în procesul de reformare curriculară.

Conform cadrului legal implementat pentru conceptualizarea calificărilor învățământului superior, universitățile încurajează un dialog continuu cu parteneri relevanți din cadrul administrației publice și companii private, pentru a revizui conținutul procesului de predare și învățare. În acest dialog cu facultățile, stakeholderii au o atitudine constructivă în ceea ce privește formularea unui set de competențe necesare pentru a defini calificările absolvenților. Stakeholderii sunt de asemenea implicați în procesul consultativ cu privire la modalitatea în care competențele sunt transferate studenților și evaluate prin intermediul curriculei, prin contribuția practicii în dezvoltarea unor cunoștințe și abilități cât mai aplicate în contextul

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

economiei și societății globale. În rândul reprezentanților stakeholderilor, universitățile implică în cele mai multe din cazuri companiile multinaționale, instituții locale și străine de cercetare, asociații profesionale, de cele mai multe ori afiliate rețelelor internaționale pe diferite arii de specializare. Alături de cadrele didactice, ei sunt în măsură să aducă îmbunătățiri curriculei și să integreze dimensiunea internațională în conținutul procesului de educație și training.

Instituțiile partenere de învățământ superior și acordurile de schimburi cooperative joacă de asemenea un rol tot mai important în internaționalizarea curriculei implementate în universitățile din România. *Programele în cotutelă și cu dublă certificare* sunt bazate pe acorduri instituționale ale furnizorilor implicați, localizați în două sau mai multe țări diferite. Diferențierea față de programele locale stă în conținutul intercultural și modalitatea de livrare. Aceste programe au, prin definiție, trăsături internaționale prin faptul că oferă cunoștințe și abilități transferabile, aplicabile în cel puțin două contexte sociale și economice diferite. Universitățile din România au început deja implementarea acestor programe de studiu din primul an al Programului TEMPUS și au devenit cu atât mai active pe măsura desfășurării programului ERASMUS.

În ultimul rând, nu ar trebui omise consecințele neintenționate ale acestor programe internaționale asupra reformei curriculare de acasă, dar și asupra reformei conținutului cursurilor. Folosirea instrumentelor TIC de ultimă generație permite documentarea în cel mai mic detaliu în ceea ce privește curricula, programa analitică, rezultatele învățării, dar parteneriatul cu alte universități aduce know-how-ul necesar în internaționalizarea curriculei instituțiilor de învățământ superior de acasă.

5.2 Limbile de predare

Învățarea unei limbi străine joacă un rol decisiv în procesul de internaționalizare acasă. De altfel, o universitate nu poate introduce predarea sau învățarea într-o limbă străină, dacă profesorii și studenții nu au cunoștințele necesare folosirii respectivei limbi străine. Utilizare resurselor internaționale de învățare, accesul la bazele de date internaționale și solicitarea oportunităților de studiu în străinătate depind de abilitățile lingvistice și de certificarea acestor abilități.

Trebuie menționat faptul că România oferă la cerere educație atât în limba română, cât și în limbile minoritare la nivelul învățământului obligatoriu (primii zece ani de școală). Pe de altă parte, chiar și în învățământul primar, studiul limbilor de circulație internațională (engleză, franceză, germană, italiană, japoneză, spaniolă sau rusă) face parte din curricula națională. Accesul deschis la sursele multimedia ajută la îmbunătățirea abilităților lingvistice. Acest lucru înseamnă ca românii au adesea parte de o expunere multiculturală chiar înainte de intrarea în învățământul superior.

Majoritatea universităților din România au introdus în ultimii 20 de ani studiul obligatoriu al cel puțin unei limbi străine și oferă oportunități opționale de a studia și alte limbi străine. De cele mai multe ori în primul an de studiu se face o introducere generală în limba respectivă, urmată de studiul aprofundat al limbilor moderne aplicate, în conformitate cu domeniul de studiu specific fiecărui student. Engleza a devenit a doua limbă de predare și învățare în universitățile din România chiar și pentru acele programe de studiu a căror limbă principală de predare este limba română.

Universitățile din România oferă tot mai multe programe de licență și masterat cu predare în engleză, franceză și germană. Aceste oportunități de studiu sunt deschise atât studenților locali, cât și internaționali.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Trebuie menționat faptul că ARACIS realizează o evaluare specială pentru programele predate în limbi străine. Agenția pentru Asigurare a Calității în Învățământul Superior observă diferite aspecte ale capacității instituționale a furnizorului de a organiza aceste programe în ceea ce privește criteriile de admitere specifice (certificatul de limbă este o cerință obligatorie), abilități lingvistice ale cadrelor didactice, disponibilitatea resurselor de învățare în limba respectivă, standardele de învățare și de trai din cadrul campusului, etc.

Pentru acreditarea acestor programe de studiu cu predare în limbi străine, universitatea care le organizează trebuie să facă dovada faptului că toate cadrele didactice implicate au abilitățile lingvistice necesare pentru a preda și a interacționa cu studenții și cu colegii în limba respectivă. Cele mai multe universități se bazează pe certificări externe pentru abilitățile de limbă, dar unele universități din România au luat inițiativa de a dezvolta programe speciale de training lingvistic pentru tinerii profesori care intenționează să predea în cadrul programelor internaționale. **Aceste programe de training lingvistic sunt finanțate de universitate din resurse proprii** pentru membrii academici din cadrul universității, dar sunt contra cost pentru toți cei interesați care urmează să fie angajați de alte universități. Curricula acestor programe nu presupune doar îmbunătățirea abilităților aplicative de limbă străină. Acest curs înglobează cursuri teoretice și practică pedagogică modernă, metode de evaluare a studenților în funcție de specializarea fiecăruia, cursuri de gândire critică și scriere academică, cursuri de asigurare a calității la nivel de domeniu și curricula, etc. Un exemplu în acest sens este Academia de Studii Economice din București care găzduiește din anul 2006 un program de master pentru cadrele didactice implicate în predarea în limba engleză a diferitelor materii din aria economiei și administrarea afacerilor.

Un alt suport lingvistic pentru internaționalizarea acasă este oferit prin cursurile de limbă română organizate pentru studenții internaționali care aplică la studii în România. Înaintea schimbărilor dramatice care au avut loc în România în Decembrie 1989, predarea în învățământul superior se făcea doar în limba română. Regimul comunist oferea programe de studiu tinerilor din țările în curs de dezvoltare și exista deschidere pentru înscrierea studenților din alte țări socialiste, dar pentru toți studenții învățarea limbii române era o cerință obligatorie. Un an pregătitor pentru învățarea limbii engleze era finanțat complet de către stat și organizat în toate universitățile în care înscrierea studenților internaționali era permisă de către autoritățile române. Pe lângă cursurile de limba română pentru străini, curricula acoperea domenii legate de literatura română, folclorul național, istoria și geografia României. Cursurile de limbă română aplicată erau organizate pe durata primilor trei ani de studiu.

În ultimii ani, Ministerul Educației Naționale a organizat și a finanțat câteva centre de învățare a limbii române, afiliate câtorva universități. În egală măsură, Institutul Cultural Român și rețeaua sa internațională sprijină predarea și învățarea limbii și culturii române și organizează diferite evenimente culturale pentru a dezvolta interesul pentru cultura română. Conform Institutului Limbii Române (ILR)¹⁰⁸ există 40 de cursuri de limba română în universitățile din Europa, America de Nord, Asia de Sud și de Est și Caucaz. Studenții actuali și studenții viitori interesați de o perioadă de studiu în România sunt principalul grup țintă al acestor activități. Pe de altă parte, deschiderea globală a societății, utilizarea limbii engleze "standard" și programele de studiu oferite în limba engleză au scăzut interesul pentru învățarea limbii române în contextul obținerii unei diplome din partea unei universități din România.

¹⁰⁸ Institutul Limbii Române - <http://www.ilr.ro>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

5.3 Pedagogie, mediul academic și resursele de învățare

Reforma curriculară și revizuirea conținutului cursurilor trebuie realizate în paralel cu regândirea metodelor pedagogice aplicate în procesul predării și învățării. În era comunicării globale și a accesului nelimitat la informație în mediul virtual, tradiționala *paradigmă a instruirii* (transferul de cunoștințe) este înlocuită de un model nou: *paradigma învățării*, bazată pe o abordare holistică a tuturor elementelor și factorilor care contribuie la structurarea cunoștințelor și abilităților printr-un proces centrat pe student (Barr și Tagg, 1995). Universitățile crează un mediu favorabil de învățare cu acces liber la cele mai noi resurse de învățare și cu o orientare mai mult sau mai puțin individualizată pe fiecare student pentru a obține cele mai bune rezultate.

La fel ca în cazul majorității instituțiilor de învățământ superior din lume, universitățile din România oferă o diversitate de metode pedagogice aplicate în diferite activități de predare și învățare. În cadrul aceleiași universități există adesea o varietate de metode pedagogice aplicate la nivel de licență, master și doctorat.

Metoda clasică de predare *ex cathedra* rămâne cea mai frecventă metodă de transfer al cunoștințelor în cadrul programelor de licență oferite de universitățile din România. În ciuda modernizării facilităților oferite în mediul academic, învățământul superior este încă departe de aplicarea metodelor *de învățare hibrid sau combinate*.

Unele domenii de studiu (mai ales cele cu o puternică orientare metodologică) promovează o metodă diferită de predare și evaluare a studenților, chiar dacă grupele de studiu sunt adesea mult prea mari. Tehnologia de ultimă oră, studiile de caz și analiza situațională reprezintă instrumentele principale de predare și investigare, dar și de pregătire a studenților pentru folosirea mijloacelor tehnice aplicate în analiza contextuală. În acest caz, evaluarea studentului se concentrează pe gândirea inovativă materializată în anumite proiecte individuale și/sau de grup. Abordarea duală în metodele pedagogice nu poate avea un impact pozitiv asupra rezultatelor învățării și majoritatea studenților de nivel licență nu apreciază acest mix al abordărilor în interacțiunea cu acei profesori conservatori care promovează paradigma de instruire.

Situația este semnificativ diferită în metodele aplicate în cadrul programelor de masterat. Majoritatea profesorilor au un interes pentru crearea unui mediu de lucru corespunzător, care asigură un transfer eficient de cunoștințe și de abilități. În multe din universitățile din România, o varietate de metode pedagogice sunt aplicate prin predarea *față în față*, prin oferirea programelor de studiu online și/sau prin programele *combinat de învățare (blended learning)*. Aceste canale alternative de învățare au un impact pozitiv asupra atractivității programelor pentru studenții locali și internaționali care nu au posibilitatea de a fi prezenți la cursuri. Pe termen lung, oferirea programelor online generează avantaje financiare pentru universitate, iar metodele moderne de comunicare vor crește cooperarea cu universitățile partenere, asociațiile profesionale și angajatorii relevanți pentru absolvenți.

Chiar și în cazul predării față în față, există o cerere tot mai mare pentru metodele moderne de predare și tehnologiile de comunicare care *facilitează accesul* la resursele de învățare virtuală și *încurajează interacțiunea/dialogul* între studenți și cadrele didactice. Bibliotecile digitale sunt o resursă valoroasă în pedagogia modernă, iar universități de top din România le oferă studenților lor acces liber la volumele și publicațiile naționale și internaționale. Relaționarea între bibliotecile universitare este deosebit de apreciată, pentru că facilitează diversitatea documentației pentru predare și cercetare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Coordonatorii programelor de studiu au făcut o selecție a profesorilor pe baza cercetării individuale realizate de aceștia și de abilitățile de predare pe care le-au dobândit mai ales în urma perioadelor de studiu în străinătate. Doar în câteva cazuri, universitățile din România au implementat un proiect cu scopul de a oferi training profesional adițional corpului profesoral.

Conferințele video și invitații din cadrul organizațiilor publice și/sau private (majoritatea cu o puternică deschidere internațională) își aduc contribuția la o mai bună integrare a cunoștințelor teoretice și practice necesare în domeniile de specializare aferente. Corpul profesoral local este adesea complementat de invitați și profesori reprezentanți ai universităților partenere din diferite țări. Resursele de învățare de ultimă generație și accesul la baze și publicații științifice internaționale reprezintă metode uzuale implicate în procesul de predare și învățare de la acest nivel.

În cadrul programelor de master, evaluarea pe parcursul anului și evaluarea finală de asemenea implică facilități TIC de ultimă generație, având în vedere că aceste evaluări de cele mai multe ori presupun o prezentare publică sau proiecte individuale și/sau de grup.

Cel de-al treilea ciclu Bologna – studiile doctorale – este cel mai puternic influențat de dimensiunea internațională a procesului educațional. Studenții doctoranzi și coordonatorii acestora trebuie să demonstreze vizibilitate internațională și performanțe științifice prin diferite articole publicate în jurnale internaționale. Din acest motiv, universitățile din România trebuie să asigure acces nelimitat la cele mai bune baze de date și la descoperirile cele mai recente din domeniul cercetării. Datorită finanțării modeste, această cerință nu poate fi îndeplinită în multe din domeniile de nișă, ceea ce poate crea frustrare în rândul studenților doctoranzi.

Acordurile instituționale cu universitățile partenere și institutele de cercetare din alte țări care acceptă studenții doctoranzi din România pentru o perioadă de cercetare dar și pentru o dublă coordonare a tezei de doctorat reprezintă în acest moment o soluție viabilă pentru a sprijini studenții doctoranzi.

5.4 Viața de student și facilitățile studențești

Scopul primordial al internaționalizării învățământului superior este de a crește conștientizarea studenților în calitate de cetățeni globali și competitivitatea acestora din punctul de vedere al cunoștințelor, abilităților, și atitudinilor lor în context global. Cu siguranță curricula și mediul academic au o contribuție decisivă pentru atingerea acestor scopuri. Cu toate acestea, calitatea vieții de student, activitățile extracurriculare și implicarea studenților în diferite evenimente organizate în cadrul campusului, în afara lui, sau în spațiul virtual, completează cunoștințele și abilitățile dobândite în mod formal. Viața de student implică angajamentele și oportunitățile oferite de mediul academic, dar și activitățile din timpul liber, alegerile și experiențele care aduc plus valoarea vieții fiecărui student. Exemplele de bună practică din diferite universități arată că în viața de student există de fiecare dată cel puțin o componentă internațională. În cele mai multe din cazuri, dimensiunea internațională este percepută ca un element foarte atractiv pentru motivarea și implicarea studenților, iar conducerea universităților admite faptul că această dimensiune este un vector educațional eficient.

Îmbunătățirea condițiilor de trai și de învățare din cadrul campusului, dar și a activităților membrilor comunității academice (studenți, profesori și personal administrativ) crează un cadru propice organizării evenimentelor cu o posibilă participare internațională.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Universitățile de stat din România fac un efort continuu pentru a renova facilitățile și a îmbunătăți mediul de viață și de studiu pentru studenții internaționali, în ciuda scăderii finanțării publice din ultimii ani. Instituțiile private de învățământ superior din România sunt concentrate aproape exclusiv pe îmbunătățirea condițiilor de predare și învățare.

Ce pare a fi mai puțin important pentru conducerea anumitor universități din România este folosirea eficientă a unei varietăți de facilități pentru studenți, acestea fiind:

- Informare adecvată a studenților actuali și potențiali, dar și a familiilor acestora în legătură cu condițiile de învățare și de trai din cadrul campusului și din afara lui, inclusiv asistența pentru cazare, servicii medicale și juridice. Cu toate acestea, s-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în multe din universitățile din România. Paginile oficiale ale instituțiilor de învățământ, care oferă informații în diferite limbi străine, și având secțiuni speciale pentru studenți, sunt acum practici întâlnite în majoritatea universităților de stat sau private.
- Majoritatea universităților au biblioteci virtuale pentru a facilita accesul la resursele de învățare și oferă conexiune online la aceste facilități din afara campusului.
- Universitățile oferă servicii adecvate de cazare, cantine studențești, dar și servicii medicale.
- Serviciile suport pentru studenții cu nevoi speciale (dizabilități) sunt mai puțin disponibile în campusurile din România, dar multe din instituții vor implementa aceste servicii, conform prevederilor planurilor de dezvoltare strategică adoptate pentru 2012-2016.
- Consilierea pentru studenți înainte de înscriere și în timpul studiilor, facilitățile de plasare în stagii de practică, dar și de orientare în carieră – toate aceste servicii au fost introduse în mod formal în ultimii 10-15 ani, ca o consecință a competiției pentru studenți și pentru a preveni abandonul în perioada studiilor. Fiecare universitate din România oferă în campus, dar și cadrul comunității locale din care face parte, o serie de activități și servicii pentru a îmbunătăți vizibilitatea instituțională și pentru a accentua relevanța cercetării și a rezultatelor învățării.

Este foarte dificil de cuantificat cât de eficiente sunt aceste acțiuni și servicii, pentru că succesul lor depinde de o varietate de factori și elemente, care nu țin exclusiv de universitate. Același lucru se aplică și serviciilor oferite studenților în încercarea acestora de a face practica profesională obligatorie. În universitățile mari, diferențele sunt vizibile la nivelul facultăților și departamentelor.

Consilierea în carieră oferită studenților a fost dezvoltată cu mai puțin succes în majoritatea universităților din România. În urma cererilor venite din partea Ministerului Educației Naționale la finalul anilor '90, universitățile au organizat departamente specializate pentru consiliere în carieră, dar cel mai adesea personalul angajat nu reușește să identifice abilitățile necesare unui student pentru a fi eligibil pe un anumit domeniu de interes. În aceste cazuri, decanul și prodecanul facultății sunt responsabili cu dezvoltarea curriculei, pentru a le oferi studenților un sprijin direct în sensul identificării unui stagiu de practică. De cele mai multe ori aceste persoane se concentrează pe avantajele studiului unui anumit domeniu și nu răspund nevoilor și așteptărilor studenților.

Activitățile extracurriculare, în egală măsură cu evenimentele culturale și sportive au un rol important în dezvoltarea personală a unui student. Din dorința de a îndeplini cerințele conform curriculei academice, majoritatea universităților din România lasă la latitudinea studenților inițiativa de a identifica activitățile și oportunitățile aferente timpului liber. Ca un exemplu de bună practică, multe universități de tradiție au

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

inițiat recunoașterea (conform anumitor cerințe speciale) activităților extracurriculare și/sau a învățării din experiență proprie, pentru care se oferă uneori certificate sau, în puține cazuri, chiar puncte pentru credite ECTS, în conformitate cu cantitatea de muncă depusă pentru îndeplinirea cu succes a cursului/ modulului/ practicii extracurriculare.

Serviciile pentru studenții internaționali și sprijinul pentru activitățile multiculturale acoperă o varietate de acțiuni și oportunități cu scopul de a îmbunătăți experiențele de viață și de studiu pentru studenții incoming în interacțiunea lor cu studenții locali și cu cetățenii orașului respectiv. O sursă comprehensivă de informație cum este *Ghidul pentru studenții internaționali* reprezintă un punct de plecare foarte bun pentru dezvoltarea acestor servicii. Doar câteva universități din România au investit timp și resurse financiare în crearea unui astfel de instrument. Majoritatea au preferat să dezvolte o pagină web în diferite limbi străine, lucru care oferă o parte din informațiile necesare studenților interesați, dar nu acoperă toate nevoile unui student internațional care aparține unui context cultural și național diferit (de cele mai multe ori) de cel al universității gazdă. Din acest motiv, în universitățile cu mai multă experiență pe acest plan, a fost organizat un singur birou pentru relaționarea cu studenții internaționali pe toate problemele cu care se confruntă aceștia, atât în campus cât și în afara lui. Acest birou se ocupă și de organizarea evenimentelor multiculturale de socializare pentru studenții locali și internaționali.

Implicarea alumnilor și serviciile oferite de aceștia ar putea de asemenea avea un rol important, de vreme ce tot mai mulți absolvenți ai universităților sunt cetățeni străini. Aceste servicii asistă universitățile în efortul lor de a promova oportunitățile de studiu în străinătate, și, în același timp, sprijină activ evenimentele interculturale și multiculturale din cadrul campusului.

5.5 Angajabilitatea și internaționalizarea acasă

Angajabilitatea absolvenților este definită ca "abilitatea de a dobândi un prim loc de muncă relevant, sau de a dezvolta propria afacere, pentru a păstra statutul de angajat și pentru a avea libertatea de mișcare în cadrul pieței muncii" (Raportul Grupului de Lucru pe Angajabilitate, BFUG, 2009). În acest context, misiunea universităților este de a:

- Oferi studenților acele calificări academice – definite din punctul de vedere al cunoștințelor, abilităților, valorilor și atitudinilor – relevante pentru angajatori în procesul de recrutare al unui absolvent;
- Oferi absolvenților de-a lungul carierei lor profesionale oportunitatea de a evolua și/sau de a-și îmbunătăți calificările inițiale prin programele de învățare pe tot parcursul vieții.

Interconexiunea globală a piețelor de muncă și mobilitatea transnațională a absolvenților în căutarea unui loc de muncă (mai bun) au adus în discuție problema recunoașterii academice și profesionale a diplomelor și calificărilor oferite de instituțiile de învățământ superior, localizate în diferite țări. România a fost printre primele cinci țări care au ratificat și implementat Convenția de la Lisabona din 1997 cu privire la Recunoașterea Academică a Calificărilor în Învățământul Superior, care este principalul instrument legal al recunoașterii academice și al recunoașterii profesionale a calificărilor în zona nereglementată a pieței de muncă din UE.

După Conferința Ministerială de la Bergen, România și-a luat angajamentul de a concepe și de a implementa Cadrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior – CNCIS. A avut loc un proces

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

consultativ deschis care a implicat toți furnizorii învățământului superior din România, studenții, alumnii și angajatorii relevanți pentru diferitele domenii de studiu ale absolvenților. În rândul stakeholderilor externi, au fost implicate companiile multinaționale și alte organizații cu capital străin pentru a defini calificările profesionale și transversale din punctul de vedere al competențelor și abilităților, dar și standardele de evaluare pentru fiecare compententă care definește o calificare obținută prin învățământul superior. Discuțiile deschise (2010-2011) asigură relevanța internațională a rezultatelor de învățare obținute în universitățile din România. Din acel moment, majoritatea furnizorilor de învățământ superior au urmat o reformare detaliată a conținutului academic pentru a asigura o acoperire cât mai completă a calificărilor academice.

Astfel, la jumătatea anului 2011 Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior - RNCIS a devenit operațional și poate fi accesat online gratuit pe www.rncis.ro sau www.anc.ro (sunt disponibile variante în limba română și în engleză).

În septembrie 2011, Autoritatea Națională pentru Calificări a finalizat verificarea compatibilității cadrului național al calificărilor cu cadrul european al calificărilor. Toate aceste rezultate sunt parte din eforturile depuse de România în direcția transparenței instituțiilor de învățământ și sprijină angajabilitatea absolvenților locali și internaționali.

În viitorul apropiat, se preconizează că toate cele opt niveluri ale cadrului român al calificărilor vor deveni complet funcționale. Structura cadrului național este în conformitate cu recomandările și principiile cadrului european al calificărilor pentru învățarea pe tot parcursul vieții din cadrul UE.

5.6 Impactul internaționalizării asupra infrastructurii instituționale

O strategie comprehensivă a internaționalizării acasă implică existența și implementarea următoarelor instrumente:

- O viziune asupra internaționalizării,
- Un set de obiective strategice susținute de indicatori de performanță,
- Un plan de acțiune care să specifice operațiuni, structuri instituționale responsabile (departamente, servicii, etc.), resurse umane și financiare și o planificare temporară,
- Un mecanism de monitorizare a implementării.

Stabilirea unei infrastructuri instituționale de suport și folosirea instrumentelor menționate mai sus poate asigura un proces eficient de deschidere a campusului universitar către o societate globală.

În cadrul conducerii fiecărei universități din România, există o persoană responsabilă de relațiile internaționale (de obicei un prorector) asistată de biroul afacerilor internaționale. Rolul principal al acestui birou este de a sprijini conducerea prin diferite activități de internaționalizare, inclusiv dialogul cu partenerii instituționali transnaționali; pregătirea și implementarea acordurilor internaționale; administrarea mobilității internaționale a studenților și a personalului de predare și administrativ. Pe scurt, această unitate operează ca o interfață între comunitatea academică a universității și partenerii internaționali. De asemenea, acest birou preia responsabilitățile cu privire la înscrierea studenților

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

internaționali pentru studiile de scurtă durată și/sau pentru programele complete de studiu (pentru programele de licență, master și postuniversitare oferite de universitate).

Având în vedere că mobilitatea a crescut atât pentru studenți, cât și pentru profesori, multe din universitățile din România au organizat un birou separat dedicat mobilității. Acesta asistă facultățile în selectarea și pregătirea studenților și a personalului pentru programele de mobilitate outgoing/outward, dar operează și ca birou de primire a studenților mobili incoming și oferă orientare către alte servicii administrative din cadrul campusului.

Mulți studenți internaționali critică faptul că în universitățile din România lipsește Serviciul pentru problemele studenților internaționali care ar putea asista studenții incoming pe probleme legate de viză, cazare, orientare în campus și în oraș/regiune, siguranță personală și servicii medicale, viața de student, accesul la bibliotecă și la facilitățile sportive, consiliere în carieră, consiliere pedagogică, evenimente multiculturale în campus și în oraș/regiune, etc.

Universitățile din România încă folosesc sistemul tradițional descentralizat pentru probleme administrative, la nivelul facultății sau al departamentelor. Pentru studenții internaționali este destul de anevoioasă perioada de acomodare cu acest sistem, având în vedere că există locații diferite în care operează fiecare serviciu. Pe de altă parte, există o îmbunătățire semnificativă la nivelul abilităților lingvistice ale personalului administrativ, ceea ce facilitează comunicarea cu studenții internaționali.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6. Internaționalizarea cercetării

Această secțiune a documentului oferă datele existente cu privire la publicațiile în cotutelă, publicațiile în jurnalele internaționale, certificările, accesul la cadrul de lucru, fondurile de cercetare existente la nivel național, prioritățile României în domeniul cercetării și implicarea României în rețelele internaționale de cercetare.

Intensitatea cercetării și dezvoltării în România¹⁰⁹ a crescut de la 0,37% în 2000 la 0,48% în 2009. România are printre cele mai scăzute procentaje în domeniul cercetării din cadrul UE. Cu toate acestea, până în anul 2020 conform obiectivelor UE, intensitatea cercetării și dezvoltării va ajunge la 2,0% din PIB-ul României.

Indicatori cheie pentru măsurarea performanțelor de cercetare din țară

În fiecare an, inițiativa Uniunii Inovării (Innovation Union)¹¹⁰ oferă o evaluare comparativă a cercetării și inovării realizate de către Statele Membre EU 27, alături de punctele tari și punctele slabe ale sistemelor lor de cercetare și inovare. Raportul acestui an are scopul de a ajuta Statele Membre să evalueze ariile asupra cărora trebuie să se concentreze pentru a crește performanța inovatoare. Inițiativa acoperă Statele Membre EU 27, dar și Croația, Islanda, fosta Republică Iugoslavă Macedonia, Norvegia, Serbia, Elveția și Turcia. Pe baza unor indicatori limitați, disponibili la nivel internațional, această inițiativă acoperă și Australia, Brazilia, Canada, China, India, Japonia, Rusia, Africa de Sud, Coreea de Sud și SUA.

Calcularea și măsurarea performanței inovației sunt explicate în raportul Uniunii Inovării – raport metodologic 2010. Pe baza rezumatului indexului inovării, există patru grupuri de performanță:

- **Leaderi ai inovării:** Suedia, Germania, Danemarca și Finlanda, toate având o performanță **peste media țărilor din cadrul Uniunii Europene**.
- **Aspiranți ai inovării:** Olanda, Luxembourg, Belgia, Marea Britanie, Austria, Irlanda, Franța, Slovenia, Cipru și Estonia toate având o **performanță apropiată de cea a mediei țărilor UE**.
- **Inovatori moderați:** Performanța Italiei, Spaniei, Portugaliei, Cehiei, Slovaciei, Ungariei, Maltei și Lituaniei care este **sub media țărilor UE**.
- **Inovatori modești:** Performanța Poloniei, Latviei, României și Bulgariei este cu mult sub media UE.

Fig.15 prezintă indicatorii cheie pentru măsurarea performanței cercetării din România comparativ cu un grup de referință și cu media EU-27¹¹¹.

Se poate observa faptul că România este peste media EU-27 în cazul indicatorului cheie al "procentajului femeilor personal de predare grad A" (în 2007), dar restul indicatorilor, cum este procentajul cercetătorilor angajați cu contracte pe perioadă determinată (2010), numărul cercetătorilor (angajați permanent) dintr-o mie de membrii ai forței de muncă, numărul cercetătorilor după postarea anunțurilor de muncă pe EURAXESS Jobs dintr-o mie de cercetători din domeniul public (2011), procentajul candidaților la doctorat cetățeni proveniți dintr-un alt Stat Membru EU-27 (2007), toate sunt semnificativ mai scăzute decât media

¹⁰⁹ Intensitatea C&D este definită ca totalitatea activităților de C&D realizate pe teritoriul național într-un anumit an, și se definește în relație cu PIB (sursa: OCDE).

¹¹⁰ Comisia Europeană (2011), "Raportul de Competitivitate al Uniunii Inovăției".

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2011_en.pdf

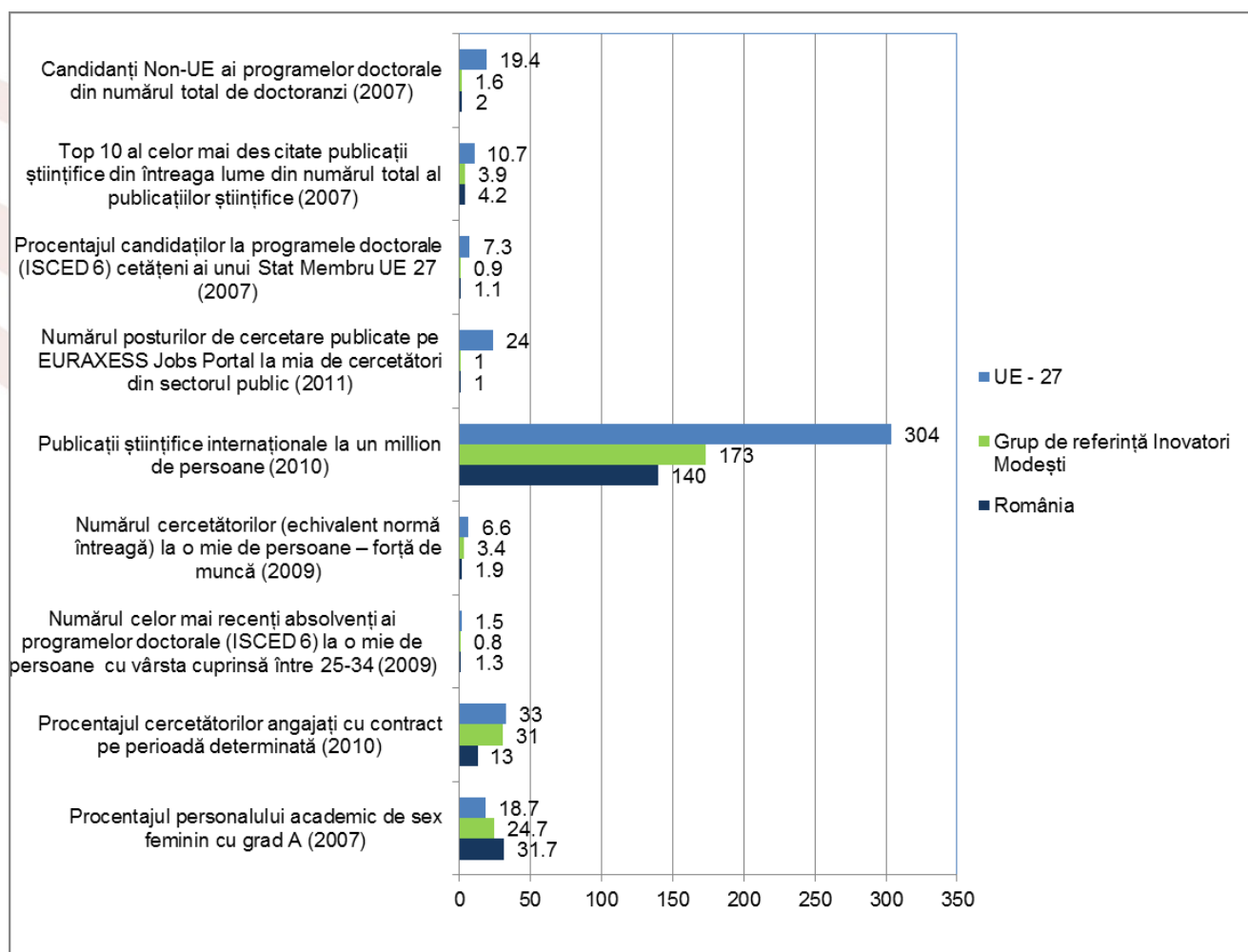
¹¹¹ Valorile se referă la anul 2011 sau cel mai recent an disponibil.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

din UE. Pentru a face sistemul mai deschis și mai transparent, au fost dezvoltate o serie de politici, cum este și **Viza Științifică și alte condiții de admitere pentru cercetătorii străini.**

Figura 14 Indicatori Cheie – România Sursa: Deloitte

Data: Eurostat, SHE Figures, EURAXESS Jobs Portal, Science Metrix/Scopus (Elsevier), Innovation Union Scoreboard 2010 Notă: Pe baza mediei performanței inovației în funcție de 24 de indicatori, Bulgaria, Latvia, Lituania și România arată o performanță cu mult sub cea a statelor EU-27. Aceste țări reprezintă cei mai Modești Inovatori.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Viza științifică și permisele de muncă

În urma Comunicatului din 2008 "Carriere mai bune și mai multă mobilitate: Un parteneriat european pentru cercetători", în 2009 Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (CNRED) a creat un Grup de Lucru Național pentru a asigura implementarea obiectivelor comunicatului. Grupul de Lucru este coordonat de către NASR¹¹² și include toate structurile implicate în cele patru arii cheie menționate în comunicat, și anume: CNRED, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), Oficiul Român pentru Imigrări și Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNRED, 2009).

Pentru a crește mobilitatea transnațională, așa numita **Viză Științifică** a fost adoptată, pentru admiterea în Statele Membre UE a cetățenilor din țările terțe, implicați în activități de cercetare pe o perioadă mai lungă de trei luni¹¹³. Eliberarea vizei științifice este coordonată de CNRED și de Oficiul Român pentru Imigrări. Cercetătorii din diferite țări terțe (Canada, Mexic, Maroc, India, Republica Moldova, China, Coreea de Sud, Bangladesh) au beneficiat de această măsură și au participat în cadrul proiectelor naționale și europene (NASR, 2009). Cercetătorii străini sau cadrele didactice care desfășoară activități de cercetare sau academice în România au nevoie de viza sau permis de ședere pe termen scurt de maxim 90 de zile pe o perioadă de 6 luni, sau viza pe termen lung eliberată de Oficiul Român pentru Imigrări pentru activitățile care depășesc această perioadă. În cazul angajării, cetățenii străini au nevoie de "autorizație de muncă" (termen care înlocuiește "permisul de muncă"), care îi acordă beneficiarului dreptul de muncă pe baza unui contract individual de muncă și de către un singur angajator. Cetățenii UE pot fi angajați conform reglementărilor Uniunii, i.e. orice cetățean al unui Stat Membru UE care lucrează în România va beneficia de reglementările aplicabile și în cazul cetățenilor români.

Cetățenii străini care locuiesc în România pot beneficia de pachetul serviciilor medicale pentru persoanele asigurate opțional dacă sunt asigurați la casă de asigurări de sănătate dintr-un anumit județ sau din București. În caz contrar, individul trebuie să plătească serviciile medicale de care beneficiază. Regimul de taxare aplicabil cetățenilor străini angajați cu contract de muncă de către o companie din România este prevăzut în legislația românească aferentă prevederilor de taxare a salariilor și a contribuțiilor unui angajat (pe baza salariului brut).

Femeile în cercetare

În anul 2007, procentajul femeilor personal de predare de grad A din România a fost de 31,7% comparativ cu procentajul de 24,7% din cadrul grupului de referință al Uniunii Inovației și cu procentajul de 18,7% reprezentând media din UE¹¹⁴. În ceea ce privesc măsurile de sprijinire a femeilor din domeniul cercetării, în România nu există strategii, programe, inițiative, etc. pentru a crește numărul femeilor (din cercetare) pe poziții de top în cercetare, tehnologie și inovație.

Au avut loc câteva acțiuni cu scopul de a promova abilitățile de antreprenoriat organizate de către Agenția pentru Implementarea Proiectelor și Programelor pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (cunoscută și sub numele de Agenția Națională pentru Promovarea IMM-urilor), acestea fiind orientate către potențiali

¹¹² Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică

¹¹³ Mai multe detalii în capitolul 3. Internaționalizarea în România, punctul 3. Legislația Națională, b. Alte prevederi legale relevante.

¹¹⁴ Vezi Figura 15 "Indicatori cheie – România".

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

antreprenori, în mod special tinerii și femeile (de ex. Programul START de training pentru tinerii antreprenori, programul multianual din perioada 2005-2012 pentru dezvoltarea culturii antreprenoriatului în rândul femeilor manageri ai IMM-urilor)¹¹⁵ și pentru a oferi sprijin și consultanță profesională IMM-urilor (programul multianual din perioada 2006-2012 care sprijină accesul IMM-urilor la training și consultanță).

De asemenea, în România nu există cote/obiective naționale/măsuri luate pentru a asigura o reprezentare echitabilă în funcție de sexe în domeniul cercetării. Conform raportului de țară ERAWATCH, în 2012 "politicile în funcție de sexe sunt aproape inexistente și nu reprezintă o problemă reală în România, unde mentalitatea generală este că alegerile personale ale femeilor și mecanismele pieței libere sunt principalii factori pentru reglementarea reprezentării pe diferite domenii, inclusiv cercetare și dezvoltare, sau pe diferite niveluri ierarhice". Personalul de cercetare și dezvoltare la finele anului 2011 era de 42.263, din care 25.489 (60,3%) cercetători și 14.621 doctoranzi (din care 46,5% erau de sex feminin)¹¹⁶. În anul 2011 cota femeilor angajate pe cercetare și dezvoltare era de 45,2% (19.596) (NIS 2012a), (Ranga 2011).

Mobilitatea cercetătorilor și a burselor pentru studenții doctoranzi

În ceea ce privește mobilitatea și atractivitatea internațională, în 2007 1,1% din candidații programelor de doctorat (ISCED 6) erau cetățeni ai altor State Membre UE-27, comparativ cu 0,9% din cadrul grupului de referință al Uniunii Inovării și comparativ cu media de 7,3% din cadrul UE. În același an, procentajul candidaților non-UE la programele doctorale în România era de 2%, comparativ cu 1,6% în grupul de referință al Uniunii Inovării și media UE de 19,4%¹¹⁷. Cetățenii țărilor terțe veniți în România pentru cercetare științifică trebuie să aplice pentru Viza Științifică (conform Directivei 2005/71/EC) dacă perioada de cercetare depășește trei luni.

Un sprijin foarte mare pentru școlile doctorale și post-doctorale a fost posibil prin Programul Operațional Sectorial "Dezvoltarea Resurselor Umane" care a sprijinit 32.000.000 de doctoranzi și 2000 de studenți post-doctoranzi până în 2013. Studenții au primit o bursă lunară de 420 de EUR/lună și o perioadă obligatorie de mobilitate în străinătate, care a fost sprijinită financiar prin program. În 2008-2010 programele POSDRU erau cele care susțineau programele de cercetare și reprezentau instrumentul de politică prin care studenții doctoranzi beneficiau de burse. Prin urmare în 2008-2010, aproximativ 12.500¹¹⁸ de studenți doctoranzi au fost implicați și au beneficiat de finanțare prin programele POSDRU. Cota studenților doctoranzi sprijiniți printr-un program POSDRU și care au obținut un doctorat a fost de 90%. În 2011-2013 numărul studenților doctoranzi finanțați prin POSDRU a crescut cu 160% comparativ cu perioada 2008-2010. Mai mult, toți studenții doctoranzi care au primit o bursă prin programele POSDRU au fost obligați să facă un stagiu de mobilitate de minim 2 săptămâni, dar care să nu depășească 8 luni consecutive.

În ceea ce privește mobilitatea outward, aceasta este cu mult mai mare decât fluxurile inward, deoarece România este una din țările UE cu cele mai mari pierderi de personal calificat pe cercetare și dezvoltare (Capitolul 4 – Internaționalizarea în străinătate conține informații adiționale pe acest subiect). Situația este

¹¹⁵ http://www.aippimm.ro/categorie/programe/femei_manager2009/

¹¹⁶ Raport de țară ERAWATCH 2012

¹¹⁷ Vezi fig. 15 "Indicatori cheie - România".

¹¹⁸ [http://www.fonduri-](http://www.fonduri-structurale.ro/Document_Files/resurseumane/00000030/bt53f_DC1%20POSDRU%20ro%20iulie%202010.pdf)

[structurale.ro/Document_Files/resurseumane/00000030/bt53f_DC1%20POSDRU%20ro%20iulie%202010.pdf](http://www.fonduri-structurale.ro/Document_Files/resurseumane/00000030/bt53f_DC1%20POSDRU%20ro%20iulie%202010.pdf), 57

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

cauzată de mai mulți factori, printre care cererea foarte scăzută pentru cercetători pe piața muncii, salariile scăzute în sistemul științei și tehnologiei, importanța scăzută acordată rolului științei, cercetării și inovației în contextul creșterii economice, în ciuda promisiunilor guvernamentale, infrastructura aferentă cercetării este insuficientă sau inexistentă, finanțare insuficientă pentru programele cu scopul de a crește atractivitatea locurilor de muncă din domeniile Ș&T și D&C, alături de tăieri bugetare datorate crizei economice, etc.

Mobilitatea cercetătorilor, alături de atractivitatea și consolidarea carierelor științifice sunt sprijinite de o serie de scheme de finanțare ale Programului de Resurse Umane din 2007-2013 din cadrul Planului Național de Cercetare și Dezvoltare, dar majoritatea schemelor au fost suspendate după tăierile bugetare din 2009, nefiind reactivate până în acest moment:

- Proiectele pentru mobilitatea cercetătorilor¹¹⁹ (participarea în conferințele internaționale) – suspendate din 2009;
- Proiectele pentru mobilitatea candidaților pentru programele doctorale¹²⁰ (trei luni într-un laborator de cercetare public sau privat) - suspendate din 2009.
- Proiectele de cercetare post-doctorale¹²¹ - pentru dezvoltarea unei cariere independente pentru tinerii cercetători români, oferindu-le acces la cele mai bune infrastructuri de cercetare din țară – active în 2011 și 2012;
- Proiecte de cercetare pentru stimularea formării echipelor independente de tineri cercetători¹²² – pentru tinerii cercetători din România în stadiile incipiente ale formării și consolidării unei echipe de cercetare, după stabilirea unui program independent de cercetare și după obținerea unor rezultate semnificative în domeniul de cercetare, inclusiv pentru cei care doresc să se întoarcă în instituțiile de cercetare din România – active în 2011 și 2012;
- Proiecte de cercetare pentru a stimula întoarcerea în țară a cercetătorilor care lucrează în străinătate¹²³ - pentru cercetătorii români cu experiență internațională cu rezultate notabile în cercetare, care doresc să revină în instituțiile de cercetare din România – suspendate din 2010;
- Proiecte complexe pentru reintegrarea cercetătorilor¹²⁴ - pentru cercetătorii români consacrați care lucrează în străinătate și care doresc să își stabilească propria echipă de cercetare în România – suspendate din 2009;
- Proiecte de cercetare pentru tinerii candidați ai programelor doctorale¹²⁵ - pentru tinerii doctoranzi angajați în instituțiile de învățământ superior sau în instituțiile de cercetare și dezvoltare, pentru a finaliza cercetarea programului doctoral – suspendate din 2009;
- Premii pentru Cercetare¹²⁶ - pentru încurajarea producției publicațiilor și brevetelor indexate ISI, atât naționale cât și internaționale (EPO, USPTO, WIPO);

¹¹⁹ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/498/Proiecte%20MC.html>

¹²⁰ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/501/Proiecte-de-mobilitate-a-doctoranzilortip-MD.html>

¹²¹ <http://www.cncsis.ro/articole/1967/Proiecte-de-cercetare-postdoctoralatip-PD.html>

¹²² <http://www.cncsis.ro/articole/1966/Proiecte-de-cercetare-pentru-stimularea-constituirii-de-tinere-echipe-de-cercetare-independenteti.html>

¹²³ <http://www.cncsis.ro/articole/1613/Proiecte-de-cercetare-pentru-stimularea-revenirii-in-tara-a-cercetatorilortip-RP.html>

¹²⁴ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/508/Proiecte%20RC.html>

¹²⁵ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/464/Proiecte%20TD.html>

¹²⁶ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/471/Premierea%20rezultatelor%20cercetarii.html>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Premii pentru Inovație și Creativitate¹²⁷ - pentru încurajarea creativității tinerilor studenți români prin sprijinirea participării lor la fazele finale ale competițiilor/concursurilor internaționale de inovație și creativitate – suspendate din 2009;
- Burse de cercetare 'Stefan Odobleja' – pentru tinerii români candidați ai programelor doctorale care participă în programele de cercetare recunoscute internațional. Bursele sunt acordate pe baza de concurs – suspendate din 2009.

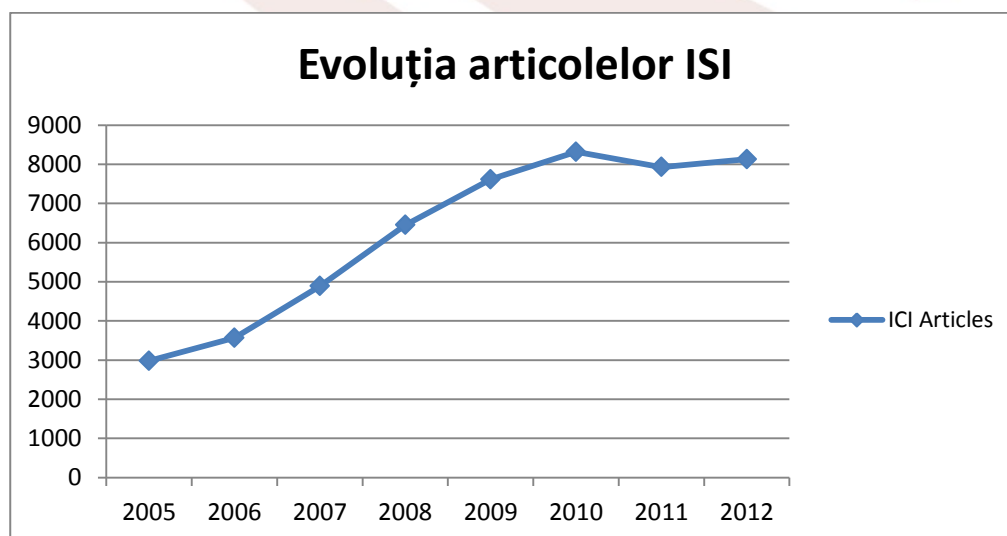
Programul IDEI din Planul Național de Cercetare și Dezvoltare (2007-2013) de asemenea sprijină mobilitatea individuală a cercetătorilor prin schemele de finanțare "Proiectele de Cercetare Exploratorii"¹²⁸ și "Proiectele Complexe de Cercetare Exploratorii"¹²⁹, în timp ce programul de cooperare bilaterală sprijină perioadele de cercetare pe termen scurt în contextul unui proiect în cotutelă. Posibilitatea de a acoperi o parte din salariul cercetătorului prin bursa de cercetare este de asemenea o măsură pentru creșterea atractivității carierelor în cercetare. Cu toate acestea, datorită tăierilor bugetare pentru finanțarea publică a cercetării, impactul acestei măsuri a scăzut semnificativ din anul 2009.

6.1 Publicațiile în cotutelă (Joint)

Programul IDEI (lansat în 2012) a fost principalul promotor al creșterii calității articolelor publicate de către cercetătorii din România și al numărului publicațiilor și jurnalelor din România cotate ISI (de la 7 la 50).

În figura de mai jos, este prezentată evoluția articolelor cotate ISI publicate alături de cele în colaborare cu cercetătorii internaționali din perioada 2004-2012.

Figura 15 Evoluția articolelor cotate ISI în 2005-2012

¹²⁷ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/479/@@@.html>

¹²⁸ <http://www.cncsis.ro/articole/1559/SCOP.html>

¹²⁹ <http://www.cncsis.ro/articole/1560/SCOP.html>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Numărul total al articolelor cotate ISI a crescut cu 64,01% după aderarea României la UE, comparativ cu anul 2005. De asemenea, o creștere semnificativă a articolelor ISI (70,22%) s-a înregistrat în 2010 o dată cu apariția Programelor Operaționale Sectoriale pentru dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) pe perioada 2007-2010. Tabelul de mai jos prezintă evoluția articolelor ISI scrise în colaborare cu cercetătorii internaționali și procentajul articolelor scrise alături de colaboratori internaționali din totalul articolelor ISI scrise în România.

Tabel 20 Evoluția articolelor ISI scrise de către români sau în colaborare cu cercetători internaționali; Sursa: Baza de date ISI – web of knowledge

An	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total	2.979	3.568	4.886	6.448	7.613	8.317	7.927	8.128
Scrise de către români	1.541	1.916	2.887	4.272	5.304	5.786	5.279	5.201
Scrise în colaborare cu cercetători internaționali	1.438	1.652	1.999	2.176	2.309	2.531	2.648	2.927
% articole ISI în colaborare cu cercetători internaționali	48,27%	46,30%	40,91%	33,75%	30,33%	30,43%	33,40%	36,01%

Aceste date ilustrează o scădere de 12,26% a articolelor ISI publicate în colaborarea cu cercetătorii internaționali în 2005, comparativ cu articolele publicate în 2012. Conform Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS), România are în acest moment 58 de publicații indexate ISI, recunoscute de către CNCSIS, din care 51 cu un factor de impact în 2010. Este o creștere de 7,25 mai mare comparativ cu 2005, când România avea doar 8 publicații indexate ISI.

Din 2005 până în 2010, s-a înregistrat o creștere de 76% în ceea ce privește numărul articolelor indexate ISI publicate în colaborare cu cercetătorii internaționali.

În ceea ce privește lista țărilor de origine a cercetătorilor cu care au colaborat omologii lor români pentru scrierea articolelor ISI, următoarea distribuție poate fi observată:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 21 Distribuția pe țările cu care cercetătorii români au colaborat pentru scrierea articolelor indexate ISI; Sursa: Web of knowledge

Field: Countries/Territories	Record Count	% of 7927	Bar Chart
FRANCE	851	10.735 %	■
GERMANY	816	10.294 %	■
USA	738	9.310 %	■
ITALY	712	8.982 %	■
ENGLAND	538	6.787 %	■
SPAIN	530	6.686 %	■
POLAND	452	5.702 %	■
HUNGARY	388	4.895 %	■
RUSSIA	386	4.869 %	■

Principalele colaborări ale cercetătorilor din România sunt cu Franța, Germania, SUA și Italia, lucru care a rămas constant pe parcursul ultimilor patru ani.

6.2 Publicații în jurnalele internaționale

În ceea ce privește numărul aparițiilor în jurnalele internaționale, evoluția anuală a articolelor cuprinzând situația autorilor români indexată în baza de date bibliometrică ISI și Scopus¹³⁰ este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabel 22 Lucrări publicate în jurnalele internaționale și naționale; Sursa: Baza de date ISI și Scopus

An	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Indexate ISI	2.148	2.196	2.328	2.548	2.950	4.025	5.340	6.348	6.875	6.761	6.926
Din care în publicațiile din România	436	512	527	710	886	1.631	2.543	3.239	3.353	2.868	2.419
%	20,30%	23,32%	22,64%	27,86%	30,03%	40,52%	47,62%	51,02%	48,77%	42,42%	34,93%
Indexate Scopus	2.116	2.209	2.331	2.603	2.976	3.622	5.378	7.188	7.712	8.503	8.346
Din care în publicațiile din România	686	638	705	860	845	1.097	2.279	3.468	3.655	3.976	3.358
%	32,42%	28,88%	30,24%	33,04%	28,39%	30,29%	42,38%	48,25%	47,39%	46,76%	40,23%

¹³⁰ SciVerse Scopus, este o bază de date bibliografică ce conține rezumate și citate din articole publicate în jurnale academice

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Se poate concluziona că majoritatea articolelor au fost publicate în jurnale internaționale începând din 2002, când procentajul publicațiilor internaționale a fost de aproape 80% din totalul publicațiilor ISI și 68% din publicațiile Scopus. O explicație poate fi lipsa publicațiilor ISI și Scopus din acea perioadă. O ușoară creștere (10-15%) în procentajul articolelor din publicațiile ISI și Scopus din România poate fi observată de-a lungul anilor. Această creștere poate fi datorată frecvenței publicațiilor ISI și Scopus din România.

Tabelul 23 accentuează statutul numărului total al cărților scrise de un singur autor sau coordonate, publicate la edituri internaționale.

Tabel 23 Cărți din edituri internaționale: numărul total al cărților, autor unic sau coordonate, publicate în edituri internaționale

	2006	2007	2008	2009	2010
Numărul total de cărți, de autor unic sau coordonate, publicate la edituri internaționale, de către personalul de predare sau de cercetare cu normă de bază/titular în universitate, cărți de unic autor	156	130	152	163	180
Numărul total de cărți, de autor unic sau coordonate, publicate la edituri internaționale, de către personalul de predare sau de cercetare cu normă de bază/titular în universitate, cărți coordonate	95	113	99	113	136
Numărul total de cărți, de autor unic sau coordonate, publicate la edituri internaționale, de către persoane aflate în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu instituția de învățământ superior (doctoranzi, post-doctoranzi, personal academic asociat) cărți de unic autor	27	37	29	39	40
Numărul total de cărți, de autor unic sau coordonate, publicate la edituri internaționale, de către persoane aflate în relații contractuale de muncă pe perioadă determinată cu instituția de învățământ superior (doctoranzi, post-doctoranzi, personal academic asociat) cărți coordonate	24	23	28	39	38

S-a înregistrat o creștere de 15% a cărților cu autor unic în perioada 2006-2010 și o creștere de 40% pe perioada 2006-2010 a cărților coordonate.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6.3 Brevete

Conform raportului "Conferinței Naționale a Cercetării și Inovării 2012"¹³¹ punctele slabe ale României sunt reprezentate de numărul foarte scăzut de brevete PCT (Patent Community Treaty) de la cercetători din industrie și afaceri, precum și un nivel foarte scăzut al intensității CD.

Instituția responsabilă de brevete în România este **Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM)**.¹³²

În ceea ce privește legislația României există Legea 64/1991 revizuită și publicată în Monitorul Oficial din 2007 care prevede reglementările cu privire la brevete și Legea 611/2002 cu privire la aderarea României la Convenția Brevetului European, adoptată la Munchen în data de 5 Octombrie 1973, și Actul de revizuire a acestuia adoptat la Munchen în 29 Noiembrie 2000.

Conform datelor colectate în procesul de clasificare al universităților, tabelul de mai jos arată numărul brevetelor, produselor, tehnologiilor și serviciilor noi cu impact economic demonstrabil inclusiv elaborarea proiectelor, implementarea acestora și/sau evaluarea politicilor publice.

Tabel 24 Numărul total al brevetelor, produselor, tehnologiilor și serviciilor noi cu impact economic demonstrabil inclusiv elaborarea proiectelor, implementarea și/sau evaluarea politicilor publice; Sursa: date colectate în procesul de clasificare al universităților

	2006	2007	2008	2009	2010
Brevete mărci înregistrate OSIM	244	174	279	307	403
Brevete înregistrate de către Oficiul European de Brevete, Oficiul pentru Brevete și Mărci din SUA, Oficiul Japonez de Brevete și alte oficii similare	12	10	20	20	14
Brevete triadice	1	2	1	0	1
Produce, tehnologii și servicii noi	997	1342	1389	1171	1171
Implementarea și/sau proiecte de evaluare a politicilor publice	261	285	346	451	434

În anul 2010 s-a înregistrat o creștere de 65,16% a numărului de brevete mărci înregistrate OSIM comparativ cu anul 2006.

6.4 Accesul la programele-cadru ale UE

Conform unui proiectu elaborat de UEFISCDI pe diagnoza programelor doctorale din România¹³³, "În mod paradoxal, mobilitatea și cooperarea internațională a programelor doctorale pare să fie mai dinamică. Din păcate, aceste beneficii sunt de cele mai multe ori pe termen scurt atât la nivelul mobilității studenților doctoranzi, și/sau a coordonatorilor programelor doctorale. Finanțarea pentru aceste mobilități este asigurată prin burse, contracte, acorduri de sponsorizare (domeniul medical poate atrage până la 23% din totalul burserelor oferite la nivel național). În plus, de cele multe ori acestea se acordă în funcție de domeniul

¹³¹ http://cnci.ancs.ro/downloads/raport_conferinta.pdf p6

¹³² http://www.osim.ro/index3_files/about/about.htm

¹³³ Doctoratul sau organizarea Școlii Doctorale – Diagnoză a stării actuale și o proiectare a viitorului

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

de cercetare al studentului sau al coordonatorului, în timp ce cooperarea transdisciplinară sau interdisciplinară este foarte scăzută. În consecință, implicarea universităților din România în proiecte majore la nivel internațional, în consorții pe probleme globale (de ex. Proiectul genomului uman, schimbări climatice) este încă foarte scăzută.

În plus, diagnoza proiectului UEFISCDI menționează că "universitățile nu sunt foarte atractive pentru doctoranzii străini, numărul cărora fiind foarte scăzut comparativ cu potențialul României." Soluția propusă de către universități pentru a crește numărul studenților doctoranzi străini este angajarea lor în proiectele de cercetare. "Deși aceasta este o strategie bună, trebuie însoțită de efortul de a crește prestigiul internațional al universităților astfel încât ele să atragă studenții care sunt dispuși să plătească pentru a studia într-o universitate competitivă la nivel internațional."

Pentru situația centralizată a parteneriatelor obținute de instituțiile de învățământ superior în colaborare cu instituțiile din străinătate, mai multe detalii puteți găsi în Capitolul 7 **Parteneriate și Cooperări Naționale și Internaționale**.

6.5 Finanțare pentru cercetare (non-UE)

Legea Educației nr.1/ 5 Ianuarie 2011 a schimbat sistemul initial al finanțării publice bazate pe numărul total al studenților, într-un sistem bazat pe evaluare internă și clasificare a performanțelor tuturor departamentelor la fiecare 5 ani. Evaluarea este finalizată cu un raport anual, care reprezintă o condiție fundamentală pentru accesul la finanțarea publică.

Legea menționează că universitățile de cercetare avansată și educație vor avea prioritate și vor primi mai multe burse doctorale din partea bugetului de stat. Din acest punct de vedere, conform Ordinului Ministerial Nr. 4970 din August 2012, universitățile de cercetare avansată și educație ar trebui să primească mai multe burse doctorale comparativ cu anii precedenți, în timp de universitățile de educație ar trebui să primească mai puține burse.

Legea stipulează că finanțarea guvernamentală este oferită pentru programe excelente de cercetare în toate cele trei tipuri de universități, pentru a încuraja competiția.

Conform procesului de colectare a datelor și informațiilor pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studiu, numărul studenților doctoranzi înscriși este:

Tabel 25 Numărul studenților doctoranzi înscriși

	Instituții publice de învățământ superior (56)		Instituții private de învățământ superior (33)		TOTAL
	full-time	part-time	full-time	part-time	
2005 - 2006	6.316	27.898	0	89	34.303
2006 - 2007	7.032	26.677	0	121	33.830
2007 - 2008	8.035	24.567	0	141	32.743
2008 - 2009	8.675	22.422	0	154	31.251
2009 - 2010	10.796	19.362	21	184	30.363

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În anul 2011, în instituțiile publice de învățământ superior aproximativ 46% din studenții doctoranzi plăteau taxă de școlarizare. Bursa pentru studenții doctoranzi care nu sunt susținuți prin programele structurale de finanțare este la nivelul salariului unui asistent universitar (aproximativ 165 de EUR/lună).

Universitatea primește o sumă fixă pentru toți studenții doctoranzi subvenționați de stat. Această sumă crește de la 1 la 7,5, în funcție de domeniul de studiu în care are loc cercetarea programului doctoral respectiv. Doar studenții full-time sunt subvenționați de stat.

Conform Legii Educației Naționale din 2011, fiecare Școală Doctorală este evaluată individual, pentru fiecare domeniu de studiu pentru a primit acreditare. Evaluarea unei Școli care Organizează Programe Doctorale se face pe baza performanței acesteia și pe baza capacității instituționale a instituției care organizează programe doctorale IOSUD și de care aparține Școala care Organizează Programe Doctorale. Evaluarea Școlii Doctorale este realizată de ARACIS sau de altă agenție națională sau internațională pentru asigurarea calității înregistrate EQAR, pe baza raportului de calitate a cercetării realizat de Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS) și pe baza raportului Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) pentru calitatea resurselor umane. Metodologia și criteriile de evaluare sunt stabilite prin ordin ministerial de către Ministerul Educației Naționale pe baza propunerilor comune ARACIS, CNCS și CNATDCU. Fiecare Școală Doctorală este evaluată la fiecare cinci ani.

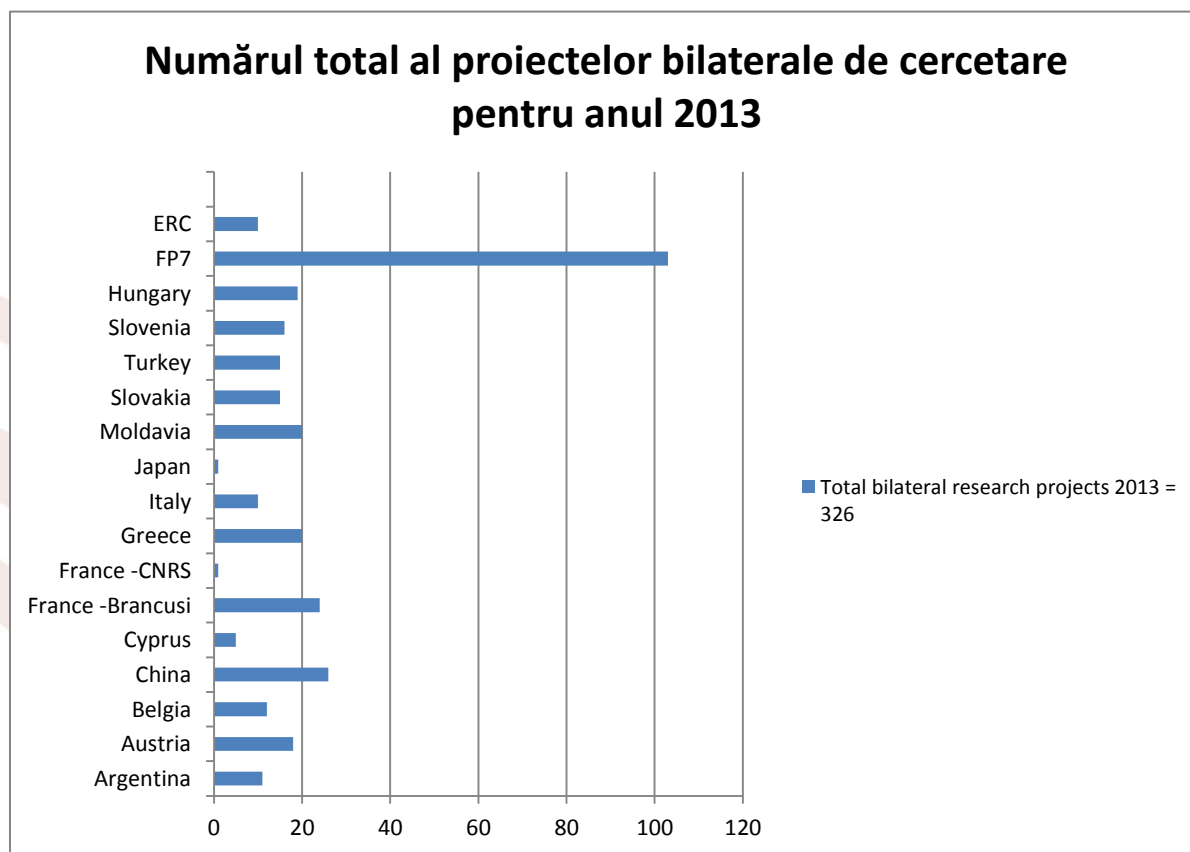
Mai mult decât atât, noua lege a educației a adus o serie de schimbări pentru creșterea calității studiilor doctorale prin faptul că:

- Finanțarea pe baza performanțelor pentru programele doctorale a crescut;
- A fost introdus statutul dublu al studenților, aceștia fiind atât studenți doctoranzi, cât și asistenți universitari pe o perioadă determinată;
- Au fost introduse burse pentru mobilitatea de cercetare
- Există mai multă flexibilitate a organizării interne a școlilor doctorale și o mai mare autonomie a universității;
- Programele doctorale ar trebui organizate doar în regim full-time;
- S-a adoptat un cod național al studiilor doctorale care are scopul de a promova și implementa procedurile de creștere a calității în ceea ce privește: organizarea și conținutul programelor doctorale, drepturile și obligațiile studenților doctoranzi și a coordonatorilor programelor doctorale.

Conform UEFISCDI, România are 326 de proiecte bilaterale de cercetare însumând aproximativ 23 milioane de euro. Figura de mai jos **prezintă numărul și țările cu care România are proiecte bilaterale din domeniul cercetării.**

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 16 Numărul total al proiectelor bilaterale de cercetare pentru anul 2013; Sursa: UEFISCDI

Din

aceste date se poate observa că principalele țări partenere în proiectele bilaterale sunt China, Franța, Moldova, Grecia, Ungaria și Austria.

6.6 Arii strategice de cercetare

În ceea ce privesc ariile strategice de cercetare din România, în anul 2013 România va încheia Strategia Națională pentru Cercetare și Dezvoltare pentru 2014-2020 în care vor fi stabilite ariile prioritare. Tabelul de mai jos ilustrează programe și inițiative cheie pentru implementarea obiectivelor strategice de pregătire a unui număr suficient de mare de cercetători în România pentru a îndeplini obiectivele de cercetare și dezvoltare, pentru a promova atractivitatea condițiilor de muncă și pentru a adresa problema legată de distribuția profesională pe sexe.

Tabel 26 Strategiile naționale; Sursa: Deloitte

Măsură	Descriere
Planul Național pentru CDI 2007-2013 (2007)	Planul (implementat conform Strategiei Naționale CDI 2007-2013) are scopul de a: Îmbunătăți oportunităților de finanțare pentru tinerii cercetători;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Măsură	Descriere
	• Îmbunătăți mobilitatea incoming și outgoing a cercetătorilor; • Restructura programele doctorale; • Înființa școli de excelență.
Strategia națională pentru cercetare, dezvoltare și inovare 2007-2013 (2007)	Strategia CDI are scopul de a consolida Aria Cercetării din România și de a facilita integrarea României în Aria Europeană a Cercetării (ERA). De asemenea, are următoarele obiective: • De a oferi resurse umane în CDI; • De a îmbunătăți capacitatea inovativă a companiilor, mai ales a IMM-urilor.

Strategia 2009-2015 "Educație și Cercetare pentru Societatea Cunoașterii" elaborată în 2009 de către Comisia Prezidențială pentru analiza și elaborarea politicilor din domeniile educației și cercetării, include sprijinul pentru resurse umane. În ceea ce privesc resursele umane în universități, documentul propune o serie de măsuri care au scopul de a îmbunătăți calitatea personalului didactic și de cercetare.

Finațarea publică pentru CDI nu se alocă pe criterii de prioritate, ci în funcție de program, așa cum este și Planul Național pentru CDI din 2007-2013, care reprezintă principalul instrument de finanțare CDI. Alte programe sunt descrise pe scurt în paragrafele următoare.

A. Planul Național pentru CDI din 2007-2013 este structurat pe șase programe specifice, denumite similar cu programele EU FP7: Resurse Umane, Capacități, Parteneriate în Domenii Prioritare, Inovație și Sustenabilitate a Performanței Instituționale, care reflectă cele nouă priorități naționale (TIC, energia, mediul, sănătatea, agricultura și alimentația, biotehnologiile, materialele inovative, procese și bunuri, spațiu și securitate, și cercetarea socio-economică și umanistă) într-o anumită măsură pe fiecare program.

Din cele șase programe ale Planului Național de CDI, programul de Resurse Umane susține creșterea numărului și performanței profesionale a cercetătorilor, dar și atractivitatea carierelor științifice. Bugetul total pentru acest program este de aproximativ 421 milioane de euro (9% din totalul Planului Național pe 2007-2013).

Programul pe Resurse Umane pe 2007-2013 include câteva scheme de mobilitate care oferă studenților doctoranzi posibilitatea de a realiza proiecte inovatoare în diferite companii, cum ar fi proiecte de sprijinire a mobilității candidaților la programele doctorale¹³⁴ (oferă finanțare pentru o perioadă de trei luni într-un laborator de cercetare privat sau de stat) și proiecte de cercetare pentru programe post-doctorale¹³⁵ pentru dezvoltarea unei cariere independente a tinerilor cercetători din România, oferindu-le acces la cele mai performante infrastructuri de cercetare din țară.

Alte programe esențiale pentru C&D

Programele sunt dezvoltate de o serie de instituții naționale de cercetare și dezvoltare pentru a sprijini strategiile pe termen mediu și lung și sunt finanțate de instituția ANCS (Autoritatea Națională pentru

¹³⁴ <http://www.cncsis.ro/Public/cat/501/Proiecte-de-mobilitate-a-doctoranzilortip-MD.html>

¹³⁵ <http://www.cncsis.ro/articole/1967/Proiecte-de-cercetare-postdoctoralatip-PD.html>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cercetare Științifică). În anul 2009, ANCS a sprijinit 46 de programe esențiale C&D, având un buget total de aproximativ 83 de milioane de euro (1 EUR = 4.3 RON), cu 30% mai mare decât în anul 2008, pentru menținerea personalului C&D, în mod special tinerii cercetători cu experiență internațională. În 2010, ANCS a finanțat 47 de programe esențiale C&D (ANCS, 2010).

Pregătirea următorului ciclu de planificare a început în anul 2012. Principiile generale pentru un ciclu nou includ corelarea strategiilor de specializare inteligentă (Smart Specialization) cu Strategia Națională CDI pe 2014-2020 și concentrarea acestora pe un set redus de priorități conform cerinței de creștere a impactului socio-economic. ANCS a lansat un proiect premergător pentru identificare specializărilor inteligente, ale căror rezultate inițiale vor fi vizibile în Martie 2012. În plus, începând din Ianuarie 2013 a fost lansat un proiect pe trei luni pentru elaborarea Strategiei Naționale în domeniul cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării 2013-2020 cu planul aferent, care coordonează finanțarea publică pentru CDI. Proiectul va oferi și recomandări pentru axa fondurilor structurale dedicate inovării.

6.7 Participarea în rețelele internaționale de cercetare

Rețeaua EURAXESS este una din măsurile luate cu scopul de a sprijini mobilitatea transnațională. România este implicată în două proiecte FP7 EURAXESS: "Discover Europe" și EURAXESS T.O.P" (Facilitatea transnațională a Rețelei Serviciilor EURAXESS).

Rețeaua Romanian Mobility Centers (RoMob), ca parte a European Mobility Centers Network a fost înființată încă din 2005 și include opt centre regionale localizate în opt zone de dezvoltare economică din țară. Centrele au scopul de stimula, de a încuraja și de a facilita mobilitatea cercetătorilor străini în România, de a crește vizibilitatea cercetării din România și de a promova cercetarea și organizațiile de business din România în cadrul ERA. Centrele au personal dedicat în diferite universități, institute de cercetare și camere de industrie și comerț din principalele orașe ale țării. Cu toate acestea, rețeaua are o vizibilitate destul de scăzută în rândul cercetătorilor, iar mobilitatea cercetătorilor străini în România este de asemenea scăzută din cauza condițiilor de cercetare din țară.

În anul 2011, numărul posturilor din cercetare publicate pe portalul EURAXESS Jobs a fost de 1 (în România) la o mie de cercetători din sectorul public, similar cu grupul de referință al Uniunii Inovării (1 post la 1000) dar la mare distanță de media UE de 24 de posturi la o mie de cercetători.¹³⁶

România a fost foarte implicată în evoluția Procesului Bologna pentru a dezvolta și pentru a consolida Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA). Astfel, România a organizat Conferința Ministerială de la București din 26-27 Aprilie 2012, a găzduit Secretariatul Bologna Follow-up Group (BFUG) în 2010-2012 și este actualmente unul dintre coordonatorii a EHEA Working Group (WG) pe al treilea ciclu al Procesului Bologna, alături de Spania și Italia.

Obiectivele EHEA WG pe al treilea ciclu sunt:

¹³⁶ Vezi Figura 15 "Indicatori Cheie – România".

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Structurarea implementării actuale a ciclului trei în cadrul EHEA, conform "Recomandărilor Salzburg II" și Principiilor pentru Training-ul Doctoral Inovator;
- Formularea propunerilor de politici pentru promovarea calității, transparenței, angajabilității și mobilității în al treilea ciclu, pe baza rezultatelor de primul punct și luând în considerare dezvoltările prevăzute în cadrul ERA de către Horizon 2020 și alte inițiative UE;
- Explorarea nevoii și fezabilității dezvoltării principiilor comune pentru o mai bună integrare a programelor ciclurilor I și II, cu scopul de a crea continuitate între educație și cercetare și pentru a întări sinergiile cu ERA.

Responsabilitățile României în cadrul WG sunt legate de calitatea și transparența educației doctorale în 47 de țări din cadrul EHEA:

- Explorarea procedurilor de asigurare a calității în pregătirea doctorală, prin cooperarea cu stakeholderii relevanți, după cum urmează:
 - Prin identificarea criteriilor specifice pentru asigurarea calității și acreditarea programelor ciclului trei și stabilirea anumitor principii în acest sens în colaborare cu Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior. Un aspect important ar fi de a încuraja țările și Agențiile QA să ia în considerare particularități, cum sunt internaționalizarea curriculumului și doctoratele cu orietare profesională.
 - Prin sprijinirea evaluării colegiale de succes – abordare folosită de către Asociația Universităților Europene și de către WG pe resursele umane din cadrul Comisiei Europene: WG ar trebui să revizuiască procedurile de succes pentru asigurarea calității stabilite de către instituțiile de învățământ superior pentru a îmbunătăți rezultatele studiilor doctorale;
 - Prin creșterea încrederii în activitățile instituțiilor de învățământ superior și a sistemelor acestora cu privire la studiile doctorale, folosind proceduri adecvate de asigurare a calității.
- Formularea propunerilor de politici pentru a crește folosirea instrumentelor de transparență în al treilea ciclu, pe baza exemplelor de bună practică, și explorarea noilor instrumente pentru a crește transparența programelor ciclului trei. Rezultate posibile ar putea fi:
 - O listă de instrumente posibile, pe lângă cadrul calificărilor și sistemele de asigurare a calității, pentru promovarea transparenței ciclului trei;
 - Directive pentru creșterea transparenței în descrierea programelor de studiu aferente ciclului trei, din punctul de vedere al (i) rezultatelor învățării, (ii) posibilitățile de finalizare a studiilor doctorale, (iii) organizarea studiilor doctorale (de ex. Școli doctorale/postuniversitare), (iv) proceduri de evaluare.

România este implicată într-o serie de rețele internaționale pentru promovarea calității și inovării în educație și cercetare. De exemplu, UEFISCDI a stabilit acorduri biltarale cu Franța, Germania, Elveția și Statele Unite. Mai multe detalii cu privire la aceste acorduri sunt în Capitolul 7 Parteneriate și Cooperări Naționale și Internaționale.

Pentru a crește cooperarea și coordonarea activităților de cercetare la nivel național și regional în țările UE și statele asociate, în anul 2002 a fost lansată **Schema ERA-NET** ca parte a "Programului Cadru 6 - PC6" și continuă în cadrul PC7. România face parte din acest program prin UEFISCDI. În cadrul **Schemei de finanțare de tip ERA-NET**, UEFISCDI implementează proiecte în următoarele domenii: pescuit, acvacultură și procesarea fructelor de mare, aplicațiile sistemelor biologice, tehnologie maritimă, știință și materiale de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

inginerie, cercetare a producției, textile în Aria de Cercetare Europeană, industria biotehnologiei, cercetare în neuroștiințe și nano-medicină.¹³⁷

De asemenea, România face parte din Inițiativele Tehnologice Comune (**JTI - Joint Technology Initiative**) care sprijină participarea întreprinderile Tehnologice Comune din Europa (European Joint Technology Enterprises). În egală măsură, Inițiativele Tehnologice Comune sprijină participarea României în parteneriatele publice și private la nivel european pentru a localiza ariile strategice esențiale pentru competitivitatea europeană în cercetare și inovare.

Pentru a crește calitatea vieții persoanelor vârstice și pentru a întări baza industrială a Europei prin folosirea tehnologiilor informației și a comunicațiilor (TIC), România dezvoltă programe comune prin intermediul **AAL ('Ambient Assisted Living')**.

În plus, UEFISCDI dezvoltă proiecte co-finanțate și în Islanda, Liechtenstein și Norvegia, fiind parte din Spațiul Economic European (EEA) și din **Programul de Cooperare Transnațională Sud Estul Europei (SEE)**. Programul SEE oferă finanțare pentru proiecte de dezvoltare economică în 15 țări europene, inclusiv România.

7. Parteneriate și cooperări naționale și internaționale

7.1 Educație

Conform organigramei Ministerului Educației Naționale, Direcția Generală pentru Învățământul Superior este cea care, în colaborare cu Direcția de Relații Internaționale, Direcția Afaceri Europene și Direcția Relații Bilaterale și Organizații Internaționale, este responsabilă de promovarea învățământului superior din România. Ministerul Educației Naționale este instituția responsabilă de cooperarea la nivel național și internațional.

Principalele parteneriate și cooperări internaționale în România sunt acordurile bilaterale și acordurile Erasmus, CEEPUS, Fulbright, DAAD și programele din spațiul francofon.

Tabelul 27 listează statele cu care Guvernul României a semnat acorduri bilaterale, numărul și tipul bursei pentru anul universitar 2013-2014.

Tabel 27 Statele cu care Guvernul României a semnat acorduri bilaterale, numărul și tipul bursei oferite pentru anul universitar 2013-2014

Parteneriat bilateral	Licență	Master	Doctorat	Postuniversitar	Lună/ bursă	Alte tipuri
Armenia	3	3	2			
Azerbaijan	3		2		30	3

¹³⁷ <http://uefiscdi.gov.ro/Public/cat/651/ERA-NET.html>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Belgia, Comunitatea Flamandă	3		2			2
China	24					5
Coreea		2				
Egipt	5	3	2			
Grecia	3			1		3
India	2	3			2	
Kazakhstan	1	2	2			10
Moldova	100	50	50		100	
Nigeria	5					
Polonia					30	10
Rusia	10		+8 PhD			150
Serbia	12		+ 3 PhD		40	5
Turkmenistan	25		2			8

Programul Guvernamental pe Educație 2013-2016¹³⁸ specifică următorul scop legat de internaționalizarea educației: "continuarea consolidării parteneriatelor și acordurilor bilaterale și multilaterale, încurajarea schimburilor academice pentru studenți și profesori, în programele existente și prin dezvoltarea noilor modalități de cooperare internațională."¹³⁹ De asemenea, un alt obiectiv este de a "dezvolta relații bilaterale și multilaterale, naționale și internaționale pentru a identifica exemple de bună practică și pentru a le implementa în țara noastră."¹⁴⁰

În ceea ce privește numărul parteneriatelor obținute de instituțiile de învățământ superior în colaborare cu instituțiile din străinătate, singurele date identificate sunt cele oferite de către universități (colectate în procesul de clasificare al universităților) și oferă detalii doar cu privire la numărul și natura acestor parteneriate.

Tabelul 28 oferă o imagine structurată pe ani a proiectelor universitare realizate în parteneriat cu instituții din străinătate. În calitate de beneficiar sau partener principal, România a primit finanțare pentru 374 de proiecte în 2010, cu peste 13% (60 de proiecte) mai puțin decât în anul 2006.

Numărul total de parteneriate obținute atât în calitate de beneficiar sau partener principal, cât și în calitate de partener este de 853 în anul 2010, cu 9% (71 de parteneriate) mai mult decât în anul 2006.

¹³⁸ <http://www.gov.ro/upload/articles/117011/program-de-guvernare-2013-2016.pdf>, 2013-2016 Programul Guvernamental pe Educație

¹³⁹ 2013-2016 Programul Guvernamental pe Educație

¹⁴⁰ 2013-2016 Programul Guvernamental pe Educație

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 28 Numărul proiectelor finanțate de instituții din străinătate

	Număr de proiecte finanțate de instituții din străinătate				
Obținute în calitate de beneficiar sau partener principal:	2006	2007	2008	2009	2010
din programul cadru al UE	157	137	112	117	123
în alte programe ale UE gestionate de instituții din străinătate	114	108	86	88	106
din alte programe finanțate din fonduri publice din străinătate	79	97	100	103	96
din proiecte finanțate din fonduri private din străinătate	84	69	68	51	49
Obținute în calitate de partener					
din programul cadru al UE	145	142	199	164	199
în alte programe ale UE gestionate de instituții din străinătate	93	137	146	172	140
din alte programe finanțate din fonduri publice din străinătate	67	107	128	109	107
din proiecte finanțate din fonduri private din străinătate	43	43	61	41	33

Întrucât în urma parteneriatelor instituționale universitățile reușesc să atragă o serie de fonduri care sunt direcționate pe diferite domenii sau aspecte, valoarea monetară totală, exprimată în lei, a proiectelor/granturilor/contractelor de cercetare științifică/creație artistică, precum și a componentelor de cercetare din alte tipuri de proiecte, obținute prin competiții organizate în străinătate sau de la instituții private din străinătate a fost de aproape 1.8 milioane euro, cu 64% mai mult decât în anul 2006 (fonduri obținute în calitate de beneficiar sau partener principal). Câteva state partenere sunt: China, Franța, Ungaria și Austria. Fondurile obținute în calitate de partener în 2006-2010 au crescut aproximativ de trei ori, ajungând la aproape 10 milioane de euro.

7.2 Cercetare (Japonia, Elveția, Franța, Australia etc.)

UEFISCDI promovează calitatea și inovația în cercetarea științifică din România prin dezvoltarea coopererărilor cu diferite organizații internaționale. Principalele acorduri de cooperare ale UEFISCDI sunt stabilite cu:

- **Fundația Europeană pentru Știință (ESF)** este o organizația independentă, nonguvernamentală dedicată colaborării științifice pan-europene. Unul din rolurile principale ale fundației este legătura pe care acesta o face între culturile heterogene de cercetare și agențiile din Europa și din lume.

Începând cu anul 2005, România este membru al Fundației Române pentru Știință prin Hotărârea Guvernamentală nr. 527/2005. Autoritățile au aprobat participarea comunității științifice din România la inițiativele, proiectele și programele Fundației Europene pentru Știință. Comunitatea științifică din România are oportunitatea de a participa în:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- "Programele științifice EUROCORES, cu finanțare oferită prin contribuția membrilor ESF, conform reglementărilor de finanțare ESF;
 - Sesiuni de explorare – Workshop-uri de explorare și activități realizate în parteneriat, finanțate de către ESF;
 - Conferințe de cercetare organizate de ESF – ESF Research Conferences, finanțate de către ESF în colaborare cu alte instituții europene;
 - Activități de previzionare științifică - Forward Looks, finanțate de către ESF;
 - Activități cu privire la infrastructurile de cercetare - Research Infrastructures, finanțate de către ESF alături de alte instituții;
 - Alte inițiative, proiecte și programe care pot fi implementate de către ESF"¹⁴¹.
- **Agencia Națională de Cercetare, Franța (ANR)** "este o organizație finanțatoare. A fost înființată de către guvernul francez în anul 2005 pentru finanțarea proiectelor de cercetare pe baza competențelor, oferindu-le cercetătorilor cele mai bune oportunități pentru realizarea proiectelor lor și deschizând noi orizonturi în domeniul cercetării. Rolul Agenției este de a flexibiliza sistemul de cercetare din Franța, de a încuraja noi dinamici și de a stabili noi strategii pentru dobândirea cunoștințelor noi"¹⁴².

Cooperarea cu ANR a fost inițiată în 2011, prin intermediul unui Memorandum semnat între Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică (ANCS) din România, și Agenția Națională de Cercetare (ANR) din Franța, având scopul de a consolida comunitățile de cercetare din România și din Franța în zonele de interes mutual, dar și de a finanța proiectele în cotutelă/comune realizate de cele două țări. Conform acestui document, prioritare vor fi următoarele domenii de cercetare: fizica, mediul, ecosistemele și biodiversitatea, iar fiecare țară își stabilește propria echipă de cercetare.

- **Programul de Cooperare Elvețiano-Român** își propune să contribuie la reducerea disparităților economice și sociale în cadrul Uniunii Europene extinse, cât și între diferitele regiuni de dezvoltare ale statelor beneficiare.

Suma alocată României în cadrul acestei asistențe financiare este de 147 milioane euro, perioada de angajare a fondurilor fiind de 5 ani de la data aprobării creditului cadru de către Parlamentul elvețian, iar cea a plății efective de 10 ani. Documentul care stabilește cooperarea între cele două țări a fost semnat la Berna în anul 2010 - Acordul-cadru bilateral între Consiliul Federal al Elveției și Guvernul României.

Una din ariile de concentrare tematică ale acordului este dezvoltarea resurselor sociale și umane, cu un accent pe consolidarea schimburilor academice între cele două țări. Realizarea acestor obiective va fi posibilă prin *Fondul Tematic pentru Cercetare* (promovarea cercetării joint/comune între Elveția și România) și *Acordul de Fond Tematic privind Cercetarea* (schimburi științifice între România și Elveția).

- **Fundația Națională de Știință (NSF)**, din Statele Unite a invitat structurile de finanțare din România să participe în cadrul *Materials World Network* în anul 2008, pentru a sprijini colaborarea internațională în fizică și cercetarea materialelor. Dacă un proiect primește finanțare, fiecare

¹⁴¹ http://uefiscdi.gov.ro/userfiles/file/cooperare%20internationala/ESF/HOTARARE_527_2005_ESF.pdf

¹⁴² <http://www.agence-nationale-recherche.fr/en/project-based-funding-to-advance-french-research/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

organizație finanțatoare trebuie să sprijine acea parte a proiectului care se desfășoară în țara de proveniență a respectivei organizații. Comunitatea de cercetare din România a avut până în acest moment oportunitatea de a participa în trei astfel de apeluri.

Activitatea Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării constă și în:

- Implementarea programelor pentru creșterea cooperării și coordonării activităților de cercetare din cadrul Statelor Membre UE și a statelor asociate (ERA-NET);
- Sprijinirea participării cercetătorilor din România la European Joint Technology Enterprises (JTI-Joint Technology Initiative);
- Sprijinirea participării în cadrul proiectelor de cercetare joint/comune în cadrul Programului AAL ('Ambient Assisted Living');
- Sprijinirea proiectelor de cercetare tehnologică a IMM-urilor, în parteneriat cu instituțiile de cercetare și universitățile, la nivel european, prin Programele Eurostars - EUREKA network tool;
- Continuarea programelor implementate de UEFISCDI și finanțate în parteneriat cu Islanda, Liechtenstein și Norvegia (EEA - European Economic Area) sau Programul de Cooperarea Transnațională Sud Estul Europei (SEE).

7.3 Implicarea României în structurile internaționale – guvernamentale și nonguvernamentale - pe problema internaționalizării (IAU, ACA, OECD, EAIE, EUA, universități sau alte tipuri de rețele);

Principalele structuri internaționale în care România (în mod direct sau prin diferite organizații/instituții românești) este implicată în ceea ce privește internaționalizarea învățământului superior sunt următoarele: **Asociația Internațională a Universităților (IAU)**. România are 15 universități membre IAU, din care 5 sunt universități private și 10 sunt de stat. Mai mult, România este reprezentată în structura de conducere a asociației.

În cadrul **Asociației Europene a Universităților (EUA)**, România este reprezentată de 30 de universități. Rețeaua Universităților de la Marea Neagră și Consiliul Național al Rectorilor sunt de asemenea reprezentați în cadrul EUA. În Consiliul EUA, România este reprezentată de președintele Consiliului Național al Rectorilor. În **Grupul Coimbra**, România este reprezentată de Universitatea Al. I. Cuza din Iași, iar în cadrul **UNICA – Rețeaua Universităților din Capitalele Europene** România este reprezentată de Universitatea din București.

România nu este reprezentată în cadrul **Asociației pentru Cooperarea Academică (ACA)**.

În cadrul **Asociației Europene pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA)**, România este reprezentată de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS). Prof. Dr. Radu Damian este membru al conducerii ENQA din 2010. România nu este reprezentată în cadrul Consorțiului European pentru Acreditare în Învățământul Superior.

Mai mult decât atât, în cadrul **Registrului European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR)**, România este reprezentată de către Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS). Melinda Szabo (ex. ANOSR) este Project Officer al EQAR, iar Anca Prisăcariu din cadrul

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Alianței Naționale Organizațiilor Studențești din România este delegatul Uniunii Studenților din Europa în Comitetul Registrului. În cadrul **Federației Studenților din Europa (ESU)**, România este reprezentată de Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România (ANOSR). Mai mult, Ligia Deca a fost Președitea ESU între 2008 și 2010. De asemenea, România este reprezentată de 4 federații ale profesorilor în cadrul **Education International (EI)**. Federația profesorilor Alma Mater (care reprezintă corpul profesoral din învățământul superior) este membră EI. Președitea onorific al federației Alma Mater a fost membru de conducere al Structurii Pan-Europene a Educației /ETUCE din 2003.

Este important de menționat faptul că România nu este membru al OCDE¹⁴³.

7.4 Consorțiile universitare din România

România nu are o tradiție în crearea consorțiilor de învățământ superior. Legea care reglementează stabilirea consorțiilor în învățământul superior este Legea 287/24 din iunie 2004. Câteva din consorțiile universitare din România sunt detaliate mai jos:

Consortiul Universitaria

A fost înființat în anul 1996 fără un statut juridic. În 2009, Consortiul Universitaria devine entitate legală. Membrii acestui consorțiu sunt: Universitate din București, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Universitatea de Vest din Timișoara și Universitatea de Științe Economice din București.

Conform reuniunii Consortiului, care a avut loc la Timișoara în 2012, universitățile au stabilit o serie de obiective cu privire la internaționalizarea învățământului superior:

- Identificare problemelor care ar putea apărea datorită OMECTS nr. 6000/15.10.2012 (nu există posibilitatea transferului de fonduri către universități, absența unei poziții clare în această privință, nevoia personalului competent din punct de vedere profesional, etc.) și adoptarea unei poziții comune în această direcție;
- Un calendar comun pentru echivalarea diplomelor și pentru procedura de admitere pentru cetățenii țărilor terțe;
- Stabilirea unui program anual pentru burse de mobilitate dedicat studenților străini din România – "Burse de Excelență ale Consortiului Universitaria" (o bursă/universitate, perioada de trei luni, toate domeniile de studiu, suma: cel puțin 1000 euro/lună + transport și cazare, prioritate pentru programele doctorale);
- Pentru promovarea consorțiului universităților în străinătate: un sistem de reprezentare printr-un stand comun în cadrul târgurilor educaționale internaționale; stabilirea rolului ambasadurilor consorțiului: alumni și studenți în cadrul consorțiului care se află deja în străinătate printr-o bursă de mobilitate.

Consortiul Universitar al Timișoarei

A fost înființat în prima jumătate a anului 2011 între Universitatea Politehnică „Traian Vuia” și Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”. Principalul scop al Consortiului Universitar al Timișoarei este de a deveni un furnizor puternic în domeniul educației și cercetării, de a fi competitiv la nivel național și

¹⁴³ <http://www.oecd.org/about/membersandpartners/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

internațional, de a avea potențial înalt de performanță în domeniile în care universitățile acestui consorțiu deja sunt performante, dar și în alte arii de interes multidisciplinare.

Consortiul Universitar al Regiunii Centrale

A fost stabilit în Aprilie 2011 între patru universități: Universitatea "Transilvania" din Brașov, Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, Universitatea "Petru Maior" din Tîrgu Mureș, și Universitatea "1 Decembrie" din Alba-Iulia. Scopul acestui consorțiu este de a crește excelența în cercetare și predare, de a optimiza folosirea resurselor umane, materiale și financiare oferind astfel mai mult potențial de dezvoltare în aria europeană a educației și cercetării. De asemenea, consorțiul are scopul de a identifica și extinde noi forme de educație în ariile în care au expertiză universitățile partenere.

Principalele obiective ale Consorțiului sunt următoarele:

- Crearea strategiilor comune de cercetare și dezvoltare sustenabilă în conformitate cu prioritățile regionale, naționale și europene;
- Organizarea manifestărilor științifice regionale, naționale și internaționale, cum sunt conferințele, workshop-urile, simpozioanele;
- Promovarea programelor academice în cotutelă;
- Dezvoltarea unui ghid al studentului la nivelul întregului consorțiu;
- Promovarea cotutelei în școlile doctorale și dezvoltarea programelor post-doctorale în parteriat;
- Sprijinirea mobilității interne la nivelul consorțiului.

Consortiul Universitar Agronomic și de Medicină Veterinară

Acesta este un consorțiu stabilit de șase universități din România: Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară a Banatului, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară "Ion Ionescu de la Brad" din Iași, Universitatea Transilvania din Brașov, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, Universitatea din Craiova. Principalul scop al consorțiului a fost de a participa în programul de management AGRAL.

8. Finanțarea pentru internaționalizare

8.1 Prevederi generale cu privire la finanțarea pentru învățământul superior

Învățământul superior din România este bazat pe Constituția României din 1991 (revizuită în 2003) și pe legislația și amendamentele ulterioare din educație.

În anul 1997, a fost implementat un nou mecanism de finanțare a învățământului superior, bazat pe contracte bilaterale între Ministerul Educației, Cercetării și Inovării și instituțiile de învățământ superior, având o componentă de calculare a costurilor diferențiate per capita în funcție de studenți. Fiind inițial introdusă în 2002, componenta calitativă (bazată pe indicatori de proces și input) a algoritmului de finanțare a fost ulterior dezvoltată. Din acest punct, procentajul finanțării universitare alocate conform anumitor criterii cantitative a crescut în fiecare an, ajungând la aproape 30% în anul 2010. Cu totea acestea, relevanța acestor criterii s-a dovedit foarte scăzută, atunci când s-a luat în considerare

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

diferențierea instituțională. Astfel, cei doi piloni fundamentali ai algoritmului, care a creat cadrul conceptual al strategiei de finanțare a învățământului superior din România, au fost:

- Alocarea diferențiată a unei părți a fondurilor către universități în funcție de numărul de studenți, ca parte principală a finanțării publice a universităților;
- Alocarea diferențiată, generată de componenta calitativă (calculată pe baza indicatorilor calitativi, revizuiți în mod regulat la recomandarea unei agenții publice specializate).

Legea Educației Naționale a fost adoptată în data de 5 Ianuarie 2011 pe baza strategiei "Educație și Cercetare pentru Societatea Cunoașterii"¹⁴⁴. În același timp, finanțarea publică fiind foarte uniformă, nu oferea o stimulare semnificativă pentru îmbunătățirea calității educației și a rezultatelor cercetării. Analiza realizată de comisia prezidențială în anul 2007 sugerează faptul că majoritatea criteriilor de finanțare cu privire la performanța predării/învățării nu au reprezentat un procentaj important al finanțării publice. Două din principalele obiective ale legii educației au fost ierarhizarea programelor de studiu și clasificarea instituțiilor de învățământ superior.

Finanțarea publică a universităților a fost restructurată conform rezultatelor proceselor de clasificare și ierarhizare.

Structura de finanțare s-a schimbat în consecință:

- Un minimum de 30% reprezentând ponderea pentru finanțarea de bază în universitățile de stat, pe baza unor standarde și criterii stabilite de Consiliul Național al Finanțării în Învățământul Superior și aprobat de Ministerul Educației Naționale; o nouă finanțare a fost adăugată pentru dezvoltarea instituțională în cazul celor mai bune universități în fiecare din clasele stabilite.

Scopul acestor delimitări a fost eficientizarea alocării resurselor și o creștere a sistemului de învățământ superior. Fiecare universitate și-a asumat o misiune, iar finanțarea publică a universității s-a modificat în funcție de misiunea acesteia și de prevederile de calitate academică. Procesul de clasificare a fost atacat în instanță de către universitățile din România, iar în unele cazuri procesul a fost declarat invalid.

8.2 Fonduri specifice pentru internaționalizarea activităților din învățământul superior

Studenții străini pot studia în România pe baza burselor oferite de statul Român sau prin programele de cooperare și mobilitate academică (ERASMUS MUNDUS, CEEPUS, TEMPUS, ASIA). Bursele oferite de statul român conform acordurilor bilaterale existente sunt coordonate de Ministerul Educației Naționale, Direcția Generală pentru Învățământ Superior în colaborare cu Direcția Relații Internaționale, Direcția Afaceri Europene și Departamentul Acordurilor Bilaterale, pe baza unei propuneri a autorității competente din țara de origine a candidatului.

Bursele oferite de statul român pot de asemenea fi obținute prin Ministerul Afacerilor Externe, în universitățile de stat din România și pentru etnicii români. Agenția de Credite și Burse de Studii (ACBS) oferă acces la bursele oferite de Ministerul Educației Naționale, pentru diferiți aplicanți, și coordonează

¹⁴⁴ http://www.presidency.ro/static/ordine/Educatie_si_Cercetare_pentru_Societatea_Cunoasterii.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

sistemul de împrumuturi pentru studenți¹⁴⁵. Detalii cu privire la politicile care încurajează internaționalizarea învățământului superior, în mod special mobilitatea, pot fi găsite în capitolul 3.4.c Agenția de Credite și Burse de Studii.

În plus, Agenția de Credite și Burse de Studii (ACBS) coordonează programele de burse pentru studii în străinătate, prezintă legislația relevantă și organizează concursuri naționale pentru bursele oferite de stat¹⁴⁶:

- Tratat bilaterale în vigoare sau cu oferte unilaterale făcute de România altor state: Siria, Bulgaria, Moldova, Egipt, Coreea, Grecia, Italia, Luxemburg, Nigeria, Republica Cehă, Croația, Slovacia, Kuwait, Polonia, Ungaria, Armenia, Palestina, Azerbaijan, China, Kazakhstan, Rusia, Turkmenistan, Belgia (regiunea Valonă), India, Serbia, Finlanda;
- Ordonanța Guvernamentală nr. 697/1996;
- Titu Maiorescu;
- Vasile Pârvan și Nicoale Iorga;
- Theodor Aman;
- Bursa Specială "Guvernul României".

România participă în programul CEEPUS III începând din anul universitar 2011-2012, pe o perioadă de 7 ani care poate fi prelungită. Prin acest program, Ministerul Educației Naționale oferă 500 de luni de bursă în fiecare an. Beneficiarii acestor burse vor primi pe perioada studiului la universitatea gazdă o bursă lunară de 120 de Euro pentru studenții de nivel licență, 150 de Euro pentru Master, 330 de euro pentru asistenți, 360 de euro pentru lectori, 390 de euro pentru profesori colaboratori și 590 de euro pentru profesori. Studenții care urmează cursuri intensive și cursuri de limbă vor primi de asemenea jumătate din bursa lunară pentru cursuri mai scurte de 15 zile și dublul bursei lunare pentru cursuri mai lungi de 15 zile.

Există 8 Programe CEEPUS în România pentru anul universitar 2012-2013. Principalele domenii acoperite sunt bioanaliza, antropologia culturală, medicina, ingineria și muzica.¹⁴⁷

Conform Legii Educației Naționale:

Art. 205(10) Ministerul Educației Naționale poate oferi burse anuale pentru studii universitare și postuniversitare în străinătate, din fondurile alocate cu acest scop. Aceste burse sunt oferite în urma unei competiții organizate la nivel național;

Art. 205(11) Studenții și absolvenții instituțiilor publice acreditate de învățământ superior pot lua parte la competițiile organizate pentru oferirea bursei conform prevederilor de la punctul (10);

Art. 206(1) Statul Român va oferi anual, prin decizie guvernamentală, un număr de burse pentru taxa studenților străini. Aceste burse vor fi oferite doar acelor universități și programe de studiu care ating cele mai înalte standarde de calitate, fie ele publice sau private;

¹⁴⁵ Nu este încă funcțional

¹⁴⁶ <http://www.mae.ro/en/node/2176>

¹⁴⁷ http://www.ceepus.info/public/network/network_info.aspx

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Art. 206(2) Universitățile, în baza propriei lor guvernante, pot lua o decizie cu privire la suma totală a veniturilor lor pentru înscrierea studenților străini;

8.3 Politicile instituțiilor de învățământ superior cu privire la taxa de școlarizare pentru studenții români și internaționali și impactul asupra sistemelor instituțiilor de învățământ superior

În Latvia, Lituania, Ungaria, România și Croația, instituțiile propun numărul maxim de locuri pentru fiecare domeniu de studiu și autoritățile educaționale aprobă numărul final finanțat prin bugetul educațional. În România, 70% din finanțarea de bază este oferită pe baza numărului de studenți echivalenți unitar și 30% este finanțare pe baza indicatorilor de calitate. Numărul de studenți echivalenți unitar este un parametru fundamental al metodologiei de finanțare, valoarea sa fiind considerată un parametru al instituțiilor de învățământ superior. Numărul de studenți echivalenți unitar este calculat luând în considerare numărul studenților pe fiecare domeniu de studiu și coeficientul de cost al fiecărui domeniu de studiu. Prin urmare, finanțarea în învățământul superior variază în funcție de numărul domeniilor de studiu și numărul studenților în fiecare domeniu de studiu.

În Mai 2011, a fost publicată lista instituțiilor de învățământ superior care au participat în procesul de colectare a datelor pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studiu. Pe baza datelor oferite de universitățile din România în perioada 2009-2010, numărul total de studenți în universitățile de stat și private a fost 980.234. Analizând aceleași date furnizate de către universități, numărul total de studenți români plecați în străinătate prin intermediul programelor de mobilitate a fost de 4.768 atât din cadrul universităților de stat, cât și din cadrul universităților private. Acest lucru înseamnă că din aproape un milion de studenți români, 0.49% au primit credite transferabile de la o universitate din străinătate. Conform unui raport publicat de Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP), 3.503 studenți au beneficiat de o bursă Erasmus în 2011. Numărul studenților dintr-o universitate străină care au ales să studieze în România este mult mai mic decât numărul studenților outgoing, care reprezintă 22,18% din numărul total de studenți mobili (incoming și outgoing) în anul universitar 2009-2010.

Conform ANPCDEFP, bursa Erasmus pentru mobilități studențești are, de obicei, o valoare între 300 și 500 Euro/lună. Pentru anul 2012-2013, un student poate primi finanțare maxim 4 luni, minim 300 euro/lună. Deoarece bursele Erasmus nu acoperă toate costurile deplasării, studentul trebuie să aibă surse de finanțare suplimentară care să acopere restul de bani necesari. Spre exemplu, conform reglementărilor anumitor universități, contribuția studentului trebuie să fie de minim 100 euro/lună. Universitățile pot suplimenta fondul de burse Erasmus, însă aceasta nu este o practică răspândită la nivel național.

Prin lege, educația de stat este gratuită și statul oferă burse sociale pentru copiii și tinerii instituționalizați sau care provin din familii dezavantajate. Învățământul superior în instituțiile de stat este gratuit, chiar dacă universitățile au o taxă de aplicare, înregistrare, examenele restante și activitățile extracurriculare de predare. Studenții subvenționați de stat și unii studenți care plătesc taxa de școlarizare pot primi cazare subvenționată în campusul universitar, costul cazării fiind de aproximativ 25 – 50 euro/lună. Aproximativ 30% din studenți locuiesc în cămine. Cantinele sunt subvenționate și coordonate de universități.¹⁴⁸

¹⁴⁸ UNESCO-CEPES Monografie a Învățământului Superior din România, București 2011, pag. 104

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Conform unui studiu realizat de ANOSR¹⁴⁹ costurile de trai ale unui student variază între 330 (75 euro) și 5.430 de lei (1.200 euro). O sumă medie pentru costurile lunare de cazare, masă și ale cheltuieli ar fi de 1.400 de lei (~ 317 euro): 124.67 lei (aprox. 30 euro) pentru cazare, 483 lei (110 euro) pentru masă, 65 lei (15 euro) pentru transport și 211 lei (47 euro) pentru alte cheltuieli. Într-un studiu realizat de ANOSR, în anul 2011, 69,4% din 20.000 de respondenți dispuneau lunar de mai puțin de 500 de lei (120 euro), în timp ce 12,9% dispuneau lunar de mai mult de 700 de lei (160 euro).

Taxe de studii și numărul locurilor finanțate și cele cu plată sunt stabilite la nivel universitar pentru fiecare domeniu de studiu. Instituțiile de învățământ superior trimit anual către Ministerul Educației Naționale un document cu propuneri pentru numărul locurilor bugetate și cele cu plată pentru fiecare domeniu de studiu, iar Ministerul aprobă distribuirea fondurilor în rândul instituțiilor de învățământ superior și pe domenii de studiu.

Cifrele pentru anul universitar 2012-2013 sunt următoarele:

Pentru studenții români:

- Licență (anul I): 62.400 locuri bugetate;
- Master: 35.600 locuri bugetate;
- Residentiat: 4.000 locuri bugetate;
- Doctorat: 3.000 locuri bugetate;
- Mobilitate studențească/ stagii de practică: 200 locuri bugetate.

Pentru studenții străini (finanțați total sau parțial prin acorduri bilaterale sau unilaterale ale statului):

- Licență (anul I): 3.520 locuri bugetate;
- Master: 935 locuri bugetate;
- Doctorat: 95 locuri bugetate;
- Stagii de specializare pentru studenți: 700 locuri bugetate;
- Stagii de specializare pentru absolvenți: 1.000 locuri bugetate.

Conform unui studiu realizat de UNESCO-CEPES în 2011, taxa de școlarizare variază în medie între 2.000 lei și 2.500 de lei (aproximativ 500-600 euro). Studenții care plătesc taxa de școlarizare care nu sunt în ultimul an de studiu și au rezultate academice bune sunt eligibili pentru finanțare din partea statului pentru anul următor. Studenții pe locurile bugetate care nu au rezultate academice bune pot trece la cu taxă în următorul an academic. Numărul locurilor bugetate de stat crește anual. În tabelul de mai jos poate fi observată distribuția fondurilor alocate pentru finanțarea de bază (în mii de lei).¹⁵⁰

¹⁴⁹ <http://www.anosr.ro/parteneri/publicatii/>

¹⁵⁰ UNESCO-CEPES UNESCO-CEPES Monografie a Învățământului Superior din România 2011, pag. 104

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

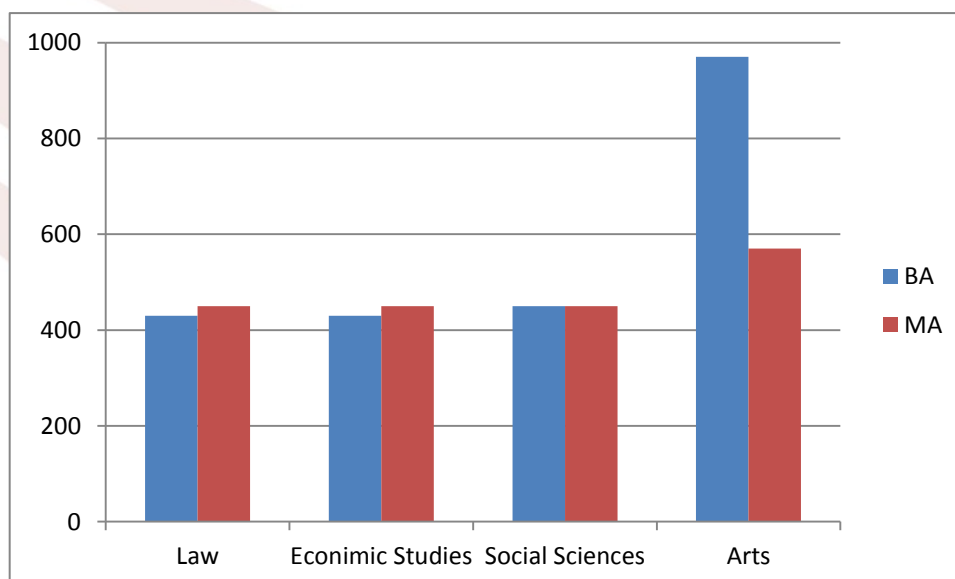
Tabel 29 Fonduri alocate pentru finanțarea de bază (în mii de RON)

An	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Învățământ superior	1.065	1.283	1.659	2.185	2.680	3.260	4.479	5.022

În anul 2008, fondurile alocate pentru finanțarea de bază au crescut de 5 ori comparativ cu anul 2011.

În diagrama de mai jos, poate fi observată o estimare a taxei de școlarizare anuale (în euro) plătită de studenții din universitățile private:

Figura 17 Taxa de școlarizare anuală estimativă (euro) plătită de studenții din universitățile private

Studenții UE care aplică la studii în România beneficiază de aceleași condiții ca studenții români. Ordonanța de Guvern nr. 22/2009 reglementează taxele de școlarizare pe care le plătește un cetățean non-UE. Taxele sunt scăzute, dar trebuie plătite în avans pentru o perioadă de 10 luni în cazul programelor de studiu full-time și pe o perioadă de 3 luni pentru cursurile part-time. Taxele de școlarizare pentru studenții non-UE din România sunt următoarele (MECTS, 2009):¹⁵¹

¹⁵¹ UNESCO-CEPES Monografie a Învățământului Superior din România 2011, pag. 105

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabel 30 Taxele de școlarizare din România pentru studenții non-UE

Domeniul de studiu	Licență, (euro/lună)	Master	Postuniversitar, (euro/lună)	Doctorat
Agronomie, Știință, Matematică și Sport	270		290	
Arhitectură	350		370	
Studii Sociale, Psihologie și Economie	220		240	
Medicină	320		340	
Muzică și Arte	420		440	
Interpretare muzicală, Teatru	750		770	
Film	950		970	

9. Obstacole

Conform unui studiu realizat ca parte a unui proiect UEFISCDI¹⁵², obstacolele în calea internaționalizării învățământului superior din România sunt următoarele:

- „Politici educaționale naționale fără continuitate (destabilizarea strategiei educaționale naționale, salariile, și curricula universitară etc.);
- Cadrul legislativ nefavorabil pentru autonomia universitară în domeniul internaționalizării;
- Un sistem bancar fără politici protecționiste pentru creditele de studiu, rambursabile după absolvire/ angajare;
- Nu există un sistem online de predare/examinare implementat în mod consecvent și coerent;
- Spațiu insuficient pentru activitățile academice (rata modernizării campusului de aproximativ 6 ori mai mică decât ar fi necesar – conform unui raport MatCH, 2008;
- Metodologie cognitivă de predare în detrimentul metodologiei formative (integrare dificilă a absolvenților pe piața muncii și rate relativ mari ale șomajului în rândul absolvenților);
- Acces limitat la resurse online;
- Puține servicii de promovare în străinătate a ofertei de studiu, a facilităților și a managementului studenților străini;
- Echipamentul tehnic este adesea sub nivelul European actual.”¹⁵³

Amenințările la adresa dezvoltării internaționalizării învățământului superior din România sunt: concurența cu sistemele de învățământ superior din alte țări UE, îmbătrânirea populației și scăderea demografică, lipsa

¹⁵² Remus Pricopie - Analiză Diagnostic – Universitățile în Contextul Europeanizării și Globalizării

¹⁵³ Remus Pricopie, Analiză Diagnostic – Universitățile în Contextul Europeanizării și Globalizării, p 42

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

interesului mediului de afaceri pentru parteneriatele academice și foarte puțină stabilitate a mediului economic și politic.¹⁵⁴

Mai mult decât atât, unul din cele mai importante obstacole în dezvoltarea internaționalizării, în mod special în ceea ce privește mobilitatea, este lipsa unei metodologii de măsurare a întregului proces al mobilității. Instrumentele disponibile la ora actuală în România permit doar o analiză parțială a mobilității studenților, toate celelalte elemente ale internaționalizării învățământului superior sunt aproape imposibil de analizat comparativ și la o scară mai mare decât cea de nivel național. „Acesta este motivul pentru care în Comunicatul de la Leuven/ / Louvain-to-Neuve, miniștrii responsabili de învățământul superior adresează această lipsă (colectarea datelor) și încearcă să o amelioreze introducând un set adițional de indicatori, aplicabili cel puțin la nivelul țărilor Procesului Bologna.”¹⁵⁵

În ceea ce privește perspectiva studenților cu privire la mobilitatea studențească din România, conform ANOSR¹⁵⁶ situația actuală a mobilității este astfel:

- Un număr scăzut de acorduri bilaterale și multilaterale între universități;
- Lipsa unei legislații coerente pentru facilitarea mobilității studenților;
- Un număr foarte scăzut de burse de mobilitate;
- Un interes special al studenților pentru aspectele sociale și culturale ale mobilității și destul de puțin interes pentru aspectele academice;
- Lipsa informației pentru studenți cu privire la programele de mobilitate și condițiile de acces;
- Proceduri diferite cu privire la accesul la programele de mobilitate;
- Sprijin financiar scăzut din partea universităților pentru programele de mobilitate;
- Lipsa unui sistem de portabilitate a burselor;
- Probleme cu privire la recunoașterea completă a studiilor în străinătate;
- Fonduri insuficiente pentru dezvoltarea programelor de mobilitate;
- Lipsa programelor de mobilitate pentru studenții non-UE (de ex. Studenți din Republica Moldova) care studiază în România.

¹⁵⁴ http://www.marketwatch.ro/articol/5774/Internationalizarea_invatamantului_superior_romanesc/pagina/2

¹⁵⁵ Remus Pricopie, Analiză Diagnostic – Universitățile în Contextul Europeanizării și Globalizării, p 18

¹⁵⁶ http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/2010_Adoptat_Pozitia-ANOSR-cu-privire-la-mobilitatile-studentesti.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea B – Studii de caz instituționale

Introducere

a. Obiectivul central al proiectului, considerațiile metodologice, și selecția studiilor de caz

Proiectul denumit **"Politici publice fundamentate în învățământul superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României"** dezvoltat de UEFISCDI își propune să examineze situația internaționalizării învățământului superior din România în cadrul instituțiilor de învățământ superior din țară, dar și la nivel național și internațional.

Pentru a dezvolta această analiză multidimensională, UEFISCDI a lansat un apel deschis pentru implicarea universităților în acest exercițiu și pentru a contribui la atingerea obiectivelor prin construirea unei perspective de ansamblu asupra experienței instituționale în ceea ce privește internaționalizarea. Lista completă a instituțiilor care au luat parte în studiul de caz în ceea ce privește dimensiunea internaționalizării este următoarea:

- Universitatea de Vest din Timișoara;
- Universitatea "Titu Maiorescu" din București;
- Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu;
- Universitatea "1 December 1918" din Alba – Iulia;
- Universitatea Maritimă Constanța.

Pe lângă colectarea datelor și informațiilor cu privire la politicile și măsurile în vigoare la nivel național pentru promovarea internaționalizării, abordarea folosită pentru studiile de caz a inclus realizarea unui raport de autoevaluare pregătit de fiecare universitate. La începutul anului 2013, un ghid de autoevaluare a fost oferit cu acest scop tuturor instituțiilor care au participat la acest studiu. Ghidul a fost realizat pe baza unui instrument dezvoltat de Asociația Internațională a Universităților pentru Serviciul de Consiliere pentru Strategiile de Internaționalizare (*the Internationalization Strategies Advisory Service, ISAS*). Instrumentul a fost ajustat conform indicațiilor membrilor de proiect UEFISCDI și a membrilor comisiei de experți.

Scopul ghidului a fost conceput ca material de suport pentru instituții pe măsură ce acestea centralizau informațiile și analizau punctele tari, punctele slabe și lacunele în politicile de internaționalizare, programele și activitățile din cadrul raportului de autoevaluare. Exercițiul de autoevaluare a fost conceput cu amendamentul de fi realizat de un comitet reprezentativ pentru întreaga universitate și pentru a releva întreaga comunitate academică a universității (i.e studenți, personal de predare și cercetare, personal administrativ, toți ar trebui să participe la procesul autoevaluării).

Această secțiunea (Partea B) structurează atât rezultatele rapoartelor de autoevaluare care au fost realizate de fiecare universitate înaintea vizitelor de studiu, cât și observațiile membrilor comisiei de experți care au realizat vizitele de studiu, conform rapoartelor individuale realizate de aceștia după încheierea fiecărei vizite.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

b. Membrii comisiei de experți

Comisia de experți se bazează pe expertiza regională, experiența și background-ul cultural al membrilor săi, aceștia fiind experți internaționali, dar și experți din România. Deși nu toți membrii comisiei au realizat vizite de studiu, cel puțin doi sau trei experți au vizitat fiecare universitate, și toți au fost incluși în discuțiile pe politici și în pregătirea recomandărilor. Membrii echipei de experți sunt:

- **Eva Egron-Polak**, Secretar General și Director Executiv, Asociația Internațională a Universităților (IAU), Franța;
- **Hans de Wit**, Profesor de Internaționalizarea Învățământului Superior, Universitatea de Științe Aplicate din Amsterdam, Olanda; Director al Centrului pentru Internaționalizarea Învățământului Superior (CHEI) al Universității Catolice Sacro Cuore, Italia;
- **Patricia Pol**, Expert Politici pentru Afaceri Europene și Internaționale, AERES, Franța;
- **Laura Engel**, Profesor colaborator în cadrul Departamentului de Educație Internațională și Afaceri Internaționale, Universitatea George Washington, SUA;
- **Dan Lazea**, Prorector cu Relații internaționale și comunicare instituțională a Universității de Vest din Timișoara, România;
- **Mihai Korka**, Fost reprezentant BFUG al României/ Profesor în cadrul Universității de Științe Economice din București, România;
- **Luminita Nicolescu**, Președinte al Grupului de Lucru BFUG 2010 – 2012 BFUG pe Deschidere Internațională/ Profesor în cadrul Universității de Științe Economice din București, România.

Membrul Asociației Internaționale a Universităților care a coordonat activitatea proiectului:

- **Ross Hudson**, Programme Officer, Asociația Internațională a Universităților (IAU); Franța (r.hudson@iau-aiu.net)

Membrii echipei de proiect UEFISCDI care au coordonat activitatea:

- **Cezar Mihai Hâj**, Manager de proiect (cezar.haj@uefiscdi.ro)
- **Ligia Deca**: Expert politici publice (ligia.deca@uefiscdi.ro)
- **Cristina Fiț**: Expert politici publice responsabil de activitatea de internaționalizare din cadrul proiectului (cristina.fit@uefiscdi.ro)
- **Irina Geantă**: Expert politici publice (irina.geanta@uefiscdi.ro).

c. Vizitele de studiu ale membrilor comisiei de experți

Programul vizitelor de studiu, cu o durată de una sau două zile în fiecare universitate, a inclus întâlniri de 45 de minute până la o oră cu o serie de indivizi din comunitatea campusului și chestionarea diferiților stakeholderi pentru realizarea unei perspective cât mai cuprinzătoare a dezvoltărilor și a provocărilor curente. Întâlnirile și vizitele de studiu nu au fost catalogate drept evaluări, ci au avut rol consultativ pentru instituțiile implicate, pentru a-și reevalua și consolida strategiile de internaționalizare și activitățile aferente.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Instituțiile din cadrul studiului de caz variază în funcție de numărul de studenți înscriși de la 4.000 la 16.000 de studenți. Toate rapoartele de autoevaluare produse de instituții au fost complete, iar personalul de predare care a interacționat cu comisia de experți pe perioada vizitelor a fost dedicat, bine informat și cu perspective deschise în domeniul internaționalizării din cadrul instituției lor. Impresiile comisiei de experți după vizitele de studiu au fost revelatorii pentru înțelegerea și aprecierea corectă a procesului internaționalizării și a activităților în derulare în cadrul instituțiilor implicate în studiul de caz.

Urmând secțiunile de mai jos, raportul va oferi în primul rând o imagine asupra rezultatelor raportului de autoevaluare completat de universități, iar apoi va oferi rezultatele detaliate ale membrilor comisiei de experți, în urma fiecărei vizite de studiu:

- Misiune instituțională, obiective, viziunea asupra internaționalizării
- Politici, structuri administrative, implementare și monitorizare a internaționalizării
- Mobilitatea studenților
- Internaționalizarea programelor academice, a cercetării și a campusului universitar
- Parteneriate și cooperări
- Analiză – Provocări și obstacole
- Analiză - Puncte tari și elemente de originalitate

1. Misiune instituțională, obiective, viziunea asupra internaționalizării

Majoritatea instituțiilor studiului de caz au afirmat că sunt, sau au fost în procesul dezvoltării unei **strategii de internaționalizare**, însă doar o instituție a prezentat un document scris în acest sens. În crearea politicilor de internaționalizare, instituțiile au menționat faptul că au avut ca puncte de reper politicile de internaționalizare ale instituțiilor din SUA, Australia și mai ales Europa și au adoptat principii relevante, metode și activități realizate în aceste instituții internaționale. Instituțiile studiului de caz au menționat și faptul că inițiativele la nivel european, inclusiv Procesul Bologna și agenda UE de la Lisabona (etc.) au avut un impact asupra modalității în care au fost formulate politicile. Instituțiile au oferit dovezi concrete asupra faptului că au avut o serie de cooperări și acorduri bilaterale și multilaterale de-a lungul anilor.

Au fost identificate numeroase obiective pentru internaționalizare, dar cel mai adesea au fost citate următoarele:

- Dezvoltarea programelor de calitate cu predare într-o limbă străină (mai ales engleză și franceză), și dezvoltarea și/sau creșterea numărului programelor comune/în cotelă disponibile la toate ciclurile academie, dar și o ofertă academică mai bună/multiculturală pentru studenți;
- Vizibilitate internațională mai mare și prestigiu pentru universitate și cercetarea realizată de aceasta, prin creșterea implicării în proiectele de cercetare de interes național și internațional, folosind finanțare internațională și parteneri din străinătate, dar și prin dezvoltarea inițiativelor pentru atragerea cercetătorilor și profesorilor recunoscuți internațional;
- Cooperare mai mare în cadrul rețelei universităților și cu universitățile străine;
- Creșterea mobilității studenților și a profesorilor prin susținerea studenților care participă în mobilitățile outgoing. În plus, dezvoltarea strategiilor pentru creșterea atractivității instituțiilor pentru studenții incoming;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Îmbunătățirea structurilor administrative și de suport printr-un sistem de facilitare pentru studenții incoming și outgoing, de exemplu prin dezvoltarea unei rețele de alumni internaționali;
- Promovarea limbii, valorilor și culturii române în străinătate.

La întrebarea ce prevederi legale naționale au avut cel mai mare impact asupra politicilor internaționalizării, reprezentanții instituționali au răspuns:

- Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 3359MD/11/03/2013, care amendează și completează Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 6000/2012, pentru aprobarea *Metodologiei de admitere a studenților străini din țările terțe UE la studii și școlarizarea în instituțiile de învățământ superior acreditate de stat și private din România*.
- Legea Educației Naționale (2011).

Alte legi și prevederi legale menționate de către membrii comunității academice sunt:

- Implementarea sistemului european de credite transferabile ECTS în învățământul superior (Ordin Ministerial, nr. 3617/2005);
- Metodologia de recunoaștere a perioadelor de studiu în străinătate (Ordin Ministerial, OMECTS nr. 3223 din 08.02.2012);
- Metodologia de folosire a instrumentelor Europass și Youthpass, aprobate prin ordin comun al Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale (Ordin Ministerial Comun nr. 1804/03.07.2012, Ministerul Educației nr. 4469/12.06.2012);
- Ordin al Ministerului Educației și Cercetării nr. 5541-28.11.2005 pentru aprobarea Reglementărilor de organizare a competițiilor naționale pentru bursei de studiu sau cercetare în străinătate, oferite pe baza acordurilor de cooperare bilaterale și multilaterale, cu modificările ulterioare (Ordin Ministerial nr. 5541-28.11.2005).

Rezumatul obiectivelor prezentate de universități demonstrează cât de diverse sunt așteptările și faptul că acestea acoperă atât funcțiile educaționale cât și cele de cercetare ale universităților. În mod evident, politicile legate de facilitarea mobilității academice sunt percepute ca fiind cruciale pentru promovarea internaționalizării și par să nu pună un accent suficient de mare pe problema finanțării. Atât reglementările legate de viză, dar și instrumentele de recunoaștere ocupau cele mai înalte poziții în lista de măsuri prioritare care ar trebui luate la nivel național pentru facilitarea internaționalizării. Adesea mijloacele/schimburile par să fie confundate cu obiectivele; cu toate acestea, universitățile par să fie convinse de faptul că internaționalizarea este un mijloc către îmbunătățirea calității și a recunoașterii. O îngrijorare exprimată de comisia de experți este lipsa corelării scopurilor și obiectivelor excesiv de ambițioase din documentele politicilor cu realitatea și oportunitățile actuale în contextul implementării și practicilor internaționalizării instituțiilor. Este recomandată o abordare mai realistă și pe termen lung pentru internaționalizare, dar și o corelare mai clară între scopul, necesitatea, conținutul și modalitatea de implementare a internaționalizării.

2. Politici, structuri administrative, implementare și monitorizare a internaționalizării

Internaționalizarea a fost percepută de toate instituțiile ca un element central al misiunii instituționale și al planului strategic, existând o persoană la nivelul rectorului sau prorectorului responsabilă cu

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

dezvoltarea/coordonarea strategiilor de internaționalizare (și a activităților aferente). Biroul de Relații Internaționale a fost de asemenea considerat ca o structură centrală de coordonare a activităților aferente internaționalizării. Toate instituțiile participante în studiul de caz au declarat că a existat o echipă dedicată responsabilă de coordonarea activităților internaționalizării; majoritatea au afirmat că această echipă aparține Biroului de Relații Internaționale.

O serie de actori instituționali și/sau factori externi și politici au fost considerați factori cheie pentru creșterea internaționalizării instituțiilor. Biroul de Relații Internaționale din cadrul universităților (sau echivalentul instituțional) a fost citat în repetate rânduri, la fel cum au fost menționați și membrii echipei de management ca factori foarte importanți ai acestui proces, deși, în unele cazuri, biroul nu avea destul personal comparativ cu dimensiunea obiectivelor internaționalizării în cadrul universităților vizitate (1-2 persoane). Alți factori cheie au fost Programele Erasmus/alte programe UE (LLP, TEMPUS); natura globalizată a pieței muncii și contextul istoric multicultural al locației anumitor instituții.

Majoritatea instituțiilor au declarat că strategia de internaționalizare este la nivel instituțional, dar că acesta este dezvoltată la nivelul facultăților, astfel oferindu-le facultăților autonomie în dezvoltarea obiectivelor proprii. Cu toate acestea, unele au declarat că facultățile nu aveau libertatea de a-și dezvolta propriile obiective de internaționalizare, și puteau urma activitățile individuale cu aprobarea rectorului/senior managementului. Comisiile de experți recomandă o abordare mai echilibrată și mai interactivă între obiectivele și scopurile internaționalizării la nivel instituțional și obiectivele specifice la nivelul departamentelor și al facultăților, oferind spațiu pentru inițiative de identificare a oportunităților, strategiilor și activităților internaționale.

Toate instituțiile studiului de caz au declarat că politica/strategia lor de internaționalizare a fost foarte specifică în definirea scopurilor. Cu toate acestea, mai multe instituții au doar scopuri generale ale politicii, în timp ce altele au oferit informații specifice legate de scopuri, acțiuni și indicatori pe baza cărora a fost evaluat progresul. De asemenea, scopurile și obiectivele descrise adesea par să nu fie în conformitate cu realitatea actuală, prin urmare acestea sunt excesiv de ambițioase și imposibil de realizat în perioada de timp stabilită. Prin urmare, abordările instituțiilor în crearea politicii sunt foarte diferite. Politica de internaționalizare a fost bine diseminată în cadrul instituțiilor prin notificări și/sau evenimente și întâlniri.

Majoritatea instituțiilor au raportat programe de training în desfășurare pentru personalul universitar (atât cadrele didactice, cât și personalul administrativ) cu un interes pentru internaționalizare sau deja implicat în acest proces. În unele cazuri acest lucru s-a concretizat prin programe regulate de training pe procedura de aplicație și coordonarea programului Erasmus, TEMPUS, etc. Aceste programe de training se concentrează în mod special pe aspecte ale mobilității, și mai puțin pe oportunități de cercetare și internaționalizare a curriculei și predarea/învățarea în limba engleză. Nu toate instituțiile vizitate oferă programe de învățare a limbii pentru personalul de predare incoming/outgoing.

Majoritatea instituțiilor au afirmat că nu dețin un buget specific pentru internaționalizare. În cazul unor instituții, activitățile instituționale au fost legate de internaționalizare, prin urmare bugetul ar trebui privit din această perspectivă. De asemenea, majoritatea instituțiilor au afirmat că internaționalizarea este sprijinită exclusiv din fonduri externe, mai ale provenite din cadrul UE, iar unii au menționat că fondurile externe erau mult mai bine canalizate spre activitățile aferente internaționalizării.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Majoritatea instituțiilor au menționat că au deja, sau sunt în curs de dezvoltare a unui cadru de monitorizare a progresului strategiei de internaționalizare și a activităților aferente. De asemenea, în unele cazuri a fost indicat faptul că monitorizarea a fost realizată de Biroul de Relații Internaționale, care în mod normal se concentra pe calitatea serviciului, nu pe rezultatele și impactul curriculei, predării și învățării.

Astfel, universitățile care au luat parte la studiu au demonstrat măsura în care internaționalizarea se află într-un proces de tranziție – în unele cazuri ocupă un loc instituțional central și prioritar, dar în majoritatea cazurilor este mult prea ambițioasă și nu este în conformitate cu realitatea curentă și pe termen scurt. Mai mult decât atât, toate universitățile sunt încă constrânse fie de lipsa unui buget specific, sau de către finanțarea orientată pe anumite proiecte. Angajamentul conducerii reiese foarte clar din toate rezultatele studiilor de caz, prin urmarea acest lucru ar putea pune internaționalizarea pe o poziție prioritară.

3. Mobilitatea studenților

a. Mobilitate incoming/ studenți internaționali

Rapoartele instituționale relevă diferențe mari în ceea ce privește numărul de studenți străini înscriși, procentajele studenților străini fiind între 0,5% și 4% din numărul total de studenți în anul academic 2012-2013. În unele cazuri acești studenți au fost înscriși prin acorduri interinstituționale și scheme de mobilitate europeană. Majoritatea studenților străini sunt înscriși la nivel de licență și provin din țări ale regiunii europene. În plus, toate instituțiile au declarat faptul că au avut indicatori cantitativi pentru atragerea unui anumit număr de studenți internaționali. În general aceste obiective erau destul de ambițioase, ajungând și la 10% din totalul populației de studenți, sau o creștere anuală de 10% a numărului de studenți internaționali.

În ceea ce privesc prioritățile cu privire la originea studenților mobili incoming, este important de menționat faptul că universitățile s-au concentrat pe două grupuri în mod deosebit: studenți incoming printr-o schemă de mobilitate europeană/acord bilateral (ERASMUS, CEEPUS, etc.) și studenți originari din țările non-UE, pentru care nu există o limită legală cu privire la taxa de școlarizare și care reprezintă o prioritate financiară.

În toate aceste cazuri, obstacolul principal în creșterea numărului de studenți internaționali pare să fie lipsa cunoștințelor de limba română și/sau numărul limitat de programe cu predare într-o limbă străină (de ex. engleză sau franceză). Cu toate acestea, toate instituțiile au un birou special pentru studenții internaționali incoming și toate oferă consiliere practică și un serviciu de primire a studenților internaționali incoming.

Toate universitățile au scopul de a atrage mai mulți studenți internaționali, iar Asia a devenit o regiune foarte importantă pentru studenți internaționali incoming, deși țările din Europa, inclusiv Italia și Moldova sunt în egală măsură de importante în ceea ce privește numărul studenților incoming. S-a constatat faptul că studenții internaționali au fost foarte atrași de anumite programe universitare, sau alte opțiuni oferite, dar și de costurile de trai relativ scăzute din România. Un rol important l-au avut și relațiile potențialilor studenți incoming cu foști studenți mobili. Toți studenții internaționali au fost rugați să împărtășească experiența lor și din perspectivele personale tuturor studenților, fie în timpul cursurilor, sau în cadrul altor

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

activități extracurriculare, cum sunt zile/eventimente de socializare, însă acest lucru se întâmplă doar în anumite universități din studiul de caz.

Cele mai mari obstacole pentru studenții internaționali incoming au fost limba română (deși există cursuri de limba română) și viza de studiu. Numărul actual scăzut de studenți internaționali incoming nu îi motivează pe profesori să învețe anumite limbi străine, pentru a oferi programe de studiu cu predare în diferite limbi străine. Au existat o serie de inițiative la nivel instituțional care au avut scopul de a informa cu privire la oportunitățile pentru studenți, inclusiv prin organizarea anumitor evenimente de socializare, workshop-uri și petreceri Erasmus în care foști studenți Erasmus au împărtășit din experiența lor studenților incoming și outgoing.

Comisia de experți a recomandat o abordare mai centrată, folosind punctele forte ale limbii (mai multe cursuri în franceză, italiană și/sau germană, nu doar repetarea trendului global de predare în limba engleză), potențialul interes al țărilor învecinate (în locul Asiei, Americii Latine sau a altor regiuni pentru care competiția este mult mai mare), punctele forte ale anumitor programe de studiu și ale regiunilor țării. De asemenea, opțiunile pe termen scurt, cum sunt cursurile de vară și cursurile intensive sunt recomandate ca alternative la mobilitatea pe termen lung.

b. Mobilitatea outgoing

Creșterea numărului de studenți români care pleacă la studii în străinătate a apărut ca obiectiv prioritar în raporturile universităților, existând și un număr de inițiative pentru promovarea acestui aspect în rândul studenților. Cu toate acestea, s-a constatat că un număr de aspecte colaterale, inclusiv faptul că nu sunt recunoscute de universitățile din România programele de studiu din străinătate și lipsa sprijinului financiar (bursele Erasmus fiind considerate insuficiente), ar trebui adresate pentru a atinge acest scop. Chiar și în aceste condiții, nu s-a identificat nici o strategie de promovare a oportunităților de a studiu în străinătate.

Studenții care au studiat în străinătate au optat pentru perioade de șase luni sau mai puțin și majoritatea au fost la nivel de Licență. Majoritatea acestor studenți au optat pentru instituții din țările UE, Franța, Italia și Germania fiind destinațiile preferate ale studenților, aceștia fiind beneficiari ai programelor UE. Studenții care revin în țară după terminarea studiilor în străinătate sunt adeseori solicitați să împărtășească din experiența lor în cadrul anumitor evenimente de socializare. De asemenea, ei trebuie să susțină anumite examene pentru evaluarea cunoștințelor dobândite în străinătate, deși acest lucru demonstrează că recunoașterea studiilor este în continuare un obstacol în calea mobilității la nivel instituțional, de vreme ce acordul de studiu semnat de student înaintea începerii unui program Erasmus este instrumentul de recunoaștere a perioadei de studii din străinătate. Prin urmare, studenții au semnalat faptul că există probleme în ceea ce privește recunoașterea creditelor obținute în străinătate, mai ales în cazul studenților din programele Erasmus sau cele în care se folosesc credite transferabile ECTS.

Majoritatea instituțiilor nu au anumite obiective în ceea ce privesc regiunile pentru mobilitatea outgoing. Cu toate acestea, în cazul instituțiilor care au un asemenea obiectiv, majoritatea destinațiilor sunt țări din cadrul UE, dar și China.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Limba este un obstacol din mai multe puncte de vedere, care limitează numărul studenților internaționali incoming. Lipsa cunoștințelor lingvistice se traduce și în lipsa ofertei de programe de studiu cu predare în engleză sau franceză. Prin urmare, o politică cu privire la limba de predare trebuie de asemenea dezvoltată ca parte din politica de internaționalizare. Cu toate acestea, studenții internaționali incoming care au discutat cu membrii comisiei de experți în timpul vizitelor de studiu consideră experiența academică ca fiind deosebit de satisfăcătoare în cadrul instituțiilor studiului de caz. Acest aspect trebuie evidențiat și utilizat pe viitor.

Comisia recomandă o abordare mai inovativă, folosind metodele de învățare internaționale online, programele comune/ în cotutelă sau cu specializare dublă, dar și parteneriatele strategice, pentru creșterea oportunităților de studiu în străinătate.

4. Internaționalizarea programelor academice, a cercetării și a campusului universitar

A existat o diferență considerabilă în felul în care universitățile percep cursurile lor ca având o orientare internațională. Unele instituții au menționat faptul că toate cursurile lor sunt internaționale, în timp ce altele au raportat faptul că 30% sau mai puțin din cursurile/programele lor au o dimensiune internațională. Același lucru se aplică și în cazul materialelor de curs scrise în afara României, deși unii au menționat că nu folosesc astfel de materiale. Cu toate acestea, toate instituțiile au subliniat faptul că resursele disponibile în biblioteci sunt mai mult decât adecvate, și au menționat că aceste resurse includ accesul la baze de date și publicații internaționale, multe din instituții indicând faptul că sunt în proces de extindere a resurselor disponibile atât pentru studenți, cât și pentru profesori, inclusiv a resurselor în limba engleză.

Unele instituții au menționat că au deja programe academice cu dublă specializare în colaborare cu universitățile din Europa, în timp ce, alte instituții au precizat că sunt în curs de dezvoltare a acestor programe. Una din instituții a raportat faptul că este în curs de dezvoltare a unei școli doctorale internaționale în colaborare cu o instituție din străinătate. Cu toate acestea, nici o instituție nu a elaborat un set de rezultate specifice ale învățării pentru studenți, care să fie monitorizate și evaluate ca parte din promovarea internațională a curriculei.

Toate instituțiile au recunoscut că este foarte importantă dezvoltarea programelor cu predare într-o limbă străină (mai ales engleza), pentru a atrage studenți străini, dar și pentru a oferi o experiență internațională studenților din România. Aceste programe cu predare în diferite limbi străine sunt văzute și ca o modalitate de a dezvolta standarde internaționale în educație și cercetare. Majoritatea instituțiilor implicate în studiul de caz aveau mai puțin de patru programe de licență cu predare în engleză, iar unele aveau cursuri disponibile în franceză, germană și italiană, dar și cursuri de limbi străine pentru studenți, și module specializate într-o limbă străină pentru studenții incoming.

De exemplu, majoritatea instituțiilor au indicat faptul că studenții locali trebuie să urmeze cursuri de limbi străine ca parte din programul de studiu ales de ei. Cursurile de limbă străină pentru cunoștințe disciplinare și cursurile/programele extracurriculare, mai ales în engleză, sunt disponibile pentru studenți.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cu toate acestea, încă există o serie de provocări. De exemplu, în unele cazuri, nivelul cunoștințelor lingvistice (mai ales de limba engleză) este prea scăzut în rândul profesorilor, prin urmare unele instituții dezvoltă inițiative de training și evaluare a personalului de predare, corelate cu recompensarea salarială pentru motivarea personalului cu rezultate bune. La nivel administrativ, procedura de acreditare a programelor de studiu cu predare în engleză (cu aceeași curriculă ca în cazul programelor acreditate predate în română) realizată de ARACIS (Agenția Română de Asigurare a Calității) poate fi un obstacol pentru aceste inițiative de dezvoltare, având în vedere că presupune realizarea unui nou dosar de acreditare și o perioadă îndelungată de evaluare. În plus, personalul non-academic străin a fost în majoritatea cazurilor în proporție de 1%, mai puțin, sau deloc în cazul anumitor universități.

Acele instituții cu membrii academici internaționali le-au oferit acestora cursuri de limbă română și/sau activități de integrare în tot ce presupune experiența academică. Majoritatea instituțiilor au menționat că dezvoltarea și/sau creșterea cercetării academice este o prioritate instituțională, acest lucru fiind relevant în contextul procesului de clasificare al universităților, de ierarhizare a programelor de studiu, de alocare a fondurilor naționale și de promovare a personalului. Majoritatea universităților au afirmat că personalul de predare actual reprezintă factori cheie pentru potențialele parteneriate în cercetare. Pentru atingerea acestui scop, instituțiile au menționat că au luat anumite inițiative: semnarea memorandumului/acordurilor cu instituții internaționale (inclusiv Franța, Italia, Spania, Turcia și Israel); dezvoltarea proiectelor de cercetare cu companii străine de specialitate; oferirea recompenselor financiare pentru cercetătorii care publică articole în jurnale internaționale; oferirea finanțării pentru participarea cercetătorilor în conferințele internaționale, etc. Majoritatea au indicat faptul că au existat persoane sau departamente cu expertiză în cadrul instituției lor în ceea ce privește aplicarea pentru burse și programe de colaborare oferite de agențiile internaționale de finanțare a cercetării. În cazul în care acestea nu erau disponibile, instituțiile au raportat externalizarea acestui serviciu.

În cazul majorității universităților, site-ul era folosit pentru diseminarea informațiilor în privința rezultatelor în cercetare, foarte puține instituții având un website specific dedicat cercetării lor instituționale. Majoritatea au raportat apartenența la asociații și consorții pentru publicarea rezultatelor cercetării lor și majoritatea instituțiilor au raportat faptul că au organizat un număr de conferințe internaționale în ultimul an, fie la nivel de facultate, sau la nivel instituțional. De asemenea, instituțiile au raportat faptul că au căutat în mod activ publicarea cercetării prin intermediul jurnalelor naționale sau a prezentărilor în cadrul conferințelor internaționale. Cu toate acestea, puține din aceste instituții au afirmat faptul că au premiat rezultatele din cercetare prin premii și/sau alte forme de remunerație.

5. Parteneriate și cooperare

Toate instituțiile au detaliat faptul că s-au concentrat pe creșterea numărului de parteneriate strategice cu universitățile străine, raportând o varietate de parteneriate, printre care: Memorandum de Înțelegere (MoUs), acorduri Erasmus de practică pentru studenți (cu universități și companii, inclusiv Bosch, Microsoft, etc). Universitățile au menționat că se acordă un interes foarte mare dezvoltării parteneriatelor cu universități și alte organizații din țările europene (inclusiv Italia, Spania, Polonia, Turcia sau Macedonia), deși unele instituții au menționat faptul că nu au identificat o zonă geografică prioritară, iar alte instituții pun accent foarte mare pe Asia și China. Universitățile au raportat o serie de raționamente și scopuri pentru parteneriatele instituționale, cele mai frecvente fiind:

- Potențial pentru schimburi/mobilitate pentru studenți și pentru profesori;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Mai multă vizibilitate instituțională;
- Schimb de cunoștințe și cercetare – inclusiv proiecte comune/joint de cercetare și publicații academice comune.

În linii mari, instituțiile au raportat o listă cuprinzătoare de parteneriate internaționale, dar au menționat că multe din aceste parteneriate nu sunt active sau nu produc rezultate în mod constant. Multe instituții au luat în considerare modalitățile de (re)activare a acestor parteneriate și au menționat că au un obiectiv pentru anii următori din dezvoltarea și creștere numărului de parteneriate. Pe parcursul vizitelor de studiu, s-a evidențiat faptul că majoritatea instituțiilor nu doresc încetarea parteneriatelor internaționale inactive, pentru că nu există o astfel de practică, și de vreme ce un parteneriat inactiv nu reprezintă un deserviciu pentru instituțiile implicate. Unele au realizat o diferențiere între Memorandum de Înțelegere (MoUs) semnat pentru anumite activități și parteneriate Erasmus, care reprezintă o cerință pentru schimburile studenților, dar sunt în multe cazuri inactive. Cu toate acestea, toate instituțiile au afirmat că o mare parte din parteneriatele lor existente implică diferite facultăți și departamente.

Unele instituții își pun problema valorii aduse de concentrarea și dezvoltarea doar asupra câtorva parteneriate importante, comparativ cu valoarea adusă de un număr mai mare de parteneriate pe diverse aspecte, însă până în acest moment nu există un trend clar. De exemplu, unele instituții au început discuții și evaluări pentru dezvoltarea programelor joint/duble în viitor, în timp ce altele au indicat că prioritatea lor este de a dezvolta conferințe internaționale comune/joint și alte workshop-uri cu parteneri internaționali.

Majoritatea instituțiilor au precizat că nu există linii directe pentru evaluarea parteneriatelor propuse, câteva universități având linii directe coordonate de Biroul de Relații Internaționale. În toate aceste cazuri, acest departament de relații internaționale (sau echivalentul lui) a coordonat și sprijinit parteneriatele, sau dezvoltarea anumitor propuneri de parteneriate.

Comisia recomandă o abordare mai comprehensivă și strategică pentru parteneriate, în locul abordării cantitative curente.

6. Provocări și obstacole

a. Nivel instituțional

În raportul de autoevaluare, majoritatea instituțiilor studiului de caz și-au centrat atenția asupra aspectelor pozitive ale eforturilor curente despuse de ele în direcția internaționalizării. Atunci când li s-a cerut să detalieze posibilele amenințări la dezvoltarea viitoare a internaționalizării, instituțiile chestionate au făcut referire la diferiți factori, cel mai frecvent amintit fiind lipsa sprijinului financiar. Acesta a fost în mod special cazul studenților mobili outward/outgoing, care au precizat că bursa Erasmus este insuficientă pentru acoperirea costurilor de trai, iar universitățile nu le ofereau sprijin financiar adițional. Acest lucru a fost de altfel menționat și de unele universități, care au precizat că nu oferă sprijin financiar pentru activitățile de internaționalizare.

Instituțiile au semnalat că cea mai mare provocare în eforturile procesului de internaționalizare este legată de abilitățile de limbă străină – fie pentru că personalul de predare și administrativ nu are abilități de limbă

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

engleză sau alte limbi străine, fie pentru că studenții incoming nu vorbesc limba română. În ciuda eforturilor de a depăși acest lucru, bariera lingvistică este o preocupare centrală pentru toate universitățile.

Majoritatea instituțiilor au recunoscut faptul că există probleme care trebuie adresate cu privire la recunoașterea studiilor realizate de studenții români mobili outward/outgoing, dar și de studenții internaționali veniți la studii în România. Alte provocări sunt: lipsa materialelor/cărților în engleză pentru diferite specializări, lipsa resurselor umane/personal pentru a acoperi toate cererile administrative ale activităților procesului de internaționalizare.

La întrebarea care ar fi implicațiile cheie sau potențiale aduse de procesul de revizuire/reformare, instituțiile au dat următoarele răspunsuri:

- Dezvoltarea noilor parteneriate instituționale și a alianțelor strategice;
- Promovarea învățării limbilor străine pentru membrii personalului de predare și administrativ;
- Creșterea numărului de programe cu predare într-o limbă străină;
- Consolidarea 'brand-ului' și creșterea recunoașterii internaționale;
- Creșterea recrutărilor personalului din străinătate;
- Îmbunătățirea planului de afaceri.

Comisia recomandă o abordare mai strategică și comprehensivă pentru aceste probleme, cu concentrare mai mare pe calitate, nu doar cantitate, pe baza raționamentelor clare, o analiză a contextului intern și extern și definirea obiectivelor pe termen scurt și pe termen lung.

b. Nivel național

Instituțiile și-au exprimat speranța că va fi dezvoltată pe viitor o politică națională mai coerentă pentru internaționalizare învățământului superior din România, deși au menționat că abordările precedente au fost inflexibile. Au menționat necesitatea mai multor resurse și a unor inițiative personalizate pe nevoile instituționale și diferitele categorii de studenți. De asemenea, au accentuat necesitatea creării inițiativelor naționale pentru promovarea învățământului superior din România în străinătate.

La nivel național, instituțiile sunt de părere că în efortul internaționalizării una din cele mai mari provocări este cauzată de perioadele îndelungate de eliberare a vizei pentru studenții și cercetătorii internaționali, în special în cazul studenților din Asia (mai ales țările unde România nu are ambasadă) și frecvența schimbărilor legislative. Acest lucru împiedică recrutarea studenților internaționali, universitățile făcând aici referire și la procedurile birocratice dificile și la cadrul legislativ incoerent de la nivel național. Probleme sunt legate atât de volumul de lucru și procedurile necesare pentru acceptarea studenților internaționali, dar și de legislația cu privire la recunoașterea diplomei (i.e. atât recunoașterea diplomelor doctorale ale profesorilor incoming, dar și diplomele studenților străini).

Alte probleme adresate includ:

- Unele instituții nu au primit training la nivel național și/sau burse pentru training privind rețelele transnaționale de cercetare, prin urmare acestea nu au expertiză în acest domeniu;
- Există puține proiecte strategice (sprijinite prin fonduri structurale UE) finanțate și implementate;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Abordările naționale curente pentru internaționalizare sunt percepute ca fiind inflexibile și sunt necesare politici naționale mai coerente pe problema internaționalizării, conform anumitor instituții;
- Lipsa fondurilor naționale specifice pentru activitățile din domeniul internaționalizării;
- Nu există recompense sau suport din partea statului pentru facultăți și membrii personalului academic care vor să învețe limba engleză sau să își îmbunătățească abilitățile de predare în limba engleză;
- Legislația curentă îngreunează angajarea membrilor academici internaționali;
- Lipsa eficienței de comunicare între reprezentanții autorităților naționale și universități;
- Trend demografic descendent în rândul studenților din România;
- Lipsa atractivității învățământului superior din România;
- Probleme legate de lipsa abilităților de limbă străină.

Instituțiile de învățământ superior din România consideră un obstacol real faptul că folosesc un set de proceduri administrative foarte complexe, adesea contradictorii și modificate în mod frecvent, care limitează eliberarea vizei. Această nemulțumire generală evidențiază și problema mobilității, care ar trebui să joace un rol central în strategiile de internaționalizare. Alături de barierele lingvistice, acest obstacol poate reprezenta o problemă serioasă pentru extinderea internaționalizării în România și poate limita vizibilitatea instituțiilor de învățământ din România.

7. Puncte tari și elemente de originalitate

În evaluarea punctelor tari în ceea ce privește eforturile de internaționalizare, instituțiile au oferit diferite răspunsuri. Punctele tari sunt următoarele:

- Participarea activă în programele Erasmus – cu o varietate de inițiative în curs de dezvoltare pentru promovarea programelor Erasmus, cum ar fi:
 - Scutirea de taxă de școlarizare pentru studenții Erasmus incoming și outgoing;
 - Dezvoltarea Erasmus Student Networks la nivel local – care le oferă studenților informații cu privire la oportunitățile de mobilitate, organizează întâlniri pentru potențiali studenți, oferă mentorat pentru studenții outgoing și dezvoltă structuri suport pentru reintegrarea studenților Erasmus la întoarcerea în țară;
 - Acoperirea costului mobilității membrilor academici implicați în programul Erasmus;
 - Dezvoltare unui website special pentru studenții Erasmus.
- Deschiderea centrelor culturale – inclusiv Centrul Cultural al Americii Latine și Institutul Confucius pentru a facilita parteneriatele și colaborările universitare;
- Informații complexe cu privire la internaționalizare și angajamentul față de internaționalizare în rândul instituțiilor conform următoarelor exemple:
 - Departamente de relații internaționale entuziaste, localizate central, responsabile de atingerea obiectivelor de internaționalizare, și care să ofere o structură de monitorizare a activităților de internaționalizare, cu obiective clare pentru fluxurile de mobilitate și oferindu-le studenților informații cu privire la oportunitățile existente;
 - Director al Departamentului de Relații Internaționale care să se implice în dezvoltarea strategiilor de internaționalizare, ca parte din totalitatea strategiilor instituționale;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Evaluarea cât mai obiectivă a aspectelor pozitive și negative a strategiilor de internaționalizare. Acest lucru ar trebui să includă cunoștințe cât mai precise cu privire la ofertele academice cele mai atractive/respectate pentru și de către studenți (inclusiv medicina, stomatologia, IT, jurnalism, arheologie), dar și o monitorizare a dezechilibrului fluxurilor mobilităților studențești; riscuri posibile asociate schimbărilor demografice curente în România.
- Parteneriate și conexiuni – parteneriatele academice active cu universitățile internaționale, comunitățile academice și companiile, care sprijină universitățile în atingerea scopului cu privire la internaționalizare, oferind de exemplu studenților o curriculum de calitate adaptată cerințelor pieței muncii, invitarea facultăților internaționale în România și realizarea legăturii între strategia internaționalizării și cererea pieței locale a muncii.
- Prevederi pentru educația transnațională – inițierea unei strategii transnaționale, cu potențial de dezvoltare pe viitor.
- Abordarea învățării centrate pe student – pentru a veni în întâmpinarea nevoilor și cerințelor studentului prin:
 - Dezvoltare programelor noi pentru studenți internaționali;
 - Personal academic tânăr și dinamic cu experiență internațională;
 - Stabilirea cunoștințelor de limbă străină ca cerință obligatorie pentru înscriere și pentru absolvire și dezvoltarea centrelor de predare în diferite limbi străine.
- Alte puncte tari legate de locația universității
 - Aproximarea de alte țări
 - Orașe multiculturale (cu activități culturale oferite în diferite limbi străine)

O analiză a punctelor tari, slabe și a elementelor de originalitate este necesară la nivel instituțional. În majoritatea universităților care au luat parte la studiul de caz o astfel de analiză pare să fi fost realizată, deși nu într-un mod coerent și sistematic. Trebuie notat faptul că majoritatea instituțiilor de învățământ superior nu au colaborat cu stakeholderi externi (alte instituții de învățământ superior, instituții municipale, regionale, etc.) pentru a-și construi profilul și a identifica punctele tari.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea C – Concluzii și recomandări

Această secțiunea face rezumatul recomandărilor comisiei de experți pe baza analizei cadrului național al politicilor, pe baza autoevaluărilor instituționale, a rapoartelor și a discuțiilor care au avut loc în timpul vizitelor de studiu.

O listă mai completă a recomandărilor a fost inclusă în fiecare raport instituțional elaborat și a fost pus la dispoziția celor cinci universități cuprinse în studiul de caz.

Multe din recomandările la nivel național au aplicabilitate și la nivel instituțional și viceversa. Astfel, este important de avut în vedere atât politicile, cât și practicile legate de internaționalizarea învățământului superior la nivel instituțional, dar și la nivel național.

1. Nivel național și recomandări

1.1. Se recomandă dezvoltarea unei politici naționale comprehensive a internaționalizării învățământului superior din România, iar aceasta trebuie susținută financiar.

O astfel de strategie națională ar trebui să fie transparentă, concepută pe mai mulți ani și dezvoltată prin consultarea stakeholderilor relevanți. Ar trebui să articuleze foarte clar raționamentele și obiectivele unei strategii naționale, și ar trebui inclusă o discuție pe tema metodelor care vor fi dezvoltate pentru implementare. De asemenea, ar trebui să acopere *inter alia*, următoarele acțiuni:

- Identificarea țărilor și regiunilor de importanță strategică pentru România;
- Sprijinirea strategică a proiectelor instituționale (cum sunt proiectele cu scopul împărtășirii experienței, dezvoltarea programelor în cotutelă sau joint, cercetarea colaborativă/joint etc.) și dezvoltarea programelor de studiu;
- Burse și sisteme de suport pentru studenți pentru a atrage și a motiva studenții internaționali și finanțare pentru a crește echitatea accesului studenților la toate oportunitățile de mobilitate internațională;
- Prevederi legale adecvate și recompense pentru a facilita internaționalizarea personalului academic din instituțiile de învățământ superior din România;
- Promovarea, marketing-ul și informarea, dar și prevederi cu privire la serviciile studentești de promovare a României ca destinație de studiu (de exemplu un portal „Study in Romania”, participarea la târguri internaționale, servicii de primire și acomodare a studenților străini, cursuri de limbă, etc.);
- Stabilirea structurilor organizaționale și operaționale pentru implementarea politicii naționale, pe baza analizei situației actuale și pe baza diferitelor exemple de bună practică;
- Corelarea politicii naționale cu Comunicatul UE din 2013 European Higher Education in the World și cei trei piloni ai săi: mobilitate, internaționalizarea acasă și parteneriate, dar și cu Strategia Horizon 2020 și noul program Erasmus+.

1.2. Se recomandă ca, în virtutea unei noi politici publice a internaționalizării învățământului superior la nivel național, toate eforturile să fie susținute de ministerele și agențiile relevante,

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

prin ridicarea barierelor și înlesnirea fluxului incoming de studenți, cercetători și profesori internaționali.

Acest efort se va suprapune pe reglementările în vigoare ale Ministerului Afacerilor Externe (MAE), Ministerului Educației Naționale (MEN) și agențiilor ARACIS și CNDRE, etc.

Pentru această recomandare, eforturile trebuie să se concentreze pe următoarele arii specifice:

- Simplificare procedurilor de eliberare a vizei, reducerea întârzierilor la primirea permisului de muncă și reducerea costurilor aferente;
- Schimbarea Suplimentului de Diplomă pentru a fi în conformitate cu standardele europene; permiterea instituțiilor de a elibera diplome cu dublă certificare și/sau joint;
- Îmbunătățirea, simplificarea și asigurarea recunoașterii echitabile a diplomelor, creditelor, programelor (inclusiv limba) de studiu realizate în afara României;
- Dezvoltarea programelor de training pentru abilitățile lingvistice ale personalului didactic și administrativ și creșterea capacității/expertizei în ceea ce privește recunoașterea calificărilor;
- Creșterea autonomiei instituționale pentru a crea condiții de angajare și/sau găzduire a personalului internațional (academic sau administrativ);
- Simplificarea procedurilor de acreditare de către MEN și ARACIS pentru programele cu predare în limbi străine și programele de limbi moderne aplicate, mai ales când acestea sunt similare programelor omoloage cu predare în limba română.

1.3. Se recomandă dezvoltarea cu prioritate a unui sistem robust de informații și date statistice cu privire la învățământul superior la nivel național, acesta fiind baza fundamentării politicilor publice în domeniul internaționalizării învățământului superior.

Îmbunătățirea colectării de date la nivel național și a managementului informațional cu privire la toate dimensiunile mobilității incoming și outgoing ar trebui să fie un prim punct de plecare.

De asemenea, studiile analitice bazate pe colectarea de date ar trebui să se concentreze pe următoarele aspecte:

- Impactul socio-economic al studenților internaționali;
- Beneficiile și provocările experienței mobilității studenților și a personalului, care pot fi o resursă valoroasă pentru dezvoltare programului, dar și pentru informarea viitorilor participanți în programele de mobilitate.

1.4 Se recomandă dezvoltarea unei campanii de informare pentru promovarea beneficiilor sociale ale mobilității internaționale la nivel individual, instituțional și social în conformitate cu Strategia Mobilitate pentru o mai bună învățare (București, 2012) și Comunicatul UE European Higher Education in the World din 2013.

1.5. Se recomandă considerarea internaționalizării învățământului superior ca o dimensiune cheie la nivel național atunci când sunt alocate fondurile structurale.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2. Nivel instituțional și recomandări

Pe parcursul fiecărei vizite de studiu, reprezentanții instituționali au fost încurajați să se gândească la recomandări pentru politici la nivel național, dar și recomandări particularizate la nivel instituțional pentru îmbunătățirea procesului internaționalizării. Următoarele recomandări subliniază principale linii de acțiune, conform rezultatelor analizei, acoperind diferite arii printre care procesele instituționale, comunicarea, mobilitatea și cercetarea:

- 2.1 Se recomandă ca fiecare instituție să își definească foarte clar raționamentele, obiectivele, și metodele folosite la nivel instituțional pentru politicile de internaționalizare;
- 2.2 Se recomandă ca fiecare instituție să urmeze un proces consultativ pentru dezvoltarea sau îmbunătățirea **strategiei comprehensive a internaționalizării**.
- 2.3 Ca un aspect esențial al dezvoltării instituționale, se recomandă ca **internaționalizarea să fie înglobată complet în strategia instituțională** și ca impactul acesteia asupra ariilor instituționale să fie foarte bine clarificat.
- 2.4 Având în vedere că informarea este un instrument cheie pentru dezvoltarea politicilor și monitorizarea rezultatelor, se recomandă ca instituțiile să **consolideze și să standardizeze colectarea internă a datelor în ceea ce privește internaționalizarea**.
- 2.5 Se recomandă ca în ceea ce privește mobilitatea, i) instituțiile ar trebui să facă un efort mai mare pentru **informarea și promovarea** valorii mobilității internaționale prin intermediul canalelor media dar și prin viu grai, cu ajutorul studenților reînțorși în țară; ii) să **stabilească obiective cantitative realiste și strategii fezabile pentru atragerea studenților internaționali incoming**, luând în considerare contextul instituțional, național și lingvistic al fiecăruia; iii) să **ofere recompense** (materiale și de altă natură) pentru studenții incoming și outgoing și iv) să **crească mobilitatea personalului academic** și să asigure selecția echitabilă a beneficiarilor programelor de mobilitate.
- 2.6 Pentru studenții care nu beneficiază de mobilitate, și pentru toți studenții în general, se recomandă un efort mai mare pentru a **crește internaționalizarea curriculei și calității predării și învățării**, inclusiv prin accentuarea învățării limbilor străine, pe competențele internaționale și interculturale și folosind experiența și cunoștințele studenților internaționali.
- 2.7 Se recomandă ca fiecare instituție să **dezvolte o strategie comprehensivă de comunicare și promovare pentru internaționalizare**, cu un focus pe studenții, personalul academic și administrativ în măsură să explice importanța internaționalizării, să crească atractivitatea instituției și să mobilizeze personalul și studenții.
- 2.8 Abilitățile lingvistice ale personalului academic și administrativ sunt esențiale pentru implementarea strategiilor de internaționalizare și se recomandă **punerea unui accent mai mare pe promovarea și recompensarea abilităților lingvistice și organizarea mai multor cursuri de limbi străine**.
- 2.9 Se recomandă ca instituțiile să **revizuiască parteneriatele existente în mod regulat**, pe criterii calitative mai degrabă decât cantitative, cu scopul de a dezvolta întreg potențialul acestor relații prin accentuarea și fructificarea parteneriatelor de succes (prin intermediul programelor de cercetare în cotutelă, programelor de studiu joint, schimburi academice, etc).

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- 2.10 Se recomandă ca fiecare efort să fie făcut în direcția **integrării internaționalizării cercetării în strategia de internaționalizare** pentru a crea sinergii între activitățile de cercetare și predare, crescând astfel beneficiile tuturor activităților, pentru a crește atractivitatea pentru tinerii cercetători internaționali și pentru a crește numărul publicațiilor în jurnalele de cercetare.
- 2.11 Se recomandă ca instituțiile să **aloc resurse financiare pentru promovarea și facilitarea internaționalizării** și să ofere recompense personalului academic și administrativ, dar și burse (inclusiv burse adiționale finanțării Erasmus) studenților pentru a încuraja mobilitatea.
- 2.12 Se recomandă ca universitățile să faciliteze accesul la informații prin **website-ul oficial disponibil în cel puțin o limbă de circulație internațională**, de preferat limba străină folosită și ca limbă de predare.
- 2.13 Se recomandă ca universitățile să **crească colaborările la nivel național, regional și local pentru a se promova în străinătate** și să lucreze cu autoritățile relevante și sectorul privat pentru consolidarea atractivității lor ca centre de cercetare și de învățare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Listă figuri

FIGURA 1 - DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR DIN AFARA ȚĂRII LOR DE ORIGINE (STUDENȚI STRĂINI) DE-A LUNGUL REGIUNILOR ÎN ÎNTREAGA LUME ÎN 1998/1999 ȘI 2006/2007. SURSA: UOE DATA COLLECTIONS; ISCED 5/6.....	17
FIGURA 2 STUDENȚI STRĂINI ÎN ZONA EU-32 ÎN FUNCȚIE DE REGIUNEA DE ORIGINE.....	17
FIGURA 3 STUDENȚI STRĂINI ÎNSCRIȘI ÎN PERIOADA 1960-2009.....	23
FIGURA 4 PROCENTAJ AL STUDENȚILOR MOBILI DE SEX FEMININ – SURSA INSTITUTUL DE STATISTICA UNESCO	24
FIGURA 5 EVOLUTIA STUDENȚILOR ÎNSCRIȘI PENTRU PRIMA DATĂ, NIVEL LICENȚĂ. SURSA: INS.....	25
FIGURA 6 CENTRE UNIVERSITARE ÎN ROMÂNIA	26
FIGURA 7 EVOLUTIA ANUALĂ ANUMĂRULUI DE VIZE DE STUDIU ELIBERATE ÎN ROMANIA.....	41
FIGURA 8 STUDENȚI INCOMING (TEMPORAR)	55
FIGURA 9 PARTICIPANȚI LA MOBILITĂȚI STUDENȚEȘTI ÎN FUNCȚIE DE ȚARA GAZDĂ.....	57
FIGURA 10 NUMĂRUL STUDENȚILOR SPRIJINIȚI PRIN PROGRAME GUVERNAMENTALE PENTRU ETNICI ROMÂNI.....	58
FIGURA 11 NUMĂRUL STUDENȚILOR STRĂINI – INCOMING	58
FIGURA 12 ȚĂRILE DE PROVENIENȚĂ ALE STUDENȚILOR STRĂINI ÎN ANUL UNIVERSITAR 2012-2013	60
FIGURA 13 NUMĂRUL TOTAL AL STUDENȚILOR CARE STUDIAZĂ UN ÎNTREG CICLU ACADEMIC ÎN STRĂINĂTATE.....	61
FIGURA 14 ȚĂRILE ÎN CARE S-AU DERULAT MISIUNILE DE PREDARE ȘI ACTIVITĂȚILE DE FORMARE A PERSONALULUI ..	63
FIGURA 15 INDICATORI CHEIE – ROMÂNIA, SURSA: DELOITTE.....	78
FIGURA 16 EVOLUȚIA ARTICOLELOR COTATE ISI 2005-2012	82
FIGURA 17 NUMĂRUL TOTAL AL PROIECTELOR BILATERALE DE CERCETARE PENTRU 2013: UEFISCDI	89
FIGURA 18 TAXA DE ȘCOLARIZARE ANUALĂ ESTIMATIVĂ (EURO) PLĂTITĂ DE STUDENȚII DIN UNIVERSITĂȚILE PRIVATE	104

Listă tabele

TABEL 1 DISTRIBUȚIA PE SEXE, POPULAȚIA CU VÂRSTA CUPRINSĂ ÎNTRE 19-23 DE ANI, SURSA: INS 2003-2011	24
TABEL 2 EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI, SURSA PROCESUL DE CLASIFICARE A UNIVERSITĂȚILOR; DATELE NU INCLUD STUDENȚII STRĂINI	26
TABEL 3 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR ÎN FUNCȚIE DE LOCUL ÎN CARE STUDIAZĂ SURSA INS.....	27
TABEL 4 RECUNOAȘTEREA DOCUMENTELOR DE STUDIU PENTRU CETĂȚENII UE ȘI NON-UE.....	41
TABEL 5 ETAPELE PROCESULUI DE APLICAȚIE PENTRU STUDENȚII STRĂINI NON-UE	47
TABEL 6 ETAPELE PROCESULUI DE APLICAȚIE PENTRU STUDENȚII STRĂINI NON-UE CARE APLICĂ PENTRU BURSE.....	48
TABEL 7 NUMĂRUL LOCURILOR BUGETATE ȘI AL BURSELOR ALOCATE ÎN FUNCȚIE DE ȚARĂ ȘI NIVEL DE STUDIU ÎN ANUL ȘCOLAR 2012-2013. SURSA: H.G. NR 549/2012 CU PRIVIRE LA ÎNSCRIEREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR ȘI TERȚIAR ÎN ANUL ACADEMIC 2012-2013	51
TABEL 8 MOBILITATEA STUDENȚILOR INCOMING: NUMĂRUL STUDENȚILOR DIN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DIN STRĂINĂTATE, ÎNSCRIȘI TEMPORAR PENTRU O PERIOADĂ DE CEL PUȚIN 3 LUNI ÎN UNIVERSITĂȚILE DIN ROMÂNIA	56
TABEL 9 NUMĂRUL STUDENȚILOR ÎNSCRIȘI LA O INSTITUȚIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DIN STRĂINĂTATE, PENTRU O PERIOADĂ DE MINIM 3 LUNI	56
TABEL 10 MOBILITĂȚI STUDENȚEȘTI (INCOMING): NUMĂRUL STUDENȚILOR STRĂINI ÎNMATRICULAȚI LA UNIVERSITĂȚILE DIN ROMÂNIA	58

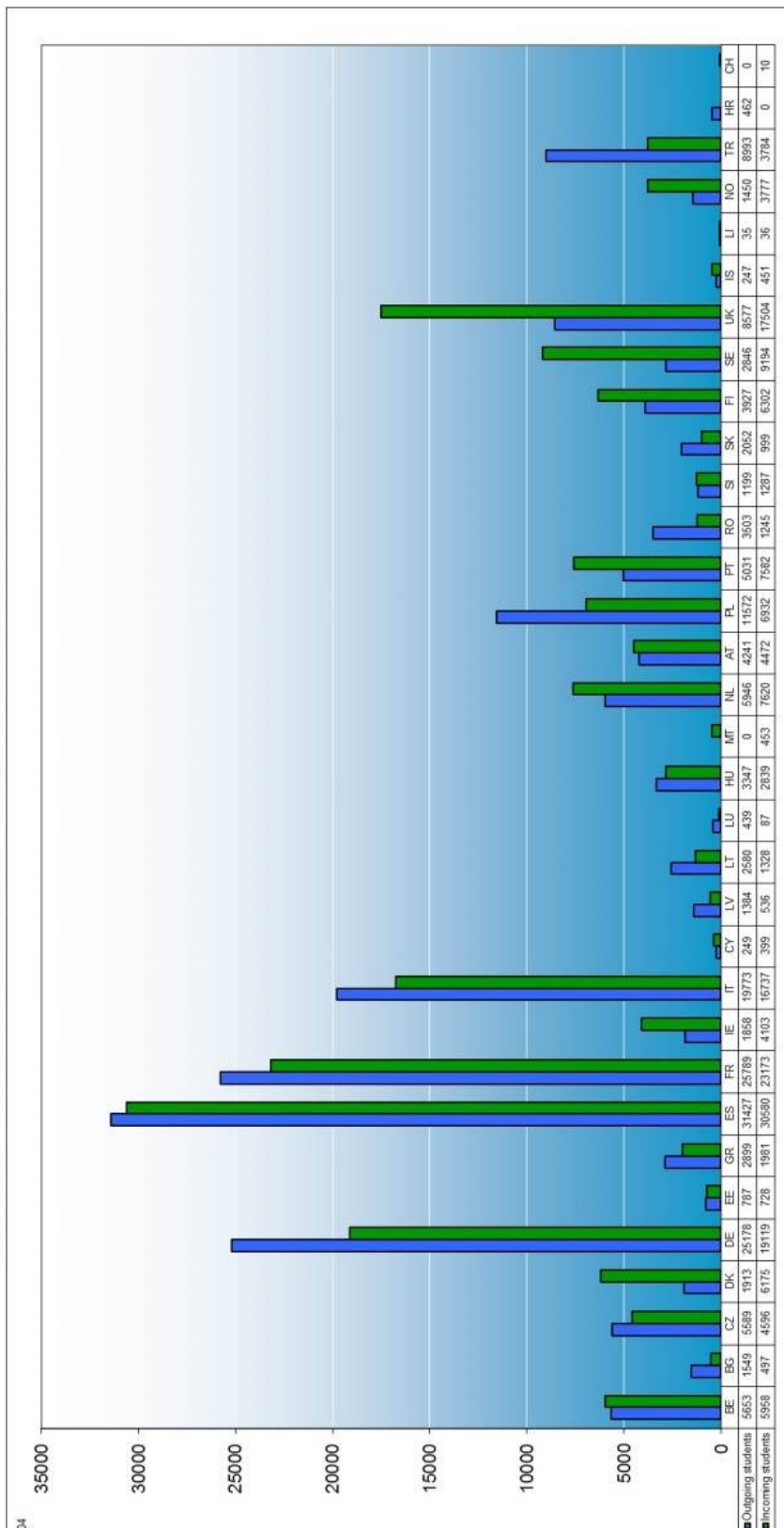
Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

TABEL 11 MOBILITĂȚI STUDENȚEȘTI (INCOMING) AN UNIVERSITAR 2012-2013	59
TABEL 12 STUDENȚI STRĂINI ÎNSCRIȘI LA PROGRAME DOCTORALE FINANȚATE PRIN PROGRAME GUVERNAMENTALE ..	60
TABEL 13 MOBILITATEA CADRELOR DIDACTICE (INCOMING): NUMĂRUL MEMBRILOR PERSONALULUI DE PREDARE ȘI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ PROVENIND DIN UNIVERSITĂȚI DIN STRĂINĂTATE, PENTRU ACTIVITĂȚI DE PREDARE PENTRU O PERIOADĂ DE CEL PUTIN UN SEMESTRU.	62
TABEL 14 PERSONALUL ANGAJAT DIN STRĂINĂTATE: NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE ȘI DE CERCETARE CARE PROVIN DE LA INSTITUȚII DIN ALTE STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE SAU DIN CADRUL OCDE	62
TABEL 15 NUMĂRUL MEMBRILOR PERSONALULUI DE PREDARE ȘI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ, CARE AU BENEFICIAT DE PROGRAME DE MOBILITATE INTERNAȚIONALĂ	62
TABEL 16 PERSONALUL DE PREDARE ȘI CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ, CARE A BENEFICIAT DE UN PROGRAM DE MOBILITATE INTERNAȚIONALĂ DE CERCETARE	63
TABEL 17 MOBILITATEA PERSONALULUI DIDACTIC ȘI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ	63
TABEL 18 PERSONAL DE PREDARE ȘI CERCETARE INVITAT ÎN CALITATE DE VORBITOR ÎN CADRUL CONFERINȚELOR INTERNAȚIONALE	64
TABEL 19 NUMĂRUL PROGRAMELOR DE STUDIU ÎN COTUTELĂ	64
TABEL 20 EVOLUȚIA ARTICOLELOR ISI SCRISE DE CĂTRE ROMÂNI SAU ÎN COLABORARE CU CERCETĂTORI INTERNAȚIONALI; SURSA: BAZA DE DATE ISI – WEB OF KNOWLEDGE	83
TABEL 21 DISTRIBUȚIA PE ȚĂRILE CU CARE CERCETĂTORII ROMÂNI AU COLABORAT PENTRU SCRIEREA ARTICOLELOR INDEXATE ISI; SURSA: WEB OF KNOWLEDGE	84
TABEL 22 LUCRĂRI PUBLICATE ÎN JURNALELE INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE; SURSA: BAZA DE DATE SCOPUS	84
TABEL 23 CĂRȚI DIN EDITURI INTERNAȚIONALE: NUMĂRUL TOTAL AL CĂRȚILOR, AUTOR UNIC SAU COORDONATE, PUBLICATE ÎN EDITURI INTERNAȚIONALE	85
TABEL 24 NUMĂRUL TOTAL AL BREVETELOR, PRODUSELOR, TEHNOLOGIILOR ȘI SERVICIILOR NOI CU IMPACT ECONOMIC DEMONSTRABIL INCLUSIV ELABORAREA PROIECTELOR, IMPLEMENTAREA ȘI/SAU EVALUAREA POLITICILOR PUBLICE; SURSA: DATE COLECTATE ÎN PROCESUL DE CLASIFICARE AL UNIVERSITĂȚILOR	86
TABEL 25 NUMĂRUL STUDENȚILOR DOCTORANZI ÎNSCRIȘI	87
TABEL 26 STRATEGIILE NAȚIONALE; SURSA: DELOITTE	89
TABEL 27 STATELE CU CARE GUVERNUL ROMÂNIEI A SEMNAT ACORDURI BILATERALE, NUMĂRUL ȘI TIPUL BURSEI OFERITE PENTRU ANUL UNIVERSITAR 2013-2014	93
TABEL 28 NUMĂRUL PROIECTELOR FINANȚATE DE INSTITUȚII DIN STRĂINĂTATE	95
TABEL 29 FONDURI ALOCATE PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ (ÎN MII DE RON)	104
TABEL 30 TAXELE DE ȘCOLARIZARE DIN ROMÂNIA PENTRU STUDENȚII NON-UE	105

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Anexa 1

Chart 22: Incoming vs. outbound Mobility for Studies per home country in 2010-11

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Anexa 2 – Grupul de experți

Coordonator:

Eva Egron Polak – este Secretar General al Asociației Internaționale a Universităților (IAU), organizație nonguvernamentală internațională cu sediul la UNESCO în Paris, Franța.

Reprezentând un punct de întâlnire al Instituțiilor de Învățământ Superior și al Asociațiilor din toate regiunile, IAU are scopul de a consolida învățământul superior din întreaga lume oferind un forum global pentru lideri, realizând cercetări și analize, oferind informații și asumându-și rolul de avocat al învățământului superior disponibil tuturor.

Cu o vastă experiență în cooperarea internațională în învățământul superior, iar acum în calitate de Secretar General al IAU, Eva Egron-Polak este dedicată soluționării celor mai importante probleme apărute în dezbaterile globale pe tema politicilor din învățământul superior, cum ar fi internaționalizarea, învățământul superior transfrontalier, învățământul superior pentru dezvoltarea sustenabilă, și accesul echitabil la învățământul superior. Înaintea începerii activității sale la IAU, a fost vicepreședinte internațional al Asociației Universităților și Colegiilor din Canada. A studiat în Republica Cehă, Canada și Franța.

Experți internaționali:

- **Hans de Wit** - este Profesor (lector) de Internaționalizare a Învățământului Superior la Școala de Economie și Management din cadrul Universității de Științe Aplicate din Amsterdam și expert pe politici publice în cadrul Universității de Științe Aplicate din Amsterdam. De asemenea, el este co-editor al "Journal of Studies in International Education" (Association for Studies in International Education/SAGE publishers). "În calitate de profesor de internaționalizare a învățământului superior, am realizat cercetare pe acest domeniu, care va fi dezbătută în cadrul conferinței, astfel realizându-se un schimb interesant de experiență și date statistice și se vor dezbate lucrări pe această temă".
- **Patricia Pol** – este vicepreședinte pe dezvoltare internațională în cadrul Universității Paris-Est din Franța. Este expert Bologna și membru de conducere al Asociației Internaționale a Universităților (IAU). În ultimii 15 ani, a coordonat diferite proiecte internaționale și europene pe numeroase tematici în Europa, America Latină, Asia și Africa. Este de asemenea expert în cadrul Agenției Naționale de Evaluare în Cercetare din Franța (AERES) și în cadrul Centrului de Acreditare și Asigurare a Calității în Învățământul Superior din Elveția (OAQ).
- **Ross Hudson** – este Program Officer în cadrul Asociației Internaționale a Universităților din august 2008. În cadrul IAU este responsabil de dezvoltarea și coordonarea anumitor programe și proiecte de cercetare ale Asociației și de dezvoltarea activității IAU pe internaționalizarea învățământului superior. Este de asemenea asistent editor al revistei IAU Horizonz. Mai mult decât atât, a realizat numeroase proiecte de cercetare în cadrul IAU, inclusiv un studiu pe tema Academic Freedom, sponsorizat de UNESCO. În trecut Ross Hudson a lucrat în cadrul Universității Brighton din UK, în calitate de lector și consultant pe probleme de internaționalizare. A lucrat în diverse alte organizații, inclusiv UN-OCHA în Nairobi, Kenya. De asemenea, este absolventul unui programe de Master pe Dezvoltare Internațională în cadrul Universității Sussex, din UK.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- **Laura Engel** – Profesor colaborator pe Educație Internațională și Afaceri Internaționale din cadrul Universității George Washington. Cercetarea sa și domeniile sale de interes pentru predare includ educația internațională și comparativă, globalizarea, politici de educație internațională, evaluarea la scară largă, și studii europene. Are expertiză în cercetarea națională și transnațională în educație și științe politice în Europa, inclusiv în două proiecte transnaționale de amploare finanțate de Uniunea Europeană. În prezent este membru academic în cadrul Programului de Educație Internațională al universității GW.

Experti din România:

- **Mihai Korka** - Profesor de Statistică Aplicată în Afaceri Internaționale, Departamentul de Statistică și Econometrie, Academia de Științe Economice din București. Fost Secretar de Stat pe învățământul superior în cadrul Ministerului Educației Naționale, fost Director General al Ministerului Educației din România (responsabil de sectorul învățământului superior) și fost prorector al Academiei de Științe Economice din București, pe probleme de relații internaționale. Domeniile sale de cercetare sunt: Statistica, Economia Internațională, Macroeconomia, Managementul Universitar, Evaluarea academică în proiectele de cercetare și training. De asemenea, el a fost reprezentantul României în cadrul BFUG.

- **Luminița Nicolescu** - Profesor de Marketing în Departamentul de Relații Economice Internaționale, Facultatea de Relații Internaționale, Academia de Studii Economice din București. În perioada 2010-2012, a fost Președintele Grupului de Lucru BFUG pe Deschidere Internațională și a fost implicată în proiectele structurale UEFISCDI, pe problemele legate de internaționalizare.

- **Dan Lazea** – Prorector cu Relații internaționale și comunicare instituțională a Universității de Vest din Timișoara. Deține o lucrare de doctorat în Filosofie și este lector al Facultății de Științe Politice, Filosofie și Comunicare din cadrul Universității de Vest. De asemenea, este profesor colaborator al Institutului Diplomatic Român din cadrul Ministerului Afacerilor Externe. Este expert pe relații internaționale, studii europene și politici internaționale și este membru al Rețelei Euro-Mediteraneene de fenomenologie și hermeneutică pentru dialog intercultural și membru al Societății Române de Științe Politice.

- **Ligia Deca** – este doctorant pe științe politice în cadrul Universității Luxembourg, cercetarea sa concentrându-se pe învățământul superior și politici de europenizare. De curând a publicat în Jurnalul EHEA și Internationalisation of HE Handbook (Raabe) și în prezent lucrează la editarea unei publicații pe reformele din învățământul superior din România (publicat de Springer). În trecut a fost Coordonatorul Secretariatului Bologna în perioada 2010-2012, și Președinte al Federației Europene a Studenților (European Students' Union-ESU).

- **Cezar Hâj** – este expert pe politici publice în cadrul Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), unde coordonează activitatea proiectului "Politici publice fundamentate în Învățământul Superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României". Este student doctorand în cadrul Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative. În trecut Cezar Hâj a fost membru al Secretariatului Bologna în perioada 2010-2012.

- **Cristina Fiț** – este expert pe politici publice în cadrul Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), pe probleme de internaționalizare a învățământului superior și implementarea Procesului Bologna. În trecut a fost vicepreședinte al Alianței Naționale a Organizațiilor Studentești din România. De asemenea, a lucrat ca Expert PR pe drepturile

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

omului, drepturile femeilor, minorităților și grupurilor etnice în cadrul Agenției "Împreună" pentru Dezvoltare Comunitară. A studiat la Universitatea de Vest din Timișoara și în cadrul Institutului Diplomatic Român.

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea a II-a Echitate în Învățământul Superior Românesc

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Echitate în Învățământul Superior Românesc

Cuprins

Partea A.....	133
1. Introducere.....	133
2. Prezentare Generală	137
2.1. Considerații Conceptuale.....	137
2.2. Privire de ansamblu asupra sistemului educațional universitar din România	142
2.3. Angajamentele internaționale ale României referitoare la echitate în învățământul superior	145
3. Cadrul General de Politici	146
3.1. Referințe privind echitatea din documentele de politici.....	146
3.2. Pactul pentru Educație.....	147
3.3. Programul Național de Reformă (PNR)	147
3.4. Legea Educației Naționale (Legea 1/2011).....	148
3.5. Structurile instituționale responsabile cu echitatea în învățământul superior	148
4. Indicatori și referințe relevante cu privire la echitate în Învățământul Superior.....	149
4.1. Accesul la Învățământul Superior.....	150
4.2. Prevenirea abandonului în Învățământul Superior	160
5. Cadrul specific de politici și instrumente referitoare la echitate în învățământul superior	173
5.1. Politicile naționale pentru finanțarea Învățământului Superior.....	173
5.2. Politicile naționale cu privire la sprijinul direct al studenților	177
5.3. Politicile naționale pentru asigurarea calității	180
5.4. Politicile naționale pentru Învățământul la Distanță și TIC pentru predare și învățare în învățământul superior	181
Partea B – Nivelul Instituțional.....	184
1. Politicile instituționale cu privire la echitate - aspecte generale	184
2. O analiză multi-dimensională a instituțiilor de învățământ superior din România	185
3. Misiunea instituțională: abordarea strategică a accesului și echității.....	186

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

4. Provocări și oportunități.....	192
Partea C – Recomandări.....	195
I. Recomandări la nivel național.....	196
II. Recomandări la nivel instituțional	197
Lista figurilor.....	201
List of tables.....	201
ANEXA 1 – Planul de Echitate la Nivel Instituțional.....	203
ANEXA 2 – Grupul de experți.....	206
ANEXA 3 – Instrumentul de auto-evaluare IAU cu privire la echitate și succes în învățământul superior.....	209

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea A

1. Introducere

Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) implementează în prezent un proiect menit a spori capacitatea instituțională de politici publice fundamentate în învățământul superior. Una dintre activitățile planificate este o analiză a două dimensiuni esențiale ale educației din România: echitate și internaționalizare. Pornind de la premisa că fiecare instituție, cu respectarea autonomiei universitare, își definește propria misiune și strategia universității, se va urmări maparea politicilor privind echitatea și internaționalizarea în cadrul sistemului de învățământ superior românesc și la nivel instituțional (universitar). Mai mult, documentul cuprinde recomandări formulate de către echipe de experți naționali și internaționali cu privire la politicile naționale și instituționale. Prezentul document centrat pe problema echității vizează de asemenea și audiențele internaționale, având scopul de a îmbunătăți înțelegerea stării actuale a politicilor naționale și instituționale în ceea ce privește echitatea în sistemul de învățământ superior românesc.

Schimbările economice de după al doilea război mondial și modificările ulterioare în societate au dus la o schimbare în înțelegerea publică a rolului universităților. Una dintre aceste schimbări a fost trecerea de la sistemele elitiste de educație la o "masificare" a educației. În România acest proces a început abia după căderea comunismului în 1989. După 1990, au fost înființate instituții private de învățământ superior, numărul de universități (inclusiv cele de tip privat) și numărul de studenți a crescut rapid, o dată cu larga diversificare a specializărilor oferite. Numărul de studenți înscriși în anul universitar 2008/2009 este de aproape șapte ori mai mare decât numărul de studenți înscriși în 1989/1990. Pe de altă parte, masificarea a dus la o serie de provocări: discrepanța dintre nivelul de finanțare publică și extinderea rapidă a sistemului, echilibrul dificil între a menține calitatea și a permite sistemului să se extindă, în special prin apariția universităților private și un conflict între noțiunile de participare pe bază de merit în învățământul superior și atingerea potențialului deplin al populației românești, mai ales cu privire la accesul, progresul și absolvirea grupurilor subreprezentate în învățământul superior.

Potrivit publicației Institutului Național de Statistică (INS)¹⁵⁷: "Structura populației active din România în 2050", publicată în 2011, schimbările demografice din Uniunea Europeană (UE) și în special ratele scăzute de fertilitate au avut implicații importante asupra îmbătrânirii, având, de asemenea, consecințe asupra politicilor sociale și educaționale. Populația UE-27 a fost estimată în 2010 la aproximativ 500 de milioane. Dat fiind faptul că fertilitatea scăzută este o problemă majoră pentru regiune, potrivit estimărilor ONU, populația UE va scădea cu 2,4% până în 2050. Problemele demografice cu care se confruntă alte state membre ale UE se reflectă, de asemenea, și în România, cu observația că dezvoltarea relativ mai scăzută a economiei românești ar putea avea un impact social mai mare în raport cu datele demografice.

Populația din România a cunoscut schimbări semnificative în ultimele două decenii, în parte ca urmare a tranziției și modificărilor regimului politic care au avut o influență puternică asupra evoluției fenomenelor demografice. Din 1990, populația totală a scăzut de la an la an, cu o rată medie anuală de 0,2%. În perioada 1992-2002, populația a scăzut cu 1,1 milioane de oameni. Mai mult, în 2002-2010, populația în vârstă de

¹⁵⁷În continuare, în document abrevierea "INS" va fi utilizată pentru datele extrase de la Institutul Național de Statistică

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

15-24 ani a scăzut cu 13,8%, iar populația în vârstă de 25-34 de ani a scăzut cu 8,2%, în timp ce populația de 55-64 ani a crescut cu 18,7%.

Potrivit datelor Eurostat, **riscul sărăciei** și al **excluziunii sociale** a scăzut de la 45,9% în 2007 la 40,3% în 2011. În ciuda acestui progres semnificativ, România se află în continuare printre țările cu riscul cel mai mare de sărăcie și excluziune socială din Europa, aproape de două ori mai mare ca media UE. Doar Letonia și Bulgaria au avut rate mai mari de sărăcie excluziune socială.

Analiza 2012 a Ministerului Educației a concluzionat că: "Principală provocare pentru sistemul de învățământ în termeni de risc de sărăcie și excluziune socială este considerabila discrepanță dintre situația copiilor și a tinerilor din România în comparație cu rata medie UE de sărăcie și excluziune socială a copiilor și tinerilor¹⁵⁸. Ratele de sărăcie și excluziune socială din România sunt considerabil mai mari (aproape duble) decât media UE, acestea având efecte negative directe asupra accesului și participării la educație. Sunt necesare măsuri de sprijin economic pentru copiii în această situație, măsuri ce trebuie să se concentreze asupra anumitor grupuri de copii și tineri din grupuri dezavantajate, în același timp punând în aplicare principiile educației incluzive în zonele defavorizate economic și social".

Datele INS indică o rată scăzută de participare la învățământul superior în rândul studenților din grupuri dezavantajate, cum ar fi studenții din mediul rural, studenții cu dizabilități, studenții romi sau cei care provin din familii cu venit scăzut. De asemenea, datele disponibile dezvăluie o corelație între ratele de participare în învățământul superior și ratele de participare în învățământul liceal, ceea ce înseamnă că atunci când se elaborează o strategie națională referitoare la echitate în învățământul superior, trebuie să fie luată în considerare situația nivelurilor anterioare de educație formală.

După cum s-a menționat, numărul de studenți din România a crescut după perioada comunistă până în anul universitar 2008/2009, când numărul total de studenți a început să scadă în mod semnificativ în strânsă corelație cu numărul mic de absolvenți de liceu și procentul scăzut de liceeni care au absolvit examenul național (bacalaureat). Acești factori au condus la un număr mai mic de studenți înscriși în primul an de studiu. Această scădere în înscrierea la învățământul superior ar putea acționa ca un catalizator pentru România de a dezvolta o strategie coerentă privind accesul echitabil la învățământul superior întrucât statul va trebui să facă un efort suplimentar și concertat cu privire la accesul echitabil în scopul de a crește sau chiar de a menține participarea la învățământul superior și ratele de absolvire la nivelul necesar pentru dezvoltarea economică și socială în viitor.

Luând în considerare contextul social din România și, de asemenea, faptul că strategia guvernamentală actuală include ca o prioritate dezvoltarea politicilor referitoare la echitate în învățământul superior, proiectul dezvoltat de UEFISCDI este conceput ca un prim pas în elaborarea unei strategii naționale de echitate. Aceasta implică experți naționali și internaționali, precum și reprezentanți din universități românești, cu scopul de garanta că orice viitoare strategie poate fi centrată atât pe realitățile și experiența instituționale, cât și pe expertiza relevantă legată de echitate în învățământ (superior).

¹⁵⁸ Ministerul Educației: Analiza de nevoi privind educația și formarea profesională din România, 2012

<http://administratesite.edu.ro/index.php/articles/18802>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Prezentul document reprezintă un instrument în vederea elaborării de politici pentru sprijinirea factorilor de decizie din România în procesul de dezvoltare a politicilor de echitate în învățământul superior. Documentul este structurat după cum urmează:

- Partea A prezintă un document de bază care clarifică conceptul de echitate așa cum este definit în cadrul diferitelor politici și documente oficiale, oferă o imagine de ansamblu a principalelor politici naționale cu impact asupra echității, prezintă indicatori relevanți de acces, prevenirea abandonului și absolvire în domeniul educației și, în cele din urmă, rezumă principiile relevante ale legislației educației, politicilor și instrumentelor cu impact asupra echității;
- Partea B prezintă constatările experților pentru nivel instituțional;
- Partea C prezintă recomandările grupului de experți pentru dezvoltarea continuă a politicilor de echitate la nivel instituțional și național;
- Partea D cuprinde anexele relevante.

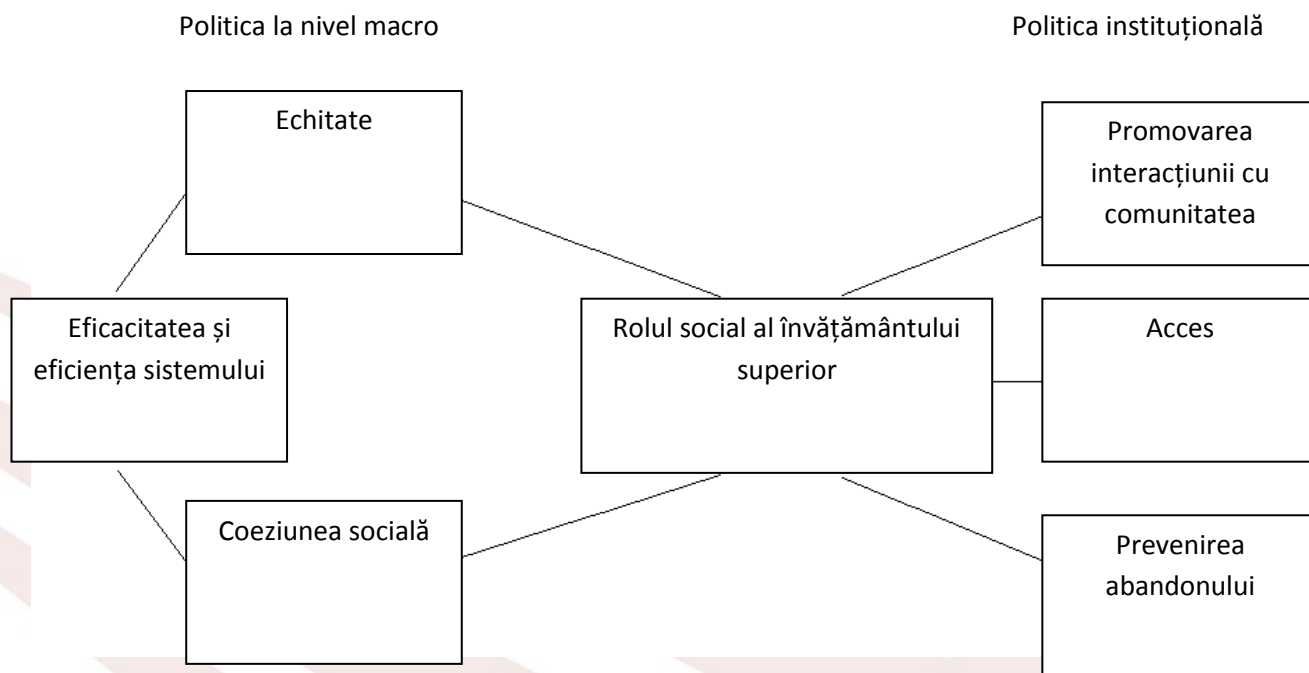
Partea A a documentului este structurată după cum urmează :

- **Prezentare generală** - introduce considerațiile conceptuale privind echitatea cu referire la acces , progres, absolvire și tranziția la piața muncii, ca o condiție pentru coeziunea socială. Se face, de asemenea, referire la angajamentele internaționale ale României, cu impact asupra echității;
- **Cadrul politic general** - descrie cadrul politicii naționale cu impact asupra echității în educație, incluzând, printre altele, strategii guvernamentale, Pactul Național pentru Educație, Planul Național de Reformă, Legea Învățământului (1/2011) și se finalizează cu o imagine de ansamblu a structurilor instituționale cu responsabilități privind echitatea ;
- **Indicatori și referințe relevante cu privire la echitate în învățământul superior și coeziune socială** - cuprinde date cu privire la accesul, prevenirea abandonului și absolvirea studiilor superioare. Începe prin a enumera o serie de indicatori privind învățământul liceal și se continuă prin a descrie participarea diferitelor categorii de studenți în învățământul superior, de la distribuția pe gen la participarea studenților romi, maturi, studenți cu nevoi speciale etc ;
- **Cadrul specific de politici și instrumente cu privire la echitate în învățământul superior** - prezintă instrumentele și politicile specifice implementate în România care au un impact direct sau indirect asupra echității în învățământul superior, cum ar fi: finanțarea învățământului superior și sprijinul financiar pentru studenți, servicii sociale și academice pentru studenți și politici pentru asigurarea calității;
- **Provocări și oportunități** - analizând starea învățământului superior românesc în materie de date, politici și instrumente privind echitatea, capitolul se încheie cu descrierea, din perspectiva experților, atât a provocărilor cât și a oportunităților întâmpinate de sistemul românesc.

Datorită faptului că acest concept de "echitate", folosit în discursul de politică internațională și europeană nu este un concept familiar în contextul românesc, prezentul document pune accent pe înțelegerea comună a rolului social și a responsabilităților învățământului superior. O perspectivă centrată pe "rolul social al învățământului superior" ar putea prin urmare stimula o reflecție mai cuprinzătoare asupra nevoilor societății într-o perspectivă mai largă, care ar include echitatea și coeziunea socială în învățământul superior, ținând cont de eficiența și eficacitatea sistemului. Pentru nivelul instituțional al politicii, rolul social al învățământului superior este legat de apartenența la comunitate, acces și prevenirea abandonului.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 18 Rolul social al învățământului superior

Pentru a oferi o imagine de ansamblu a accesului și prevenirea abandonului în sistemul de învățământ superior românesc, documentul se bazează pe date din următoarele surse principale:

- Date statistice de la Institutul Național de Statistică (INS);
- Datele din procesul de clasificare a universităților românești¹⁵⁹;
- Date de la instituțiile naționale și consiliile responsabile cu studii superioare: Ministerul Educației (MEN), Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS), Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS);
- Studii și rapoarte lansate de Ministerul Educației și Banca Mondială;
- Date internaționale comparative de la Eurostat și Eurostudent.

Pentru dezvoltarea analizei instituționale și a recomandărilor, grupul de experți s-a axat pe experiența Asociației Internaționale a Universităților (IAU). În acest sens, un apel deschis a fost lansat pentru universitățile românești care doresc să se implice și să contribuie la obiectivele generale pe baza experienței lor instituționale. Universitățile care au răspuns pozitiv la apelul deschis au fost:

- Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava;
- Universitatea Națională de Apărare "Carol I" din București;
- Universitatea Politehnica din Timișoara;
- Universitatea "Titu Maiorescu" din București.

¹⁵⁹ Procesul de colectare a datelor și informațiilor pentru evaluarea universităților și a programelor de studiu cu scopul de clasificare a universităților și ierarhizare a programelor de studiu <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Pentru ca grupul de lucru să analizeze strategiile instituționale și normative ale universităților din România în raport cu echitatea în învățământul superior, un **instrument de auto-evaluare** a fost dezvoltat de către grupul de experți, acesta fiind în mare parte bazat pe instrumentele IAU de auto-evaluare utilizate anterior. Instrumentul a permis fiecărei instituții să ofere o imagine de ansamblu a caracteristicilor, politicilor, instrumentelor lor, cât și o imagine referitoare la practica actuală privind echitatea.

Este important de menționat faptul că tratarea echității în învățământul superior într-un mod cuprinzător și exhaustiv necesită mai mult timp și resurse decât au fost disponibile pentru activitatea curentă. Este nevoie de o dezbatere cu factorii de decizie, reprezentanți ai universităților și a altor părți interesate, precum și o analiză de impact ex-ante a propunerilor făcute.

2. Prezentare Generală

2.1. Considerații Conceptuale

2.1.1. Ce reprezintă echitatea pentru educație?

Accesul la educație este o condiție sine qua non pentru a fi integrat în societate și a avea succes într-o economie bazată pe cunoaștere. Chiar dacă asistăm la o extindere masivă în domeniul educației, există cetățeni, nu numai din țările mai puțin dezvoltate, care nu au suficiente șanse de a absolvi liceal și de a se înscrie într-o instituție de învățământ superior. Dacă la nivel societal, banii alocați pentru educație sunt percepuți ca o investiție în competitivitatea economică și tehnică din viitor, la nivel individual, aceste resurse pot fi utilizate pentru a diminua inegalitățile sociale din educație, acestea fiind o baza pentru inegalitățile viitoare (Schlicht, 2010, 30). Prin urmare, existența unor factori socio-economiци care influențează performanța școlară și accesul la sistemul de învățământ superior este o sursă de pierdere de capital uman și de perpetuare a inegalităților sociale.

Uniunea Europeană subliniază în tratatele, directivele, regulamentele și strategiile sale, rolul relației dintre educație, ocuparea forței de muncă și riscul de sărăcie și / sau de excluziune socială. Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European de la 08 septembrie 2006 pune îndeosebi accent pe relația dintre eficiență și echitate în sistemele europene de educație și formare profesională, acestea fiind "factori critici de dezvoltare pe termen lung a potențialului UE pentru competitivitate, precum și pentru coeziunea socială". Potrivit acestui document, echitatea în educație se află în strânsă legătură nu numai cu egalitatea de oportunități și acces, dar și cu tratamentul egal și cu rezultatele sistemelor de educație și formare profesională:

"Echitatea este privită ca gradul în care persoanele fizice pot beneficia de educație și formare profesională, cu privire la oportunități, acces, comportament și rezultate. Sistemele echitabile garantează independența rezultatelor educației și formării profesionale vizavi de mediul socio-economic și alți factori care conduc la dezavantaje educaționale, precum și reflectarea comportamentului la nivelul nevoilor specifice învățării" (Comisia Europeană, 2006, 2).

Comunicarea Comisiei subliniază faptul că deși noțiunea de echitate nu se suprapune cu conceptul referitor la inegalități (care sunt cauzate de sex, statutul de minoritate etnică, dizabilități și disparitățile regionale etc), există variabile socio-demografice care sunt principalele surse de dezavantaje. Mai mult de atât, există o relație între echitate și eficiență care se consolidează reciproc, luând în considerare faptul că "sistemele

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

sunt eficiente în cazul în care resursele investite produc rezultatele maxime" (Comisia 2006, 2). Prin urmare, un nivel ridicat de echitate este asociat unui nivel ridicat de eficiență și, prin urmare, echitatea nu este doar un obiectiv moral, ci și o sursă pragmatică de eficiență.

În articolul lor, Salmi și Bassett subliniază de asemenea importanța echității în scopuri de corectitudine și eficiență. Argumentul eficienței economice în favoarea promovării echității în învățământul superior este legat de dezvoltarea resurselor umane și de capacitatea de a capta beneficii economice și sociale prin maximizarea întregului potențial aferent resurselor umane. Exemplul dat este faptul că absolventului de liceu talentat, dar cu venituri mici și / sau făcând parte dintr-o minoritate îi este refuzată intrarea în învățământul universitar, ceea ce reprezintă o pierdere absolută a potențialului la nivel individual și la nivel de societate ca ansamblu (Salmi & Bassett , 2012) .

Într-o lucrare a OCDE, Field et al. (2007 , 11) consideră că echitatea în educație are două dimensiuni care sunt interconectate: corectitudinea și incluziunea. Corectitudinea înseamnă că circumstanțele personale și sociale nu reprezintă obstacole în realizarea potențialului individual, iar incluziunea înseamnă că există un standard minim de educație pentru toți . Există similitudini între perspectivele UE și OCDE în ceea ce privește echitatea, ambii subliniind faptul că accesul și performanța școlară nu trebuie să fie influențate negativ de variabilele socio - demografice . Lipsa de echitate nu este numai o problemă de corectitudine, dar și o sursă de inegalități sociale viitoare și de excluziune socială .

Întrucât nu există o relație între echitate și egalitate în educație, ar trebui să încercăm să egalizăm rezultatele școlare ? Ben Levin (2003) consideră că acest tip de egalitate nu este numai imposibil , ci este de asemenea de nedorit. Principalul obiectiv ar trebui să fie ca diferențele de rezultate să nu fie determinate de diferențele economice și sociale :

" Există un acord general asupra faptului că scopul politicilor publice nu poate și nu ar trebui să fie egalitate în sensul că toată lumea este la fel sau obține aceleași rezultate - o stare care pare a fi atât imposibilă cât și indezirabilă. Mai degrabă, un angajament pentru echitate sugerează că diferențele în rezultatele obținute nu ar trebui să fie atribuite diferențelor din arii cum ar fi venitul, puterea sau bunurile. " (Levin , 2003 , 5)

În cazul în care există un grad acceptabil de inegalitate, este importantă determinarea nivelului și tipului de inegalitate acceptabilă. Este dovedit faptul că performanța școlară este determinată nu numai de factori socio - economici, cum ar fi venitul parintilor sau mărimea localității în care se află școala, ci și de nivelul de inteligență (Hatos , 2011 , 618) . De asemenea, studenții sunt diferiți în ceea ce privește competențele sau interesul manifestat pentru diferite tipuri de discipline, fapt care este asociat performanțelor școlare diferite. Astfel, egalitatea rezultatelor nu este posibilă , dar statul ar trebui să se implice pentru a crea echitate și corectitudine " în ceea ce privește oportunitățile , accesul , comportamentul și rezultatele " pentru fiecare student . Sistemele de educație și formare profesională ar trebui să construiască strategii și politici pentru a diminua impactul negativ al factorilor individuali și sociali , în scopul de a spori accesul și performanța cetățenilor la nivel de învățământ superior . Echitatea înseamnă mai mult ca egalitatea de oportunități și crește șansele tuturor oamenilor (indiferent de mediul social și economic) de a absolvi învățământul superior . Prin urmare, echitatea implică scăderea riscului de excluziune socială .

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2.1.2. Acces și performanțele școlare . Factori individuali și sociali

Intenția noastră nu este aceea de a prezenta o analiză teoretică vastă în ceea ce privește factorii care creează inechitatea în cadrul sistemelor de învățământ , ci de a prezenta principalele variabile socio - economice care conduc la dezavantajul educațional .

Există sociologi care afirma că, în mod paradoxal, egalitatea de șanse în sistemul educațional poate crea inegalitate economică (Boudon , 1990) . Sociologul francez subliniază că academicienii și politicienii sunt prea optimiști cu privire la faptul că dezvoltarea educației sporește șansele pentru copii cu un statut social mai scăzut de a avea o viață mai bună , în comparație cu viața părinților lor .

În opoziție cu această abordare, UE subliniază rolul educației în scopul de a se adapta la o economie bazată pe cunoaștere : " nivelul de educație mai înalt contribuie la angajare și progres și creșterea ratei de angajare contribuie la reducerea sărăciei " (Comisia Europeană , 2010 , 9) . Pe de altă parte, este adevărat că reducerea sărăciei sau a excluziunii sociale nu implică neapărat creșterea egalității economice. Coeziunea socială , unul dintre principalele obiective ale politicilor UE bazate pe echitate socială , poate fi definită ca:

"o situație care vizează atât interacțiunile orizontale între membrii unei societăți cât și verticale, caracterizată printr-un set de atitudini și norme bazate pe încredere, un sentiment de apartenență, și dorința de a participa și de a ajuta, precum și manifestările comportamentale aferente" (Chan et al., 2006, 290).

Luând în considerare această definiție, coeziunea socială este mai mult strâns legată de incluziunea socială și nu de diminuarea decalajului economic. Dar, într-un raport elaborat de către Consiliul Europei , coeziunea socială este definită ca fiind " capacitatea unei societăți de a asigura bunăstarea tuturor membrilor săi , minimizând disparitățile și evitând marginalizarea" (Consiliul Europei , 2008 , 14) . Prin urmare, coeziunea socială nu înseamnă numai integrarea economică și socială , dar și reducerea disparităților.

Pentru a analiza echitatea în educație cu privire la oportunități , acces, comportament și rezultate, trebuie să subliniem factorii individuali și sociali care creează disparități și diminuează posibilitățile oamenilor de a absolvi de la învățământul superior și de a fi integrați pe piața forței de muncă . Literatura de specialitate care tratează performanța școlară , riscul de abandon școlar și intenția de a continua studiile la un nivel superior (la nivel de licență sau de masterat) ia în considerare variabile care sunt legate de familiile studenților , calitatea școlilor , dezvoltarea socio - economică a comunităților, presiunea de grup, sexul și valorile sociale.

În ceea ce privește familia, mai multe studii subliniază importanța relațiilor de familie, venitul familiei , și nivelul de educație al părinților. Sun și Li (2009) , consideră că adolescenții , în special fetele care provin din familii instabile au performanțe școlare mai slabe la matematică și științe sociale . Prin urmare, cei doi autori subliniază importanța consilierii familiale și a consilierii școlare. Educația și venitul părinților afectează direct performanța academică a studenților, prin faptul că părinții cu studii superioare și / sau venit mai ridicat au așteptări academice mai mari și oferă condiții economice mai mari pentru studiu.

Performanțele școlare pot fi influențate în mod indirect de ceea ce Basil Bernstein (1964) numește " cod restrâns " și " cod elaborat " de comunicare . Copiii (elevi) provenind din familiile din clasa muncitoare au

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

acces numai la codul restrâns , iar clasa de mijloc are acces atât la codul restrâns cât și la codul elaborat . Dacă în codul restrâns " gama de alternative , alternative sintactice , se reduce considerabil și, prin urmare , este mult mai probabil ca predicția să devină posibilă " , codul elaborat " va facilita vorbitorul în încercarea sa de a-ți verbaliza scopul, intenția discretă , experiența sa unică într-o formă verbală explicită " (Bernstein , 1964 , 57) . Deoarece codul elaborat nu este accesibil copiilor familiilor de muncitori și " școala și universitățile sunt obligate să utilizeze codul elaborat și de a recompensa utilizarea acestuia de către studenți " (Hatos , 2011 , 625) , elevii din familii cu un nivel educațional scăzut au un dezavantaj lingvistic și șanse mai mici de a atinge performanțele școlare (ridicate) .

Sexul este o altă variabilă care influențează performanța școlară și intenția de înscriere în învățământul superior . Dacă în trecut de obicei băieții aveau performanțe școlare mai ridicate , în ultimele decenii, această situație s-a schimbat , fetele au note mai mari și procentul de studenți de sex feminin (înscrși în învățământul superior) , este mai mare decât procentul de sex masculin. Discrepanța de gen în ceea ce privește performanțele elevilor de liceu și ale studenților de anul întâi "a fost subliniată în România într-un sondaj realizat în 2010 (Pricopie et . al , 2011) . În plus , elevii de liceu de sex feminin sunt mult mai interesați în a finaliza învățământul superior decât elevii de sex masculin , indiferent de notele lor, de veniturile familiei sau de nivelul de educație al părinților. În acest context , devine tot mai clar că ne confruntăm cu o nouă provocare , și anume aceea de a motiva studenții, mai ales de sex masculin , să aibă performanțe mai ridicate la nivel de liceu și să-și continue studiile la un nivel educațional superior .

Pentru că adolescenții sunt foarte influențați de anturaj, trebuie să se ia în considerare importanța grupurilor de apartenență și cele de referință pentru elevi. Martin H. Jones et . al . (2012) a realizat un studiu privind relația dintre performanța școlară la matematică și percepția comportamentelor sociale și academice ale prietenilor. Percepția comportamentului social al prietenilor reprezintă faptul că, în opinia respondenților, prietenii sunt mult mai interesați să meargă la petreceri , să fie populari , să aibă prieten/ă sau să petreacă timp împreună. Comportamentul academic înseamnă că prietenii sunt orientați spre a obține note bune , spre a participa la cursuri , spre a studia , și spre a-și continua studiile la nivel universitar. Concluziile cercetării au confirmat ipoteza conform căreia percepția unui comportament academic al prietenilor se corelează pozitiv cu performanța academică , mai degrabă decât în cazul în care prietenii sunt percepuți ca având un comportament social . (Jones et . al , 2012, 30) . Prin urmare, mediul social este foarte important pentru studenți , în special pentru adolescenți , în determinarea performanțelor școlare și dorinței de continuare a studiilor.

Anturajul, laolaltă cu familia , școala și comunitatea , influențează nu numai realizările academice , dar și adaptabilitatea. Și între adaptabilitate și realizarea academică există o corelație puternică , deoarece cu cât elevii sau studenții sunt mai adaptabili, cu atât mai ridicate sunt performanțele lor școlare (Wasonga , 2003) . Într-un studiu realizat în Statele Unite ale Americii , au fost identificate șase variabile care constituie adaptabilitatea: cooperare și comunicare , empatie , capacitatea de rezolvare a problemelor , auto - eficacitate , conștiința de sine și obiectivele și aspirațiile (Wasonga , 2003 , 44) . Putem spune că adaptabilitatea constă în capacitatea de adaptare la normele , valorile , standardele școlii , de a fi sociabil , atenți la cei din jur , precum și de a avea un comportament prosocial. Prin urmare, " în cazul în care indivizii au avut experiențe de lungă durată în relații de îngrijire , așteptări ridicate, și oportunități semnificative de participare de-a lungul etapelor vieții și în instituții , aceștia sunt susceptibili de a dezvolta adaptabilitate și de a înregistra performanțe mai bune în școală " (Wasonga , 2002 , 45) . Concluzii similare în ceea ce privește rolul valorilor în performanțele școlare au fost menționate de către Holma et al . (2009) în

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Finlanda. Rezultatele studiului au arătat că există o relație între sensibilitatea interculturală și realizarea academică. În consecință, Holma *et al.* (2009) consideră că "elevii înzestrați trebuie să fie pregătiți pentru diversitatea culturală, de exemplu, prin promovarea gândirii critice în școală și prin încurajarea acestora să fie conștienți de și confortabili cu alte culturi" (Holma *et al.*, 2009, 198). Prin urmare, valorile materialiste, care se concentrează mai mult asupra deținerii și achiziționării de bunuri și mai puțin pe relațiile de apropiere cu ceilalți (Richins & Dawson, 1992, 312), se corelează negativ cu performanța școlară (Pricopie *et al.*, 2011). În consecință, putem recomanda ca planul de învățământ să sprijine solidaritatea, conștientizarea problemelor comunității, deschiderea pentru diversitatea culturală și sensibilitatea morală.

2.1.3. Echitatea ca precondiție a coeziunii sociale

În ultimul deceniu, un memorandum european și o analiză a politicilor educației pentru cetățenie au subliniat problema echității evidențiind o preocupare tot mai mare vizavi de excluziunea socială și în același timp pentru beneficiile sociale - sau mai pe larg, non-economice ale învățării (Green și Preston, 2001). Cu toate acestea, observă Green (2003, p. 14), discursul politic dominant, cel puțin în țările anglo-saxone, nu se mai axează pe coeziunea socială și solidaritatea socială, și impactul acestora asupra educației, ci mai degrabă pe reînnoirea comunității și impactul educației asupra "incluziunii sociale" prin intermediul pieței forței de muncă. Discursul teoretic dominant s-a schimbat de asemenea. Teorii ale integrării sociale au fost înlocuite în teoria curentă de noul discurs centrat pe capitalul social. În ambele cazuri - în ceea ce privește politica și teoria - a avut loc o schimbare semnificativă de la perspectiva macro-socială asupra coeziunii sociale (fie de stânga sau de dreapta) la o analiză micro-individuală sau la nivel de comunitate.

Halimi (2005) analizează problemele actuale de echitate în învățământul superior, explicând recenta preocupare a Consiliului European, pentru "deschiderea ușilor învățământului superior în fața oamenilor care până acum au fost sub-reprezențați - femei, minorități etnice și culturale, persoanele cu handicap, tineri și mai puțin tineri din medii sociale defavorizate", în cadrul unui model umanist care ar conduce la o mai bună calitate a vieții. Autorul amintește o clasificare a oamenilor interesați de învățarea pe tot parcursul vieții: *postponers*, cei care au amânat accesul la învățământul superior la finele ciclului liceal, din diferite motive personale sau de carieră; *returners*, cei care au beneficiat deja de învățământul superior, și revin pentru a-și îmbogăți cunoștințele și, în sfârșit, *second chancers*, cei care nu au avut încă ocazia de a beneficia de învățământul superior, și care se înscriu sau cărora le este oferită șansa de a face acest lucru (Halimi, 2005, p. 15). Cei mai mulți dintre aceștia fac parte din grupuri defavorizate care până acum au fost slab reprezentate în învățământul superior: membri ai minorităților etnice și culturale, femeile cu angajamente familiale, persoane cu handicap. A treia categorie este deosebit de vulnerabilă, deoarece prezintă probleme economice și are dificultăți în a obține recunoașterea studiilor în grupul lor social. De asemenea, această categorie are nevoi speciale cu privire la metodele și curricula academică (adaptarea la obiectivele practice, lipsa de certificate prealabile, diferențele de la nivel cultural și al așteptărilor, refuzul de a se supune regulilor academice), ceea ce reprezintă adevărate provocări în elaborarea programului de învățare.

Nu numai globalizarea și apariția învățării pe tot parcursul vieții au reprezentat dificultăți în materie de echitate. De asemenea, dezvoltarea masivă a învățământului superior din anumite țări a fost raportată ca fiind generatoare de inegalități cu privire la acces și continuarea studiilor universitare (în special în cazul dezvoltării universităților private) (McCowan, 2004). Alți cercetători (Brennan, Naidoo, 2008) au

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

considerat că grupurile excluse, dezavantajate sau slab reprezentate sunt doar o parte a problemei. Cealaltă parte se referă la corectitudinea beneficiilor private și la echilibrul dintre sursele publice și private de finanțare, autonomia universitară și conexiunile dintre universitate și comunitate. Privind dezbateră acestui echilibru, unele studii (Johnstone, 2004) explorează diverse forme de sprijin pentru studiile universitare (de exemplu, noțiunea de repartizare a costurilor) și implicațiile lor asupra echității, prin creșterea participării.

Pregătind o cercetare transnațională, Green et al. (2003) a făcut o distincție între capitalul social și coeziunea socială afirmând că deși acestea se află în strânsă legătură, cele două concepte nu ar trebui să fie interschimbabile. Astfel, o societate care este bogată în capital social la nivel comunitar nu are neapărat un nivel ridicat al coeziunii sociale (Green et al., 2003, p. 2). În acest studiu, autorii au folosit tehnici transnaționale cantitative pentru a testa modelul pe date cumulate pentru 15 țări din Cercetarea Mondială a Valorilor (World Values Survey - WVS), Studiul Internațional Privind Alfabetizarea Adulților (IALS) și statisticile criminalității Interpol. Datele au fost folosite pentru a construi o măsură cumulativă a coeziunii sociale la nivel societal, "indicele de coeziune socială". Măsura cumulativă a coeziunii sociale include, ca variabile, încrederea generală și încrederea în democrație, cooperarea civică / atitudinea de înșelăciune în domeniul taxelor și al transportului public, precum și indicatori ai crimelor violente (pag. 27). Rezultatele analizei de la nivel național nu au oferit nicio corelație semnificativă între nivelurile agregate de educație și coeziunea socială (p.36), o constatare importantă în acest studiu a demonstrat o corelație negativă și semnificativă între coeziunea socială și inegalitatea în educație și, de asemenea, o relație negativă între inegalitatea veniturilor și coeziunea socială (p.6). Astfel, inegalitatea rezultatelor școlare, care este în strânsă legătură cu inegalitatea veniturilor, pare a avea un efect semnificativ asupra coeziunii sociale.

2.2. Privire de ansamblu asupra sistemului educațional universitar din România

Cadrul general legislativ privind educația este stabilit prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011 iar reglementările și procedurile specifice sunt adoptate prin decizii ale Ministrului Educației (ordine ministeriale) și Hotărâri de Guvern.

În România, educația are următoarele sub-sectoare:

- Educația timpurie, împărțită în învățământul preșcolar timpuriu (0-3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani);
- Învățământ primar, inclusiv clasa pregătitoare și clasele I-IV;
- Învățământ secundar, care cuprinde: învățământul secundar inferior sau gimnaziu (clasele V-VIII), învățământul secundar superior sau liceal (IX-XII);
- Școlile vocaționale cu o durată cuprinsă între 6 luni și 2 ani;
- Învățământul post-secundar non-terțiar;
- Învățământul terțiar, care include ciclurile de licență, masterat și doctorat;
- Învățământul post universitar;
- Învățare pe tot parcursul vieții.

Odată cu căderea regimului comunist, în decembrie 1989, a început un proces dificil de organizare a sistemului de învățământ superior românesc. Etapa inițială a durat din 1990 până în 1995 și a fost marcată

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

de eforturile de a pregăti o nouă lege a educației, depolitizarea curriculei academice, îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru cadrele didactice și introducerea de noi domenii de studiu.¹⁶⁰

Cele mai importante momente pentru dezvoltarea învățământului superior din România au fost :

- Adoptarea Legii nr . 88/1993 - cadrul legal pentru acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor ;
- Înființarea ARACIS (Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior), în 2005 , în conformitate cu Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 aprobată cu modificări prin Legea nr. 87/200 ;
- Apariția universităților private; crearea temeiului juridic pentru introducerea taxelor de școlarizare în universitățile publice și acceptarea învățământului superior privat ca o alternativă la sectorul public ;
- Creșterea numărului de instituții de învățământ superior și a cifrelor de școlarizare;
- Promulgarea Legii Învățământului (nr. 84/1995) ;
- O mai bună definire a autonomiei instituțiilor de învățământ superior ;
- Introducerea sistemului de finanțare "per capita" , completată prin finanțarea acordată universităților în funcție de criterii de calitate în valoare de 30% din suma totală alocată pentru finanțarea de bază ;
- Alinierea la Procesul Bologna și implementarea politicilor (din 2004) ;

Numărul de instituții de învățământ superior (de stat și privat) a evoluat din 1991 , după cum urmează:

Tabelul 1 Numărul de instituții de învățământ superior (instituții publice și private)

	Nr. total instituții învățământ superior	Universități publice	Universități private
1990/91	48	48	
1991/92	56	56	
1992/93	62	62	
1993/94	63	63	
1994/95	63	63	
1995/96	95	59	36
1996/97	102	58	44
1997/98	106	57	49
1998/99	111	57	54
1999/00	121	58	63
2000/01	126	59	67
2001/02	126	57	69
2002/03	125	55	70
2003/04	122	55	67

¹⁶⁰ Monographs on Higher Education, Silvia Florea and Peter J. Wells, 2011

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2004/05	117	55	62
2005/06	107	55	52
2006/07	104	56	48
2007/08	106	56	50
2008/09	106	56	50
2009/10	108	56	52

Potrivit site-ului oficial al Ministerului Educației¹⁶¹, situația instituțiilor de învățământ superior din România este după cum urmează:

- 56 de universități de stat acreditate;
- 36 de universități private acreditate;
- 21 de universități private acreditate pe perioadă limitată;
- 5 universități private cu autorizare provizorie care organizează programe de studii doar la nivel de masterat și de educație a adulților.

Întrucât a fost adoptată o nouă lege a învățământului în 2011, principalele modificări aduse (deși încă nu au fost implementate în totalitate) sunt următoarele:

- Un nou sistem de finanțare bazat atât pe numărul de studenți cât și pe indicatorii de performanță;
- Un proces de clasificare a universităților și ierarhizare a programelor de studii;
- Consilii consultative noi pentru a ajuta MEN în activitatea sa: Consiliul de Etică și Management Universitar, Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării, Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare, Consiliul Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior;
- Schimbări în managementul academic al universităților și noi prevederi legate de integritatea academică;
- Un sistem de împrumuturi pentru studenți (nu a fost încă implementat);
- Reglementări îmbunătățite pentru serviciile de învățare pe tot parcursul vieții.

În ceea ce privește procesul de clasificare a universităților și ierarhizarea programelor de studii, un consiliu caformat din ARACIS, CNATDCU și CNCS a dezvoltat o metodologie (conform legii). În primul exercițiu, Consiliul a fost asistat de experți ai Asociației Universităților Europene (EUA), care au fost consultați în faza de elaborare a metodologiei. Universitățile au fost clasificate după cum urmează:

- Universități de cercetare intensivă - 12 instituții de învățământ superior;
- Universități de educație și cercetare și de creație artistică - 30 de instituții de învățământ superior;
- Universități de educație - 48 de instituții de învățământ superior;

Clasamentul programelor de studii a cuprins 1074 de programe de studii care au fost împărțite în cinci tipuri specifice (A> B> C> D> E, unde> înseamnă rezultate mai bune decât). Rezultatele au fost următoarele:

- A – 20%
- B – 22%
- C – 25%
- D – 12%

¹⁶¹Referință: www.edu.ro

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- E – 21%

Din 2011 până în 2013, EUA, prin Programul de Evaluare Instituțională (IEP), acționează ca agenția responsabilă pentru evaluarea externă a universităților. EUA este responsabilă pentru planificarea și punerea în aplicare a evaluărilor instituționale, concentrându-se pe o gamă largă de probleme, cum ar fi misiunile instituționale și modul în care acestea influențează exercițiul clasificării; mecanismele de asigurare a calității și managementul strategic. Un raport instituțional este publicat după fiecare evaluare, pentru fiecare instituție de învățământ superior. Procesul de evaluare la nivel de țară se va finaliza printr-un raport național privind diferențierea instituțională în sistemul de învățământ superior românesc¹⁶².

2.3. Angajamentele internaționale ale României referitoare la echitate în învățământul superior

Angajamentele internaționale prezentate în acest document sunt cele cuprinse în Comunicatele oficiale din cadrul Procesului Bologna, recomandările Consiliului Europei sau alte declarații oficiale .

O declarație cu privire la responsabilitatea pentru dezvoltarea dimensiunii sociale a educației a fost subliniată de către miniștrii europeni responsabili cu învățământul superior, pentru prima dată, în Comunicatul adoptat cu ocazia Conferinței Ministeriale de la Praga, în 2001. Ulterior, acest ideal a fost operaționalizat în angajamentele politice cu privire la echitate, acces și finalizarea studiilor în învățământul superior, prin stabilirea obiectivelor cuantificabile, adoptarea de strategii guvernamentale și obiective clare pentru extinderea accesului și a participării. Odată cu adoptarea Comunicatului de la Londra (2007), miniștrii au reafirmat angajamentul politic la principiul echității, definindu-l ca : " totalitatea studenților care intră, participă și finalizează studiile, la toate nivelurile învățământului superior, trebuie să reflecte diversitatea populației. Reafirmăm importanța faptului ca studenții să poată finaliza studiile fără a se confrunța cu obstacole legate de situația lor socială și economică ".

Obiectivele concrete pe care România le-a adoptat, ca parte a Procesului Bologna, în ceea ce privește echitatea și accesul la studii superioare, sunt :

- Stabilirea unor obiective cuantificabile pentru extinderea accesului la învățământul superior și adoptarea măsurilor necesare pentru atingerea acestor obiective (Leuven 2009 , București, 2012) ;
- Creșterea ratelor de absolvire și de participare în învățământul superior (București, 2012) ;
- Creșterea participării grupurilor sub-reprezentate în învățământul superior (Leuven 2009 , București, 2012);
- Raportarea strategiile naționale , a planurilor de acțiune și a măsurilor de evaluare a eficacității (Londra, 2007) .

Angajamentele politice din cadrul Procesului Bologna au ca scop dezvoltarea dimensiunii sociale a educației, reducerea inegalității, servicii de sprijin adecvate pentru studenți, consiliere și orientare, trasee educaționale flexibile, căi de acces alternative, recunoașterea studiilor anterioare și eliminarea obstacolelor legate de situația socială și economică a studenților.

¹⁶² Referință: [http://www.eua.be/News/12-01-](http://www.eua.be/News/12-01-09/EUA_s_Institutional_Evaluation_Programme_IEP_to_evaluate_90_universities_in_Romania_as_part_of_national_higher_education_reforms.aspx)

[09/EUA s Institutional Evaluation Programme IEP to evaluate 90 universities in Romania as part of national higher education reforms.aspx](http://www.eua.be/News/12-01-09/EUA_s_Institutional_Evaluation_Programme_IEP_to_evaluate_90_universities_in_Romania_as_part_of_national_higher_education_reforms.aspx)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Concluziile Consiliului Uniunii Europene din 11 mai 2010 privind dimensiunea socială a educației și a formării profesionale cuprinde următoarele recomandări pentru statele membre în ceea ce privește învățământul superior :

- Promovarea accesului extins , de exemplu prin consolidarea schemelor de sprijin financiar pentru studenți și prin trasee educaționale flexibile și diversificate;
- Dezvoltarea politicilor vizând creșterea ratelor de absolvire a învățământului superior, inclusiv prin consolidarea sprijinului individualizat, a orientării și a mentoratului pentru studenți;
- Continuarea eliminării barierelor, extinderii oportunităților, și îmbunătățirii calității mobilității educaționale, inclusiv prin acordarea de stimulente adecvate pentru mobilitatea studenților care provin din medii defavorizate;
- Promovarea de programe specifice pentru studenții adulți și alte tipuri non - tradiționale de cursanți.

Participanții la Conferința Mondială a Învățământului Superior , organizată de UNESCO în 2009, au adoptat o comunicare menționând faptul că, deși creșterea accesului la educație a devenit o prioritate pentru statele membre, discrepanțele din cadrul ratelor de participare reprezintă o sursă de inegalitate. Astfel, echitatea nu se referă doar la accesul la educație , dar, de asemenea, la faptul că " obiectivul trebuie să fie participarea cu succes și absolvirea, în același timp asigurând bunăstarea studenților. Aceasta trebuie să includă sprijinul financiar și educațional corespunzător pentru cei din comunități sărace și marginalizate." ¹⁶³

3. Cadrul General de Politici

3.1. Referințe privind echitatea din documentele de politici

Analizând **Programul de Guvernare pentru perioada 2013 - 2016**, capitolele privind educația și tineretul identifică următoarele obiective legate de echitatea și coeziunea socială, fără a menționa măsuri și instrumente specifice pentru atingerea acestor obiective :

- Dezvoltarea politicilor de echitate;
- Întărirea coeziunii sociale și creșterea participării cetățenilor la programele de dezvoltare economică și socială , prin promovarea cetățeniei active ;
- Stimularea participării populației române la niveluri superioare de educație; asigurarea educației complementare pentru creșterea capacității de adaptare la circumstanțele în continuă schimbare și refacerea coeziunii sociale prin: dezvoltarea alternativelor educaționale , formarea tinerilor prin sport , refacerea taberelor pentru studenți , instituționalizarea participării la proiecte și programe din domenii complementare curriculei academice;
- Sprijinirea programelor *A doua șansă prin educație* , pentru eliminarea analfabetismului și pentru integrarea pe piața muncii, prin : garantarea egalității de șanse și eliminarea tuturor formelor de discriminare , facilități adecvate , politici și programe pentru grupurile vulnerabile , programe de sprijin pentru cei care au părăsit timpuriu școala;
- Stimularea tinerilor din mediul rural de a merge la școală ;
- Bursele sociale trebuie să asigure cheltuielile pentru masă , rechizite școlare și locuință necesare studenților în fiecare lună.

¹⁶³ 2009 Conferința Mondială a Învățământului Superior, UNESCO <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183277e.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

3.2. Pactul pentru Educație

În urma unei diagnosticări a sistemului de învățământ și cercetare și propunerea unora dintre soluțiile prezentate în 2007 în raportul Comisiei Prezidențiale *România Educației. România Cercetării* pentru Analiza și Elaborarea Politicilor pentru Educație și Cercetare din România¹⁶⁴, Pactul Național pentru Educație (2008) a fost semnat de toate partidele politice din parlament și de către 22 de organizații ale societății civile. Acest document enumeră opt obiective majore pe care un nou cadru legislativ trebuie să se bazeze.

Din punct de vedere al echității și al coeziunii sociale, Pactul Național pentru Educație include:

- "Transformarea educației timpurii într-un bun public, garantând un învățământ obligatoriu de 10 ani și accesul la educație gratuită timp de 13 de ani. Numai în acest fel România se poate alinia la o societate bazată pe cunoaștere, pregătind generațiile succesive din școli și licee pentru a beneficia pe deplin de reforma Bologna deja implementată în universitățile românești";
- "Definirea zonelor prioritare de educație, în scopul de a elimina discrepanțele care separă în mod dramatic mediul rural și urban sau afectează diferite categorii de cetățeni români.

3.3. Programul Național de Reformă (PNR)

Programul Național de Reformă¹⁶⁵ adoptat de Guvernul român pentru perioada 2009-2013 reprezintă cadrul pentru definirea și punerea în aplicare a politicilor de dezvoltare economică a României, în conformitate cu politicile UE.

În ceea ce privește accesul la educație, PNR menționează ca problemă faptul că accesul nu este o prioritate reală - România plasându-se pe ultima poziție în Europa în ceea ce privește participarea la educație a tinerilor în vârstă de 15 - 24 - și propune adoptarea unei noi legislații, care ar respecta obiectivele PNR.

În ceea ce privește creșterea procentului de persoane cu vârsta între 30-34 de ani cu studii superioare, un obiectiv care face parte din Strategia Europa 2020, România își propune să atingă obiectivul de 26,7% în 2020, cu următoarea prognoză de evoluție:

Tabelul 31 Evoluția obiectivului Europa 2020 în România

An	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2020
Indicator (%)	18,1	18,7	19,4	20,2	21,3	22,1	26,7

Măsurilor definite de PNR sunt: elaborarea Cadrului Național al Calificărilor, atragerea tinerilor cu aptitudini spre calificări, crearea mecanismului de recunoaștere a educației non-formale și stimularea învățării pe tot parcursul vieții.

¹⁶⁴ Referință: http://www.presidency.ro/static/ordine/Pactul_National_pentru_Educatie.pdf

¹⁶⁵ Referință: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_romania_ro.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Referindu-se la incluziunea socială, PNR menționează o serie de grupuri dezavantajate pentru care MECS a dezvoltat constant politici: populația din mediul rural, populația rromă, copii cu cerințe educaționale speciale (CES), alte grupuri vulnerabile (copiii din grupurile dezavantajate socio-economic, copiii singuri acasă - copiii ai căror părinți lucrează în străinătate, sunt imigranți, și altele).

3.4. Legea Educației Naționale (Legea 1/2011)

Legea Educației Naționale (Legea nr. 1/2011) reprezintă cadrul legal care reglementează structura, funcțiile, organizarea și funcționarea învățământului superior din România. În ceea ce privește echitatea în învățământul superior, Legea prevede o definiție a principiului echității și, de asemenea, include prevederi referitoare la diferite mecanisme și instrumente de politică de stimulare a accesului și a participării următoarelor grupuri sub-reprezentate:

- Studenții cu dizabilități fizice;
- Studenții care provin din familii cu venituri reduse;
- Studenții orfani sau cei din orfelinate;
- Etnicii români care vin din străinătate;
- Studenții care provin din medii cu risc socio-economic ridicat sau marginalizate social;
- Studenții rromi;
- Studenții din mediul rural.

Legea reglementează, de asemenea, o serie de instrumente de acces și prevenire a abandonării studiilor în cazul grupurilor sub-reprezentate, cum ar fi:

- Reglementarea unui sistem de împrumuturi;
- Proceduri de alocare a burselor de studii;
- Proceduri de finanțare a căminelor studentești și a cantinelor;
- Subvenții de transport public;
- Posibilitatea de a distribui bursele de studiu pe criterii sociale.

Articolele menționate sunt citate în prezentul document atunci când sunt descrise diverse instrumente de elaborare a politicilor.

3.5. Structurile instituționale responsabile cu echitatea în învățământul superior

În România nu există o structură responsabilă cu politicile de echitate în învățământul superior, dar atribuții specifice se regăsesc în instituții precum Ministerul Educației (MEN) și Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS). Chiar și în cadrul MEN, nu există niciun departament specific responsabil pentru aceste probleme, însă sarcinile sunt împărțite între mai multe departamente (de exemplu, Departamentul de finanțare sau de politici publice, Direcția Generală pentru învățământul superior și altele).

CNFIS are următoarele atribuții: trimite propuneri către MEN în ceea ce privește alocarea fondurilor complementare, finanțarea care include subvenții pentru cămine / cantine și propune cuantumul minim anual de burse sociale pentru sprijinirea studenților cu venituri reduse, având în vedere că acestea trebuie să acopere cel puțin cheltuielile de masă și cazare, potrivit legii. Mai mult de atât, în cadrul CNFIS există mai multe comisii de lucru, dintre care una se ocupă cu serviciile pentru studenți.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Agencia pentru Credite și Burse de Studiu (ACBS) este instituția care va gestiona sistemul de credite pentru studenți atunci când acesta va fi înființat. Între timp , această instituție gestionează o serie de burse finanțate de MECS și / sau guvernamental în primul rând pentru studii în străinătate , după semnarea unor acorduri bilaterale cu alte țări .

Ministerul Educației (MEN), are o serie de sarcini și competențe cu impact asupra echității, în special în învățământul pre - universitar (cupoane speciale pentru copii din diferite grupuri vulnerabile) sau, în general, sarcini și competențe pentru integrarea pe piața muncii a tinerilor cu cerințe educaționale speciale.

Universitățile, pe baza autonomiei universitare, sunt responsabile cu elaborarea propriilor strategii și proceduri pentru asigurarea echității în educație. Astfel, acestea sunt cele care pot influența modul în care fondul de burse este distribuit (între burse sociale sau burse de merit), au propriile proceduri de admitere și de promovare de la un an universitar la altul, pot influența în ce modalitate sunt distribuite locurile bugetate în diferite facultăți și programe de studii sau pot distribui venit din fonduri proprii pentru a sprijini anumite categorii de studenți.

4. Indicatori și referințe relevante cu privire la echitate în învățământul Superior

Acest capitol își propune să ofere o serie de date și informații relevante în domeniul echității în învățământul superior cu privire la caracteristicile studentului .

Deoarece echitatea, așa cum a fost definită în prealabil , se referă atât la creșterea accesului, la prevenirea abandonului și la absolvire, acest capitol se va referi la următoarele aspecte : accesul la învățământul superior , subliniind date și informații cu privire la tranziția de la nivelul liceal la nivel terțiar și prevenirea abandonului în învățământul superior, cu accent pe caracteristicile studenților .

Datele prezentate în acest raport sunt obținute în principal de la instituții naționale și internaționale cu responsabilități legate de colectarea de date privind învățământul superior. În ceea ce privește colectarea de date la nivel instituțional, un raport al UEFISCDI¹⁶⁶ a indicat că din cele 69 de universități intervievate, 55 % au declarat că gestionează datele personale ale studenților prin mijloace electronice la nivel universitar pentru toate nivelurile universitare, 47,6 % fac acest lucru pentru masteranzi și 31,7 % pentru doctoranzi .

Trei probleme majore vor fi evidențiate aici : evoluția numărului de studenți și rata de incluziune , precum și caracteristicile studenților.

În ceea ce privește caracteristicile studenților, mai multe categorii au fost abordate :

- Distribuția pe sexe ;
- Studenții care provin din medii sărace ;
- Studenții care provin din medii rurale ;
- Studenții cu dizabilități ;
- Studenții rromi ;

¹⁶⁶ Raport cu privire la situația actuală, la nivel național, a sistemelor de gestionare a studenților în instituțiile de învățământ superior din România, 2009

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Studenții maturi (peste 30 ani) ;
- Nivelul de educație al părinților ;
- Studenții cu copii ;
- Studenții imigranți ;
- Studenții care lucrează ;
- Studenții de etnie română venind din străinătate.

4.1. Accesul la Învățământul Superior

În abordarea accesului la învățământul superior sunt necesare date referitoare la numărul elevilor din licee și școlile de meserii și al absolvenților cu diplome de bacalaureat (o primă condiție legală pentru accesul la învățământul superior) .

Pentru a avea o imagine de ansamblu a structurii populației actuale din România, vom prezenta un set de date afișat în studiul lansat în 2012 de către Ministerul Educației: "Analiza de nevoi privind educația și formarea profesională din România"¹⁶⁷. Datele sunt preluate în principal de la INS.

Conform analizei Ministerului, **structura pe vârste a populației românești** relevă procesul de îmbătrânire demografică influențat în principal de scăderea natalității , care a afectat pronunțat scăderea populației tinere (vârsta 15-24 ani) de la un total al populației de 14,7 % în 2007 la 12,4% în 2012 și , de asemenea, a populației cu vârsta școlară (vârsta 0-14) din totalul populației de la 15,5 % în 2007 la 14,9% în 2012.

Previziunile privind evoluția populației realizate de INS arată că tendințele de reducere a numărului de locuitori vor crește până în 2020 și vor afecta, de asemenea, populația tânără aflată la vârsta înscrierii în școală. Conform previziunilor, până în 2020 vom vedea o scădere drastică a populației tinere în vârstă de 15-24 de ani de aproape un sfert în comparație cu 2007 și de aproximativ 27 % în comparație cu 2010 .

Potrivit studiului menționat anterior, pentru perioada 2014-2020, ca o consecință imediată a fenomenelor demografice, populația școlară va scădea în mod constant și acest lucru va afecta numărul de posturi didactice disponibile, precum și funcționarea sau sustenabilitatea școlilor. Fenomenul va determina, de asemenea înscrierea unui număr mai mic de studenți în învățământul superior.

În 2011, structura populației active¹⁶⁸ (15 - 64 ani), în funcție de nivelul educației a indicat următoarea distribuție:

- 18,8 % din structura populației active deține o diplomă universitară;
- 3,9 % au doar studii postsecundare ;
- 35,3 % sunt absolvenți de liceu ;
- 21,7 % sunt absolvenți de școală profesională ;
- 17,9 % sunt absolvenți de gimnaziu ;
- 2,5% sunt absolvenți ai ciclului primar sau fără educație formală.

¹⁶⁷ Needs analysis on education and training in Romania , 2012

<http://administraresite.edu.ro/index.php/articles/18802>

¹⁶⁸ Populația activă este o fracțiune dintr-o populație care este fie angajat sau în căutarea activă a ocupării forței de muncă

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Între 2007 și 2011, a fost observată cea mai importantă creștere de la nivelul populației active cu studii superioare în raport cu populația activă totală (de la 14,6% în 2007 la 18,8% în 2011).

În ceea ce privește trecerea de la liceu la învățământul superior, conform raportului EUROSTUDENT *Condițiile Sociale și Economice și Mobilitatea Internațională A Studenților Din România* (ISE, 2010), 85 % dintre studenții chestionați au avut o tranziție directă de la liceu la universitate și aproximativ 10 % au avut o perioadă de pauză între absolvirea liceului și înscrierea în universitate.

Învățământul Primar și Liceal

Datele comparative cu privire la ratele de participare la toate nivelurile de educație, ca raport al populației în vârstă de 6-18 ani¹⁶⁹, în 2011, au fost următoarele:

Tabelul 32 Ratele de participare la toate nivelurile de educație

Țara	Participarea populației cu vârste între 6-18 (2011)
Belgia	99.4
Bulgaria	98.0
Republica Cehă	97.9
Danemarca	97.1
Germania	95.9
Estonia	95.6
Irlanda	95.4
Grecia	95.1
Spania	95.1
Franța	95.0
Croația	94.7
Italia	94.6
Cipru	94.6
Letonia	92.6
Lituania	91.5
Luxemburg	89.7
Ungaria	89.3
Malta	89.0
Țările de Jos	88.9

¹⁶⁹ Elevii (ISCED 1_6) în funcție de sex în vârstă de 16-18 ani – ca % din populația de vârstă corespunzătoare, Eurostat.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Austria	88.4
Polonia	88.2
Portugalia	88.2
România	87.0
Slovenia	86.1
Slovacia	85.7
Finlanda	85.7
Suedia	84.8
Regatul Unit	83.8
Islanda	83.5
Liechtenstein	83.4
Norvegia	81.0
Elveția	80.5
Turcia	79.6
Albania	68.6

În toate țările europene, se poate observa un nivel ridicat de participare la învățământ pentru grupa de vârste 16-18 ani, proporția tinerilor care studiază la acest nivel de educație fiind de peste 90%, în cel puțin 15 țări. Se poate observa că în România 87% din acest grup de populație este înscris în educație.

În ceea ce privește rata de înscriere a populației de vârstă școlară, potrivit datelor furnizate de INS 2012, situația se prezintă astfel¹⁷⁰:

Tabelul 33 Rata de înscriere a populației de vârstă școlară (%), INS 2012

Vârsta	Rata de înscriere a populației de vârstă școlară (%)					
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
3-6 ani	80,4	80,9	81,8	81,7	81,9	82,1
7-10 ani	98,0	97,0	96,0	95,0	94,9	94,6
11 -14 ani	96,2	95,0	94,4	94,4	94,5	94,0
15 -18 ani	73,5	75,7	77,4	79,2	81,3	80,8
Peste 19 ani	51,2	55,9	63,8	63,3	59,3	56,0

¹⁷⁰Rata de cuprindere a populației de vârstă școlară reprezintă raportul dintre numărul de elevi dintr-o grupă de vârstă, indiferent de nivelul de educație și populația totală din aceeași grupă de vârstă. Referință: Statistical Yearbook 2011/Education
http://www.insse.ro/cms/files/Anuar%20statistic/08/08%20Educatie_ro.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Analizând datele cu privire la rata de înscriere a populației de vârstă școlară, potrivit datelor furnizate de INS 2012, se pot concluziona următoarele:

- Numărul copiilor de peste șapte ani înscriși la școală a fost în scădere în fiecare an;
- Scăderea numărului de persoane înscrise la școală în anul școlar 2010/2011 a fost și mai mare în comparație cu anii precedenți;
- Rata de cuprindere¹⁷¹ în educație scade odată cu vârsta. Practic, chiar dacă cei mai mulți copii cu vârste cuprinse între 7-10 ani sunt în școală, o bună parte din ei abandonează școala până la vârsta de 19-23 de ani;
- 17,5% din tinerii cu vârste cuprinse între 15-18 ani, în 2005/2006, au renunțat la studii până în 2010/2011.

În urma analizei datelor furnizate de INS în 2012 referitoare la învățământul liceal, precum și a datelor colectate în cadrul procesului la clasificare a universităților privind evoluția numărului de studenți înscriși în primul an de studiu la nivel licență, au fost identificate tendințele prezentate în tabelul 5.

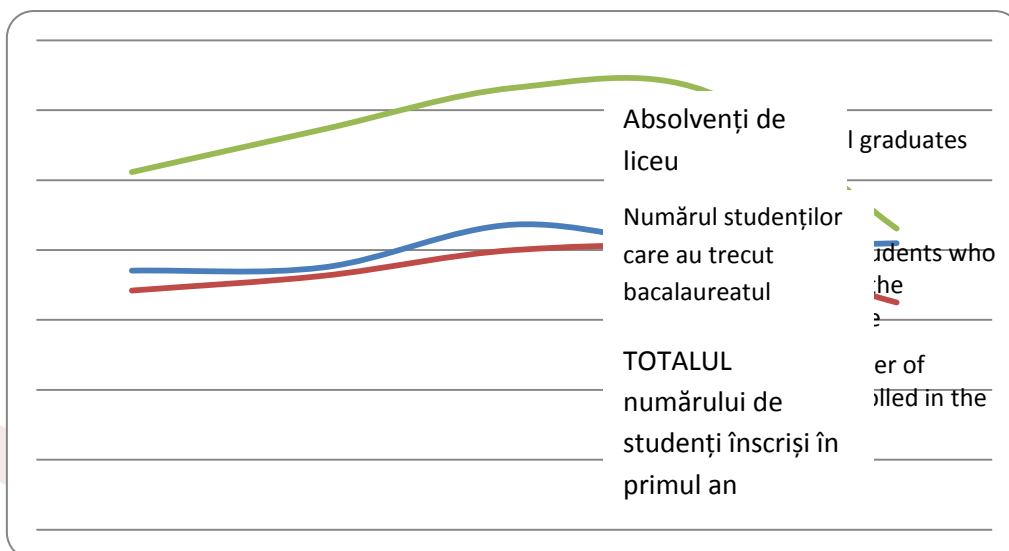
Tabelul 34 Evoluția absolvenților de liceu, al numărului de elevi care au trecut bacalaureatul, al studenților înscriși în primul an

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Absolvenți de liceu	185255	187576	218205	202113	204863
Numărul de persoane care au trecut bacalaureatul	171015	181589	199972	199006	162482
Studenții înscriși în primul an – locuri bugetate	62470	62520	57894	62809	63154
Studenții înscriși în primul an - plătesc taxe de școlarizare	193264	223777	258143	250891	152164
Numărul TOTAL de studenți înscriși în primul an	255734	286297	316037	313700	215318

Figura 19 Evoluția absolvenților de liceu, a numărului de elevi care au trecut bacalaureatul, al studenților înscriși în primul an

¹⁷¹Rata de incluziune reprezintă numărul total de elevi dintr-o grupă de vârstă incluși într-o formă de educație, indiferent de nivelul de educație în care sunt înscriși, ca raport al populației totală din aceeași grupă de vârstă

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cifrele de mai sus arată, pe de o parte, o creștere minoră a numărului de absolvenți de liceu (cu 1,4%) în 2009/2010 comparativ cu anul precedent, dar pe de altă parte, în același an, o scădere de 18,4 % a numărului de tineri care au trecut bacalaureatul. În plus, numărul de studenți înscriși în primul an de studiu a scăzut cu 31,4 %.

În ceea ce privește accesul la învățământul superior, este de asemenea importantă analiza reușitei elevilor de liceu la examenul național (bacalaureat). Astfel, conform "Raportului privind starea învățământului școlar", dacă luăm în considerare numărul de studenți care se înscriu la examenul național raportat la numărul total de elevi de liceu înscriși, în același an, la începutul clasei a 12-a, observăm pentru anul 2009/2010, **cel mai scăzut nivel pentru acest indicator**, de 63,9%, cu 27,3% mai mic decât nivelul din 2004/2005. Astfel, nivelul acestui indicator în 2009/2010 arată că **unul din trei elevi de liceu** înscriși la începutul clasei a 12-a (36,1%) **nu s-au înscris la examenul final**.

Învățământul Superior

În conformitate cu Planul Național de Reformă¹⁷², indicatorul Strategiei Europa 2020, cu privire la tinerii cu vârste cuprinse între 30-34 de ani, în anul 2002 8,9% au absolvit o formă de învățământ superior din România, 16,8% în 2008 și 16,8% în 2009. În același timp, conform EUROSTAT, în 2010 procentul populației cu vârsta cuprinsă între 30-34 de ani cu studii superioare a fost de 18,1%, și de 20,4% în 2011. În 2012, proporția absolvenților de învățământ superior cu vârste cuprinse între 30-34 din Europa a variat de la 51,1% (Irlanda) la 18% (Turcia), conform datelor Eurostat. România a avut una dintre cele mai mici rate de absolvenți din Europa; doar Italia și Turcia au un nivel mai scăzut de absolvenți de învățământ superior pentru aceeași grupă de vârstă.

¹⁷² Referință: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_romania_ro.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Comparativ, în Europa, rata absolvenților de învățământul superior cu vârste între 30-34 de ani, conform Eurostat, este după cum urmează:

Tabelul 35 Rata absolvenților de învățământul superior cu vârste între 30-34 de ani, Eurostat 2013

Țara / An	Rata absolvenților de învățământul superior cu vârste între 30-34 de ani / An					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Irlanda	43.3	46.1	48.9	50.1	49.7	51.1
Cipru	46.2	47.1	45	45.3	46.2	49.9
Luxemburg	35.3	39.8	46.6	46.1	48.2	49.6
Lituania	38	39.9	40.6	43.8	45.8	48.7
Suedia	41	42	43.9	45.3	46.8	47.9
Norvegia	43.7	46.2	47	47.3	48.8	47.6
Regatul Unit	38.5	39.7	41.5	43	45.8	47.1
Finlanda	47.3	45.7	45.9	45.7	46	45.8
Belgia	41.5	42.9	42	44.4	42.6	43.9
Elveția	36.5	41.3	43.4	44.2	43.8	43.8
Franța	41.4	41.2	43.2	43.5	43.3	43.6
Danemarca	38.1	39.2	40.7	41.2	41.2	43
Islanda	36.3	38.3	41.7	40.9	44.6	42.8
Țările de Jos	36.4	40.2	40.5	41.4	41.1	42.3
Spania	39.5	39.8	39.4	40.6	40.6	40.1
Slovenia	31	30.9	31.6	34.8	37.9	39.2
Estonia	33.3	34.1	35.9	40	40.3	39.1
Polonia	27	29.7	32.8	35.3	36.9	39.1

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Letonia	25.6	27	30.1	32.3	35.9	37
Germania	26.5	27.7	29.4	29.8	30.7	31.9
Grecia	26.2	25.6	26.5	28.4	28.9	30.9
Ungaria	20.1	22.4	23.9	25.7	28.1	29.9
Portugalia	19.8	21.6	21.1	23.5	26.1	27.2
Bulgaria	26	27.1	27.9	27.7	27.3	26.9
Austria	21.1	22.2	23.5	23.5	23.8	26.3
Republica Cehă	13.3	15.4	17.5	20.4	23.8	25.6
Croația	16.7	18.5	20.6	24.3	24.5	23.7
Slovacia	14.8	15.8	17.6	22.1	23.4	23.7
Malta	21.5	20.9	21	21.5	21.4	22.4
România	13.9	16	16.8	18.1	20.4	21.8
Italia	18.6	19.2	19	19.8	20.3	21.7
Turcia	12.3	13	14.7	15.5	16.3	18

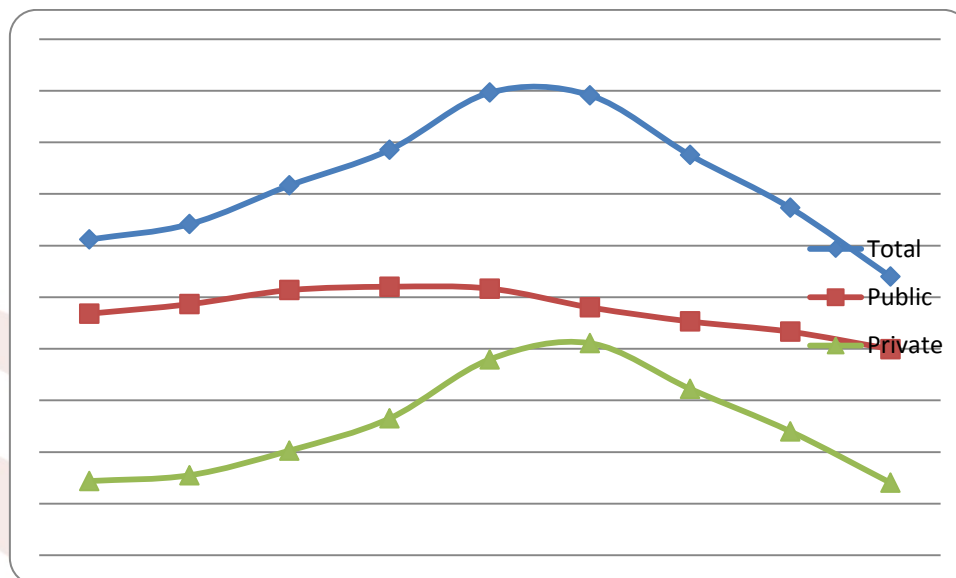
Tabelul 7 prezintă evoluția numărului de studenți **la nivel de licență**, conform Raportului privind starea învățământului superior din România 2011 și a datelor de la INS.

Tabelul 36 Evoluția numărului de studenți, sursa: INS 2003-2012, datele nu includ studenții străini

	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Total	611779	641400	716464	785506	896258	891098	775319	673001	539852
Public	468024	486419	513678	520263	516650	480239	452982	433063	399464
Privat	143755	154981	202786	265243	379608	410859	322337	239938	140388

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Figura 20 Evoluția numărului total de studenți la nivel de licență, INS 2012

Conform datelor colectate ca parte a procesului de clasificare a universităților¹⁷³, numărul total de studenți (nivel de licență, masterat și doctorat) prezintă următoarea evoluție:

Table 37 Evoluția numărului de studenți, sursa: procesul de clasificare a universităților; datele nu includ studenții străini

An	2005 / 2006	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2009 / 2010
Total	859030	961114	1076050	1072721	971537

De asemenea, atât în statisticile de la INS cât și în datele din procesul de clasificare, putem observa o creștere a numărului de studenți până în anul universitar 2007/2008, cifrele fiind în scădere după aceea. Conform INS, numărul de studenți înmatriculați în **2011/2012, la nivelul de licență este de aproximativ 40% mai mic decât numărul de studenți înscriși în 2007/2008.**

Conform datelor de la INS cu privire la situația de la începutul anului universitar **2011-2012**, sistemul de învățământ superior românesc include 108 universități, 614 facultăți, 539.900 studenți care frecventează cursuri la nivel de licență (19,8% mai puțin decât în anul universitar anterior). Aproximativ 74% din numărul total de studenți studiază în instituțiile publice.

Mai mult de atât, din numărul total de studenți înscriși, **82,0% sunt la zi, 8,6% la studii cu frecvență redusă și 9,3% la fără frecvență.**

¹⁷³ Procesul de colectare a datelor și informațiilor pentru evaluarea universităților și a programelor de studii cu scopul clasificării universităților și ierarhiilor programelor de studiu <http://chestionar.uefiscdi.ro/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

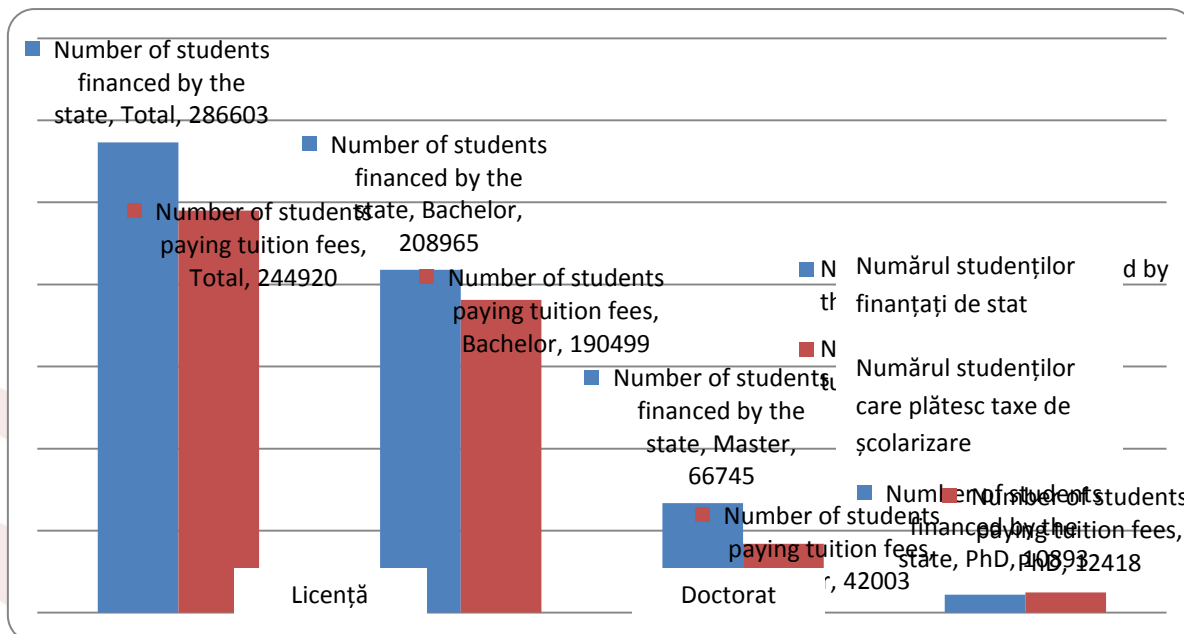
Tabelul 38 Distribuția studenților în funcție de ciclu și formă de învățământ, INS 2012

	2010-2011		2011-2012	
	Total	Univ. Publice	Total	Univ. Publice
Numărul total de studenți			692061	531523
Studii de licență	673001	433063	539852	399464
Studii de masterat			128669	108748
Studii de doctorat			23540	23311
Studenții din mediul rural	656863	418352	522564	383835
Studenții de peste hotare	16138	14711	17288	15629
Studenții la zi	513491	368617	442613	347851
Studenții la frecvență redusă	94239	16912	46628	13840
Studenții la fără frecvență	64276	46539	50019	37181
Învățământ seral	995	995	592	592

În ceea ce privește distribuția studenților la locuri bugetate și a celor ce plătesc taxe de școlarizare în universitățile publice, situația este după cum urmează:

Figura 21 Numărul studenților la locuri bugetate și al celor ce plătesc taxe de școlarizare, CNFIS 2012

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Conform INS, la începutul anului universitar 2011-2012, distribuția pe localități a studenților din universitățile publice și private a fost după cum urmează:

Tabelul 39 Distribuția studenților pe localități, INS 2012

Distribuția pe localități a studenților din universitățile publice		Distribuția pe localități a studenților din universitățile private	
București	23.20%	București	52.6%
Cluj-Napoca	12.80%	Arad	7.8%
Iași	11.70%	Brașov	6.4%
Timișoara	7.80%	Constanța	5.3%
Constanța	5.20%	Timișoara	3.2%
Craiova	4.80%	Iași	3.2%
Brașov	4.30%	Craiova	3.0%
Sibiu	3.80%	Galați	2.6%
Oradea	3.50%	Cluj-Napoca	2.1%
Galați	3%	Sibiu	2.0%
Pitești	2.20%		
Târgu-Mureș	2.10%		
Suceava	2.10%		

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul 10 arată că jumătate din studenții care studiază în universitățile publice este distribuită în patru orașe universitare - București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara (de asemenea, cele mai mari orașe din România), în timp ce jumătate dintre studenții înscriși în universitățile private sunt în București.

Figura de mai jos evidențiază cele opt regiuni de dezvoltare din România, distribuția numărului de locuitori pe regiune și distribuția studenților la nivel de licență. Se poate observa că, în timp ce în unele zone există o corelație puternică între cele două distribuții (Centru, Nord-Vest), în alte regiuni există diferențe semnificative, fie prin prezența unui procent mai mare de studenți decât procentul populației din regiune (București-Ilfov), fie printr-un procent insuficient de studenți raportat la procentul populației (Sud, Sud-Est).

Tabelul 40 Distribuția pe regiuni a locuitorilor și a studenților la nivel de licență, INS 2012

	Numărul de locuitori	Distribuția pe regiuni a numărului total de locuitori	Numărul de studenți	Distribuția pe regiuni a numărului total de studenți la nivel de licență
Nord-est	3674367	16.9%	66356	12.29%
Sud-est	2848219	13.1%	45988	8.51%
Sud	3379406	15.56%	26110	4.83%
Sud-vest	2330792	10.73%	32762	6.06%
Vest	1958828	9.02%	61222	11.34%
Nord-vest	2746064	12.64%	78862	14.60%
Centru	2533021	11.66%	61699	11.42%
București-Ilfov	2242377	10.32%	166853	30.9%
TOTAL	21713074	100 %	539852	100 %

4.2. Prevenirea abandonului în Învățământul Superior

Distribuția pe sexe

În ceea ce privește participarea femeilor, datele de la Eurostat arată situația participării femeilor în învățământul superior în Europa:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul 41 Studenți la nivel de licență și masterat ca % din numărul total de studenți la acest nivel, Eurostat 2013

Tertiary education participation

Last update: 13-03-2013

INDIC_ED: Women among students in ISCED 5-6 - as % of the total students at this level

TIME ▾	2009	2010	2011
GEO ▾			
European Union (27 c	55.5(i)	55.4	:
Belgium	54.8	55.2	:
Bulgaria	55.6	55.5	55.1
Czech Republic	56.5	56.8	57.2
Denmark	58.2	58.1	:
Germany (until 1990	51.4(i)	51.3(i)	:
Estonia	61.9	60.9	:
Ireland	53.9	52.4	51.7
Greece	:	49.8	:
Spain	54.1	53.9	53.9
France	55.2	55.0	54.8
Italy	57.7	57.6	:
Cyprus	46.8	46.1	:
Latvia	63.7	62.7	61.1
Lithuania	59.2	59.4	59.0
Luxembourg	:	51.9	:
Hungary	56.8	56.5	55.9
Malta	56.5	56.3	:
Netherlands	51.8	51.8	:
Austria	53.2	53.1	53.4
Poland	57.9	59.2	:
Portugal	53.4	53.3	:
Romania	56.3	56.4	:
Slovenia	58.0	57.8	60.6
Slovakia	60.5	59.7	59.6
Finland	54.0	53.8	54.0
Sweden	60.1	59.4	59.1
United Kingdom	57.0	56.6	:
Iceland	64.3	63.4	:
Liechtenstein	31.7	37.2	32.8
Norway	61.1	60.8	:
Switzerland	49.7	49.2	49.2
Croatia	55.0	56.3	:
Former Yugoslav Rep	53.0	52.6	:
Turkey	43.6	44.4	:
Albania	:	:	:
Bosnia and Herzegovi	:	:	:

Conform datelor de la INS, distribuția pe sexe a studenților la nivel de licență, conform principalelor domenii de studiu, a evoluat după cum urmează:

Tabelul 42 Distribuția studenților pe sexe în funcție de principalele domenii de studiu (% din numărul total de studenți), INS 2012

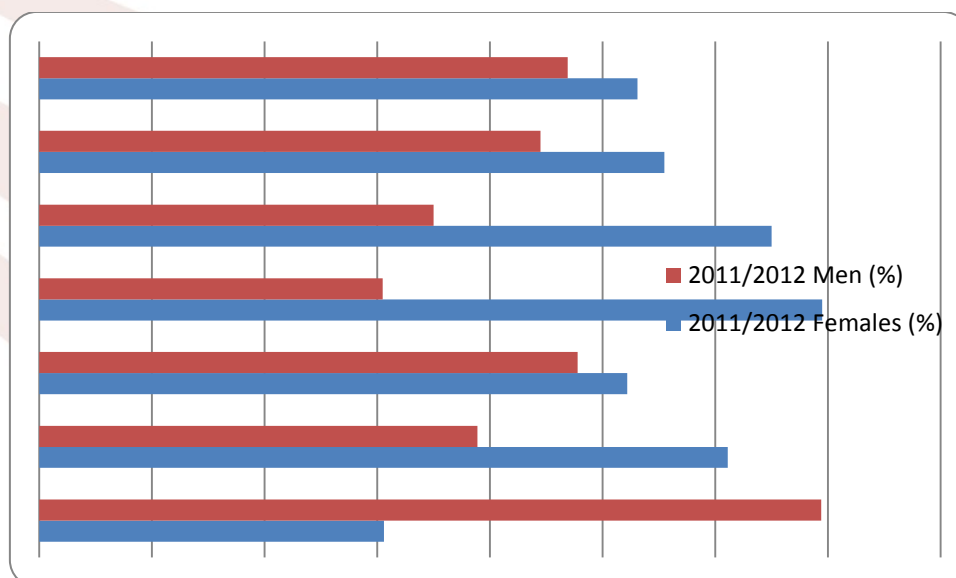
	2002/2003		2011/2012	
	Femei (%)	Bărbați (%)	Femei (%)	Bărbați (%)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

TOTAL	54.5	45.5	53.1	46.9
Tehnic	29.7	70.3	30.6	69.4
Economic	62.5	37.5	61.1	38.9
Juridic	52.9	47.1	52.2	47.8
Medical și farmaceutic	66.3	33.7	69.5	30.5
Umanist	66.8	33.2	65	35
Artistic	53.8	46.2	55.5	44.5

Figura 5 arată că femeile sunt majoritare în special în învățământul medical, farmaceutic, domeniile umaniste, economice, artistice și juridice. Pe de altă parte, bărbații predomină în învățământul tehnic.

Figura 22 Distribuția studenților pe sexe, 2011/2012, INS 2012

Un raport Eurydice menționează faptul că în majoritatea țărilor femeile cu studii superioare sunt în număr mai mare decât bărbații, dar cele mai multe state au politici cu privire la egalitatea de gen a căror principală preocupare este numărul femeilor incluse în anumite domenii de educație, al celor incluse la nivelul de doctorat și al celor care lucrează în mediul academic¹⁷⁴.

România nu are politici privind egalitatea de gen în învățământul superior; datele prezentate în acest raport indică faptul că :

- În cele mai multe domenii absolvenții de sex feminin sunt mai numeroși decât absolvenții de sex masculin, cu excepția : inginerie și construcții (32,2 %) , servicii (42,7 %) și agricultură (40,9 %) ;
- Procentul de absolvente de doctorat este de 49,9 % ;
- Procentul de femei care lucrează în universități pe poziții de de predare și administrare este de 43,9 % .

¹⁷⁴ Eurydice, *Diferențele de gen și efectele lor asupra rezultatelor școlare*, 2009

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/120EN.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

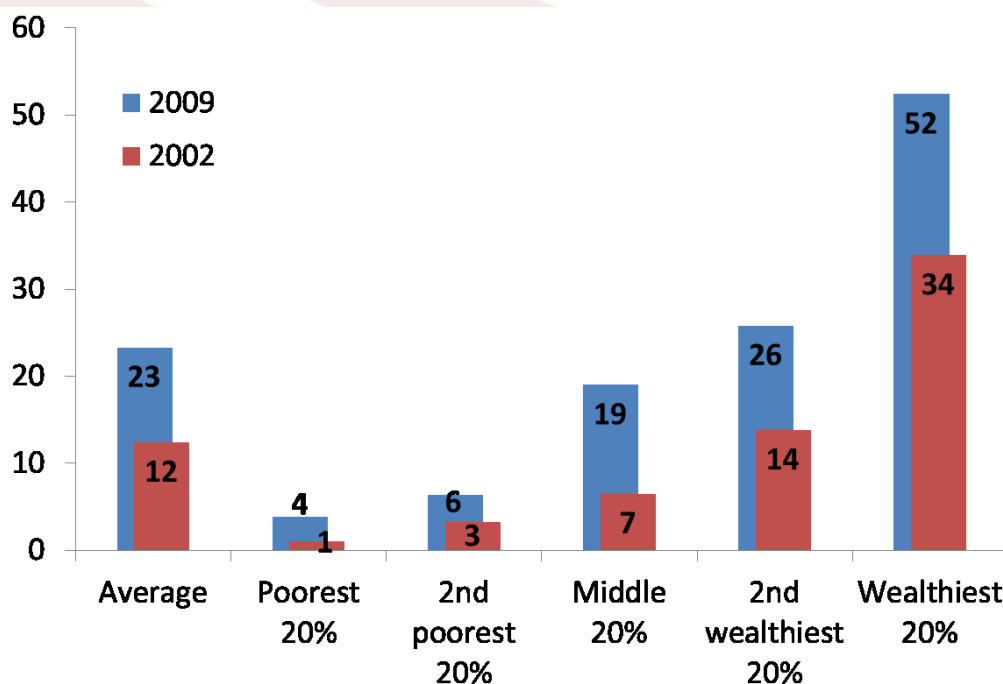
Mai mult, în ceea ce privește studenții de licență, raportul EUROSTUDENT afirmă: "Diferența între sexe ce favorizează fetele este menținută de-a lungul tuturor grupelor de vârste, a nivelurilor de educație și a tuturor tipurilor de tranziție de la liceu la facultate; procentajul femeilor este chiar mai mare în cazul de masteranzilor, al studenților de peste 30 de ani și al celor cu o tranziție întârziată de la liceu la facultate"

În ceea ce privește distribuția pe sexe în rândul absolvenților, conform analizei Ministerului Educației (2012), în 2011, aproape 22% din populația activă de femei au absolvit o formă de învățământ universitar, comparativ cu 16.3 % bărbați din populația activă de bărbați.

Participarea în învățământul superior a tinerilor care provin din familii cu venituri mici

Conform calculelor efectuate de Banca Mondială în baza Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (2011), se poate observa că în 2009 **3.8 %** din tinerii cu vârsta cuprinsă între 25-29 din cei 20 % (quintilă) cei mai săraci oameni tineri, au absolvit un ciclu de învățământ superior, în timp ce **52,4 %** din top 20 % (quintilă) tineri cei mai bogați au absolvit un ciclu de învățământ superior.

Figura 23 Procentul de tineri cu vârsta între 25-29 ani cu studii superioare pe quintilă de venit în România, Sursa Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice de către Banca Mondială (2011), Analiza funcțională pentru Învățământul Superior România

Participarea la învățământul superior a tinerilor proveniți din familii din mediul rural

Conform INS, în anul 2011, distribuția populației în funcție de reședință și de vârstă a fost după cum urmează:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul 14 Distribuția populației în funcție de reședință și vârstă, INS 2013

2011	Urban	Rural
Totalul populației	54.9%	45.0%
10-14 ani	45.8%	54.1%
15-19 ani	48.7%	51.2%
25-29 ani	60.0%	39.8%

Raportul privind starea învățământului superior din România arată că accesul tinerilor dintr-un mediu rural a scăzut cu aproximativ 10% în ultimii 4 ani universitari. Acest lucru indică accesul încă redus al persoanelor din mediul rural la învățământul superior și, de asemenea, apariția unor probleme grave cu privire la piața forței de muncă pentru această populație.

Conform datelor de la INS, la începutul anului universitar 2011-2012, distribuția de studenți la nivel de licență în funcție de originea lor (urban / rural), este următoarea:

Tabelul 15 Distribuția studenților la nivel de licență în funcție de mediul de proveniență, INS 2012

	Total	(%)Univ. Public	(%)Univ. Private
Urban	395475	75.26	76.84
Rural	127089	24.74	23.16

Acest tabel arată că în anul universitar 2011/2012, aprox. 24 % din toți studenții provin din mediu rural. Un studiu realizat de Banca Mondială și Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2008) indică faptul că doar 3,7 % din tinerii cu vârsta cuprinsă între 25-29 provenind din mediul rural au absolvit o instituție de învățământ superior, în timp ce 27,2% din mediul urban au absolvit o universitate. Acest lucru indică faptul că studenții din mediul rural au probleme semnificative ce vizează avansarea și finalizarea studiilor în învățământului superior, nu doar referitoare la acces.

În ceea ce privește distribuția populației active cu studii superioare, conform analizei Ministerului Educației (2012), în 2011 doar 5,1% din populația activă din mediul rural au finalizat o formă de învățământ superior (de la 3,5 % în 2007), comparativ cu 28,4 % din mediul urban (de la 22,8 % în 2007).

Un alt element important care trebuie luat în considerare este participarea tinerilor din mediul rural în universități cu proceduri de admitere extrem de competitive. Se poate observa că în aceste situații participarea tinerilor din mediul rural este considerabil mai mică (mai puțin de 1 %, conform unui studiu realizat de Prof. George Poede în 2003¹⁷⁵).

În ceea ce privește distribuția populației active cu studii superioare, conform analizei Ministerului Educației

¹⁷⁵ Dincă, George (2003) *Changes in the Funding System in Higher Education*, Ministry of Education, Research and Youth, http://www.almamater.ro/schi_finante.pdf

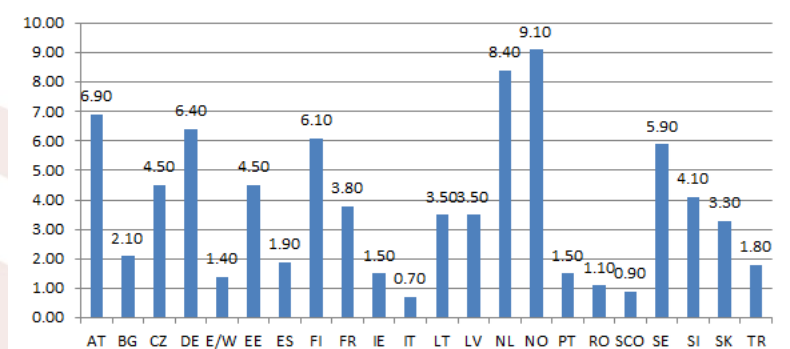
Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

(2012) , în 2011 numai 5,1% din populația activă din mediul rural a finalizat o formă de învățământ superior (de la 3,5 % în 2007) , față de 28,4% din mediul urban (de la 22,8 % în 2007) .

Participarea la învățământul superior a tinerilor cu dizabilități

În ceea ce privește participarea grupurilor sub-reprezentate, un studiu comparativ realizat de Eurostudent¹⁷⁶ la nivel internațional indică procente de studenți cu dizabilități fizice și boli cronice raportat la numărul total de studenți din diferite state după cum urmează:

Figura 7 Studenții cu dizabilități fizice și boli cronice din numărul total de studenți, EUROSTUDENT

În ceea ce privește participarea studenților cu dizabilități din România, procentul de tineri cu handicap cu vârste cuprinse între 20-29 din numărul total de tineri în vârstă de 20-29 a fost de 2,06% (conform recensământului din 2002). Potrivit Institutului Național de Statistică, ponderea persoanelor cu dizabilități din numărul total al populației a fost de 3,66%. În conformitate cu Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Dizabilități, numărul de persoane cu dizabilități din 2012 și participarea acestora la piața forței de muncă este după cum urmează¹⁷⁷:

Tabelul 43 Numărul de persoane cu dizabilități din 2012 și participarea acestora la piața forței de muncă, INS 2012

Numărul persoanelor cu dizabilități	Neinstituționalizat	Instituționalizat
Copii	60,844	15
Adulți	618,921	17,389
Total	679,765	17,404
Numărul persoanelor cu dizabilități angajate	28,756	

Tabelul 16 arată că doar 4,65% din populația adultă cu dizabilități este angajată. Accesul limitat la învățământul superior poate reprezenta un factor important pentru rata șomajului în rândul persoanelor cu handicap.

În ultimii ani universitari, la nivel național, procentul de studenți cu dizabilități nu a fost mai mare decât 0,07% din numărul total de studenți, potrivit datelor colectate ca parte a procesului de clasificare a universităților.

¹⁷⁶Referință: Eurostudent, Social and Economic Conditions of Student Life in Europe 2008-2011

¹⁷⁷Referință: <http://www.anph.ro/tematica.php?id=13&idss=41>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul 17 Participarea tinerilor cu dizabilități, procesul de clasificare a universităților

Anul	Studenți cu dizabilități				
	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Total studenți cu dizabilități	378	455	587	665	691
Procentul din numărul total de studenți (%)	0.04%	0.05%	0.05%	0.06%	0.07%

Potrivit INS , la începutul anului universitar 2011-2012 au fost 333 de studenți cu dizabilități (din 539.852 studenți), din care 309 în universități publice și 24 în universitățile particulare .

Participarea studenților rromi

În ceea ce privește participarea tinerilor rromi, conform Raportului Băncii Mondiale menționat anterior, mai puțin de 1% din populația de rromi finalizează învățământul superior. În același timp, conform recensământului populației din 2002, 2,5 % din populația din România este de etnie rromă, iar până în 2011 proporția a crescut la 3,2 %. Aceasta include numai posesori ai bultinului de identitate, care își declară etnia.

În ceea ce privește participarea tinerilor rromi la învățământul liceal, conform datelor de la Ministerul Educației , observăm că numărul de elevi rromi admiși în liceele din România a crescut cu 44,2 %, din 2009/2010 până în 2011 / 2012. Chiar dacă există o creștere considerabilă a participării rromilor în învățământul liceal, se poate observa că numărul de locuri disponibile pentru elevii rromi sunt încă neocupate (40,1 % din locuri disponibile) .

Tabelul 44 Participarea tinerilor rromi la învățământul liceal, MEN 2012

Anul	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Numărul locurilor disponibile pentru elevi rromi	7483	7675	7906
Număr de elevi rromi admiși la liceu	2246	2974	3239

În ceea ce privește participarea elevilor rromi în învățământul superior, conform Deciziilor Guvernului din 2010, 2011 și 2012, numărul de locuri finanțate de stat rezervate pentru rromi a evoluat după cum urmează:

Tabelul 45 Locuri pentru studenții rromi în învățământul superior

Anul	2010-2011	2011-2012	2012-2013
------	-----------	-----------	-----------

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Numărul de locuri pentru studenți romi (licență)	555	611	555
--	-----	-----	-----

Nu sunt disponibile informații cu privire la procentul de locuri ocupate din totalul locurilor vacante.

Participarea studenților maturi

Conform datelor de la INS, la începutul anului universitar 2011-2012, distribuția pe vârste a studenților la nivel de licență, este următoarea:

Tabelul 46 Distribuția pe vârste a studenților la nivel de licență, INS 2012

Procentul studenților pe vârste		Procentul studenților pe vârste	
18	3.6%	25	2.8%
19	16.8%	26	2.0%
20	18.7%	27	1.5%
21	18.8%	28	1.2%
22	14.0%	29	1.0%
23	7.5%	30-34	2.7%
24	4.6%	35 și peste	4.8%

La nivel de masterat și doctorat, distribuția este următoarea:

Tabelul 47 Distribuția pe vârste a studenților la nivel de masterat și doctorat, INS 2012

Vârsta	Master	Doctorat
21-29	84.5%	41.7%
30-34	5.1%	19.8%
35 și peste	10.4%	38.5%

Distribuția studenților maturi (vârsta 30 și peste) în funcție de tipurile de studii este după cum urmează:

Tabelul 48 Distribuția studenților maturi (vârsta 30 și peste) pe forme de studiu, INS 2012

	Total	Studenți la zi	Studenți la frecvență redușă	Studenți la fără frecvență	Învățământ seral
30 și peste	30165	16973	3801	9202	189
% din numărul total de studenți maturi	100	56.26%	12.6%	30.5%	0.62%

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Conform datelor colectate, ca parte a procesului de clasificare a universităților în perioada 2009-2012, 14,75% din numărul total de studenți (licență, masterat și doctorat) au avut peste 30 de ani.

Tabelul 49 Participarea studenților maturi, procesul de clasificare a universităților

Studenți maturi (cu vârste peste 30)					
Anul	2005- 2006	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2009- 2010
Total	110370	137986	184229	186074	144612
Procentul din numărul total (%)	12.78%	14.27%	17.02%	17.22%	14.75%

Un raport EUROSTUDENT¹⁷⁸ prevede: "Din 3339 studenți chestionați, 87,5% s-au înscris în învățământul superior imediat după liceu, iar 12% au avut o tranziție întârziată (cu o pauză între liceu și universitate). Procentul relativ mare de studenți de peste 30 de ani, care face parte dintr-o tendință constantă în ultimii ani, se explică, pe de o parte, prin extinderea accesului la învățământul superior (determinat de creșterea numărului de înscrieri anuale și a rețelelor universitare private,) și, pe de altă parte prin presiunea pieței muncii, care necesită o forță de muncă cu un nivel ridicat de calificare".

Participarea legată de nivelul de educație al părinților

În ceea ce privește caracteristicile de familie, raportul EUROSTUDENT oferă informații utile:

- Mai mult de jumătate din studenți au părinți angajați cu normă întreagă sau part-time. Cei mai mulți dintre acești părinți au profesii din grupele superioare și medii de ocupații (tehnicieni, specialiști cu ocupații intelectuale și științifice, posturi în servicii, comerț și similare) și au absolvit liceul sau o universitate. Puțini studenți (3,6%) au părinți cu un nivel de educație mai scăzut (cel mult opt clase).
- Procentul de studenți care provin din familii cu studii superioare (universitar) este mult mai mare decât procentul celor ai căror părinți au un nivel educațional mai scăzut (cel mult opt ani de studiu – învățământul primar).

Chiar dacă la nivel internațional astfel de date reprezintă un indicator relevant în termeni de echitate, la nivel național datele cu privire la acest subiect nu sunt colectate de INS.

Participarea studenților cu copii

Raportul EUROSTUDENT menționat mai sus subliniază faptul că 10,6% dintre cei 3339 studenți chestionați erau părinți la momentul cercetării¹⁷⁹. De asemenea, procentul de studenți cu vârsta peste 30 de ani cu copii este de șapte ori mai mare decât procentul celor cu vârsta cuprinsă între 18-29.

¹⁷⁸ EUROSTUDENT IV *Condiții economice, sociale și mobilitatea internațională a studenților din România*, 2010

¹⁷⁹ 2010

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Chiar dacă la nivel internațional astfel de date reprezintă un indicator relevant în termeni de echitate, la nivel național datele cu privire la acest subiect nu sunt colectate de INS.

Studentii imigranți

Raportul EUROSTUDENT analizează situația elevilor imigranți care folosesc locul de naștere al părinților ca proxy. Datele indică faptul că 2,4% dintre studenți sunt imigranți de prima sau a doua generație, cea mai mare parte de prima generație. Pe de altă parte, din totalul studenților străini, majoritatea provin din Republica Moldova (59%).

Chiar dacă la nivel internațional astfel de date reprezintă un indicator relevant în termeni de echitate, la nivel național datele cu privire la acest subiect nu sunt colectate de INS.

Studentii cu locuri de muncă

Datele din studiul *Nevoile Sociale ale Studenților*¹⁸⁰, realizat de Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) pe un eșantion de 20.000 de studenți care studiază în universitățile din România, indică următoarele :

- 69,4 % dintre studenți trăiesc dintr-o sumă de maximum 500 lei / lună (în jur de 120 de euro). Dintre respondenți, doar 12,9% au declarat că au un venit mai mare de 700 de lei / lună. În marile centre universitare (București , Timișoara , Cluj , Iași), venitul studenților este ușor mai ridicat decât în centrele universitare mai mici , dar acest lucru este probabil compensat de diferența la nivelul costului de trai ;

- Dintre toți respondenții , 65,2 % se întrețin numai din venitul părinților sau al rudelor. 13,9% se întrețin cu propriile venituri câștigate la locul de muncă și cu ajutorul din partea părinților sau rudelor, iar 11,4% lucrează pentru a se întreține, fără nicio contribuție din partea familiei ;

- Aproximativ 25 % dintre studenți au un loc de muncă full sau part-time . Acest procent este influențat de tipologia universității (de ex . în universități de medicină procentul de studenți cu locuri de muncă este foarte scăzut).

Raportul EUROSTUDENT conectează situației studenților pe piața muncii cu situația familiei lor . Astfel, raportul afirmă că " peste 60 % dintre studenții care provin din familii cu nivel scăzut de educație au un loc de muncă stabil și lucrează cel puțin 5 ore / săptămână , venitul din salariu reprezentând 78 % din venitul total; prin comparație, doar 13 % de studenții din familii cu un nivel de educație mai ridicat au un astfel de loc de muncă ".

Chiar dacă la nivel internațional astfel de date reprezintă un indicator relevant în termeni de echitate, la nivel național datele cu privire la acest subiect nu sunt colectate de INS.

Studentii etnici români din străinătate

¹⁸⁰ Referință: <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/06/2011-Studiu-Nevoile-sociale-ale-studentilor-din-Romania.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Statul român oferă burse pentru tinerii cetățeni de etnie română și români cu domiciliul în străinătate (din Republica Moldova , Albania , Bulgaria , Macedonia , Serbia , Republica Ucraina , Republica Ungară și diaspora mai mare) , precum și un număr de locuri de studiu finanțate de stat (atât pentru liceu cât și pentru toate cele trei cicluri universitare) . Acestea sunt completate prin burse sau alte facilități .

În sistemul de învățământ superior românesc , următoarele categorii de studenți pot fi identificate (atât în licee cât și în universități) :

a . Studenții care nu plătesc taxe de școlarizare și care primesc o bursă (aceștia beneficiază de : finanțarea costurilor de școlarizare, o bursă lunară al cărei cuantum este de 65 de euro pentru liceu și licență , 75 de euro pentru masterat , 85 euro pentru doctorat și o subvenție ce acoperă parțial sau integral costurile pentru cămine) ;

b . Studenții care nu plătesc taxe de școlarizare, dar nu primesc bursă de studii (finanțarea costurilor de școlarizare și o subvenție ce acoperă parțial sau integral costurile pentru cămine) .

Toți studenții au dreptul la o reducere de minimum 50% la transportul public și pentru rețeaua de căi ferate (pe anumite categorii de trenuri) .

Studenții etnici români care vin din străinătate beneficiază de aceleași drepturile sociale și educaționale ca și studenții români.

Procedurile de admitere pentru studenții etnici români care vin din străinătate sunt următoarele :

- Pentru învățământul liceal, studenții se înscriu la birourile județene române - Inspectorate (pentru cei care își continuă studiile , fără bursă) , sau la misiunea diplomatică a României din Republica Moldova sau alte state (pentru cei care aplică pentru burse) . Pentru acei candidați care aplică pentru burse , inspectoratul județean din lași organizează concursul de admitere .

- Pentru învățământul universitar , elevii care au absolvit studiile liceale în România se pot înscrie direct la universități și intră în concurs pentru numărul special de locuri de studiu alocate de Minister. Elevii care au absolvit studiile liceale în Republica Moldova sau alte state , se pot înscrie la misiunile diplomatice ale României . Există o competiție națională de admitere pentru toate locurile pentru studenții de etnie română din toate universitățile din România , care este organizată de o comisie a Ministerului Educației și a Ministerului Afacerilor Externe și care are drept criterii de selecție notele din anii de liceu studiați în Republica Moldova sau alte state .

Figura de mai jos detaliază numărul de locuri bugetate și bursele alocate în funcție de țară și de nivelul de studii în anul universitar 2012-2013 pentru studenții etnici români.

Tabelul 50 Numărul de locuri bugetate și burse alocate în funcție de țară și nivel de studiu în anul universitar 2012-2013, MEN 2012

		Numărul de locuri cu burse ce acoperă costurile de școlarizare	Costurile de școlarizare
Liceu	Republica Moldova	750	550

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

	Țările învecinate și diaspora		
	Albania	20	
	Bulgaria	25	
	Macedonia	20	
	Serbia	25	
	Ungaria	20	
	Ucraina	20	
	Diaspora	20	150
	TOTAL	900	700
Învățământul superior - licență	Republica Moldova - cu diplomă de liceu românesc	300	200
	Republica Moldova - cu diplomă de liceu din Republica Moldova	700	1600
	Din care Republica Moldova - de la licee cu predare în limba română	70	
	Țările învecinate și diaspora		
	Albania	100	5
	Bulgaria	65	40
	Macedonia	29	1
	Serbia	200	100
	Ungaria	100	100
	Ucraina	6	9
	Diaspora		100
	Israel		50

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

	TOTAL	1500	2205
Master	Republica Moldova	250	300
	Țările învecinate și diaspora	113	270
	TOTAL	363	570
Rezidențiat	Republica Moldova	25	0
	Țările învecinate și diaspora	112	0
	TOTAL	137	0
Doctorat	Republica Moldova	25	100
	Țările învecinate și diaspora	25	20
	TOTAL	50	120

Insertia absolvenților pe piața forței de muncă

Conform datelor din studiul realizat de Ministerul Educației în 2012 menționat anterior, următoarele concluzii pot fi trase în ceea ce privește integrarea absolvenților pe piața forței de muncă:

- În 2011, situația ocupării forței de muncă în rândul tinerilor este **mai bună în mediul rural** comparativ cu mediul urban, în principal ca urmare a ocupării forței de muncă în agricultură, și abandonului școlar la vârste mai mici;
- O creștere bruscă a ratei șomajului în rândul tinerilor **din zonele urbane** poate fi observată, de la 24,7% în 2007 la 32,4% în 2011, în timp ce nivelul șomajului în mediul rural a rămas constant (în jur de 15-17 % de-a lungul perioadei analizate). **În 2011, există de două ori mai mulți tineri șomeri în zonele urbane decât în zonele rurale;**
- Cele mai ridicate rate de ocupare se regăsesc în grupul persoanelor cu un nivel post-secundar de educație (57,5 %¹⁸¹), educație vocațională (52,1 %) și învățământ superior (42,4%), iar cele mai mici rate revin celor care au absolvit doar învățământul primar - 15 %;
- Comparativ cu alte grupe de vârstă, tinerii (15-24 ani) au înregistrat cea mai scăzută rată de ocupare (23,8 % în 2011) - de aproximativ trei ori mai mică decât grupurile de vârstă 25-34 și cei de 35 - 54 și de două ori mai scăzută comparativ cu populația aflată mai aproape de vârsta de pensionare (55-64 de ani);
- Analiza din 2011 indică faptul că femeile cu un nivel de educație superior se confruntă cu o perspectivă a șomajului mai mare decât bărbații;

¹⁸¹Persoane angajate cu studii postsecundare din numărul total de persoane

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- În 2011, în rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani, 20,2 % (573,885 tineri) sunt persoane active care **nu au locuri de muncă, nu sunt înscrise în nicio formă de educație sau formare profesională și nu sunt înregistrate ca persoane în căutarea unui loc de muncă**.

5. Cadrul specific de politici și instrumente referitoare la echitate în învățământul superior

5.1. Politicile naționale pentru finanțarea Învățământului Superior

Finanțarea universităților publice provine în principal de la bugetul de stat. În fiecare an, guvernul aprobă numărul total de locuri bugetate pentru fiecare domeniu de studiu, pentru fiecare universitate și per ciclu de studiu. Recomandarea de distribuție a locurilor bugetate vine de la MEN pe baza capacității instituționale a universităților și, de asemenea, a locului și tipului de universitate în clasamentul național.

Conform Legii Educației, veniturile instituțiilor de învățământ superior includ :

- Sumele alocate de la bugetul Ministerului Educației Naționale, pe bază de contract, pentru finanțarea de bază (reprezintă locurile bugetate descrise mai sus) ;
- Finanțarea complementară include subvenții pentru cazare și alimentație, fonduri alocate în funcție de priorități pentru echipamente, alte cheltuieli de investiții și reparații, fondurile alocate pentru cercetare științifică, pe bază de concurs academic ;
- Fonduri suplimentare alocate pe baza unor criterii și standarde de calitate stabilite de CNFIS și MEN ;
- Fonduri alocate pe bază competitivă pentru dezvoltare instituțională . Se adresează celor mai bune instituții de învățământ superior din fiecare categorie ;
- Fonduri pentru incluziune socială, burse studentești și protecție socială ;
- Venituri proprii ale universității - dobânzi, donații, sponsorizări, taxele percepute în conformitate cu legea ;
- Alte surse .

Conform datelor raportate de universități în procesul de clasificare, cota de fonduri publice (cele care provin de la Ministerul Educației) din veniturile totale ale universităților, din 2006, a fost după cum urmează:

Tabelul 51 Ponderea fondurilor publice în veniturile totale ale universităților, procesul de clasificare

Anul	2006	2007	2008	2009	2010
Ponderea fondurilor publice în veniturile totale ale universităților	44.13%	44.22%	41.75%	44.46%	42.20%

Finanțarea de bază este alocată anual (conform Legii Educației finanțarea de bază ar trebui să fie alocată pe bază multi-anuală - per ciclu, dar acest lucru nu a fost încă pus în aplicare), și este utilizată în general de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

către universități pentru a acoperi cheltuielile de personal și infrastructură. Finanțarea de bază a evoluat din 1999, după cum urmează:

Tabelul 52 Evoluția finanțării de bază între 1999 și 2010

Evoluția finanțării de bază între 1999 și 2010												
Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Finanțarea de bază (mii de euro)	107.140	135.299	146.007	152.771	168.588	209.035	287.406	344.814	518.624	519.777	460.208	453.364
Cota de finanțare de bază în PIB	0,32%	0,34%	0,33%	0,32%	0,32%	0,34%	0,36%	0,35%	0,42%	0,38%	0,37%	0,37%
EUR (rata de schimb valoare medie anuală în lei)	1,63	2,00	2,60	3,13	3,76	4,05	3,62	3,52	3,34	3,68	4,24	4,21

5.1.1. Finanțarea Costurilor de Școlarizare

Conform Legii Educației, învățământul universitar superior este gratuit pentru numărul de cifra de școlarizare aprobată anual de către Guvern sau este plătit de studenți, în condițiile stabilite de lege. Studenții care frecventează universități de stat fie plătesc taxe de școlarizare, fie taxele de școlarizare sunt acoperite de bugetul de stat. În universități private toți studenții plătesc taxe de școlarizare, cu excepția situațiilor în care senatele universitare decid altfel.

Din punctul de vedere al accesului la învățământul superior, vom prezenta aici felul în care sunt distribuite locurile bugetate.

Locurile de studiu finanțate de bugetul de stat sunt **distribuite**, la nivel universitar, după finalizarea examenelor de admitere organizate de universități în conformitate cu un cadru general, aprobat de Ministerul Educației. Astfel, ordinea în clasament este rezultatul examenelor de admitere. Locurile bugetate sunt distribuite celor mai buni candidați din toate domeniile. La calcularea notei generale de admitere, universitățile pot utiliza de asemenea drept criterii: notele de la examenul de bacalaureat sau notele de la examene organizate de universități (pentru testarea cunoștințelor și a capacităților cognitive).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Accesul la locurile de studiu bugete de stat se alocă în funcție de clasificarea studenților la concursul de admitere (pe baza criteriilor stabilite de fiecare universitate) . Categoriile de tineri care beneficiază de locuri bugetate stabilite separat sunt :

- **Tineretul rom¹⁸²** (în anul universitar 2012/2013 au fost alocate aproximativ 548 locuri pentru anul I de studii universitare de licență) ;
- Cel puțin un loc de studiu finanțat de stat se acordă absolvenților de liceu cu diplomă de bacalaureat din **centrele de plasament** , în condițiile stabilite de senatul universitar ;
- **Studenții de etnie română** din străinătate , pe baza unei metodologii aprobate prin hotărâre a Guvernului (în anul universitar 2012/2013 , la nivel național , 500 de deblocări locuri de studiu bugetate au fost aprobate - 300 cu burse și 200 fără burse) .

Legea Educației prevede: " Candidații proveniți din medii cu risc socio -economic ridicat sau marginalizate social - rromi , care au absolvit licee din mediul rural sau orașe cu mai puțin de 10000 locuitori , pot beneficia de o serie de locuri de studiu subvenționate de stat, în cadrul legii " , dar acest articol nu a fost încă operaționalizat în metodologia de finanțare sau metodologia privind cadrul general de admitere .

În cele mai multe universități , după primul an de studii universitare de licență , locurile de studiu finanțate de stat sunt redistribuite anual pe baza rezultatelor academice obținute în anul universitar precedent .

În ceea ce privește **taxele de școlarizare**, se poate observa o diferență între costului per student alocat de către Ministerul Educației și cuantumul taxelor de școlarizare . Putem observa , de asemenea, o diferență între taxele de școlarizare percepute de către universitățile publice și cele percepute de către cele private pentru aceleași domenii de studiu . Având în vedere că nivelul taxelor de școlarizare este stabilit de către universități, fără niciun standard sau reglementare națională , valoarea taxelor nu reprezintă neapărat costul de educație , ci mai degrabă capacitatea studentului de a plăti sau " prețul de piață " al educației .

Tabelul 53 Valoarea burselor de studiu și a taxelor de școlarizare

Domeniul de studiu	Costul per student, pentru studii în limba română, la nivel de licență (euro)	Media taxelor de școlarizare în univ. publice (euro)	Media taxelor de școlarizare în univ. private (euro)
Științe ingineresti	850	740	508
Economie	483	620	500
Medicină	1090	1450	522

¹⁸² Referință: Ordinul nr. 4334/2012 cu privire la distribuția cifrei de școlarizare pentru studii universitare de licență pentru admiterea în anul universitar 2012-2013

http://www.dreptonline.ro/legislatie/ordin_4334_2012_repartizarea_cifrei_scolarizare_studii_universitare_licenta_admitere_studii_anul_universitar_2012_2013.php

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Conform unui studiu referitor la percepția privind nevoile sociale ale studenților efectuat de către ANOSR¹⁸³, 30,5% dintre studenții intervievați au declarat că taxele de școlarizare sunt un obstacol în calea succesului lor academic și că sunt profund afectați de acestea, în timp ce 39,6% dintre studenți au declarat că taxele de școlarizare au un efect redus asupra lor și aproape 6% au afirmat că taxele de școlarizare sunt un factor determinant pentru abandonul studiilor de învățământ superior. În ceea ce privește cuantumul taxei de școlarizare, 46,2% au declarat că îl consideră mare, 24,7% l-au considerat a fi foarte mare, în timp ce doar 2,4% au declarat că taxele de școlarizare sunt mici.

5.1.2. Sprijinul financiar direct pentru acoperirea altor costuri (burse, etc)

Conform Legii Educației, sprijinul financiar direct constă în **burse** de studiu sau **împrumuturi** pentru studenți. Legislația națională prevede că un sistem de împrumuturi de studiu va fi stabilit pentru anumite categorii de studenți: " Studenții care provin din familii cu venituri mici beneficiază de un sistem de credite bancare pentru studii, garantate de stat, în condițiile legii, prin Agenția de Credite și Burse de Studiu (ACBS). Împrumuturile pot acoperi taxele de școlarizare și costul de trai pe durata studiilor." În momentul de față acest sistem nu este funcțional. Mai mult de atât, potrivit legii, absolvenții care vor practica profesia lor pentru un minim de 5 ani în mediul rural vor fi scutiți de la achitarea a 75 % din împrumut, această parte fiind preluată de stat, cu un prag maxim de 5000 lei (aproximativ 1200 de euro). În acest context, documentul va detalia doar tipurile de burse de studii care au ca obiectiv echitatea și metodologiile utilizate pentru alocarea acestora.

Conform legii " Studenții beneficiază de burse de merit sau de performanță, pentru stimularea excelenței, precum și de burse sociale, pentru susținerea financiară a studenților cu venituri reduse. Suma minimă pentru bursele sociale se propune anual de către Consiliul Național de Finanțare a Învățământului Superior, ținând cont de faptul că acestea trebuie să asigure cheltuielile de trai minime". Pentru toate tipurile de burse, statul, prin Ministerul Educației, alocă fiecărei universități o sumă de 69RON (15,3 EUR) înmulțită cu numărul de locuri la buget al universității respective. Apoi, fiecare universitate distribuie această sumă în fonduri pentru burse sociale, de merit, de studiu sau de performanță. Distribuția financiară se bazează fie pe un regulament stabilit cu precizie (pe baza formulelor de calcul), fie ca rezultat al negocierilor dintre studenți și conducerea facultății. Conform datelor obținute de la CNFIS, în medie, o universitate atribuie aproximativ 10 % din suma totală pentru fondul de burse sociale și restul sumei aferentă burselor este distribuită pe baza unor criterii de merit.

De asemenea, conform datelor colectate în procesul de evaluare instituțională realizat de ARACIS¹⁸⁴ în anul 2008, analizând datele de la 29 de universități de stat, putem observa că 10,953 de burse au fost distribuite pe criterii sociale, la nivel de licență, în timp ce 36,412 burse sunt distribuite pe criterii academice.

Tabelul 54 Distribuția fondurilor de burse, ARACIS 2008

Tipul bursei	Performanță	Merit	Studiu	Total-bazate pe merit (Performanță+Merit+Studiu)	Socială
BA	385	4168	31859	36412	10953
MA	52	687	4533	5272	370

¹⁸³ Referință: <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/06/2011-Studiu-Nevoile-sociale-ale-studentilor-din-Romania.pdf>

¹⁸⁴ Referință: <http://db.aracis.ro/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În același timp, cu toate că Legea Educației precizează că **bursa socială** trebuie să asigure cheltuielile minime de masă și cazare, potrivit datelor CNFIS, cuantumul național mediu al unei burse sociale este de 192 de lei (42 de euro) , în timp ce suma națională medie estimată pentru acoperirea costurilor minime de masă (prânz și cină) și cazare este de 566 lei (125,7 euro) .

În ceea ce privește criteriile pentru acordarea burselor, bursele sociale sunt acordate pe baza unor criterii generale, aprobate prin Hotărârea Guvernului¹⁸⁵, în principal, următoarelor categorii : studenții orfani , studenți din centrele de plasament care nu au venituri proprii , studenții bolnavi cu tuberculoză (TBC) și studenții ai căror familii nu au înregistrat , în ultimele trei luni , un venit mai mare decât venitul minim . Legea Educației menționează faptul că bursele sociale pot fi cumulate cu alte tipuri de burse , dar în acest moment acest lucru nu este implementat în majoritatea universităților .

În ceea ce privește opinia universităților cu privire la faptul că bursa ar trebui să acopere cheltuielile de masă și cazare, potrivit datelor colectate de către ARACIS în procesul de evaluare instituțională de la un număr total de 39 de universități de stat care au raportat date, 21 cred că bursa acoperă costurile pentru masă și locuință în timp ce 16 cred contrariul .

Chiar dacă fondurile pentru burse sunt asigurate de bugetul de stat, universitățile ar trebui să contribuie din veniturile proprii pentru suplimentarea acestui fond. Conform datelor de la ARACIS , procentul mediu cu care universitățile au contribuit, în 2008, la fondul de burse este de 10,88 % (din fondul total de burse) , minimul a fost de 0,15% , maximul a fost de 33,2 % , iar zece universități au contribuit cu un procent mai mic de 0,5% din total .

În același timp, MEN acordă anual un număr de burse pentru studenții **din mediul rural** , care după absolvire sunt obligați să lucreze în mediul rural , în domeniul în care au fost pregătiți, cel puțin pentru o perioadă de timp egală cu durata burselor lor¹⁸⁶. Nu există date disponibile cu privire la numărul de persoane care beneficiază de acest tip de burse .

5.2. Politicile naționale cu privire la sprijinul direct al studenților

5.2.1. Serviciile sociale și subvențiile: cazarea, cantinele, transportul etc.

Guvernul oferă trei tipuri de servicii sociale și subvenții:

- Servicii sociale sau facilități pentru toți studenții;
- servicii sociale sau facilități pentru studenții din universitățile de stat;
- servicii sociale sau facilități pentru anumite categorii de studenți.

¹⁸⁵ Referință: Hotărârea Guvernului nr. 558/1998 privind modificările anexelor 1 și 2 la Hotărârea Guvernului nr. 455/1997 privind stabilirea criteriilor generale de acordare a burselor și alte forme de sprijin financiar pentru elevi, studenți și cei care au urmat cursuri în sistemul de învățământ de stat, cursuri la zi <http://www.edu.ro/index.php/legaldocs/4769>

¹⁸⁶ Referință: Hotărârea Guvernului 769/14 Iulie 2005 cu privire la acordarea burselor de studiu studenților din mediile rurale <http://www.cnfis.ro/documente/pdf/HG769-2005.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Serviciile de care beneficiază toți studenții, indiferent de tipul de universitate la care participă (de stat sau privată) sunt, în conformitate cu Legea Educației:

- Asistență medicală și psihologică gratuită în cabinete medicale și psihologice universitare ori în clinici de stat și spitale. Potrivit datelor colectate de ARACIS în anul 2008 de la un număr total de 46 de universități, 35 au un cabinet medical în timp ce 11 nu.
 - Pe parcursul anului școlar studenții beneficiază de o taxă redusă (cu minimum 50%), pentru transportul local public sau național - auto, feroviar și naval.
 - Studenții beneficiază de tarife reduse cu 75% pentru accesul la muzee, concerte, teatru, operă, filme sau alte evenimente culturale și sportive organizate de instituții publice, în limitele bugetelor aprobate.
 - Eliberarea certificatelor de studii sau documente care să ateste calitatea de student (inclusiv situația școlară / a notelor, diplomele universitare, inginerie, masterat și doctorat și diplome și suplimente de diplomă, chitanțe, legitimațiile de student și cărțile de identitate, inclusiv pentru acces la bibliotecă).
- A doua categorie de servicii este oferită doar studenților înscriși la universitățile de stat.

Statul oferă subvenții pentru cămine și cantine, care acoperă parțial costurile de trai, diferența fiind plătită prin taxe de către studenți. Locurile de cămin sunt distribuite studenților care nu locuiesc în orașul în care studiază pe baza criteriilor aprobate de senatele universitare. În cele mai multe universități, cazurile sociale au prioritate. Potrivit unui studiu de percepție din 2011¹⁸⁷, studenții au observat o îmbunătățire în structurile de cazare, dar, de asemenea, bariere importante în accesarea lor, fie din cauza unor criterii bazate pe note sau din cauza taxelor mari. În ceea ce privește cantinele studențești, studiul ANOSR menționează următoarele: "interogați cu privire la frecvența cu care aceștia folosesc cantina, doar 13,7% dintre studenți le frecventază zilnic, 22% o dată sau de două ori pe săptămână și 26,5% o dată pe lună. Având în vedere această situație, este îngrijorător faptul că cel mai mare procent de studenți a declarat că nu mănâncă niciodată la universitate - 30,7%".

Conform datelor de la procesul de clasificare a universităților și a datelor prezentate în studiul ANOSR *Echitate în educație*, situația locurilor de cămin este următoarea:

Tabelul 55 Situația locurilor de cămin, procesul de clasificare a universităților

Anul	2006 - 2007	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010
Numărul locurilor de cămin	103723	106677	106198	108189
Numărul locurilor alocate studenților	103018	106288	105951	106808

Mai mult de atât, în conformitate cu Legea Educației, subvențiile pentru cazare pot fi acordate studenților care au ales o altă cazare decât căminele instituțiilor de învățământ superior. În acest caz, subvențiile pot fi acordate studenților în funcție de criterii sociale.

Conform legii, instituțiile de stat de învățământ superior asigură studenților cheltuielile pentru masă, cazare și transport, în limitele resurselor financiare alocate pentru stagiul de practică al studenților, pentru

¹⁸⁷ Referință: <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/2010-Studiu-ANOSR-cu-privire-la-Statutul-Social-al-Studentului-din-Romania.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

perioada prevăzută în planurile de studii , în cazul în care stagiul are loc în afara centrului universitar. Nu există date cu privire la universități care oferă astfel de servicii studenților.

Ultima categorie de subvenții este cea distribuită pentru grupuri de studenți cu anumite caracteristici :

- Studenții din medii defavorizate sau cei cu rezultate deosebite în educație și formare profesională , culturală sau sportivă beneficiază de locuri în taberele relevante în limita bugetului alocat;
- Studenții orfani sau cei care provin din centrele de plasament au transport gratuit;
- Studenții de etnie română din străinătate, care primesc burse de la statul românesc, sunt scutiți de taxe la toate evenimentele organizate de instituții publice , care au loc pe teritoriul românesc ;
- Copiii personalului didactic activ beneficiază de cazare gratuită în cămine și internate ;
- Studenții cu dizabilități fizice au drept de acces la facilitățile adaptate nevoilor lor în toate spațiile universitare și condițiile pentru desfășurarea activităților academice , sociale sau culturale în instituțiile de învățământ superior trebuie să fie îndeplinite.

Potrivit legii , universitățile ar trebui să fie echipate cu rampe și lifturi pentru a asigura accesul studenților cu dizabilități fizice . Studiul ARACIS arată că , dintr-un număr total de 39 de universități , 16 nu dispun de acest tip de echipament.

5.2.2. Servicii de consiliere în carieră, recunoașterea și traseele educaționale flexibile

În ceea ce privește **serviciile de consiliere în carieră**, în conformitate cu Art . 202 (b) din Legea nr . 1/2011, studenții beneficiază de asistență gratuită sau servicii complementare , inclusiv consiliere pentru orientare profesională . Calitatea serviciilor este inclusă în metodologia de evaluare ARACIS¹⁸⁸. Potrivit O.M. 3235 din 2005 , universitățile trebuie să organizeze Centre de Consiliere și de Orientare în Carieră pentru sprijinirea studenților în a lua cele mai bune decizii pentru carierele și traseele lor de formare.

Un studiu implementat de Alianța Națională a Organizațiilor Studențești (ANOSR) în 2011 , afirmă " Într- o singură universitate din universitățile în care a fost aplicat chestionarul, procentul de studenți mulțumiți de activitatea Centrului de Consiliere și Orientare profesională este de peste 30 % . În toate celelalte universități acest procent este sub 20 % . În doar 7 universități procentul studenților care cel puțin au auzit de un Centru de Consiliere și Orientare Profesională este de peste 20 % . "

Mai mult de atât , conform datelor de la procesul de clasificare a universităților , procentul de studenți care apelează la ajutorul serviciilor de consiliere și orientare a ajuns la 3,68 % în 2009/2010 .

În ceea ce privește **flexibilitatea traseelor de învățare** , Legea Educației definește formele de învățământ / de studiu : cu frecvență , fără frecvență și învățământ la distanță . Mai mult , flexibilitate se realizează la nivel de universități / facultăți prin oferta de discipline opționale sau facultative , numărul și tipul lor fiind diferite pentru fiecare universitate , domeniu de studiu , program de studiu sau resurse instituționale .

În ceea ce privește căile de acces alternative , în acest moment, accesul la învățământul superior poate fi dobândit doar prin modul academic formal (prin absolvirea examenului de bacalaureat) .

¹⁸⁸ Referință: Government Resolution 1418/2006 for the Approval of Methodology for External Evaluation
http://www.aracis.ro/uploads/media/Metodologie_aprobată_HG_1418_-_2006.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Recunoașterea competențelor dobândite în alte contexte decât educația formală se realizează în conformitate cu Ordinul nr 4543/468 din 2004¹⁸⁹. Astfel, în prezent, nu există credite transferabile acordate pentru competențele obținute altfel decât pe căi formale. Cu toate acestea, în conformitate cu legea, "programele de formare profesională inițială și continuă, precum și sistemul de evaluare a rezultatelor învățării în contexte non-formale și informale vor respecta necesitatea de a asigura mobilitatea profesională pe orizontală și pe verticală, prin utilizarea sistemului de credite transferabile pentru educație și formare profesională". Legea menționează de asemenea adoptarea unui Ordin Ministerial în vederea inițierii unei metodologii în acest sens. O discrepanță a fost observată între Legea Educației Naționale și Ordinul 4543/2004 care reglementează recunoașterea de competențe obținute în alt context decât formal, în sensul că Ordinul 4543 nu permite recunoașterea competențelor dobândite în mod informal sau non-formal, în timp ce mai recenta Lege a Educației permite această posibilitate.

Legea Educației oferă de asemenea posibilitatea ca universitățile să utilizeze credite de studiu pentru recunoașterea activităților non-formale. Astfel, potrivit art. 203: "Studentii pot participa la activități de voluntariat, pentru care pot primi un anumit număr de credite transferabile, în condițiile stabilite de Carta Universitară"

5.3. Politicile naționale pentru asigurarea calității

În ceea ce privește politicile naționale de asigurare a calității, vom sublinia două dintre politicile cele mai relevante și vom examina modul în care acestea abordează problemele care influențează echitatea în educație.

Acreditarea instituțiilor de învățământ superior din România și evaluarea periodică se realizează pe baza standardelor de referință și a indicatorilor de performanță comuni adoptați printr-o Ordonanță a Guvernului. Acești indicatori au un impact real în influențarea comportamentului și politicilor instituționale la acest nivel. În acest context, în cadrul metodologiei, indicatorii și standardele care vizează echitatea sunt:

- Un indicator de performanță este legat de sistemul de burse și alte forme de sprijin financiar pentru studenți. Acest indicator are, ca standard minim, existența unei proceduri formalizate de alocare. Un alt standard prevede ca universitatea să suplimenteze fondul public de burse, din fonduri proprii, cu un minimum de 10 % (respectiv 20 % pentru standardul mai ridicat, așa-numitul "standard de performanță"). Conform datelor obținute de la CNFIS, procentul mediu de contribuții de la universități la fondul de burse din venituri proprii este de aprox. 7,29 % (deși indicatorul ARACIS necesită un minim de 10 %).
- În ceea ce privește politicile de admitere, standardul menționează că admiterea se bazează exclusiv pe competențele academice ale candidaților și că nu ar trebui să se aplice criterii discriminatorii.
- În descrierea indicatorului de performanță în ceea ce privește metodele de predare centrate pe student, este indicat ca strategia de predare să ia în considerare nevoile studenților cu dizabilități.
- Un indicator de performanță care are ca standard minim obligația ca universitatea să aibă programe de remediere pentru cei cu dificultăți de învățare.

¹⁸⁹ Referință: Ordinul nr. 4543/468 din 2004 pentru aprobarea Procedurii de evaluare și certificare a competențelor profesionale obținute pe alte căi decât cele formale

http://www.anc.gov.ro/uploads/Registru%20National%20al%20Centrelor/Procedura_evaluare_4543/ordin%204543%20privind%20procedura%20de%20evaluare%20si%20certificare.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Un indicator de performanță în ceea ce privește serviciile pentru studenți , care are ca standard minim existența unor spații de cazare pentru cel puțin 10% din studenți.

5.4. Politicile naționale pentru Învățământul la Distanță și TIC pentru predare și învățare în învățământul superior

Aprecierea potențialului învățământului la distanță de a spori accesul la învățământul superior a fost baza pentru dezvoltarea , în anii 1970 și în mai multe țări din UE (Marea Britanie, Olanda , Germania și Spania) , a așa - numitelor " Universitățile deschise " de mari dimensiuni, percepute unanim ca instituții publice se adresează celor care nu au putut participa (sau finaliza) programe de învățământ superior față - în - față din cauza barierelor organizatorice , economice sau fizice .

Aceste instituții s-au adaptat treptat la integrarea tot mai mare a instrumentelor TIC și a mișcării Resurse Educaționale Deschise ce vizează echitatea. Multe alte Universități " convenționale" s-au alăturat mișcării și participă la Agenda "Deschiderea Educației"¹⁹⁰ promovată de Uniunea Europeană .

În România , ca și în alte țări în care instituțiile private de învățământ superioare s-au dezvoltat rapid - învățământul la distanță are o conotație mai degrabă negativă , deoarece este asociat cu o calitate scăzută și o abordare pragmatică a educației, care este în mare măsură determinată de experiențele negative din trecut , cu un grad mare de vizibilitate media .

Legea Educației Naționale definește Învățământul la Distanță ca fiind caracterizat de " utilizarea resurselor de comunicare și de informare electronice, a activităților specifice de învățare autodidactă și de auto-evaluare și activități de tutoriat " (art. 139 , c) . Mai mult de atât , Învățământul la Distanță este permis din punct de vedere legal doar pentru programele de licență . Potrivit legii , sistemul de tutoriat presupune organizarea de cursuri și grupuri care cuprind până la 25 de studenți . Numărul maxim de studenți care pot fi înscriși într-un program de învățământ la distanță este stabilit de către ARACIS și aprobat prin Ordinul Guvernului (procedura este aceeași pentru toate programele de studii din România) .

Problema calității și , în special , a asigurării calității este cu siguranță critică pentru dezvoltarea pe viitor a învățământul la distanță , eLearning și Resurse Educaționale Deschise în învățământul superior : măsurile actuale sunt uneori percepute ca fiind mai mult orientate spre a " proteja " cursanții decât să " inspire " inovare în educație prin utilizarea TIC . Ambele sunt importante, dar trebuie să se acorde mai multă atenție rolului acestor noi metode de predare și învățare în promovarea echității și extinderea participării la învățământul superior într-o manieră inovatoare.

Două întrebări importante, ar trebui să genereze re-poziționarea Învățământului la Distanță în cadrul Agendei Politice cu privire la Echitate în România:

- Universitățile străine , nu numai cele comerciale și cele de rang inferior , oferă deja programe de studiu on-line pentru studenții români și ar putea absorbi un număr semnificativ de studenți aflat deja în scădere ;
- Învățământul la distanță se poate adresa în mod special mai multor grupuri-țintă definite în cadrul politicii de echitate , și anume studenților care locuiesc în mediul rural , persoanelor cu dizabilități fizice și , în

¹⁹⁰Referință: http://ec.europa.eu/education/news/20130925_en.htm

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

general, persoanelor care lucrează sau au angajamente de familie care nu permit participarea deplină la cursuri.

O politică națională reînnoită în acest domeniu este, probabil, necesară pentru a aborda problema echității cu întreaga gamă de instrumente disponibile .

6. Provocări și Oportunități

Provocări

- Conflictul dintre noțiunile de participare pe bază de merit în învățământul superior și atingerea pe deplin a potențialului populației românești ;
- Atitudinea față de echitate este influențată de nostalgia vremurilor trecute, când universitățile erau elitiste și selective;
- Neconcordanța între nivelul de finanțare publică și expansiunea rapidă a sistemului ;
- Ponderea populației românești cu vârsta cuprinsă între 30-34 de ani cu studii superioare , care în 2011 a fost de 20,4% , în contextul obiectivului UE 2020 de 40 % . România se află , potrivit Eurostat , printre țările cel mai puțin dezvoltate în acest context din Europa (numai Italia și Turcia se află după România , cu 20,3% și 16,3%) ;
- Scăderea continuă a numărului de tineri din categoria de vârstă școlară din proporția absolvenților de liceu cu diplomă de bacalaureat , ceea ce are un impact mare asupra numărului total de studenți ;
- Un studiu al Ministerului Educației¹⁹¹ menționează : " principala provocare pentru sistemul de învățământ în termeni de risc de sărăcie și excluziune socială este decalajul semnificativ dintre situația copiilor și tinerilor din România , comparativ cu media ratelor UE ale sărăciei și excluziunii sociale a copiilor și tinerilor. Ratele românești ale sărăciei și excluziunii sociale sunt în mod constant mai ridicate (aproape duble) , comparativ cu media UE, acest aspect având efecte directe asupra accesului și participării la educație " ;
- Deși numărul de absolvenți de liceu nu a început să scadă , numărul de studenți înscriși pentru primul an universitar a început să scadă în 2008, în parte datorită ratei în scădere a elevilor de liceu care promovează examenul național (bacalaureat) ;
- Discrepanța între participarea studenților din mediul rural și cei care provin din mediul urban;
- Discrepanța între participarea studenților din familii cu venituri mici comparativ cu cele care provin din familii cu venituri medii și mari ;
- Accesul limitat la învățământul superior al persoanelor de etnie rromă și a tinerilor cu dizabilități;
- Lipsa unei strategii naționale cu privire la echitate , care să includă o definiție a grupurilor subreprezentate în învățământul superior , împreună cu politicile asociate , instrumentele și bugetul ;
- Lipsa de date fiabile cu privire la echitate în învățământul superior , în special numărul și caracteristicile elevilor de liceu , ale studenților și absolvenților pentru elaborarea de politici bazate pe dovezi ;
- Creșterea numărului de absolvenți de liceu care merg la studii în străinătate;
- Flexibilitatea în organizarea studiilor asociate cu motive economice (nevoia de flexibilitate provine de cele mai multe ori din teama de a pierde studenți și bani, nu din motive de echitate) . Această flexibilitate este adesea însoțită de standarde academice relaxate, ceea ce influențează calitatea educației .

¹⁹¹ Analiza de nevoi privind educația și formarea profesională din România, 2012
<http://administratesite.edu.ro/index.php/articles/18802>

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Oportunități

- Strategia Guvernului pentru 2013-2016, care include ca principala sa prioritate asigurarea politicilor de echitate, consolidarea coeziunii sociale și o îmbunătățire a participării romilor și a altor grupuri subreprezentate în învățământul superior;
- Modificări ale cadrului legislativ - nevoia de dezvoltare a normelor și procedurilor legale cu impact asupra echității, cum ar fi procedurile de alocare a fondului de incluziune, procedura de alocare a sistemului de împrumuturi pentru studenți etc;
- Angajamentele internaționale ale României la Procesul de la Bologna - stabilirea unor obiective cuantificabile pentru extinderea accesului la învățământul superior și adoptarea măsurilor necesare pentru atingerea acestor obiective, creșterea ratelor de absolvire și participare în învățământul superior, creșterea participării grupurilor subreprezentate în învățământul superior, raportarea strategiilor naționale, planuri de acțiune și măsuri pentru evaluarea eficacității.

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea B – Nivelul Instituțional

1. Politicile instituționale cu privire la echitate - aspecte generale

În urma colectării datelor prezentate și analizate în partea A din prezentul raport și în scopul de a dezvolta o analiză multi-dimensională a instituțiilor de învățământ superior din România, a fost lansat un apel deschis către universități de a participa la un exercițiu care vizează analizarea măsurii în care problemele de echitate s-au reflectat în politicile și practicile din sistemul de învățământ superior românesc și de a concepe recomandări atât la nivel instituțional cât și național.

În paralel cu colectarea de date și informații cu privire la politicile și măsurile în vigoare la nivel național de promovare a echității în acces și succes ca mijloc de a contribui la coeziunea socială (prezentată în partea A a acestui document), abordarea adoptată pentru studiile de caz instituționale a implicat pregătirea rapoartelor instituționale de către fiecare universitate și vizite ulterioare la aceste universități, efectuate de către echipe de experți internaționali și naționali. În cele din urmă, au fost elaborate rapoarte pentru fiecare universitate, conținând principalele constatări și recomandări pentru îmbunătățirea politicilor instituționale în ceea ce privește echitatea.

La începutul anului 2013 , un ghid de autoevaluare a fost oferit în acest scop tuturor instituțiilor care iau parte la studiu. Acest ghid a fost bazat pe un instrument dezvoltat de către IAU în 2010 în cadrul unui proiect special al cărui scop era de a afla mai multe despre politicile și activitățile instituțiilor de învățământ superior în ceea ce privește problemele gemene de acces echitabil și de succes într-un număr restrâns de universități .

Programul pentru vizitele pe teren la universități a constat într-un număr de întâlniri de jumătate de oră până la patruzeci și cinci minute cu o gamă largă de persoane din întreaga comunitate academică. Fiecare sesiune a inclus o discuție deschisă și o sesiune de întrebări și răspunsuri între reprezentanții universității și membrii grupului de experți pentru a alcătui o imagine cuprinzătoare a evoluțiilor actuale și provocărilor la nivel universitar.

Structura instrumentului instituțional de autoevaluare

Ca răspuns la multiplele imperativele care conduc societatea și economia noastră globală bazată pe cunoaștere, guvernele naționale recunosc nevoia de învățământ superior de înaltă calitate pentru toți . Pregătirea cetățenilor pentru secolul al XXI-lea prin susținerea sau dezvoltarea unei baze de cercetare / de inovare competitivă la nivel mondial și creșterea oportunităților de angajare sunt obiectivele urmărite de majoritatea țărilor, în ciuda diferitelor contexte naționale . Obținerea accesului la învățare și participarea cu succes în învățământul superior devine esențială pentru toți .

În acest context IAU a început să se concentreze asupra accesului echitabil și a succesului în învățământul superior și a dezvoltat un număr de inițiative. Printre acestea, cu ajutorul unui grup de lucru internațional

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

de experți, IAU a dezvoltat un instrument de autoevaluare cu scopul de a ajuta instituțiile să efectueze analize comprehensive de evaluare a practicilor și a politicilor lor în ceea ce privește problemele gemene de acces echitabil și de succes în învățământul superior.

Instrumentul de autoevaluare a fost ușor modificat pentru a fi adecvat contextului românesc. Acesta este împărțit în următoarele 9 secțiuni :

- **Informații și profilul instituțional** (pentru a aduna informații generale despre instituție) ;
- **Considerente financiare** (pentru a aborda problema taxelor de școlarizare și a diferitelor tipuri de sprijin financiar acordat) ;
- **Accesul echitabil în misiunea instituțională** (pentru a afla mai multe despre importanța alocată problemei la nivel instituțional) ;
- **Acces echitabil la politicile de admitere** (pentru a afla dacă se acordă atenție deosebită studenților din grupuri subreprezentate, în cazul în care acestea sunt identificabile) ;
- **Participarea, prevenirea abandonului și absolvirea** (pentru a afla mai multe despre modul în care sunt abordate nevoile speciale) ;
- **Recompense / stimulente pentru predarea calitativă și inovarea curriculară pentru a îmbunătăți prevenirea abandonului și rata de absolvire** (pentru a afla dacă personalul didactic este încurajat să pună în aplicare inovarea curriculară și îmbunătățirea accesului echitabil) ;
- **Pregătirea personalului didactic în scopul prevenirii abandonului și creșterii ratei de absolvire** (pentru a afla dacă instituția oferă personalului didactic oportunități de a-și îmbunătăți înțelegerea și disponibilitatea de a lucra la îmbunătățirea accesului și absolvirii echitabile) ;
- **Moduri de livrare a educației și promovarea interacțiunii cu comunitatea** (pentru a afla mai multe despre măsurile speciale introduse pentru a facilita accesul unui număr mai mare de studenți) ;
- **Povești de succes și eșecuri** (pentru a afla mai multe despre bunele practici în creșterea accesului echitabil și a ratei de absolvire în învățământul superior) .

2. O analiză multi-dimensională a instituțiilor de învățământ superior din România

Vizitele de studiu au fost finalizate în martie 2013. Fiecare instituție a desemnat o echipă responsabilă cu colectarea datelor și sarcina de a răspunde la întrebări. A fost recomandat ca echipele să fie formate din lideri ai instituțiilor, reprezentanți ai sindicatelor studențești, precum și din membrii personalului care lucrează în serviciile de consiliere.

a. Cine a participat la studiul de autoevaluare?

Patru universități au acceptat să participe în calitate de studii de caz cu privire la dimensiunea echității / coeziunii sociale, răspunzând la cele 40 de întrebări din chestionarul / instrucțiunile de autoevaluare.

Din cele patru instituții implicate în proiect și enumerate mai jos, trei sunt publice și una este privată:

- Universitatea Titu Maiorescu (UTM), (instituție privată);
- Universitatea "Politehnica" din Timișoara (UPT), (instituție publică);

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Universitatea Națională de Apărare "Carol I" (UNAp), (instituție publică);
- Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava (USMS), (instituție publică).

Aceste patru instituții sunt diferite în ceea ce privește dimensiunea, domeniile majore de activitate și / sau de cercetare, locația geografică în țară (două se află în București, una este situată în Suceava și una în Timișoara). Cele patru instituții sunt, de asemenea, diferite și în modul în care înțeleg și abordează problemele legate de accesul și absolvirea echitabile.

Componenta acestor grupuri a variat de la instituție la instituție din punct de vedere al persoanelor implicate în completarea chestionarului. În general, se pare că nu există o poziție specifică în vreuna dintre instituții căreia să-i fi fost atribuită responsabilitatea pentru problemele de acces (echitabil) în învățământul superior. Pe de altă parte, există recunoașterea faptului că accesul și absolvirea reprezintă responsabilități instituționale comune, care ar putea implica un spectru larg de actori instituționali.

Implicarea reprezentanților instituționali superiori poate reprezenta fie un nivel ridicat de importanță acordată problemei, fie nevoia de a supraveghea și de a aproba răspunsurile furnizate, fie ambele.

b . Informații și profilul instituțional

Limba de predare : trei instituții oferă cursuri doar în limba română , în timp ce una oferă de asemenea cursuri în limba franceză și în limba germană.

Numărul de studenți : cele 4 instituții au un profil destul de diferit în ceea ce privește numărul de studenți . Cu toate acestea , cu o singură excepție în care toți studenții plătesc taxe de școlarizare , în celelalte universități studenții înscriși sunt fie finanțați de către stat, fie plătitori de taxe .

Locație : în plus față de statutul public / privat al fiecărei instituții , acestea au fost de asemenea întrebat dacă au sau nu filiale în afara locației lor primare întrucât acest lucru poate asigura studenților un acces mai facil. Toate instituțiile din studiul de caz sunt situate într-o zonă urbană și toate oferă de asemenea programe într-o altă locație în România.

3. Misiunea instituțională: abordarea strategică a accesului și echității

a. Conceptul de echitate din perspectiva universităților

În mod evident , pentru instituțiile din România , Legea Educației care impune non-discriminare în ceea ce privește accesul la învățământul superior este angajamentul de baza (și uneori singurul) asumat la nivel instituțional cu privire la accesul echitabil . Deși în unele cazuri sunt colectate date cu privire la înscrierea unor grupuri țintă specifice , acest lucru indică mai degrabă respectarea legii (și a cerințelor de acreditare), decât un angajament real în vederea unei participări sociale mai extinse în învățământul superior sau o responsabilitate socială a învățământului superior de a aborda aspectele legate de coeziunea socială . Instituțiile de învățământ superior par a afirma că dacă în procesul de recrutare și admitere a studenților nu se aplică discriminarea, acest lucru indică existența politicilor de echitate. Mai mult de atât , se pare că există o percepție conform căreia elaborarea de măsuri speciale de sprijin pentru cei care au anumite nevoi speciale ar putea submina principiul egalității și al imparțialității .

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Vizitele de studiu în universități au relevat o caracteristică comună, definitorie pentru abordarea instituțională a echității în sistemul de învățământ superior românesc. Aceasta este în primul rând o abordare reactivă / receptivă, instituțiile de învățământ superior neabordând problema echității în accesul la învățământul superior din proprie inițiativă. În aceeași ordine de idei, aceasta nu este o abordare strategică, ci mai degrabă una ad-hoc, chiar dacă în toate universitățile anumite măsuri și instrumente sunt puse în aplicare pentru îmbunătățirea echității. Niciuna dintre instituții nu a identificat o strategie sau un plan elaborat pentru a îmbunătăți echitatea.

Astfel, universitățile au o abordare receptivă la nevoile studenților, în loc de a dezvolta strategii care să cuprindă obiective (obiective de echitate), distribuirea resurselor, un plan de acțiune cu un buget dedicat realizării obiectivelor propuse și definirii indicatorilor și mecanismelor de monitorizare pentru a vedea dacă obiectivele sunt realizate. Motivul pentru această abordare ad-hoc ar putea fi lipsa unei strategii naționale și / sau orientări specifice în acest domeniu, lipsa de conștientizare a beneficiilor politicilor de echitate și abordarea frecventă în elaborarea de politici conform căreia deciziile sunt luate atunci când apare o problemă, în loc de a dezvolta un cadru strategic. Este de asemenea posibil să existe o percepție diferită legată de problemele de echitate și responsabilitățile instituționale în acest sens. Conceptul de echitate pare să fie înțeles în moduri diferite, de la a fi identic cu egalitatea și non-discriminarea, până la a fi legat de rolul universității în societate sau de utilizarea instrumentelor de marketing pentru atragerea de noi categorii de studenți.

În același timp, instituțiile recunosc necesitatea de a lua în considerare diversitatea populației în regiune ca factor decisiv atunci când se analizează abordarea cu privire la îmbunătățirea echității. În acest sens, universitățile au fost foarte conștiente de diferențele categorii de tineri din regiunile respective, chiar dacă obiectivul lor nu a fost atragerea acestora în instituțiile lor. Acestea au remarcat, de exemplu, diversitatea etnică a unei regiuni și nivelul scăzut de dezvoltare economică a acesteia.

b. Grupurile sub-reprezentate de studenți

În ceea ce privește grupurile sub-reprezentate sau vulnerabile de studenți, în majoritatea universităților din studiul de caz, grupul ale cărui nevoi sunt cel mai frecvent îndeplinite sunt *studenții din familii cu venituri mici*, definiți ca studenți care provin din familii al căror venit total pe membru de familie este sub salariul minim pe economie.

Studenții din anumite grupuri sub-reprezentate (cum ar fi *studenții rromi sau studenții cu dizabilități*) beneficiază de diverse facilități, dar numărul de studenți din aceste categorii este încă foarte mic în comparație cu necesitatea generală de a-i integra mai bine în învățământul superior.

Unanim observat a fost faptul că nevoile speciale ale studenților cu dizabilități, cum ar fi cele fizice și / sau dificultăți de învățare nu sunt abordate în mod corespunzător.

Unele universități au identificat, de asemenea, grupuri de *studenți cu nevoi speciale conform contextului lor regional sau domeniului de activitate special*. De exemplu, într-o universitate dintr-o zonă în care un procent mare din populație lucrează în afara țării, studenții care lucrează în afara țării reprezintă un grup important. Din cauza condițiilor economice din regiune și nevoilor financiare ale studenților, unii dintre ei aleg să lucreze în afara țării și să vină înapoi doar pentru a-și da examenele. Instituția a dezvoltat o abordare pentru a sprijini nevoile individuale ale acestor studenți, dar aici din nou, acest lucru se face ad-

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

hoc, neexistând instrumente instituționale pentru a aborda la nivel colectiv acest grup special de studenți (asigurarea accesului echitabil pentru toți studenții eligibili și instrumente de asigurare a calității - de exemplu, organizarea de programe de învățământ la distanță) . Într-o altă universitate , datorită specificității acesteia ca instituție de învățământ militar , grupul de studenți cu nevoi speciale sunt studenții maturi cu familii. În acest sens , universitatea are mai multe facilități pentru a-i ajuta să progreseze în educația lor .

Studenții care lucrează constituie un alt grup de studenți cu nevoi speciale, grup ce se regăsește în toate universitățile (cu excepția instituțiilor de învățământ militar) . Faptul că , în prezent, un număr în creștere de studenți (în unele cazuri, majoritatea) lucrează și , prin urmare, nu au timp să participe la cursuri și seminarii este pe cale de a deveni una dintre cea mai importante provocări pentru instituțiile de învățământ superior românesc , având un impact major asupra calității educației și a problemelor de echitate . În general , se pare că răspunsul actual la universităților la această tendință este încercarea de a face orarul mai flexibil pentru ca studenții să poată participa (cursuri care au loc seara sau în timpul pauzelor de masă) . În alte cazuri , necesitatea experienței practice este motivul pentru care universitatea încurajează studenții să lucreze . În toate aceste cazuri se resimte nevoia de a găsi cea mai bună abordare și de a oferi exemple de bune practici.

La nivel național , *studenții care provin din mediul rural* reprezintă un grup considerat sub-reprezentat în documentele oficiale , inclusiv în Strategia Guvernului Român pentru 2013-2016 și alte documente de politici . Analizând acțiunile întreprinse de către universități , studenții din mediul rural nu s-au regăsit printre grupurile prioritare și nici nu au existat măsuri speciale sau instrumente disponibile în instituții prin care și-ar promova ofertele academice în zonele rurale .

Un alt grup de studenți menționat de universități (mai ales în universitățile de stat) sunt *studenții de etnie română care vin din străinătate* , în special din Republica Moldova . Ei beneficiază de anumite măsuri de sprijin specifice , burse și facilități acordate de Guvern .

c. Politici de admitere

Chiar dacă unele universități dispun de o politică de identificare a grupurilor țintă și de colectare a datelor solicitantului / de înscriere , acestea nu aplică măsuri specifice în politica lor de admitere . Procesul de admitere în toate universitățile este organizat în diferite forme , (notele de la examenul de admitere în universitate , examenul de bacalaureat și / sau performanța școlară din liceu), competitive și bazate pe performanțele studenților . Toate universitățile de stat vizitate oferă un număr de locuri speciale pentru rromi sau etnici români care vin din străinătate (așa cum sunt alocate de Ministerul Educației) . O observație importantă este că, chiar dacă în toate universitățile de stat există locuri speciale pentru studenții rromi, nu există date cu privire la numărul de locuri ocupate și nicio politică privind promovarea lor în cadrul comunităților de rromi .

În scopul de a-și promova programele academice , aproape toate instituțiile întreprind o serie de acțiuni , cum ar fi promovarea interacțiunii cu liceele din apropiere, consiliere în carieră și cursuri speciale pentru a ajuta elevii de liceu să treacă examenul de admitere . Învățarea anterioară și experiențială nu sunt recunoscute în scopuri de admitere.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

d. Succesul în prevenirea abandonului și în absolvire

Pentru a promova participarea, prevenirea abandonului și absolvirea cu succes a studenților din diferite grupuri, servicii sociale sunt implementate în toate universitățile. Acestea includ suport financiar, cazarea studenților, cantine și altele. În mod similar, există servicii academice care oferă îndrumare, consiliere în carieră și altele. Aceste servicii sunt concepute fie ca urmare a unei politici sau legi naționale sau la inițiativa universităților ca mijloc de a-și îndeplini obiectivele sau un anumit obiectiv.

(i) Considerente financiare

Pe scurt, toate instituțiile din studiul de caz percep taxe de școlarizare și renunță la acestea sau le reduc pentru diferite categorii de studenți, în plus față de locurile subvenționate de stat de care dispun, dar eliminarea sau reducerea taxelor se face de la caz la caz, fără a exista o politică specifică.

Universitățile de stat distribuie fondurile de burse primite de la Ministerul Educației în două mari categorii : burse de merit și burse sociale. Universitățile stabilesc valoarea, numărul și criteriile diferitelor tipuri de burse, în conformitate cu reglementările naționale. Bursele de merit sunt considerate mai importante decât bursele sociale (în funcție de suma lunară oferită fiecărui student și de proporția lor totală în numărul total de burse acordate) în toate universitățile. Chiar dacă Legea Educației Naționale (Legea 1/2011) permite cumularea burselor de merit și a celor sociale, există cazuri în care regulamentele universitare fac această soluție imposibilă, deoarece acestea nu sunt încă în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Unele universități oferă burse sociale suplimentare din venituri proprii, dar există și cazuri în care nu există niciun sistem de burse (mai ales în universitățile private).

(ii) Servicii oferite

Unele dintre caracteristicile comune ale acestor tipuri de servicii includ :

- Conform legii, toate universitățile ar trebui să aibă o *structură de orientare și consiliere*, dar în unele universități structura este complexă și se ocupă cu diverse activități în timp ce în altele acest serviciu este mai puțin activ și are nevoie de mai multe resurse umane și financiare pentru a funcționa corect. În general, în toate universitățile principalul obiectiv al structurii este axat pe "șansele de angajare (consiliere în carieră, comunicarea cu angajatorii, dezvoltarea competențelor sociale ale studenților, găsirea de locuri de muncă sau stagii pentru studenți) și mai puțin pe însoțirea studenților spre absolvire, oferind îndrumare academică sau facilitând participarea studenților din diferite grupuri dezavantajate. În unele universități sunt dezvoltate studii pentru a afla mai multe despre nevoile studenților, adresându-se în special nevoii de dezvoltare personală.
- *Centrele de consiliere în carieră* joacă de asemenea un rol important : două dintre instituțiile din studiul de caz au menționat că în ultimii trei ani universitari numărul de studenți care au apelat la centrul de consiliere în carieră a crescut masiv și că majoritatea studenților care apelează la acest serviciu face parte din grupuri subreprezentate.
- Două dintre cele patru instituții din studiul de caz au indicat că au o *Asociație Alumni*, dar rolurile și funcțiile lor au fost neclare cu privire la încurajarea echității în învățământul superior.
- *Învățământul la distanță* este, de asemenea, o opțiune aleasă de majoritatea universităților din studiul de caz ca mijloc de creștere a accesului la învățământul superior pentru diferite grupuri de studenți (cu excepția domeniului tehnic ca urmare a necesității de participare a studenților).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Aceste măsuri și activități nu par a fi monitorizate în vreun fel și de cele mai multe ori acestea sunt disponibile pentru toți studenții și nu sunt adaptate special la grupurile identificate ca fiind sub-reprezentate sau cu nevoi speciale.

(iii) Recompense / stimulente pentru predarea de calitate și inovarea curriculară pentru îmbunătățirea prevenirii abandonului și a ratei de absolvire

Două dintre instituțiile din studiul de caz au raportat că eforturile membrilor personalului și ale cadrelor didactice sunt recunoscute cu privire la contribuția adusă pentru îmbunătățirea accesului și absolvirii echitabile a studenților din grupurile sub-reprezentate. Una dintre acestea a raportat că membrii cadrului didactic sunt evaluați anual (autoevaluare , evaluare de jos în sus și evaluare de sus în jos) și că salariile lor fluctuează de la an la an în funcție de rezultatele evaluării . Stimulente nu sunt încorporate în cadrul metodologiei de finanțare națională cu referire specifică la îmbunătățirea echității în învățământul superior , chiar dacă legea lasă deschisă această posibilitate .

În ceea ce privește modurile de livrare și de integrare și inovarea curriculară, trei dintre cele patru instituții din studiul de caz au introdus structuri de e-learning cu scopul de a răspunde nevoilor diverse de învățare ale studenților . Platformele de e-learning și cursurile serale au fost evidențiate ca mijloace de a oferi studenților care lucrează , studenților maturi și celor din mediul rural o șansă de a studia de la distanță sau metode de predare inovative .

(iv) Pregătirea cadrelor didactice în vederea prevenirii abandonului și a favorizării succesului academic

Unele instituții din studiul de caz par a încuraja inovarea și îmbunătățirea personalului și a cadrelor didactice în ceea ce privește curricula academică și pedagogia, cu scopul de a spori succesul academic al studenților din diferite grupuri. Este dificil de stabilit dacă aceste încurajări sunt transpuse în instrumente formale sau dacă aceste eforturi sunt axate pe anumite grupuri țintă sau au un caracter mai general ce vizează îmbunătățirea performanței generale a studenților. Măsurile sunt luate în principal ca un răspuns la problema ratei ridicate a abandonului . Două universități publice au menționat rata abandonului ca fiind o provocare în zilele noastre și una dintre acestea a dezvoltat un obiectiv clar și măsuri pentru reducerea ratei abandonului universitar. Motivele generale pentru rata abandonului au fost situația financiară a studenților (în anumite zone aceștia fiind obligați să aibă un loc de muncă sau să lucreze în străinătate), sau dificultățile academice .

e. Povești de succes și eșecuri

Descrierile diverselor inițiative de proiecte instituționale în vizitele la fața locului indică un anumit nivel de incoerență între înțelegerea de către echipele de experți a punctul central al acestui studiu (și a conceptelor aferente legate de accesul echitabil și de succesul academic) și interpretarea acestor concepte de către universitățile românești .

În timpul vizitelor de studiu , au fost identificate mai multe povești de succes și eșecuri. De exemplu, într-una din universități, situată într-o regiune mai puțin dezvoltată economic, o preocupare constantă pentru a ajuta studenții din familii cu venituri mici de a participa și de absolvi cursurile universității a fost exprimată în mod frecvent . Mai mult de atât, universitatea a stabilit un obiectiv de reducere a ratei abandonului universitar și de punere în aplicare a măsurilor specifice pentru atingerea obiectivului .

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În ceea ce privește eșecurile sau provocările, s-a observat că unele reglementări din legislația educației naționale nu sunt încă puse în aplicare în toate universitățile (de exemplu, posibilitatea ca studenții să primească ambele tipuri de burse - de merit și sociale) .

Este clar că sunt necesare mai multe discuții cu privire la aceste obiective, astfel încât instituțiile să considere responsabilitățile lor ca fiind mai complexe decât simpla conformitate cu principiul de non-discriminare în Legea Educației Naționale , și de a deveni proactive în îmbunătățirea accesului și a succesului populațiilor țintă dezavantajate .

Unele dintre bunele practici (cum ar fi programele , de exemplu) puse în aplicare de către instituțiile vizitate sunt menționate mai jos :

Facilități oferite

- Una dintre universități oferă cazare pentru toți studenții care au nevoie de acest serviciu, la un preț foarte mic: acest lucru este destul de neobișnuit și aproape o excepție în România;
- Aceeași universitate oferă o *bursă socială specială din venituri proprii* - pentru 64 studenți (pentru anul universitar 2012-2013), care provin din familii cu venituri mici. Acesta este un sprijin foarte apreciat pentru studenții cu nevoi financiare;
- Un exemplu de politică ce vizează reducerea ratei abandonului universitar din motive economice este reducerea taxelor până la 100% pentru studenții care se oferă să lucreze ca voluntari în cadrul diverselor activități din campus. Pentru fiecare oră de lucru taxa de școlarizare este redusă cu 1 euro. Această soluție a fost un succes, luând în considerare faptul că studenții concurează în prezent pentru a participa la activitățile din campus pentru acest sprijin financiar;
- Una dintre universități oferă sprijin financiar prin scutirea de taxe la cel puțin 9 categorii diferite de studenți

Sprijinul academic

- Centrul de Consiliere și Orientare în Carieră (CCOC) dezvoltă sondaje în rândul studenților, axate pe nevoile și dificultățile lor speciale, iar apoi raportează rezultatele la șeful instituției. CCOC oferă multe activități, lucrând în cea mai mare parte cu studenții cu nevoi speciale (evaluare psihologică, teste de personalitate, teste cognitive), oferind pregătire specială și organizând ateliere de lucru și evenimente sociale care implică profesioniști. Mai mult, centrul întreprinde studii solicitate de către personalul universitar: studii de satisfacție cu privire la serviciile sociale, campus, cantină / restaurant, corectitudinea cadrelor didactice; patru până la cinci studii sunt efectuate în fiecare an.

Învățământul la distanță

- Într-una dintre universități învățământul la distanță (disponibil în trei universități), este văzut ca o modalitate de a încuraja învățământul superior. O platformă on-line foarte complexă a fost dezvoltată cu ajutorul fondurilor europene. Multe module de studiu sunt accesibile prin această platformă: (i) prima se concentrează asupra "managementului" studenților - toate traseele educaționale sunt prezentate pe platforma, inclusiv taxele care trebuie plătite, notele studenților etc., (ii) module de studiu la distanță - profesorii încarcă cursurile pe platformă (aceste cursuri sunt special concepute pentru e-learning); (iii) module axate pe cercetare - toți

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

profesorii pot descărca proiectele lor de cercetare; (iv) module axate pe absolvenți; (v) Biblioteca on-line.

Studentii care lucrează

- Unele cursuri sunt programate să înceapă la 18:00 sau uneori chiar mai târziu, dar, potrivit reprezentanților universităților această soluție rămâne insuficientă pentru rezolvarea problemei.
- Studentii care lucrează pot beneficia de o anumită flexibilitate în programarea întâlnirilor cu cadrele didactice.
- În cazul studiilor tehnice, programul este flexibil: 2 zile sunt libere (ceea ce înseamnă că nu există cursuri în aceste zile), iar alte 3 zile sunt pline. Studentii își planifică activitățile profesionale în conformitate cu acest program.

Angajamentul personalului și al cadrelor didactice

- Activitățile care vizează îmbunătățirea accesului echitabil și succesul studenților din grupurile sub-reprezentate sunt încurajate, acestea fiind luate în considerare în promovarea personalului didactic și acordarea salariilor de merit. Există instituții implicate în politica de încurajare a activităților personalului și cadrelor didactice de a spori accesul echitabil la universitate, cum ar fi departamentele, Comisia pentru Curricula Academică, sau comisiile de etică.

Mentorat și îndrumare

- Prin *programul de mentorat*, toți studenții din primul an pot beneficia de asistența unui mentor care îi ajută să abordeze dificultățile pe care le pot întâlni în timp ce se adaptează la viața de student.

Legături cu nivelul învățământului liceal

- În perioada martie - iunie, în fiecare sâmbătă, universitatea oferă cursuri de matematică gratuite tuturor elevilor de liceu interesați. Aceste cursuri sunt de facto activități de pregătire a potențialilor candidați pentru examenul de admitere. Departamentul de Matematică este responsabil de cursurile de pregătire pentru examenele de admitere.

4. Provocări și oportunități

Una dintre principalele provocări pentru sistemul de învățământ superior românesc, după cum a fost identificată în partea A din prezentul raport (vezi p. 3-4 și p. 18), precum și în timpul vizitelor de studiu, este *scăderea continuă a numărului de tineri și scăderea numărului de elevi de liceu cu diplomă de bacalaureat*. Ambele tendințe au un impact mare asupra numărului total de studenți care se înscriu în învățământul superior.

Costul de trai reprezintă o altă provocare pentru studenți, deoarece acesta are impact asupra ratelor de abandon școlar, determinând o scădere a numărului de studenți și obligând studenții să lucreze, aceștia având mai puțin timp pentru studiu.

Mai multă atenție trebuie acordată ratelor mari de abandon pentru o mai bună înțelegere a cauzelor acestuia și pentru identificarea soluțiilor care ar putea fi dezvoltate (acest lucru a fost abordat și în partea A, vă rugăm consultați p. 20).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În afară de grupurile speciale de studenți menționate în documentele de politicile naționale (studenți care provin din familii cu venituri mici , din mediul rural , studenții rromi și altele) , nevoile studenților care lucrează , inclusiv a celor care lucrează în străinătate , ar trebui , de asemenea, să fie abordate în strategiile instituționale și naționale .

Aceste provocări ar putea servi , de asemenea, ca oportunități și stimulente pentru instituție în sensul creșterii gradului de conștientizare și stimulării unei regândiri și remodelări a rolului universității la nivel comunitar și a unei redefiniri a responsabilităților sale sociale . În același timp , recunoașterea și dezvoltarea unei strategii instituționale pentru a aborda problemele legate de acces și de echitate pot ajuta la construirea unui brand puternic pentru universitate ca întreg .

Universitățile românești ar putea avea ocazia de a răspunde acestor provocări, întrucât Strategia Guvernului pentru 2013-2016 (a se vedea p. 46) include ca prioritate principală asigurarea unor politici de echitate, consolidarea coeziunii sociale și îmbunătățirea participării rromilor, alături de alte grupuri sub-reprezentate, la învățământul superior.

Există, de asemenea, modificări ale cadrului legislativ (adoptate cu noua lege a educației , nr. 1/2011 – a se vedea p. 44 și 54) cu impact asupra echității chiar dacă este necesară dezvoltarea continuă a procedurilor , cum ar fi a procedurilor de alocare a fondului de incluziune și de alocare a sistemului de împrumut pentru studenți.

Angajamentele internaționale ale României în procesul de la Bologna reprezintă, de asemenea, oportunități de a stabili obiective cuantificabile pentru creșterea accesului la învățământul superior și adoptarea de măsuri necesare pentru atingerea acestor obiective, creșterea ratelor de participare și absolvire în învățământul superior , creșterea participării grupurilor sub-reprezentate în învățământul superior , raportarea strategiilor naționale , planuri de acțiune și măsuri pentru evaluarea eficacității .

Având în vedere aceste oportunități , sunt necesare eforturi semnificative pentru a stimula o discuție între toate părțile implicate în învățământul superior cu privire la valoarea și necesitatea pe termen lung a elaborării politicilor și programelor care vor transforma învățământul superior în soluția la problema îmbunătățirii condițiilor economice și sociale pentru toți membrii societății în România .

O altă provocare pentru universitățile din România este reprezentată de globalizarea mediului de învățare , reflectată în dezvoltarea programelor de e-learning și a platformelor și instrumentelor de învățământ online. Până în prezent, acest proces a avut drept consecință deschiderea universităților străine de prestigiu pentru studenții din România (sau din alte țări în dezvoltare) , prin programe de masterat e-learning . Potențialii studenți ar putea fi atrași de oferta acestor universități , deoarece ar putea obține o diplomă fără a se deplasa temporar în străinătate . Aceasta este o provocare pentru universitățile românești , deoarece acestea sunt expuse concurenței directe cu universități americane și vest-europene , cu o puternică tradiție și reputație . Pentru a face față acestei concurențe , universitățile românești trebuie să îndeplinească toate cerințele de calitate pentru a se alinia principiilor și standardelor educaționale europene.

În concluzie , a fost evident că acest cadru conceptual de " echitate și coeziune socială " folosit în proiect nu este un cadru familiar pentru majoritatea oamenilor intervievați : în mai multe rânduri, problemele legate de rolul pozitiv al universității în societate , relația cu industria locală , furnizarea de învățământ superior de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

calitate pentru studenți cu o schemă de finanțare accesibilă au dominat conversația , ceea ce a determinat echipa să considere conceptul mai amplu al " rolului social al învățământului superior " ca fiind un cadru mult mai familiar pentru a organiza activități viitoare. Dacă insistăm asupra accentului pe " echitate " riscăm obținerea de răspunsuri care se referă în mare parte la tentativele universităților de a se conforma cu legislația în vigoare cu privire la non-discriminare , dar fără a face posibilă crearea unui cadru autonom cu privire la acest subiect . Cu toate acestea , prin perspectiva " rolul social al universității " am putea fi capabili să elaborăm o politică universitară și o modalitate de raportare la nevoile societății dintr-o perspectivă mai largă , care includ sau nu echitatea și coeziunea socială .

Mai mult , acest concept ar trebui să includă relația cu învățământul liceal, care este recunoscut ca fiind aria în care politicile educaționale orientate pe echitatea eficientă , accesul și coeziunea socială ar trebui să fie dezvoltate concomitent .

De aceea recomandăm ca, într-o posibilă dezvoltare viitoare a lucrărilor, echitatea în analiza învățământului superior să fie plasată în contextul mai larg al rolului social al universităților , care este mai ușor de înțeles de către cei mai mulți interlocutori. Acest lucru nu reprezintă o lipsa de concentrare , ci folosirea unui concept care se află în atenția conducerii universităților mai degrabă decât impunerea unui anumit mod de gândire cu privire la echitatea și coeziunea socială .

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Partea C – Recomandări

În urma analizei efectuate de către o echipă de experți internaționali și naționali în cadrul proiectului "Elaborarea politicilor de învățământ superior bazate pe dovezi : o premisă necesară pentru progres în România ", realizat de către UEFISCDI , au fost elaborate recomandări cu scopul de a îmbunătăți cadrul de politici referitoare la echitate în învățământul superior. Primul set de recomandări vizează nivelul național , adresându-se factorilor de decizie din organizații și instituții care se ocupă cu politici ce au impact asupra echității în învățământul superior (Ministerul Educației , Consiliul de Finanțare , Agenția Națională de Asigurare a Calității și altele) . Alte recomandări vizează nivelul instituțional (universitar) , adresându-se în special factorilor de decizie din cadrul universităților din România și membrilor comunității academice care se ocupă cu probleme legate de echitate și acces (membri ai departamentelor / comisiilor de admitere , sociale , de burse , consiliere și altele) .

Recomandările naționale au fost elaborate ca urmare a unui studiu detaliat , care a inclus o analiză a politicilor actuale în ceea ce privește echitatea, datele disponibile și documentele oficiale internaționale și naționale relevante . Recomandările au fost dezvoltate, de asemenea, ca urmare a atelierelor de învățare reciprocă și a dezbaterilor între experții internaționali și naționali în timpul vizitelor lor în instituții .

Recomandările instituționale au fost dezvoltate ca urmare a analizei datelor prezentate de universitățile din studiul de caz (conform ghidului de autoevaluare IAU) și a constatărilor în urma vizitelor. Recomandările de mai jos sunt bazate pe problemele și situațiile întâlnite în majoritatea universităților vizitate . Chiar dacă eșantionul analizat nu a fost foarte amplu, datorită diversității universităților din studiul de caz (instituții de stat și private; tehnice , umaniste și militare; situate în diferite regiuni din România , etc) , recomandările instituționale ar putea fi aplicabile pentru toate universitățile interesate în dezvoltarea de politici în ceea ce privește echitatea și dimensiunea socială a învățământului superior .

La ambele niveluri , și ca o sugestie generală în vederea dezvoltării pe viitor a politicilor și programelor în acest domeniu , experții au fost de acord că ar fi util să se producă o schimbare spre o abordare mai cuprinzătoare cu privire la rolul social și responsabilitățile universităților , care includ, de asemenea, echitatea în acces și succes/participare.

Astfel, se recomandă ca acțiunile să fie luate la nivel național și instituțional pentru a promova o înțelegere comună a responsabilităților și a rolului social al universităților , care include rolul instituțional în promovarea echității în acces și succes .

Acest lucru este necesar deoarece cadrul conceptual de " echitate și coeziune socială " , folosit în discursul internațional și regional nu este un cadru familiar pentru majoritatea reprezentanților instituționali : de mai multe ori au fost subliniate rolul pozitiv al universității în societate , relația cu industria locală, servicii de calitate pentru studenți, în timp ce noțiunea de echitate nu părea să fie înțeleasă cu toate implicațiile sale multilaterale. Un accent limitat pe " echitate " ajută universitățile să demonstreze conformitatea cu legislația în vigoare , dar nu le cere să elaboreze politici autonome în acest domeniu . Prin urmare perspectiva " rolul social al universității " ar putea stimula o reflecție mai cuprinzătoare asupra nevoilor sociale într-o perspectivă mai largă, perspectivă care ar putea genera transformarea echității în învățământul superior într-un concept mai cuprinzător decât simpla non-discriminare, după cum este

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

prezentat la pagina 6 . În mod similar , dimensiunea socială a învățământului superior ar trebui să cuprindă , de asemenea, relațiile cu liceele și comunitățile locale , care sunt esențiale pentru politicile efective de acces, prevenire a abandonului și succes în învățământul superior și pentru prevenirea abandonului în traseele educaționale ale tinerilor romani din toate categoriile de viață .

În timp ce următorul set de recomandări se concentrează asupra și abordează problema echității în învățământul superior, măsurile de sprijinire a elevilor de liceu , colaborarea și parteneriatele cu licee sunt de asemenea foarte importante atunci când este abordată problema echității în învățământul superior , în contextul românesc . Acestea trebuie să fie incluse de asemenea în orice strategie viitoare.

I. Recomandări la nivel național

- 1 . Se recomandă ca guvernul român , în consultare cu părțile implicate din învățământul superior și reprezentanții diferitelor grupuri ale societății civile , să dezvolte și să adopte o strategie națională pentru consolidarea dimensiunii sociale a învățământului superior , care ar include , printre altele :
 - Identificarea principalelor grupuri sub-reprezentate și defavorizate în învățământul superior la nivel național și regional ;
 - Obiective privind accesul și absolvirea grupurilor sub-reprezentate ;
 - Măsuri și stimulente oferite universităților pentru realizarea obiectivelor (financiare , legislative , cu caracter voluntar și altele) ; măsurile desemnate și stimulentele pot fi direcționate pe un eșantion mic de universități ;
 - O strategie de comunicare care vizează creșterea gradului de conștientizare a tuturor părților implicate (inclusiv a universităților) și furnizarea de informații utile pentru potențialii studenți și familiile lor , în special pentru grupurile sub-reprezentate (în special cu privire la beneficiile învățământului superior și politicile de sprijin existente) , în același timp stimulând universitățile să dezvolte strategii de facilitare a legăturilor cu comunitatea în colaborare cu autoritățile locale .
 - Stimulente speciale pentru universitățile cu o strategie clară de creștere și diversificare a accesului la învățământul superior a grupurilor considerate sub-reprezentate ;
 - O strategie clară de evaluare / monitorizare pentru a evalua progresele înregistrate în atingerea obiectivelor stabilite ;
 - Posibilități de accesare a învățământului la distanță , cu scopul de a ajunge la grupuri specifice de studenți ;
 - O strategie pentru recunoașterea învățării anterioare (RPL) , ca o " a doua șansă" la accesul în învățământul superior pentru cei care nu au beneficiat de o astfel de oportunitate înainte.
2. Se recomandă ca Ministerul Educației să desemneze un departament existent sau să creeze o structură specializată pentru a dezvolta , coordona și monitoriza implementarea tuturor politicilor cu privire la dimensiunea socială a învățământului superior , cu un accent pe accesul echitabil, prevenirea abandonului și finalizarea studiilor .
3. Se recomandă ca un sistem național de colectare a datelor să fie pus în aplicare în scopul de a dezvolta și implementa politici bazate pe dovezi în domeniul diversificării accesului și îmbunătățirii echității în învățământul superior. Sistemul ar trebui să includă elemente de date necesare pentru a monitoriza eficacitatea unei agende ce vizează echitatea , cum ar fi , printre altele, informații cu privire la caracteristicile socio - economice ale studenților. În acest sens , este important să se identifice studenții care se confruntă cu privațiuni sociale (de exemplu venituri reduse , condiții

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

precare de locuit , statutul de minoritate , condiții precare de sănătate , mediul rural etc), pentru a fi siguri că dispozițiile generale destinate grupurilor țintă sunt coordonate și personalizate chiar și în cazurile cele mai critice .

4. Este recomandată evaluarea schemelor naționale actuale de sprijin financiar acordat studenților și impactul acestora , după cum urmează :
 - Revizuirea sistemului actual de burse pentru a realiza o alocare mai clară (sau separarea efectivă) a fondurilor de stat distribuite conform celor două sisteme diferite de burse , una care vizează performanța, iar una având ca obiectiv echitatea;
 - Revizuirea instrumentelor implementate pentru accesul în învățământul superior a tinerilor din zonele rurale , în scopul de a asigura utilizarea acestora de către destinatarii vizați (HG 769/14 iulie 2005 privind acordarea de burse de studiu pentru studenții care locuiesc în mediul rural) ;
 - Revizuirea criteriilor și proceselor implementate pentru distribuirea locurilor în cămine între diferite grupuri de studenți (în special cele subvenționate de stat) ;
 - Revizuirea modului în care sunt alocate locurile subvenționate speciale pentru studenții rromi .
5. Se recomandă implementarea prevederilor legale actuale care să sprijine obiectivele legate de echitate și dezvoltarea legislației secundare adecvate pentru ca dispozițiile să fie puse în aplicare în mod corespunzător (de exemplu, operaționalizarea prevederilor Legii Educației Naționale cu privire la posibilitatea ca universitățile să aibă locuri subvenționate speciale pentru studenții din orașele cu populație sub 10.000 de locuitori – Art. 205 (6) și cu privire la distribuirea " fondurilor suplimentare " , ca stimulent pentru universități pentru a-și crește angajamentul față de echitate - Art. 7 , (2)) ;
6. Se recomandă analizarea fezabilității sistemului de împrumut pentru studenți în contextul învățământului superior românesc actual și în conformitate cu angajamentele internaționale ale României ;
7. Se recomandă dezvoltarea politicilor și instrumentelor specifice având scopul de a crește numărul de studenți cu dizabilități care participă la învățământul superior ;
8. Se recomandă dezvoltarea regulamentelor și expertizei pentru implementarea corectă a RPL (recunoașterea învățării anterioare) , ca instrument pentru consolidarea flexibilității de studii ;
9. În cazul în care va exista o revizuire a actualei metodologii de clasificare universitară , este recomandată utilizarea criteriilor de referință sau introducerea indicatorilor specifici referitori la echitate ca stimulente pentru dezvoltarea de către universități a strategiilor instituționale cu privire la dimensiunea socială a învățământului superior.

II. Recomandări la nivel instituțional

Creșterea accesului și a prevenirii abandonului în învățământul superior este o prioritate în Europa și în România . Toate universitățile sunt invitate să contribuie la realizarea acestui obiectiv prin deschiderea către toți potențialii studenți , nu doar către cei care provin din medii sociale privilegiate .

Ca parte a rolului lor în societate , universitățile ar trebui să încurajeze accesul echitabil la educație pentru toate categoriile de potențiali studenți ca o modalitate de a maximiza atingerea potențialului la nivel național; pentru a îmbunătăți potențialul economic al regiunii / țării; de a deveni un actor-cheie în programe sociale și de devini vizibile în moduri pro - active în mediul socio - economic ; de a construi un brand puternic pentru universitate . Promovarea echității este astfel parte a rolului social jucat de universități , dar are , de asemenea, o justificare economică . Absolvenții de liceu talentați din mediul rural ,

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

din familii cu venituri mici , din familii de rromi sau absolvenții cu dizabilități care nu pot avea acces la învățământul superior din cauza diferitelor bariere , reprezintă o pierdere atât pentru individ , ci și pentru societate / regiune, ceea ce duce inevitabil la un nivel sub - dezvoltat al resurselor umane .

Mai mult, scăderea demografică continuă și scăderea proporției de tineri care au absolvit liceul cu diplomă de bacalaureat , reprezintă un impact crucial asupra numărului existent și viitor de studenți , necesitând strategii instituționale coerente pentru a atrage mai mulți studenți dintr-un fond mult mai divers.

A. Abordarea strategică a accesului și echității

A. 1 Se recomandă ca mai multe eforturi să fie făcute pentru a crește și îmbunătăți gradul de conștientizare a tuturor membrilor comunității academice cu privire la aspecte legate de rolul social al universității, care începe cu promovarea oportunităților de acces echitabil.

- Aceste eforturi ar putea include discuții la nivelul instituției cu privire la motivația pentru elaborarea unei strategii, colectarea informațiilor cu privire la valoarea adăugată a unui corp studențesc bazat pe diversitate și incluziune și identificarea unor modalități prin care cadrele didactice, studenții și personalul ar putea fi implicați în activități specifice legate de strategia de echitate universitară.

A. 2 În prezent, universitățile folosesc un sistem personalizat individual pentru rezolvarea problemelor academice și sociale ale studenților, analizând fiecare caz în parte. Pentru a face acest lucru mai eficient, se recomandă ca, în cadrul unui plan de ansamblu al instituțiilor, să fie inclusă o strategie instituțională pe termen lung în ceea ce privește echitatea în învățământul superior. O astfel de strategie ar putea include¹⁹²:

- Analiza la nivel instituțional;
- Obiective (obiective și țeluri cu privire la echitate);
- Planuri de acțiune specifice pentru domeniile prioritare identificate;
- Bugetul pentru atingerea obiectivelor propuse;
- Definiții ale indicatorilor de monitorizare și mecanismelor pentru colectarea de date și informații relevante;
- Strategie de comunicare / plan de a oferi informații utile pentru potențialii studenți și familiile lor, în special pentru grupurile sub-reprezentate.
- O strategie de consolidare a conexiunilor cu comunitatea care urmează să fie pusă în aplicare împreună cu strategia de comunicare;
- Stimulente pentru personalul universitar implicat activ în punerea în aplicare a strategiei de echitate

A. 3 Se recomandă îmbunătățirea colectării la nivel instituțional a datelor cu privire la caracteristicile diferite ale corpului studențesc pentru a monitoriza aplicațiile, admiterile și înscrierile studenților, cu scopul de a afla mai multe despre trecutul lor socio-economic și nivelul de studii al părinților. De asemenea, se recomandă ca informațiile colectate să fie folosite pentru a crește nivelul de personalizare a măsurilor de sprijin, în special atunci când indivizii fac parte din mai mult de un

¹⁹² Un model de plan de echitate este atașat la prezentul document. Acesta poate fi folosit ca ghid pentru posibila dezvoltare a planurilor de echitate instituțională.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

"grup țintă de echitate", cumuliând mai mulți factori de privațiuni sociale (de exemplu venituri reduse, dizabilități, apartenență la minorități, etc);

- A. 4 Se recomandă ca instituțiile să monitorizeze toate măsurile de sprijin și serviciile pentru studenți (burse sau consiliere, de exemplu), cu scopul de a analiza eficiența și eficacitatea acestora;
- A. 5 Se recomandă ca instituțiile să pună în aplicare posibilitatea legală ca bursele sociale să fie cumulate cu bursele de merit (așa cum este prevăzut de Legea Educației Naționale).

Recomandări cu impact asupra strategiei financiare a universităților:

A. 4 Se recomandă ca universitățile să utilizeze sistemul de burse în special pentru a acorda asistență financiară studenților dintr-un context socio-economic limitat, astfel încât să ofere acces tuturor studenților calificați academic și să se asigure că aceștia nu vor părăsi țara și nu vor renunța la studii;

A. 5 Se recomandă ca universitățile să-și dezvolte capacitatea instituțională și infrastructura pentru a face accesul la educație posibil studenților cu dizabilități (rampe , echipamente pentru studenții surzi sau muți sau studenții cu alt tip de dizabilități) ;

A. 6 Se recomandă ca experiența dobândită prin gestionarea fondurilor europene să fie utilizată pentru atragerea de fonduri cu scopul de a dezvolta agenda de echitate și dimensiunea socială a învățământului superior . Astfel de inițiative ar putea include oferirea de burse sociale , atragerea diverselor grupuri etnice (cum ar fi studenții de etnie rromă) sau a candidaților cu dizabilități , precum și dezvoltarea de servicii speciale pentru acești studenți și consolidarea capacității instituționale (construirea de noi cămine, furnizarea de echipamente speciale pentru studenții surzi sau cu alt tip de dizabilități).

B. Programe de consolidare a conexiunilor cu comunitatea

B.1 Se recomandă ca instituțiile să caute modalități de a viza studenții din grupuri subreprezentate, în scopul de a-i atrage spre a se înscrie în universitate (de exemplu, alocarea unui număr de locuri pentru grupurile țintă, stimulente financiare, promovarea ofertei educaționale universitare și altele);

B.2 Se recomandă ca noi instrumente de consolidare să fie dezvoltate pentru a atrage diverse grupuri de studenți, cum ar fi cursuri de pregătire gratuite pentru elevii de liceu, orientare academică pentru studenți și familii, etc;

B.3 Se recomandă ca instituțiile să își intensifice eforturile pentru a informa persoanele de etnie rromă cu privire la oportunitățile și beneficiile învățământului superior și să îi sprijine în demersul academic.

C. Proceduri de admitere

C.1 Se recomandă ca universitățile să îmbunătățească mecanismele de selecție, acordând atenție deosebită diversificării corpului studentesc, cu scopul de a reflecta diversitatea din populația națională.

D. Programe pentru îmbunătățirea prevenirii abandonului

D.1 Se recomandă ca instituțiile de învățământ superior să investească mai multe resurse în consiliere și structuri de orientare, astfel încât să poată pune în aplicare o gamă completă de activități necesare.

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Aceste activități pot include acordarea atenției deosebite studenților din grupuri sub-reprezentate , serviciilor de consiliere, de orientare academică , studiilor pentru analizarea perspectivelor studenților în legătură cu traseul academic sau nevoilor sociale și altele ;

- D.2 Este important ca instituțiile de învățământ superior să dezvolte o structură de sprijinire a studenților generică și favorabilă incluziunii, pentru a spori prevenirea abandonului și absolvirea cu succes . Există multe exemple de programe de sprijin care oferă studenților suport academic sau social, dar, mai important, care iau în considerare capital socialul și cultural al studenților cu scopul de a crea un sentiment de apartenență în cadrul instituțiilor ;
- D.3 Se recomandă ca instituțiile să asigure flexibilitatea de studii , prin implementarea adecvată a sistemului ECTS bazat atât pe definirea și evaluarea eficientă a rezultatelor învățării și a volumului de muncă al studenților , dar și prin furnizarea de trasee flexibile de învățare, de exemplu prin programe de învățământ la distanță , cursuri serale, recunoașterea învățării anterioare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Lista figurilor

FIGURA 1 ROLUL SOCIAL AL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR.....	136
FIGURA 2 EVOLUȚIA ABSOLVENȚILOR DE LICEU, A NUMĂRULUI DE ELEVI CARE AU TRECUT BACALAUREATUL, AL STUDENȚILOR ÎNSCRIȘI ÎN PRIMUL AN	153
FIGURA 3 EVOLUȚIA NUMĂRULUI TOTAL DE STUDENȚI LA NIVEL DE LICENȚĂ, INS 2012	157
FIGURA 4 NUMĂRUL STUDENȚILOR LA LOCURI BUGETATE ȘI AL CELOR CE PLĂTESC TAXE DE ȘCOLARIZARE, CNFIS 2012	158
FIGURA 5 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR PE SEXE, 2011/2012, INS 2012	162
FIGURA 6 PROCENTUL DE TINERI CU VÂRSTA ÎNTRE 25-29 ANI CU STUDII SUPERIOARE PE QUINTILĂ DE VENIT ÎN ROMÂNIA, SURSA CERCETAREA BUGETELOR GOSPODĂRIILOR CASNICE DE CĂTRE BANCA MONDIALĂ (2011), ANALIZA FUNCȚIONALĂ PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ROMÂNIA	163

List of tables

TABELUL 2 EVOLUȚIA OBIECTIVULUI EUROPA 2020 ÎN ROMÂNIA	147
TABELUL 3 RATELE DE PARTICIPARE LA TOATE NIVELURILE DE EDUCAȚIE	151
TABELUL 4 RATA DE ÎNSCRIERE A POPULAȚIEI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ (%), INS 2012	152
TABELUL 5 EVOLUȚIA ABSOLVENȚILOR DE LICEU, AL NUMĂRULUI DE ELEVI CARE AU TRECUT BACALAUREATUL, AL STUDENȚILOR ÎNSCRIȘI ÎN PRIMUL AN	153
TABELUL 6 RATA ABSOLVENȚILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR CU VÂRSTE ÎNTRE 30-34 DE ANI, EUROSTAT 2013	155
TABELUL 7 EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI, SURSA: INS 2003-2012, DATELE NU INCLUD STUDENȚII STRĂINI... ..	156
TABELUL 8 EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI, SURSA: PROCESUL DE CLASIFICARE A UNIVERSITĂȚILOR; DATELE NU INCLUD STUDENȚII STRĂINI	157
TABELUL 9 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR ÎN FUNCȚIE DE CICLU ȘI FORMĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT, INS 2012	158
TABELUL 10 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR PE LOCALITĂȚI, INS 2012.....	159
TABELUL 11 DISTRIBUȚIA PE REGIUNI A LOCUITORILOR ȘI A STUDENȚILOR LA NIVEL DE LICENȚĂ, INS 2012.....	160
TABELUL 12 STUDENTE LA NIVEL DE LICENȚĂ ȘI MASTERAT CA % DIN NUMĂRUL TOTAL DE STUDENȚI LA ACEST NIVEL, EUROSTAT 2013	161
TABELUL 13 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR PE SEXE ÎN FUNCȚIE DE PRINCIPALELE DOMENII DE STUDIU (% DIN NUMĂRUL TOTAL DE STUDENȚI), INS 2012	161
TABELUL 16 NUMĂRUL DE PERSOANE CU DIZABILITĂȚI DIN 2012 ȘI PARTICIPAREA ACESTORA LA PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ, INS 2012	165
TABELUL 18 PARTICIPAREA TINERILOR RROMI LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL LICEAL, MEN 2012.....	166
TABELUL 19 LOCURI PENTRU STUDENȚII RROMI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR	166
TABELUL 20 DISTRIBUȚIA PE VÂRSTE A STUDENȚILOR LA NIVEL DE LICENȚĂ, INS 2012.....	167
TABELUL 21 DISTRIBUȚIA PE VÂRSTE A STUDENȚILOR LA NIVEL DE MASTERAT ȘI DOCTORAT, INS 2012.....	167
TABELUL 22 DISTRIBUȚIA STUDENȚILOR MATURI (VÂRSTA 30 ȘI PESTE) PE FORME DE STUDIU, INS 2012	167
TABELUL 23 PARTICIPAREA STUDENȚILOR MATURI, PROCESUL DE CLASIFICARE A UNIVERSITĂȚILOR.....	168

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

TABELUL 24 NUMĂRUL DE LOCURI BUGETATE ȘI BURSE ALOCATE ÎN FUNCȚIE DE ȚARĂ ȘI NIVEL DE STUDIU ÎN ANUL UNIVERSITAR 2012-2013, MEN 2012	170
TABELUL 25 PONDEREA FONDURILOR PUBLICE ÎN VENITURILE TOTALE ALE UNIVERSITĂȚILOR, PROCESUL DE CLASIFICARE	173
TABELUL 26 EVOLUȚIA FINANȚĂRII DE BAZĂ ÎNTRE 1999 ȘI 2010	174
TABELUL 27 VALOAREA BURSELOR DE STUDIU ȘI A TAXELOR DE ȘCOLARIZARE	175
TABELUL 28 DISTRIBUȚIA FONDURILOR DE BURSE, ARACIS 2008	176
TABELUL 29 SITUAȚIA LOCURILOR DE CĂMIN, PROCESUL DE CLASIFICARE A UNIVERSITĂȚILOR	178

ANEXA 1 – Planul de Echitate la Nivel Instituțional

1. Identificarea grupurilor relevante pentru echitate

Planul ar trebui să ia în considerare următoarele grupe principale țintă și să decidă care sunt cele mai relevante în contextul țării și regiunii în care operează instituția :

- Persoanele din grupurile cu venituri reduse ,
- Grupuri cu statut de minoritate referitoare la caracteristicile lor etnice , lingvistice, religioase , culturale , de vârstă sau de reședință ,
- Femei și bărbați;
- Persoanele cu dizabilități .

Chiar dacă planul de echitate se va concentra în principal asupra studenților, aceasta ar trebui să abordeze de asemenea aspecte legate de personal (academic și administrativ), organizare / management și curricula academică. Trebuie remarcat faptul că aceste categorii nu se exclud reciproc . Principalele dimensiuni ale inegalităților se suprapun adesea în mai multe feluri. De exemplu , minoritățile etnice tind să fie predominante în zonele rurale și sunt frecvent afectate de sărăcie. Disparitățile la nivelul accesului la învățământul superior pentru copiii imigranților reprezintă o problemă mai gravă în țările industriale decât în țările în curs de dezvoltare.

2. Evaluarea discrepanțelor de echitate la nivelul fiecărui grup relevant

Planul ar trebui să prezinte o evaluare a situației din fiecare grup în cauză în ceea ce privește accesul la instituția și succesul la data finalizării studiilor. Lacunele de informare ar trebui să fie de asemenea identificate și acțiunile de remediere incluse în secțiunea relevantă a Planului Strategic general (PS) al instituției.

3. Prezentarea obiectivelor instituționale cu privire la echitate

Declarațiile de misiune și viziune a PS ar trebui să includă referințe specifice dimensiunii de echitate. Planul de echitate ar trebui să propună obiective concrete, cuantificabile legate de măsurarea progreselor în ceea ce privește accesul și succesul grupurilor relevante pentru echitate.

4. Planul de acțiune și bugetul pentru atingerea obiectivelor propuse

Cea mai importantă parte a planului de echitate va fi elaborarea unui set de acțiuni care urmează să fie pus în aplicare ca parte a PS, în scopul de a atinge obiectivele propuse. Aceste acțiuni vor fi o

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

combinație de măsuri financiare și non-financiare. Toate acțiunile ar trebui să fie integrate în planul strategic general al instituției și finanțat în întregime.

Măsurile de promovare a echității pot include oricare dintre următoarele :

- Reducerea sau eliminarea taxelor de examen
- Burse de studii / granturi
- Împrumuturi pentru studenți
- Scutirea necondiționată de la plata taxelor de școlarizare
- Posibilitatea de a lucra pentru programe de școlarizare
- Credite pentru activități sau experiențe de studiu anterioare relevante
- Sprijin pentru alimentație și cazare

Măsurile non-financiare ar putea include oricare dintre următoarele :

- Admitere flexibilă pentru a facilita accesul
 - o Programe de pregătire pentru admitere
 - o Admitere condiționată
 - o Program de acces pentru adulți
 - o Infrastructură adaptată la nevoile studenților cu dizabilități
- Admitere preferențială pentru a compensa dezavantajele academice:
 - o Locuri alocate anumitor grupuri
 - o Cerințe mai mici de admitere pentru grupurile în cauză
- Măsuri de îmbunătățire a rezultatelor și de prevenire a abandonului (suport academic , structural și personal pentru a facilita succesul grupurilor dezavantajate și studenților cu dificultăți de învățare) :
 - o Program de vară de pre-admitere
 - o Curricula academică restructurată
 - o Birou de relații cu studenții
 - o Îndrumători pentru studenții de anul întâi
 - o Seminarii introductive și pentru studenții de anul întâi
 - o Sistem de avertizare timpurie
 - o Măsuri de remediere
 - o Tutoriat
 - o Consiliere universitară și în carieră
 - o Grupuri de studenți / evenimente sociale și culturale
 - o Manual de resurse ale facultății în relaționarea cu studenții cu dizabilități
 - o Dezvoltarea profesională a personalului în relaționarea cu grupurile sub-reprezentate

De asemenea, ar trebui luate în considerare măsuri adecvate pentru promovarea echității în rândul personalului academic și administrativ .

5. Definirea indicatorilor și mecanismelor de monitorizare

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Planul de echitate ar trebui să includă indicatori relevanți pentru a monitoriza progresele înregistrate în implementarea acestor acțiuni și mecanisme pentru a putea reacționa și opera corecții în caz de implementare eronată.

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

ANEXA 2 – Grupul de experți

Coordonator:

Eva Egron Polak – este Secretarul General al Asociației Internaționale a Universităților (IAU), o organizație internațională non-guvernamentală cu sediul la UNESCO în Paris, Franța.

Reunind instituțiile de învățământ superior și asociațiile din fiecare regiune, UAI se angajează să consolideze învățământul superior din întreaga lume, oferind un forum global pentru lideri, efectuând cercetări și analize, diseminând informații și pledând pentru accesibilizarea învățământului superior de calitate.

Cu o vastă experiență în cooperarea internațională în învățământul superior, iar acum în calitate de Secretar General al IAU, Eva Egron - Polak este implicată în numeroase probleme presante ce vizează politicile de învățământ superior actuale la nivel global, cum ar fi internaționalizarea, învățământul superior transnațional, învățământul superior pentru dezvoltare durabilă, precum și accesul echitabil la învățământul superior, printre altele. Înainte de a se alătura IAU, ea a fost vicepreședinte (internațional) al Asociației universităților și colegiilor din Canada. Și-a urmat studiile în Republica Cehă, Canada și Franța.

Experți internaționali

- **Maria Tupan - Wenno** - este directorul executiv al ECHO, Centrul de Politici pentru Diversitate din Utrecht, Țările de Jos. Înainte de ECHO a lucrat pentru Ministerul olandez al Educației, Culturii și Științei în calitate de consilier la Departamentul de Învățământ Superior. La minister era de asemenea responsabilă pentru dezvoltarea de politici privind îmbunătățirea participării și succesului minorităților etnice în învățământul superior. A făcut parte dintr-o echipă care a lucrat la fondarea ECHO în 1994. Maria este membru fondator al European Access Network (1991) și este în prezent președintele Comitetului Executiv al EAN. EAN i-a oferit oportunitatea de a-și extinde colaborarea internațională.

- **Claudiu Dondi** - este președintele SCIENTER - o organizație de cercetare non-profit cu sediul la Bologna, activă la nivel european în domeniul inovării sistemelor de educație și formare - de la înființarea sa în 1988. În această poziție, principalele sale activități sunt coordonarea de proiecte naționale și europene de mari dimensiuni, precum și recomandările de politici și evaluarea la nivel regional, național și internațional. Printre alte funcții pe care acesta le deține se numără: Președintele EFQUEL - Fundația Europeană pentru Calitate în eLearning, membru al consiliului de administrație al MENON GEIE (promovarea eLearning) în Bruxelles, membru al Consiliului Editorial al British Journal of Educational Technology. Din 2001 până în 2008, el a fost vicepreședinte al EifEL - Institutul European pentru E-learning și din 2001 până în 2006 vicepreședinte al EDEN - Rețeaua Europeană de Învățământ la Distanță.

- **Peter Brown** - este Manager de Program al Oficiului Național de Echitate la Accesul în învățământul superior în cadrul Autorității pentru Învățământ Superior (HEA). HEA este organismul statutar de planificare și dezvoltare pentru învățământ superior și cercetare din Irlanda, cu puteri consultative în întregul sector. În plus, este autoritatea de finanțare pentru universitățile, institutele de tehnologie și un număr de instituții de învățământ superior desemnate. Oficiul Național de Acces gestionează inițiativa Springboard Labor Market Activation (Activarea pieței muncii) în numele Departamentului de Educație și Competențe.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

• **Elodie Boisfer** - este Manager de Program al Asociației Internaționale a Universităților din 2008 . Élodie Boisfer a fost primul asistent executiv al Secretarului General (2008-2011) , înainte de a deveni Manager de Program al IAU. În strânsă colaborare cu secretarul general , Elodie este implicată , începând cu anul 2010 , în dezvoltarea și gestionarea activităților IAU în ceea ce privește problemele gemene de acces echitabil și de succes în învățământul superior . Ea este , de asemenea, managerul programului de granturi LEADER și coordonează organizarea conferințelor anuale UAI și GMA.

• **Jamil Salmi** - a fost coordonatorul rețelei de profesioniști în învățământ superior al Băncii Mondiale . Dl. Salmi este autorul principal al noii Strategii a Băncii în domeniul Învățământului Superior intitulate "Construirea Societăților Bazate pe Cunoștințe: Noi provocări pentru Învățământul Superior". În ultimii treisprezece ani, el a oferit consultanță tehnică și în domeniul politicilor cu privire la reforma învățământului superior guvernelor din peste 35 de țări din întreaga lume. Dl. Salmi a condus , de asemenea, eforturile de planificare strategică ale mai multor universități publice și private în Columbia , Kenya , Mexic și Peru . Înainte de a ocupa funcția de vice - președinte al Sectorului pentru Dezvoltarea Umană în iulie 2001 , dl. Salmi a lucrat timp de 7 ani în regiunea Americii Latine și Caraibelor (ca Manager de sector pentru educație, printre altele); în cadrul Departamentului pentru Educație și Politici Sociale al Băncii Mondiale (1990-1993) și , de asemenea, a elaborat primul document de politică al Băncii Mondiale privind învățământul superior (1994) . Înainte de a se alătura Băncii Mondiale , dl. Salmi a fost profesor de economia educației la Institutul Național de Planificare a Educației în Rabat , Maroc . De asemenea, a lucrat în calitate de consultant pentru diferite ministere, asociații profesionale naționale și organizații internaționale. Dl. Salmi este absolvent al Grande Ecole ESSEC din Franța. Deține de asemenea o diplomă de masterat în Afaceri Publice și Internaționale de la Universitatea din Pittsburgh (SUA) și un doctorat în Studii de Dezvoltare de la Universitatea din Sussex (Marea Britanie) . Este autorul a cinci cărți și a numeroase articole pe probleme de educație și dezvoltare .

Experți din România :

Toți experții au lucrat împreună cu Remus Pricopie , ministrul Ministerului Național al Educației , în diverse proiecte ce au vizat echitatea în învățământul superior , în ultimii ani :

• **Nicoleta Corbu** - Decan al Facultății de Comunicare și Relații Publice și director executiv al Centrului de Cercetare în Comunicare , Facultatea de Comunicare și Relații Publice , la Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) , București . Ea deține un doctorat în Sociologie , Magna cum laude , Școala Doctorală de Sociologie , SNSPA București .

• **Valeriu Frunzaru** – Conferențiar la Facultatea de Comunicare și Relații Publice , Școala Națională de Studii Politice și Administrative , București . Specialist în sociologie , este autor a numeroase articole și studii referitoare la echitate și incluziune socială , egalitate între sexe și politici publice sociale.

• **Diana Cismaru** - Doctor în comunicare sociologică, conferențiar la Facultatea de Comunicare și Relații Publice , Școala Națională de Studii Politice și Administrative , București . Ea este autorul și co-autorul a numeroase articole , studii și volume despre comunicarea organizațională , relații publice și mass-media socială.

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

• **Ligia Deca** este doctorand în științe politice la Universitatea din Luxemburg , cu accent pe învățământul superior și cercetarea politicilor de europenizare . Ea a publicat recent în Jurnalul EHEA și în Internationalisation of HE Handbook (Raabe) și este acum în proces de editare a unui volum de cercetare cu privire la reformele de învățământ superior din România (publicat de Springer). În trecut, a fost coordonatoarea secretariatului Bologna Follow - Up Group (2010-2012) , și președintele Uniunii Studenților Europeni (2008-2010) .

• **Cezar Hâj** este expert în politici publice la *Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării* (UEFISCDI) , unde coordonează activitățile în cadrul proiectului " Politici publice fundamentate în *Învățământul Superior*: o premisă necesară pentru dezvoltarea României" . De asemenea, în prezent, este doctorand la Școala Națională de Studii Politice și Administrative. În trecut, Cezar Hâj a fost membru al Secretariatului Bologna (2010-2012) .

• **Daniela Alexe** este expert în politici publice la *Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării* (UEFISCDI) , concentrându-se pe implementarea Procesului Bologna și a echității în învățământul superior . În trecut , a fost președinte al Alianței Naționale a Organizațiilor Studențești din România, a studiat Economia la Academia de Studii Economice și Politici publice la Școala Națională de Studii Politice și Administrative .

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Politici publice fundamentate
în Învățământul Superior

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

ANEXA 3 – Instrumentul de auto-evaluare IAU cu privire la echitate și succes în învățământul superior

Instrumentul de auto-evaluare IAU cu privire la echitate și succes în învățământul superior

Linii directoare pentru revizuirea internă instituțională și colectarea datelor

Întrebările de mai jos au rolul de a ghida universitățile participante la studiul de caz în realizarea unei analize a politicilor și acțiunilor de echitate instituțională / de coeziune socială . Se recomandă ca această analiză să implice întreaga comunitate academică (de exemplu, studenții , personalul didactic și de cercetare , personalul administrativ ar trebui să fie implicați în eforturile de auto - evaluare) și raportul final trebuie să poarte semnătura unui reprezentant al conducerii universității (rector sau prorector) .

Echipa de experți de proiect recomandă urmărirea îndeaproape a structurii întrebărilor directoare de mai jos pentru a organiza raportul de auto - evaluare . Este important de reținut că aceste întrebări sunt menite să fie un îndemn pentru activitatea comisiei instituționale în colectarea de informații și în analiza punctelor forte , a punctelor slabe , și a discrepanțelor la nivelul echității / coeziunii sociale . **Puteți alege să nu răspundeți la toate întrebările și pot exista câmpuri suplimentare pe care comitetul dorește să le investigheze . De asemenea, poate doriți să subliniați unele câmpuri.**

Acest instrument de auto- evaluare a fost elaborat de către Asociația Internațională a Universităților (IAU), pentru a permite fiecărei instituții să evalueze măsura în care politicile și practicile sale sunt echitabile și cât de bine se adresează nevoilor studenților din grupuri sub-reprezentate, pentru a asigura, facilita sau încuraja participarea și absolvirea acestora. Instrumentul de auto - evaluare invită instituțiile de învățământ superior să își măsoare nivelul de implicare în problemele legate de acces și succes echitabil în învățământul superior și le ajută să își evalueze politica și practicile în aceste domenii.

Un **glosar de termeni** concis și destul de simplu a fost inclus pentru referință și pentru a se asigura că toate

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

instituțiile care efectuează auto-evaluarea au o înțelegere comună a întrebărilor și conceptelor de bază (anexa) .

(Folosiți spațiul suplimentar după cum este necesar)

Pentru coordonatorul instituțional al procesului global de auto-evaluare / colectare a informațiilor, vă rugăm să precizați:

Nume:

Poziție:

Date de contact complete:

Pentru fiecare persoană care participă la completarea acestui proces de auto-evaluare, vă rugăm indicați:

Nume:

Poziție:

A. Profilul și Informații Instituționale

Numele instituției:

Oraș:

Țară:

Limba (i) de predare / Instrucțiuni:

1. Câți studenți au fost înscriși la instituția dvs. la începutul anului universitar 2012-2013?

	Număr total de studenți	Număr de studenți care plătesc taxa de școlarizare	Număr de studenți care nu plătesc taxa de școlarizare
Studenții part time (frecvență scăzută/ învățământ la distanță)			
Studenții la zi			

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2. Pentru fiecare nivel oferit de instituția dvs., vă rugăm specificați numărul de studenți înscriși.

Nivel	Număr total de studenți	Număr de studenți care plătesc taxa de școlarizare	Număr de studenți care nu plătesc taxa de școlarizare
Nivel de licență (primul ciclu)			
Nivel de Masterat (al 2-lea ciclu)			
Nivel de Doctorat (al 3-lea ciclu)			
Altele, vă rugăm specificați:			

3. Instituția dvs. este: (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Publică
☐ Privată

4. Vă rugăm să indicați dacă instituția are filiale situate în afara locației principale: (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
☐ Nu

Dacă da, vă rugăm indicați adresele:

B. Considerente Financiare

5. Instituția dvs/ percepe taxe de școlarizare¹⁹³? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
☒ Nu

6. Instituția dvs. elimină / reduce taxele pentru vreo categorie de studenți? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
☒ Nu

¹⁹³ Taxe de școlarizare = Taxe pentru studii de licență/master/doctorat

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- i. Dacă da, vă rugăm să indicați pentru ce categorie de studenți instituția dumneavoastră elimină / reduce taxele, ce tip de taxe sunt luate în considerare și pentru ce criterii? (de exemplu, studenții cu venituri reduse)
7. Instituția dvs. acordă asistență financiară (altele decât eliminarea / reducerea taxelor) pentru un anumit grup de studenți? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)
- ☐ Da
- ☒ Nu
- i. Dacă da, vă rugăm să indicați tipul de asistență financiară oferită și pentru care grup: (de exemplu, burse pentru studenții cu venituri mici).

C. Accesul echitabil în misiunea instituțională

8. Problema accesului echitabil pentru studenții din grupuri sub-reprezentate este menționată în declarația de misiune? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)
- ☐ Da
- ☒ Nu
9. Problema accesului echitabil pentru studenții din grupuri sub-reprezentate este menționată în carta universitară sau în alte acte normative adoptate de Senat?
- ☐ Da
- ☐ Nu

Vă rugăm să atașați ca anexă părți ale documentului în care acest lucru este specificat.

i. Dacă da, de ce a decis instituția dvs. să se concentreze asupra problemei accesului echitabil?

ii. Aveți obiective cantitative și calitative?

10. Instituția dvs. ține evidența de înscriere a studenților în funcție de categorii de nevoi socio-economice, etnice și / sau speciale? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)
- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm să indicați pentru care din următoarele grupuri astfel de informații sunt păstrate:

- ☐ Aplicații
- ☐ Studenți admiși
- ☐ Absolvenți
- ☐ Altele, vă rugăm să specificați:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

ii. Dacă da, vă rugăm să indicați ce tip de informații sunt păstrate:

iii. Vă rugăm să indicați criteriile în funcție de care studenții sunt clasificați în diferite categorii (categorii cu nevoi speciale):

11 . Universitatea are planuri de acțiune specifice pentru a asigura un acces echitabil ? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

☐ Da

☐ Nu

i . Dacă da , planul de acțiune este adaptat unui grup specific de studenți ? (Va rugăm selectați o singură opțiune)

☐ Da

☐ Nu

ii . Dacă da , indicați care grup/uri¹⁹⁴ sub - reprezentate este / sunt vizate :

(Vă rugăm selectați toate categoriile relevante)

☐ Studenți cu boli cronice

☐ Studenți cu dizabilități

☐ Studente

☐ Studenți la prima generație

☐ Studenți maturi (peste 30 ani)

☐ Studenți din mediul rural (care încă au o reședință permanentă în mediul rural)

☐ Studenți din grupuri etnice insuficient reprezentate (de exemplu, studenți de etnie rromă)

☐ Studenți cu statut socio - economic scăzut (SES)

☐ Studenți care lucrează

☐ Studenți cu copii

☐ Studenți orfani

☐ Studenți din centrele de plasament sau plasament familial

☐ Studenți care pot dovedi calitatea lor sau a unui părinte de " Luptător pentru victoria Revoluției Române din decembrie 1989 ", sau de " erou martir " - menționând: răniți , reținuți , răniți și deținuți, cu brevet semnat de Președintele României

☐ Studenți din zonele defavorizate

☐ Studenți din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori

☐ Studenți de etnie română care vin din străinătate (Ex : Studenții din Republica Moldova)

☐ Altele , vă rugăm să specificați:

¹⁹⁴ Toate categoriile sub-reprezentate posibile în conformitate cu legislația națională română

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

12. Planul de acțiune include un program specific pentru studenții din unele categorii de grupuri sub-reprezentate? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da , vă rugăm indicați pentru ce categorie/i:

13. Vă rugăm să indicați numărul de studenți înscriși în instituția dvs. în ultimii cinci ani din fiecare grup-țintă (dacă acesta este identificat ca atare de către instituția dvs.):

Anul: Grupul sub-reprezentat:					
Studenți cu boli cronice					
Studenți cu dizabilități					
Studente					
Studenți la prima generație					
Studenți maturi (peste 30 ani)					
Studenți din mediul rural (care încă mai au o reședință permanentă în mediul rural)					
Studenti din grupuri etnice sub-reprezentate, de exemplu studenți maghiari, studenți ucraineni, rromi etc)					
Studenți cu statut socio-economic scăzut (SES) (conform criteriilor de burse sociale în ceea ce privește venitul familiei)					
Studenți care lucrează					
Studenți cu copii					
Studenți orfani					
Studenți din centrele de plasament sau plasament familial					
Studenți care pot dovedi calitatea lor sau a unui părinte de " Luptător pentru victoria Revoluției Române din decembrie 1989 ", sau de " erou martir " - menționând: răniți ,					

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

reținuți , răniți și deținuți, cu brevet semnat de Președintele României					
Studenti din zonele defavorizate					
Studenti din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori					
Studenti de etnie română care vin din străinătate (Ex : Studentii din Republica Moldova)					
Studenti romei					
Studenti romei care studiază pe locuri speciale bugetate					
Numărul de studenți care aplică pentru burse sociale					
Numărul de studenți care beneficiază de burse sociale (de la fondul public)					
Numărul de studenți care beneficiază de burse de merit (de merit, de studiu, de performanță, de la fondul public)					

i. Pentru anul curent, vă rugăm completați tabelul de mai jos:

Venitul familiei/lună	Sub salariul minim pe economie	Între salariul minim și mediu	Peste medie
Număr de studenți înscriși			

ii. Pentru anul precedent (indicați), vă rugăm completați tabelul de mai jos:

Venitul familiei/lună	Sub salariul minim pe economie	Între salariul minim și mediu	Peste medie
Număr de absolvenți			

14. În ceea ce privește structurile administrative instituționale,

a) Există un birou sau o persoană al/a căru(ei) principală responsabilitate este de a îmbunătăți accesul echitabil (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
☒ Nu

i. Dacă da, un astfel de birou sau persoană este mandatat/ă să lucreze la:

- ☐ nivelul instituției

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- ☐ nivel de facultate
- ☐ nivel de departament

b) Există un buget specific alocat pentru îmbunătățirea accesului echitabil?

- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați principala sursă a fondurilor

- ☐ Bugetul instituțional
- ☐ Programul de guvernare specific
- ☐ Fundații
- ☐ Program sponsorizat de sectorul privat / industrie
- ☐ Altele, vă rugăm specificați:

c) Există un cadru de monitorizare / evaluare pentru a estima progresul și impactul politicilor de acces? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm să îl descrieți:

D. Accesul Echitabil în Politicile de Admitere

15. Instituția dvs. urmărește în mod sistematic candidații din grupuri sub-reprezentate la admitere? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
- ☒ Nu

16. Instituția dvs. oferă atenție deosebită candidaților din grupuri sub-reprezentate în momentul admiterii? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da:

a. Vă rugăm specificați pentru care grupuri:

b. Vă rugăm să descrieți considerațiile speciale sau opțiunile de admitere alternative: (Vă rugăm să selectați toate opțiunile relevante)

- ☐ Interviu
- ☐ Evaluare diferită a criteriilor

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- ☐ Număr de locuri alocate sau locuri de admitere vizate
- ☐ Altele, vă rugăm specificați:

17. În ceea ce privește potențialii studenți din grupuri țintă sub-reprezentate, ce activități academice de promovare a interacțiunii cu comunitatea și de sprijin au fost puse în aplicare pentru a spori accesul lor la programele universitare? (Vă rugăm să selectați toate activitățile relevante)

- ☐ Contacte regulate cu liceele cu un număr mare de studenți din grupurile țintă
- ☐ Consiliere pre-admitere
- ☐ Trasee academice flexibile / multiple de la licee la studii postuniversitare
- ☐ Asistență la pregătirea admiterii
- ☐ Programe de pre-înscrisiere oferite în timpul pauzei dintre sesiunile academice
- ☐ Asistență la pregătirea admiterilor
- ☐ Dispoziții de examinare alternative
- ☐ Consiliere sau recrutare în școlile cu un număr mare de studenți din context socio-economic scăzut
- ☐ Alte tipuri de activități, vă rugăm specificați:

18. Există un sistem de evaluare a acestei/acestor politici de admitere? (Vă rugăm selectați o singură opțiune)

- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm să îl descrieți:

19. De unde provine impulsul în alegerea de a viza acest / aceste grup(uri)? (Vă rugăm să selectați toate opțiunile relevante)

- ☐ Politica guvernamentală
- ☐ Misiunea instituțională
- ☐ Societăți Civile (Sindicate/ ONG-uri / Organizații pentru drepturile omului / etc.)
- ☐ Angajatori
- ☐ Altele, vă rugăm să specificați:

20. Instituția dvs. recunoaște învățarea anterioară și experiențială în scopuri de admitere?

- ☐ Da
- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm descrieți felul în care se realizează acest lucru:

E. Participarea, prevenirea abandonului și absolvirea

21. Instituția dvs. utilizează un proces de identificare a nevoilor specifice ale studenților din grupuri sub-reprezentate?

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați când și de către cine este implementat, etc:

22. Ce servicii oferă instituția dvs. pentru a răspunde nevoilor specifice ale studenților din grupurile sub-reprezentate identificate la întrebarea 11.ii? Vă rugăm să enumerați grupul/urile sub-reprezentate cărora sunt adresate astfel de servicii în spațiul de sub serviciile propuse.

i. Instituția dvs. acordă **sprijin academic**? Vă rugăm să selectați toate serviciile furnizate:

☐ Pregătirea pentru viața academică (de exemplu, enumerați grupul / urile vizate: abilități de scriere, utilizarea bibliotecii, metode de studiu, etc)

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Sesiuni speciale de orientare

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Pregătire / mentorat / mentorat oferit de absolvenți

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Consilieri academici

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Sprijin specific pentru studenții cu nevoi lingvistice

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Sprijin specific pentru studenții cu alte nevoi de învățare

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Servicii de tutoriat

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Altele, vă rugăm specificați

Enumerați grupul/urile vizate:

ii. Instituția dvs. oferă **sprijin financiar**? Vă rugăm să selectați toate serviciile furnizate:

☐ Cazare subvenționată

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Masă subvenționată

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Subvenționare totală (cazare+masă)

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Sprijin echipament sau transport

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Granturi și burse

Enumerați grupul/urile vizate:

☐ Împrumuturi

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Altele, vă rugăm specificați

Enumerați grupul/urile vizate:

iii. Instituția dvs. oferă *sprijin social*? Vă rugăm să selectați toate serviciile furnizate:

- ☐ Activități extra-curriculare

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Consiliere în carieră

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Servicii specifice pentru studenți cu dizabilități / cu boli cronice

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Serviciu de consiliere psihologică

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Monitorizare de către absolvenți

Enumerați grupul/urile vizate:

- ☐ Altele, vă rugăm specificați

Enumerați grupul/urile vizate:

23. Instituția dvs. oferă trasee de studiu/învățare alternative?

- ☐ Da

- ☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați ce tipuri de trasee de studiu/învățare alternative sunt oferite (Vă rugăm selectați toate rubricile care se aplică):

- ☐ Curricula academică adaptată la nevoile studenților / cu boli cronice cu dizabilități
- ☐ Curricula academică proiectată special pentru studenții din grupuri etnice sub-reprezentate
- ☐ Cursuri de pregătire pentru examenele de admitere
- ☐ Programe specifice pentru femei (sau bărbați) în discipline non-tradiționale
- ☐ Program ajustat pentru studenții care lucrează
- ☐ Cursuri de învățământ la distanță
- ☐ Tutoriale suplimentare
- ☐ Mentorat
- ☐ Altele, vă rugăm specificați

ii. Dacă da, succesul unor astfel de trasee alternative de studiu / învățare este monitorizat în mod sistematic?

- ☐ Da

- ☒ Nu

iii. Dacă da, vă rugăm să descrieți metoda de monitorizare și indicați cine este responsabil pentru aceasta:

24. Instituția dvs. oferă consiliere academică și de carieră prin centre specializate?

- ☐ Da

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

☒ Nu

i. Dacă da :

a) Vă rugăm să enumerați diferite centre specializate și descrieți misiunea / mandatul lor:

b) Vă rugăm să indicați personalul responsabil:

c) Vă rugăm să indicați bugetul alocat pentru aceste centre

F. Recompense / stimulente pentru predarea de calitate și inovarea curriculară pentru a îmbunătăți prevenirea abandonului și rata de absolvire

25. Este/sunt recunoscută/e contribuția / eforturile cadrelor didactice și a personalului la îmbunătățirea accesului echitabil și a ratelor de absolvire a grupurilor sub-reprezentate?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, cum se realizează acest lucru? Vă rugăm descrieți tipul de recompensă oferită:

26. Instituția dvs. încurajează inovarea curriculară care poate îmbunătăți rata de absolvire în rândul studenților din grupuri sub-reprezentate?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați cum se realizează acest lucru:

27. Instituția dvs. monitorizează și evaluează impactul pe care îl are inovarea curriculară asupra prevenirii abandonului și a ratelor de absolvire a studenților din grupuri sub-reprezentate?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați cum se realizează acest lucru:

G. Pregătirea personalului didactic în scopul prevenirii abandonului și creșterii ratei de absolvire

28. Instituția dvs. oferă oportunități de dezvoltare personalului didactic de a-și spori înțelegerea și disponibilitatea de a lucra la îmbunătățirea accesului echitabil și a ratelor de absolvire?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați cum se realizează acest lucru:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

29. Care este modul în care instituția dvs. pregătește cadrele didactice și personalul în vederea furnizării de educație și servicii unei populații de studenți diversă (cu nevoi diferite)?

30. Vă rugăm să enumerați metodele pedagogice inovatoare care au fost introduse de instituția dvs. pentru a răspunde mai bine nevoilor unui corp studențesc diversificat:

31. Instituția dvs. încurajează cadrele sale didactice în vederea adresării (ca subiect de cercetare și de interes academic) problemei de acces echitabil și de succes în învățământul superior?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm indicați cum se realizează acest lucru:

H. Moduri de livrare a educației și promovarea interacțiunii cu comunitatea

32. Instituția dvs. a introdus măsuri speciale și / sau noi moduri de livrare pentru a facilita accesul la învățare studenților din grupuri sub-reprezentate?

☐ Da

☒ Nu

i. Dacă da, vă rugăm descrieți măsurile pentru fiecare grup țintă:

33. Care dintre următoarele măsuri au fost implementate de instituția dvs. pentru a răspunde nevoilor diferite de învățare ale studenților? (Vă rugăm selectați toate rubricile care se aplică)

☐ E-learning

☐ Campus(uri) mobile

☐ Cursuri serale

☐ Altele, vă rugăm specificați:

34. În cazul în care instituția dvs. are un centru de consiliere în carieră vă rugăm să furnizați date cu privire la cât de mulți studenți apelează la centrul de consiliere în carieră?

Anul	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Studenți			

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Studenți din grupuri sub-reprezentate			
--	--	--	--

35. Instituția dvs. are o politică de implicare a absolvenților în dezvoltarea instituțională?

36. Instituția dvs. are o strategie pentru pregătirea studenților absolvenți pentru a fi cetățeni activi (cursuri de democrație și toleranță, de voluntariat și de promovare a interacțiunii cu comunitatea?)

i. Dacă da, vă rugăm să furnizați câteva detalii:

37. Instituția dvs. are o strategie ca răspuns la nevoile comunității regionale?

I. Povești de Succes și Eșecuri

38. Vă rugăm să descrieți inițiative de succes pentru creșterea accesului echitabil și a succesului în învățământul superior, ca un exemplu de bună practică. Pentru fiecare, vă rugăm să furnizați informații, cum ar fi publicul țintă, obiectivul, principalii actori implicați, mijloace, costuri, stimulente, indicatori de succes, etc.

39. Vă rugăm să descrieți un exemplu de inițiativă care a urmărit îmbunătățirea accesului echitabil sau promovarea ratei de succes și care a eșuat și explicați de ce a eșuat și ce a învățat instituția din eșecul înregistrat.

Data completării:

Vă mulțumim pentru completarea chestionarului și trimiterea acestuia la IAU via e-mail în atenția dnei. Élodie Boisfer: e.boisfer@iau-aiu.net și dnei. Daniela Alexe : daniela.alexe@uefiscdi.ro .